Ion B

T

băiatul

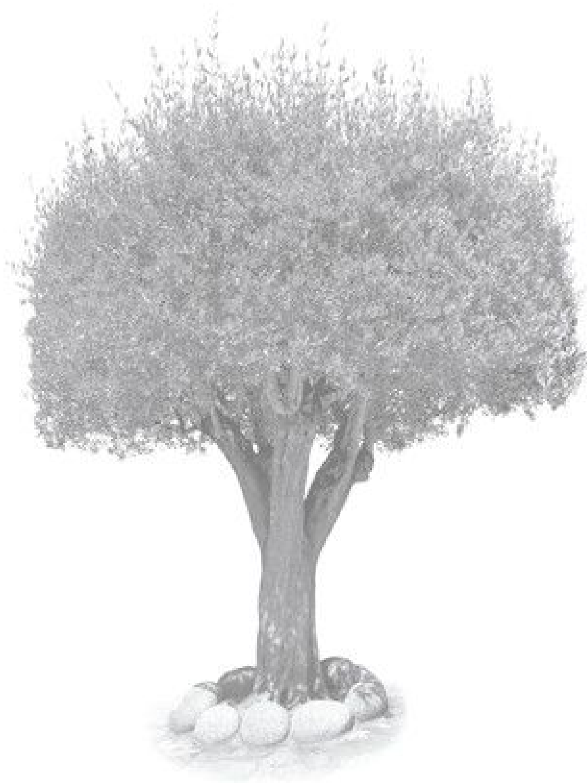

Ion Bucheru

Tatăl băiatului altuia

— *Roman* —

EDITURA SEMNE
2006

Pentru Ancuța

PREFAȚĂ

De regulă, textele beletristice nu se prefațează cu explicații autoriale. Dacă o proză – deci o poveste – nu “se explică” singură, cuprinzător şi captivant, atunci... ceva e în neregulă; ceva esențial. Un singur lucru nu poate spune însă un text:

propria sa istorie. Mă grăbesc să adaug că, de cele mai multe ori, "povestea poveştii" nici nu merită a fi spusă, ea înscriindu-se în răs-banalizata trudă a autorului cu hârtia şi cu sine însuşi. Câteodată, însă, aventura textului este realmente interesantă, pentru că defineşte o realitate, un context, un climat literar şi nu numai – după cum se va vedea. Este cazul cărții din mâna dumneavoastră.

Ideea s-a născut prin 1982. Manuscrisul, elaborat în doi ani de muncă, a interesat o importantă editură bucureşteană, căreia îi datoram, de altfel, debutul editorial (Editura "Eminescu") şi care m-a onorat cu un loc în planul său de apariții pentru anul următor. Aşteptam cu emoție şpaltele, pentru corectură, dar în locul lor, a venit vestea că "am fost scos din plan ". De ce? Nimeni nu ştia. Directorul editurii – un om de mare probitate profesională şi morală, de al cărui cuvânt nu aveam motive să mă îndoiesc – m-a asigurat că nu editura a operat epurarea, ci "forurile". M-am dus la "foruri", care m-au trimis la... editură; şi cercul s-a închis. Nimic de făcut!

Târziu, prin 1988, mai marele editurilor din CCES (Consiliul Culturii şi Educației Socialiste), responsabil şi peste Cinematografie, aflat într-o situație de criză, mi-a solicitat un scenariu pe o temă dată – şi în timp record. Am acceptat comanda (întâmplător – perfect fezabilă) cu o condiție: să mi se spună, pe loc şi cinstit, de ce nu-mi apare cartea. După îndelungi schimburi de priviri stânjenite între şef şi instructori, s-a ivit răspunsul: cele câteva fraze redactate de editură (menite să explice fiecare titlu din plan) vorbeau, în dreptul cărții mele, despre "efortul unor oameni pentru recuperarea unui adolescent cu probleme" (sau cam aşa ceva). Formularea stârnise, brusc, vigilența celor ce urmau să trimită planul "mai sus", sus de tot, la aprobare; adolescent cu probleme? La noi? Şi chiar de-o mai fi existând câte unul, despre asemenea adolescenți scriem cărți?

Când am povestit acolo, în simandicosul cabinet ministerial, ce conține, ce spune – de fapt – cartea mea, "pilula " de prezentare a fost refăcută pe loc, chiar de subsemnatul, iar titlul – introdus în planul pe 1989. Evenimentele din decembrie '89 au găsit textul pregătit pentru tipar; 2-3 săptămâni au lipsit ca să țin în mână prima corectură.

Valul revoluționar al anului 1990 n-a produs însă, din păcate, numai schimbările şi primenirile îndelung şi unanim aşteptate, ci şi câte o... dar să vă spun cum a fost. Redactorul de carte (altfel – prietenă încă din studenție, pentru că despre o doamnă e vorba), când m-a văzut deschizând uşa editurii, mi-a zâmbit superior şi mi-a spus din vârful buzelor că acum, "în noul context", altfel de cărți visează domnia-sa să scoată. Urându-i să aibă parte de ele (deşi – fără să fiu rău – nu le-am prea văzut, în ce-o priveşte!), mi-am luat manuscrisul oropsit şi din stânga şi din dreapta. Nu ascund că gestul m-a durut ca o palmă pe obraz, aplicată din senin, nemeritat – şi încă de un prieten. Recurs la directorul editurii nu exista; el însuşi tocmai părăsea instituția, deşi se număra – cert – printre cei mai valoroşi şi competenți editori, critici şi istorici literari din România.

După alți doi-trei ani, o remarcabilă directoare de editură (unde mi se mai tipăriseră două cărți), citindu-mi manuscrisul, mi-a redeşteptat încrederea în el, promițând, ferm, publicarea. Din nou speranțe... Şi din nou decepție: scaunul domniei-sale, ochit de ceva timp, a fost cucerit de altcineva. Directoarea pleca înainte de a-şi putea onora promisiunea.

A urmat o a treia încercare: editarea pe cont propriu (economia de piață se instalase!), la o firmă privată. După o revizuire severă, dactilograma (copia a doua, pentru că primul exemplar nici măcar n-a mai putut fi recuperat, odată cu venirea noului director) a fost înmânată respectivei edituri, dar calcularea costurilor a indicat o sumă ce trebuia strânsă

în timp. N-am dat înapoi. Declanşarea “campaniei de economii”pentru investiția în carte s-a dovedit însă inutilă: în lunile de aşteptare... a dispărut manuscrisul. Editura l-a pierdut.

Înfuriat, am luat cea de-a treia copie a dactilogramei – ultima, pe alocuri ilizibilă – şi am aruncat-o într-un fund de sertar. A zăcut acolo până-n martie 2006, când, căutând cu totul altceva, am dat peste textul la care muncisem ani de zile şi care îmi fusese drag, cândva. Am răsfoit cu teamă paginile îngălbenite, dar... citind şi recitind, m-am hotărât: textul rezistă. Hârtia era îmbătrânită; scriitura – nu. Ba, judecând “la rece” (atât cât de “la rece” poate judeca un autor propriul său text), povestea păstrează o surprinzătoare şi acută actualitate tematică, într-o lume şi într-un moment în care, din ce în ce mai evident, eşecurile tranziției noastre bezmetice se dovedesc a fi, în primul rând, consecința nefastă a crizei valorilor morale prin care trecem.

Aşa a ajuns în mâinile dumneavoastră cartea pe care o citiți acum. Ea vorbeşte, în esență, tocmai despre valori morale.

Intre sertar şi tipar, am ales tiparul, sfidând şirul obstacolelor parcă anume inventate pentru a împiedica un asemenea deznodământ. Sper din tot sufletul ca după lectură, să-mi dați dreptate; să spuneți că am ales bine.

AUTORUL

1. ANIVERSAREA

Clopoțind uşor cu muchea teşită a cuțitului în paharul de cristal, Camenița întrerupe conversația generală. Toate privirile se îndreaptă spre el. După ce îşi “fierbe” asistența cu o pauză studiată, probabil, în zeci de asemenea prilejuri, oratorul se ridică de pe scaun şi începe:

— Iubită gazdă, onorați oaspeți, n-am să țin un toast... Două voci, aproape suprapuse, îl întrerup, în râsetele tuturor:

— Nu se poate!

— O idee foarte bună! Mişule, îți mulțumim!...

— ... Dar vreau să fac o urare, fiind – ca să spun aşa... Una din voci îl întrerupe din nou:

— Cel mai bătrân!

— De acord; cel mai bătrân, admite oratorul, dar ştiți zicala: cocoşul bătrân face toastul bun!

Categoric, buna dispoziție nu lipseşte din jurul mesei încărcată sărbătoreşte. Râsetele izbucnesc din te miri ce; în aer pluteşte dorința fiecăruia de a petrece “ca altădată”.

— Ai promis că ne ierți! Hotărăşte-te: ții sau nu? – este contrat Mişu Camenită a treia oară. Imperturbabil, oratorul improvizat aşteaptă să se potolească noul val de râs, apoi înalță paharul, amenințător:

— Dacă nu mă lăsați să țin toastul, trec pe discurs! Dar să fim scurți, că aici ne aşteaptă muncă, nu jucărie, continuă Cameniță cu un gest cuprinzător, către platourile de pe masă şi de pe comodă. Deci: să ne trăiască sărbătoritul! La mulți ani, Tudore!

Paharele de cristal se ridică, unindu-se cu un clinchet repetat, ca o reverberație. Bărbatul spre care se întind toate mâinile şi se îndreaptă toate privirile are o clipă senzația că e bine, că e aşa cum şi-a dorit. De câți ani nu-şi mai serbează ziua de naştere? Cinci? Sau şase...? Ba, parcă şapte... Venise atâta lume atunci – nu mai ține minte prea bine cum s-a întâmplat că l-au depăşit evenimentele – încât alergase după scaune pe la vecini, el – sărbătoritul – stând toată seara pe un scăunel pliant, de camping, spre hazul invitaților, iar către miezul nopții, Radu – cumnatul său –

plecase după vin; rezervele din boxă se dovediseră insuficiente. Doamne, ce petrecere!

Urarea continuă, amenințând să ia proporții:

— ... Şi când ți-o fi mai rău, să-ți fie ca acum! Nu uita proverbul care spune aşa: “Dacă vrei să fii fericit o zi, îmbată-te. Dacă vrei să fii fericit un an, îndrăgosteşte-te. Dacă vrei să fii fericit o viață, fă-ți prieteni...”

E o părere, sau fața sărbătoritului se încruntă involuntar când toastul citează proverbul?

— ... Tu ți i-ai făcut, dar nu uita că prietenii nu iubesc nici trădarea, nici pe trădători! Aşa că la anul, fix pe vremea asta, avem, n-avem treabă, la orele douăzeci trecute fix, scrofuloşi la datorie... Şi nu trebuie musai să aştepți până la anul! Oricând ne chemi noi venim şi... murim pe metereze!

“Mi-a zis-o Mişu... De fapt, cine mi-a mai trecut pragul de-atunci? Irina şi Radu. Uneori, câte un coleg de redacție... Ba, dacă stau să mă gândesc, toți cei prezenți aici, dar pe rând pentru câteva minute, cu treburi, pe fugă, opriți – cel mult – la o cafea”. Tudor Şaru priveşte livingul spațios, obținut prin suprimarea unui perete dintre două camere. Atunci arăta mai sărac. Sufrageria a cumpărat-o la câteva luni după petrecere, iar cele două tablouri de Țuculescu şi Petraşcu, perlele colecției lui Tudor, nu erau pe pereți. Parcă nici covorul persan nu exista încă... Dar ce seară extraordinară! Oare azi, acum?... I se pare că lumea se simte bine; şi nu se înşeală. “Tăria” servită la început a fost exact ce şi cât a trebuit să dezlege limbile şi să spargă gheața, iar vinul – ales de musafiri din trei sorturi, după o degustare cu tot tipicul – face minuni. Acum toți de-abia aşteaptă să-l vadă pe Tudor ca altădată.

De fapt, pe dinafară este exact ca atunci. Acelaşi bărbat înalt, puternic, cu torace de canotor, cu figura pentru care l-ar fi invidiat – pe bună dreptate – şi junele-prim de pe scenă,

dar şi intelectualul rasat; şi mai ales cu ochii aceia ciudaţi, trădând un om condamnat la o bunătate iremediabilă, de unde expresia de perpetuă vulnerabilitate, de-a dreptul stranie la un bărbat care degaje, altfel, atâta forţă... Cel mai exact portret fizic i-l făcuse, cândva, prietenul său bun, Mişu Cameniţă, fără să-i descrie vreo trăsătură. “Glumeţul” grupului spusese aşa: “Dacă un bărbat ca Şaru n-a ajuns nici fustangiu – sau curvar de-a binelea, nici încrezut, nici licheluţă dâmboviţeană care-şi face loc nu cu coatele ci cu şarmul, asta, fraţilor... e ori un miracol al educaţiei, ori o minune a naturii!”

În urmă cu câteva zile, ideea petrecerii i s-a părut aberantă. Privea, întocmai ca acum, livingul spaţios, splendid mobilat, parcă anume făcut să primească lume. Era singur, aşa cum s-a obişnuit să fie de mulţi ani. Amintirea serii de pomină l-a năpădit de-odată cu atâta pregnanţă, moment cu moment, de parcă totul s-ar fi petrecut în noaptea precedentă. “Acum, iată, am 12 scaune – exact ca Ostap Bender! – fără să număr fotoliile şi taburetul. Douăsprezece scaune! Nu s-ar putea spune că destinul e lipsit de umor... Azi îmi ajunge unul”. Apoi, brusc, şi-a adus aminte că peste nici o săptămână e ziua lui. “De şapte ani, în camera asta nu s-a mai auzit un hohot de râs, un clinchet de pahar...” Şi la fel de brusc a simţit nevoia să vadă lume, să fie cu prietenii (“ce-or fi crezând despre mine?”), să audă muzică, să danseze, să ciocnească un pahar de vin bun, să primească felicitări, să se simtă bine, să se bucure, mai ales să se bucure, ca altă dată... Acum ar avea de serbat nu numai un an în plus, ci şi o carte proaspăt ieşită de sub tipar (a doua, în total) la a cărei apariţie a tăcut, aşa cum a facut-o şi la prima, deşi nişte aluzii i-au strecurat mai toţi cunoscuţii. Fără să mai stea mult pe gânduri, s-a hotărât: “sâmbătă seara îi convoc. Îmi

aniversez ziua de naştere. Dar aşaaa... să-mi dau toate restanțele!”

Unde scrie că el, Tudor Şaru, trebuie să fie tot timpul singur, să muncească de dimineață până seara – şi o halcă din noapte, – să se tot chinuie cu regrete, să se răsucească în pat, de nesomn, să reaprindă lumina, să reia manuscrisul până la istovire, până reuşeşte, în sfârşit, să adoarmă, luptându-se şi în vis cu spaime, aduceri aminte, obsesii? “Gata cu gândurile! Indiferent dacă va fi sau nu ca atunci, sâmbătă îmi serbez ziua”.

A doua zi dimineață a declanşat pregătirile. Casa de comenzi a “Intercontinentalului” şi talentele culinare ale Gheorghiței, bătrâna care-i îngrijeşte casa, l-au scutit să mai apeleze la serviciile Irinei, sora lui, invitată la petrecere pur şi simplu pe post de oaspete şi rugată insistent să nu se deranjeze cu absolut nimic; nici măcar mai devreme să nu vină, se va ocupa el, Tudor, de toate cele necesare. Câte persoane să fie?

Unsprezece. Deci... un scaun gol. Semnificând – ce? Din nou, întrebarea l-a înfuriat. “Auzi! Să mă mint pe mine însumi... Asta e prea mult!” Deci, semnificând – ce? Nimic. Absolut nimic. Pur şi simplu, un scaun gol. Dacă nu l-a ocupat nimeni, timp de şase ani, să rămână gol şi la aniversare.

Tudor Şaru trăia foarte rar nebunii de felul acesta. În ultima vreme, aproape deloc. Dar pentru că tot ce face Şaru poartă amprenta seriozității şi temeiniciei, sărbătoarea a fost pregătită exemplar, pe bază de listă cu tot ce trebuie să existe pe masă, în boxă, în frigider sau în congelator, de la şervețele, scobitori şi sifoane, până la celebrul tort de bezea – “clou”-ul mesei de-acum şase ani – azi având înfipte patru lumânări în mijloc; toți ştiau că este ultimul an în care Tudor poate aprinde în tort patru lumânări, câte una pentru

fiecare deceniu încheiat. A alergat după toate de i-au ieşit ochii, dar acum, iată, e mulțumit. Toți mesenii simt că e sărbătoare.

Într-un târziu, Mişu îşi încheie toastul, cu vocea sa baritonală şi cu luminița şăgalnică în priviri, semn că urmează o glumă – de al cărui umor autorul nu se îndoieşte o clipă, din moment ce se amuză primul, anticipat:

— … Şi la anul, când – vrei, nu vrei – trebuie să “schimbi prefixul” şi să înfigi în tort cinci lumânări, îți promitem, amice, un chef să-l ții minte! 0 dată în viață împlineşte omul o jumătate de veac! Să nu spui că n-ai ştiut: o luăm de vineri şi o ținem până marți, că avem şi recuperări! Radule, acum dă tonul: de trei ori “mulți ani trăiască” pentru Tudor al nostru!.

Cum a fost în stare să creadă despre sine însuşi că nu mai e în stare să se simtă bine lângă oameni ca Mişu, ca Palade, cu o soră ca Irina şi un cumnat ca Radu? Acum, gazdă şi musafiri, cântă, petrec de parcă s-ar fi despărțit ieri…

De fapt, nu s-au despărțit niciodată. De Radu şi Irina, cel puțin, în niciun fel; la ei şi-a găsit liniştea, când a simțit că nu mai poate. Celelalte patru familii din jurul mesei şi încă vreo trei, care n-au putut veni azi, s-au interesat tot timpul de el, l-au chemat cu toate prilejurile, uneori inventate anume pentru el, numai că Tudor a răspuns invitațiilor doar atunci când era sigur că nu ascund o petrecere. Cu fiecare s-a întâlnit, le-a făcut mici servicii – el, ce-i drept, a apelat mai puțin la ajutorul prietenilor –, încercând să nu pară supărat pe cineva, pentru că în realitate nici nu era. Oamenii n-au nici o vină când te loveşte soarta – şi prietenii sunt cu atât mai puțin vinovați. Ințelegându-i şi respectându-i relativa izolare, amicii l-au urmărit de la distanță. Ba, chiar, la apariția primei cărți, familia Camenită

s-a gândit să-i organizeze o “ambuscadă”; o chemare inopinată la ei acasă, unde Tudor va găsi adunați toți prietenii, sau o “năvălire” cu toate cele necesare, aici, la Tudor, pentru a pune punct sihăstriei amicului lor. S-a opus Irina. Ea îl cunoaşte cel mai bine; dacă Tudor nu participă la întâlnirile lor, înseamnă că nu poate şi că nici nu vrea; simte nevoia de singurătate.

— Nu există om care să dorească singurătatea, a decretat atunci Mişu Camenița, omul incapabil să rămână singur mai mult de cinci minute.

— Tudor n-a dorit singurătatea; i-a hărăzit-o soarta, şi încă de două ori. Acum nu se poate vindeca decât singur, vă rog să mă credeți...

Irina a avut câştig de cauză. Şi iată, la doi ani de la tentativa de complot a prietenilor, Şaru i-a chemat el. Se simte bine, ciocneşte paharul, pregăteşte casetele cu muzică de dans, răspunde aproape cu umorul lui de pe vremuri curioaselor care-i cer rețetele diferitelor minuni de pe masă:

— Rețeta n-o ştiu, dar vă pot da adresa: Intercontinental, casa de comenzi, Batiştei 14.

Doina Palade, cea mai interesată de secretele culinare ale serii (să fie asta explicația kilogramelor în plus care-i amenință silueta?), nu se mulțumeşte cu eschiva lui Tudor:

— Să nu spui că tot ce-i pe masă e cumpărat “de gata”!

— Nu, de ce să mint... Pentru preparatele de casă, am rețeta: se ia o femeie de 60 de ani, gospodină perfectă – preferabil să răspundă la numele Gheorghița, îi pui la dispoziție tot ce se găsea la piață şi prin magazine pe vremea când a învățat ea să gătească, apoi... te-aşezi la masă. Simplu, nu?

Din locul ei, Irina – atât de asemănătoare la chip şi statură cu Tudor, încât pare varianta feminină a lui Şaru –

trăieşte evenimentul (pentru ea, un autentic eveniment) cu aceeaşi intensitate ca şi fratele ei. Mai mult: Irina şi-a asumat, pe nesimţite, rolul de gazdă, intervenind atât cât trebuie ca totul să fie în perfectă ordine, lăsându-i însă lui Tudor impresia că el este amfitrionul. De fapt, atenţia Irinei este concentrată asupra fratelui ei. Discret, ca să nu-l crispeze, îl urmăreşte aşa cum un medic îşi urmăreşte pacientul intrat în convalescenţă după o boală lungă şi grea. Tudor pare că e bine, sau aproape bine. Pe Irina n-o pot păcăli însă aparenţele; i-a surprins câteva momente de absenţă, în care – cel puţin pentru ea – era evident că Şaru se apleacă mai mult spre gândurile lui decât asupra a cee ce se întâmplă în jur, dar de fiecare dată un cuvânt sau o remarcă adresată direct lui l-a readus acolo, integrându-l rapid în conversaţia general. Chiar adineauri, Irina i-a urmărit privirile îndreptate spre raftul cel mai înalt al bibliotecii – poate cea mai frumoasă piesă de mobilier din toată casa –, unde se află portretul înrămat al Iuliei. A privit şi ea, o dată cu Tudor. Un oval perfect, o privire calmă, o frumuseţe construită din armonie şi echilibru, venită desigur şi din trăsături, dar mai ales dintr-o linişte interioară, dintr-o seninătate şi delicateţe care fuseseră ale Iuliei. Fotograful a avut, fără îndoială, o clipă de har – de ce n-ar exista inspiraţie şi în mânuirea obiectivului fotografic? Doar se spune că e artă! –, surprinzându-i expresia caracteristică. Reamintindu-şi chipul Iuliei, Irina înţelege că fotografului nici nu i-a fost prea greu să ofere această imagine; din cei doisprezece ani, cât a trăit Iulia alături de fratele ei, aproape că nu şi-o poate reprezenta altfel. Poate numai la sfârşit, când... i se pare Irinei, sau Tudor caută cu teamă privirile femeii din fotografie? Încearcă să găsească pe chipul ei o confirmare că nu greşeşte dacă reîncepe să-şi trăiască viaţa, ca şi cum...? Dar nu amintirea Iuliei l-a împiedicat, nu ea l-a împins la claustrarea din ultimii ani.

Sau nu numai. Oricum, nu în primul rând. Rana provocată de dispariția ei s-ar fi cicatrizat de mult dacă...

Mişu “deschide balul” cu solemnitate comică:

— Începe dansul! Conform tradiției, damentango! Că şi-n viață, tot femeile aleg... Mioara, soția lui, îl priveşte cu o milă perfect jucată:

— Biiine, Mişule... Să n-ai surprize! Apoi se îndreaptă spre Tudor, în fața căruia Doina Palade apucase deja să facă reverența.

Camenіță e obişnuit să aibă el ultimul cuvânt:

— Să nu crezi că mă faci gelos! Cât timp te acceptă de parteneră...

— La dans, subliniază de pe margine Palade.

— ... Cât timp te acceptă de parteneră la dans Tudor Şaru, eu sunt mândru de tine, Miorițo! Că, stând strâmb şi judecând drept, ce se ofileşte în primul rând la un bărbat?

Tăcere. Toată lumea aşteaptă “poanta”.

— Nu ştiți? Ei bine, vă spun eu: la un bărbat, întâi şi-ntâi se ofileşte... nevasta! Acum, râsul e la apogeu. Totuşi, cu cine dansează Tudor? – pentru că în fața lui aşteaptă şi Mioara, şi Doina. Dilema e rezolvată de soneria telefonului, către care gazda se precipită cu gesturi de scuză adresată ambelor solicitante, spre satisfacția – şi ea bine jucată – a celor doi soți “traduşi” de consoarte. Şaru ridică receptorul, apoi... câteva secunde rămâne mut, incapabil să răspundă vocii de femeie ce formulează din nou şi din nou apelul: “Alo, Tudor? Tudor, tu eşti? Alo! Alo! Tudor? Cu Tudor Şaru, vă rog! Alo...”

Crezând că muzica şi zgomotul conversației sunt de vină, Mioara face un semn, cerând tuturor o clipă de linişte pentru Tudor. Tace casetofonul, tac şi oaspeții, parcă simțind că se întâmplă ceva. Şaru apucă telefonul şi intră în

dormitor, trăgând cablul după el. De-abia acolo are curajul să răspundă:

— Sărut mâna, Eva...

De când nu i-a mai auzit vocea? Să fie doi ani... Sau trei? Nu mai ştie. Acum nu mai ştie nimic. Totul devine confuz, mintea lui e un haos. Atât amar de vreme niciun semn, nici o vorbă, şi tocmai azi, tocmai acum trebuia să... De când s-au despărțit, nu l-a felicitat niciodată. “Ne-am despărțit? Când cineva fuge, situația se cheamă altfel...” E drept, el a lăsat cu regularitate, de două ori pe an, de ziua naşterii şi la Revelion, în cutia poştală a Evei, cartonaşul frumos ornat, de la “Fondul plastic”, pe care s-a străduit să scrie în formulări mereu schimbate unul şi acelaşi lucru, bine cunoscut ei, instalat o dată pentru totdeauna, în ciuda eforturilor de a se smulge de sub puterea tiranică a unui sentiment inutil, ca orice iubire neîmpărtăşită. De două ori pe an îi făcea lui plăcere să se chinuie, savurând ideea că în ziua de azi, când lumea e departe de a mai trăi ca în romanele sentimentale, cu iubiri eterne şi sacrificii din amor, un om e capabil să răspundă printr-o dragoste încăpățânată, irațională (“dar ce iubire e rațională?” – îşi răspundea singur, când avea totuşi curajul să se întrebe “de ce?”) unei fugi fără nici o explicație. În atât amar de vreme au vorbit o singură dată, câteva minute; un început de explicație provocată nu de Tudor şi eşuată după primele schimburi de replici, eşec pe care, de asemenea, Tudor nu şi-l asumă. Iar acum, tocmai acum... Repetă cuvintele, pentru a câştiga timp:

— Sărut mâna, Eva...

De la celălalt capăt al firului, vocea femeii reia apelul:

— Cu Tudor Şaru, vă rog.

— Eu sunt; Tudor...

Emoţia să-i fi schimbat vocea într-atât, încât să nu-l mai recunoască Eva? Tuşind uşor, răspunde din nou, de data aceasta străduindu-se să fie înțeles, ghicit:

— Tudor Şaru la telefon. Chiar nu mă mai recunoşti? Deci nu numai ochii care nu se văd se uită, ci şi vocile...

N-apucă să termine panseul, că îi vine să-şi tragă singur palme. “O să creadă că m-am tâmpit! Auzi ce pot debita: vocile care nu se văd... Doamne!” Eva a înțeles, în sfârşit, cu cine vorbeşte:

— Eşti bolnav? Ce-i cu tine?

— Nimic. O răguşeală banală...

— La mulți ani, Tudore! Îți doresc multă sănătate, bucurii...

— Buc...? Vrei să spui – bucurii?

Din nou îşi reproşează în gând răspunsul. I s-a mai întâmplat oare vreodată să nu ştie ce spune, ca acum? Orice intenție de replică i se pare nepotrivită; cuvintele, propriile lui cuvinte, nici măcar rostite, ci numai gândite, îi sună anapoda. Un singur lucru doreşte: să vadă receptorul aşezat în furcă, să scape de calvarul acestei convorbiri pentru care, în atâtea clipe grele din ultimii ani, ar fi fost în stare să dea orice.

— ... Da, bucurii; de ce te miri? – continuă Eva. Ştiu bine că ai avut şi că ai, în continuare. Ți-am citit cartea, Tudore; mi-a încălzit inima... Începi să-ți faci un nume! Semnătura ta e căutată... Asta nu e o bucurie? Câți o au?

“Un nume”... Nu de mult, a fost la cimitir, să pună câteva flori pe mormântul Iuliei. De atunci îl urmăreşte viziunea halucinantă a crucilor şi mai ales a numelor de pe cruci. Crucea şi numele. O puzderie de nume, scrise în toate caligrafiile posibile. Oameni de la care a rămas un nume. După o viață de zbucium, au ajuns un nume. Dar, evident,

nu asta vrea să spună Eva. Nu e vina ei că un bărbat în toată firea, chipurile învingător în lupta cu amintirile (altfel – la ce bun tot bâlciul petrecerii din seara asta?), ajunge să fie obsedat fără motiv de morți, de inscripții din cimitire şi să le evoce când alături îl aşteaptă prietenii invitați de el să petreacă, aşa, ca pe vremuri... “Trebuia să-mi adun mințile. Eva aşteaptă câteva cuvinte de la mine... Tocmai azi, după atâta timp de la despărțire... Dar nu-i spune despărțire, ci fugă! M-a părăsit. Bagă-ți-o bine în cap, omule ! Eşti un bărbat părăsit.” Din nou – a câta oară? – se blamează pentru gândul său; fugă, despărțire, fapt e că Eva l-a sunat să-l felicite; o face cu toată bunăcredința. Interes... ce interes? Nu i-a cerut nimic, nu l-a rugat nimic; pur şi simplu i-a urat “la mulți ani”... In fond, aşa cum a tăcut atâta timp, putea să tacă şi anul acesta, dar iată că-l felicită, îi doreşte noroc şi, ca să vezi, bucurie... La petrecerea de pomină, ultima şi cea mai grozavă din câte a trăit Tudor, Eva făcea onorurile de gazdă; erau împreună de trei ani. Scaunul rămas liber astă-seară, chiar în capul mesei, este scaunul Evei, chiar dacă nici o fotografie nu aminteşte – ca portretul Iuliei – de trecerea ei prin viața lui Tudor Şaru.

—... Te sun din provincie, peste câteva minute pornesc spre Bucureşti, cu maşina; mi-am zis să nu fie prea târziu când ajung... Încă o dată, tot ce-ți doreşti, Tudore...

“Tot ce-mi doresc, desigur... dar... nu cumva Eva îşi bate joc de mine?” E limpede; nu-şi mai controlează gândurile, dacă e în stare să-i treacă prin minte asemenea aberații!

— ... Sănătate, noroc, împliniri... Mă bucur că te-am auzit. La mulți ani!

Câteva clipe, tăcere. Eva aşteaptă, probabil, un cuvânt, doar ea a vorbit tot timpul. Şaru nu spune nimic, paralizat de spaimă.

— Alo, mă auzi?

— Da, sigur că da, sunt la telefon…

— E ceva cu tine? Se întâmplă ceva?

— Nu, Eva. Absolut nimic.

Din nou – o pauză ceva mai lungă, apoi, cu voce puțin schimbată:

— Sper că nu te-am inoportunat... Am facut-o din toată inima, Tudore, te rog să mă crezi. “Era fatal să mă simtă! Unde mi-e capul?”

— Cum poți să te...

— Iartă-mă; dacă nu, e bine. La revedere... Şi încearcă să te gândeşti la mine aşa cum... cum merită ce-a fost între noi. Odată am să încerc să-ți explic şi poate chiar am să reuşesc. Dar nu de-asta te-am chemat. Am simțit, pur şi simplu, nevoia să-ți spun la mulți ani de ziua ta şi să-ți aud glasul... chiar aşa, răguşit şi zgârcit cu vorbele.

“Aştept ani de zile, cu sufletul la gură, câteva cuvinte şi când le aud, sunt fără replică!” Într-adevăr Şaru, nu e în stare să închege nici măcar răspunsul convențional ce ar pune – în sfârşit! – capăt convorbirii. Eva i-a intuit starea de spirit; nici nu era greu:

— Bine, te las. O să mai vorbim… La revedere, Tudore.

Îşi adună toate puterile să îngaime un “sărut mâna” de-abia desluşit. Declicul telefonului îi suna în ureche eliberator. “Acum trebuie să ies din dormitor, să fiu, în continuare, gazdă bună, să râd de glumele lui Mişu, să mă arăt sincer interesat de poveştile lui Palade, ce mai! Veselie, dans, conversație, antren, să fiu şarmant”... Deşi gândul îl aruncă într-o stare vecină cu disperarea, înlelege că trebuie. Din uşă, priveşte cu ochi străini livingul, invitații, masa răvăşită... Dar nu el a hotărât să-şi invite prietenii? Nu el a aranjat totul cu migală, pentru ei? Ceea ce vede i se pare

absurd şi grotesc. Petrecere! “Chiar atât de inconştient sunt, încât să-mi închipui că în casa mea, cu mine, se mai poate petrece? Pentru asta trebuie inimă deschisă, să nu simți cum creşte golul din tine, cum te cuprinde pustiul, renunțarea... Câți ani am, de fapt? Dacă într-o viață încape o singură mare durere, înseamnă că eu am trăit două vieți! Sunt mai bătrân decât ei cu o viață, şi nici una împlinită. Ce caut lângă oameni normali, cu existență normală, cu familii normale, cu bucurii şi necazuri normale, omeneşti, cu copii care-i sună la telefon, plângându-se că “nu le iese problema”? Pe ei nu i-a părăsit nimeni, nu i-a mințit nimeni, moartea nu le-a răpit nimic şi viața nu s-a dovedit, apoi, mai nedreaptă decât moartea. Iată-i, mă privesc; simt – sau poate ştiu – că s-a întâmplat ceva cu mine.

Irina e lângă el, întrebându-l mai mult din ochi:

— Ea a fost?

Întrebări, întrebări... Nu-i ajung ale lui? Nu mai vrea, nu mai poate şi nu mai are răbdare să tot dea răspunsuri. Acum, va încerca să încheie – de bine, de rău – aventura în care s-a aruncat singur, prosteşte. Dar nu cumva i s-a părut? Poate că, totuşi, n-au observant. Uite, Camenița spune ceva şi ceilalți râd, Mioara dansează, Doina – la fel. Dacă...? Trebuie să găsească atâta histrionism încât să nu devină, brusc, o gazdă nepoliticoasă. Ei n-au nici o vină. Şi totul începuse atât de bine!...

— Eva?

De când se ştie, n-a fost mojic cu sora lui, dar acum simte nevoia să arunce o grosolănie.

— Ea a fost, nu-i aşa, Tudore?

Vocea Irinei trădează atâta suferință, încât Şaru se trezeşte. Înțelege că nu-i poate ascunde adevărul. Ar fi, de altfel, prea târziu; dacă nici Irina nu-l cunoaşte... Confirmă încet, cu un gest din cap, încercând să câştige puțin timp

pentru a-şi compune o expresie mai potrivită cu buna dispoziție din jur. Într-adevăr, sora lui a ştiut din prima clipă, de când spontanul, în orice caz exersatul Tudor Şaru, omul cu replica sclipitoare oricând şi în orice situație, a rămas mut în fața unui apel telefonic, simțind nevoia să pună între el şi ceilalți o uşă pentru a fi capabil să rostească “Alo, da!” Aşadar, e suficient un telefon, un simplu telefon de la Eva, şi Tudor... totul, de la capăt!... Nu se poate. Aşa nu mai merge, au trecut ani! Trebuie făcut ceva. Trebuie să... Dar ce poate face ea şi n-a încercat? Ce să mai inventeze? Cu cine să se mai sfătuiască?

Fireşte, oaspeții nu ştiu ce ştie – şi cu atât mai puțin ce gândeşte acum – Irina. E drept, câteva clipe au aşteptat intrigați să audă un cuvânt de răspuns când Tudor a ridicat receptorul, dar – în cele din urmă – au acceptat ideea că există şi convorbiri ce nu se pot consuma cu zece martori. Acum, când Şaru a reintrat în livingul devenit între timp ring de dans, parcă desluşesc o schimbare pe fața şi în comportarea gazdei lor. De aici, însă, şi până la teama lui Tudor, e cale lungă...

“Dacă trebuie, trebuie.” Atent – atât cât poate fi de atent în clipele astea –, sărbătoritul oferă Mioarei tangoul restant, apoi un alt dans, Doinei. Mai mult, nu mai poate; se simte rigid, dansează crispat, în tăcere, picioarele se mişcă fără vlagă şi fără chef. Irina îl ridică, totuşi, de pe scaun pentru un al treilea dans; o priveşte rugător, încercând să scape, măcar ea să-l înțeleagă, dar Irina insistă, e singura cale de a-i spune ceva fără să bată la ochi.

— Vrei să scurtez eu totul?

— Nu, te rog... Lasă-i, se simt bine.

— Problema este cum te simți tu.

— Eu sunt gazdă...

— Ba, acum, de tine e vorba. Iți face rău zarva, nu-i aşa?

După câteva minute, Irina şi Radu se scuză; din păcate trebuie să plece, mâine se trezesc foarte devreme, nu vor să strice petrecerea, nici pomeneală de aşa ceva, chiar insistă ca ceilalți să facă abstracție de “dezertarea” lor, să rămână... Dar procedeul se dovedeşte eficace, pentru că la cafele, după nici jumătate de oră, părăsesc petrecerea familiile Palade şi Pandrea, iar după alte cincisprezece minute Camenița şi Mihăilă. Toți – mulțumind sincer pentru seara minunată, omagiind amabilitatea gazdei, bucatele, vinul şi muzica, salutând revenirea lui Tudor în circuitul reuniunilor unde toți i-au simțit lipsa, felicitându-l încă o dată pentru ziua lui, urându-i “multe cărți înainte”, ba chiar “anul şi cartea”, de ce nu? De-abia a trecut miezul nopții şi Tudor e singur. Şampania a rămas neatinsă în frigider, canistra cu vin – cea din care s-a băut – nu este goală, tortul a fost început mai mult simbolic, pentru ceremonialul lumânărilor şi mai ales pentru epigrama pregătită de Mişu, care avea nevoie de “mizanscenă”... Petrecere? Un fel de masă cu bucate mai acătării. Nu asta şi-a dorit.

Tudor priveşte dezolat vasele murdare, platourile începute, paharele băute pe jumătate sau pe sfert, scrumierele pline. A sperat ca momentul acesta să-l trăiască spre ivirea zorilor şi în cu totul altă stare de spirit, cuprins de oboseala plăcută, uşor euforică a unei nopți cu veselie, muzică, vin bun, după care aştepți cu voluptate somnul odihnitor. Băutura – n-a prea băut – nu l-a amețit defel, nici măcar nu l-a binedispus; dimpotrivă, i-a creat o stare de luciditate febrilă, în care gândurile se nasc şi se adună mai limpezi decât la prima oră a zilei, succedându-se cu repeziciune, aşa cum nu reuşeşte nici când bea trei-patru cafele, ca să poată lucra mai cu spor.

De fapt, ce-a aşteptat de la seara aceasta? Să fie ca atunci? Ca pe vremea Evei? Doamne, ce prostie! Atunci era mai tânăr cu nişte ani, de-abia depăşise pragul celor patru

decenii, considerat, la bărbați, cumpăna vieții. Şi apoi – ba nu: în primul rând! – atunci era fericit. Sau cel puțin trăia cu iluzia că este. Scăpase din nişte ani cumpliți, anii de după moartea Iuliei, când durerea îl făcuse să creadă că, până la sfârşitul zilelor, îşi va duce viața singur – o existență ratată, apăsătoare. Pentru ca, într-o zi, să o întâlnească pe Eva, să o iubească aşa cum nu iubise niciodată o femeie, să spere – apoi să fie convins – că şi Eva îl iubeşte. Şi deodată...

“Mi-am şi găsit când să rejudec procesul! Nu-mi ajung nopțile nedormite? A rămas oare ceva neîntors pe toate fețele? Există vreun argument pro sau contra gestului ei, neluat în calcul? Deci, la primul telefon, totul, de la capăt? In ultima vreme, mă adunam măcar la scris; acum...” Nu, în noaptea asta trebuie să doarmă, orice-ar fi. “Să fac ceva, să-mi umplu timpul, să nu mă mai gândesc. De scris, nu pot...”

Brusc, se hotărăşte. Îşi schimbă ținuta şi începe să care toate vasele în bucătărie, aruncând ce era de aruncat, rostuind ce se poate păstra. Apoi – ca o penitență pe deplin meritată – începe operația cea mai neplăcută, pentru el, din câte există într-o gospodărie: spălatul vaselor. Tudor e în stare să nu mănânce nimic sau să muşte dintr-o bucată de pâine câteva mese la rând, numai să scape de spălatul unei farfurii. Şi iată, acum, înghesuie în chiuvetă, cu gesturi neîndemânatice, maldărul de farfurii, farfurioare, platouri, pahare, păhărele, ceşti şi tacâmuri de tot felul, frecând cu îndârjire fiecare piesă o dată, de două ori, apoi limpezind-o, căutând obstinat o urmă de grăsime pe sticla, porțelanul sau metalul cu care se luptă în tăcere.

Soneria telefonului îl întrerupe. Răspunde, îndreptându-şi şalele amorțite. In receptor, vocea Irinei:

— Au plecat?

— Da. Au plecat.

— Laşi totul cum este şi te culci. Mă ocup, mâine, de vase şi de curățenie. Vin cu Gheorghița.

Mulțumind, Tudor pune receptorul în furcă şi reia operația cu şi mai multă îndârjire. Când ultima linguriță şi ultimul pahar sunt la locul lor, strălucind de curățenie, aproape că nu-şi mai simte mijlocul; a înțepenit, încovoiat deasupra chiuvetei. Către ora două, totul e gata: masa e din nou acoperită cu tişlaiferul de zi, biroul s-a întors la locul său, scaunele sunt aranjate “la milimetru”. Nimic din aspectul camerei nu mai aminteşte de petrecere. Casa întreagă a revenit la acea ordine severă, cu care Tudor s-a obişnuit. Acum, îşi admiră opera. Arată bine, adică normal. “Ar trebui aerisit, e fum de tutun. Şi aspirat covorul. Dar asta – mâine, are grijă Gheorghița.” Intră apoi în celelalte două camere, şi ele atât de îngrijite, de ordonate, încât par două încăperi de muzeu, în care personalul nu-şi permite să clintească vreun obiect de la locul stabilit o dată pentru totdeauna. E o plăcere să priveşti.

Gheorghița îşi cunoaşte meseria... Cât o mai putea, că e bătrână, a început să se mişte mai greu. “Chiar; dacă nu mai vine, ce fac? Trebuie s-o întreb pe Irina, poate ştie ea pe cineva...” Şaru îşi opreşte gândul cu ciudă. “Ordine, curățenie... Ca şi cum asta lipseşte din casa mea!”

O clipă, îşi imaginează cele trei camere în neorânduială, răvăşite de neglijența sau graba stăpânei care şi-a lăsat pe scaune, pe fotolii, trei-patru rochii nealese, iar acum probează alta, a cincea... Cum ar arăta una din camere cu două pătuțuri suprapuse, cu ghetuțe aruncate pe covor, cu un pupitru pentru lecții? Şi dormitorul lui, dacă o femeie...? Şi bucătăria...

“Dacă – ce? Stupid! Trăiesc aşa cum trăiesc, nu mi-am hotărât eu viața, nu sunt eu singurul om de pe lume care, la patruzeci şi nouă...” Patruzeci şi nouă. Când s-au dus? Şi

cum? Ce rămâne în urmă? Porneşte încet spre bibliotecă, parcă pentru a căuta răspuns şi justificare. Pe un raft, dosare cu tăieturi din ziare şi periodice, purtând semnătura Tudor Şaru; pe alt raft, cele două cărți, legate frumos, în piele grena; mai jos, copiile dactilogramei de la ultimul volum predat editurii. N-a stat degeaba. A muncit pe brânci în ultimii ani, a muncit cu disperare, hotărât să-şi lege viața de ceva, să rămână ceva după el, să demonstreze că n-a trăit inutil, că nu e o frunză-n vânt... Să demonstreze – cui? I-a cerut-o cineva? "Irina are doi copii. I-a crescut frumos şi drept, e fericită lângă ei şi lângă Radu. Trăieşte, trăieşte cu adevărat, nu simte nevoia să demonstreze nimănui nimic, nu-şi pune întrebări, nu-şi caută rostul pe lume, pentru ca şi l-a găsit; nu se frământă decât, cel mult, de grija mea..."

Patruzeci şi nouă! Va să zică... singurătate. La cincizeci, nimeni n-o mai ia de la capăt, cel puțin el, Tudor, nu cunoaşte un asemenea om. O carte, poate, va mai veni; ba mai multe, cine ştie, şi poate una, măcar una să fie aşa cum... Dar viața, viața lui? Irina îşi trăieşte propria viață, nepoții vor fi, curând, pe picioarele lor; au pornit bine şi sigur. Nici o ființă omenească nu are nevoie de Tudor Şaru – decât ca redactor la un ziar ce trebuie să apară şi prin efortul lui. O semnătură. Un nume pe un stat de plată. Dar prietenii? Oh, e naiv cine îşi închipuie că se trăieşte o dată pe trimestru, cu lume în jur şi cu un pahar în mână! Viață, viață adevărată înseamnă altceva; nu-l poate minți nimeni, nici măcar el singur nu se poate minți. Şi nici nu încearcă. "Bine; şi? N-am vrut eu să fie aşa. Ăsta mi-a fost norocul; m-au lovit şi moartea, şi viața. Cui reproşez, şi ce? Cu cine mă lupt? Am patruzeci şi nouă de ani, e adevărat, dar vârsta nu e ca ceasul, să o dai înainte sau înapoi, cum îți convine. Uneori, întocmai ca la ceas, sună un clopoțel; deşteptarea! – dar sună când vrea el, când îl apucă, te scoală şi apoi te

lasă treaz, ca acum, cu gândurile tale...” Gânduri, gânduri... Duşmanii lui de atâția ani.

Trei fără câteva minute. Dacă n-ar vedea ceasul, ar jura că adineauri au plecat musafirii... Gata, ajunge. Tudor o apucă spre dormitor, dar se pomeneşte în baie. Obiceiul i-a rămas de pe vremea căsniciei cu Iulia; întotdeauna se bărbierea seara, înainte de culcare, etern prilej de glume pentru colegii din redacție. Atunci, mă rog, exista o rațiune, dar de ce a păstrat deprinderea în anii de singurătate, după moartea ei, şi apoi după ce Eva l-a părăsit, asta n-ar putea spune. Ia, ca în fiecare seară, spray-ul cu spumă de bărbierit şi îşi săpuneşte bine fața, apoi începe să se radă cu grijă, întinzându-şi pielea obrazului în fața lamei înguste, uşor de manevrat. Când a dispărut şi ultima pată albă de spumă, îşi priveşte atent fața în oglindă. Brusc, are sub ochi – parcă printr-o supraimpresiune cinematografică – un cadru dintr-un film revăzut de curând.

Ghepardul, Burt Lancaster, în fața unei oglinzi de Murano, mânuieşte briciul cu gesturi lente, îndelung studiate, scrutându-şi obrazul în căutarea semnelor bătrâneții. “Tu şi Burt Lancaster! Tu şi principele Salina... Ce să spun!... Trebuie să mă culc rapid, am început să bat câmpii...”

Peste câteva minute, Tudor se răsuceşte în pat, fără să poată găsi odihna atât de mult dorită şi de care simte că are cumplită nevoie, pentru că mintea a început să-i proiecteze crâmpeie de gând din ce în ce mai haotic. “Prea multe lucruri în casă... La ce-ți trebuie? Prosperitatea lui Tudor Şaru. Oare întâmplător Japonia, țara miracolului economic, recordmena ritmurilor de creştere şi a excedentului balanțelor comerciale, este țara cu cel mai mare procent de sinucigaşi din lume? Sociologii spun că singurătatea e de vină...”

Trebuie să doarmă. Un diazepam? Nu, şi-a promis să doarmă normal, ca toţi oamenii, nu drogat. Să aprindă lumina, să încerce să lucreze ceva? Dacă se aşează la birou, acum, până mâine la prânz nu se mai ridică. Va încerca să doarmă. “Şi dacă în clipele astea – pe care tot le pierd – îmi refuz câteva pagini care...? Ei, lasă; am, mâine, tot timpul să intru în nemurire; ziua în amiaza mare, nu noaptea, ca hoţii...”

Este ultimul gând pe care Tudor Şaru şi-l mai aminteşte din noaptea aniversării sale. Ba nu; ultima imagine – gând vizualizat, i se întâmplă de multe ori asta – înfăţişează doi ochi ironici, deformaţi, batjocoritori, ce-l privesc dintr-o oglindă veneţiană cu ape. Rău lustruită? N-ar putea spune exact dacă sunt ochii acelui mare scriitor italian (nu-i cunoaşte nici o fotografie, de altfel), ai unui mare actor american sau ai unui ziarist român; şi nici măcar dacă imaginea nu este, cumva, prima secvenţă a unui vis, dovadă că somnul – în sfârşit – l-a cuprins.

2. UN APEL DE LA URGENŢĂ

Interesant. Deosebit de interesant! Deşi... e ceva, undeva, nu ştie nici ce şi nici unde anume... De multă vreme nu i s-a mai întâmplat să-i scape diagnosticul exact, să-i placă, dar... Cufundat în manuscrisul băiatului venit acum câteva zile în secţia sa (secţia “învăţământ-educaţie-tineret” a unui cotidian central), Tudor nu observă că Turculcţ, secretarul de redacţie, intrat tiptil, stă în picioare, lângă birou, indecis între dorinţa de a-i respecta lectura şi graba sa, devenită organică, de om aflat în permanentă competiţie cu timpul, măsurat – la el – nu cu ziua şi ora, ci cu minutul. Rezultatul luptei interioare era, însă, previzibil, aşa că Turculeţ atacă – deferent, dar direct:

— Cursivul, dom’ Şaru...

Ridicând privirile din manuscris, Tudor răspunde – surprins şi de prezenţă, şi de întrebare:

— Cursivul? Ce cursiv?

— Păi... nu v-a spus şeful?

— Nu mi-a spus nimeni nimic, răspunde Tudor calm, încercând să-şi reia lectura, probabil şi ea urgentă, ca orice treabă într-o redacţie de cotidian.

Turculeţ izbucneşte:

— Şi eu ce fac, dom’ Şaru? Cu ce umplu chenarul?

— Cu ce vrei tu.

— Nu se poate cu ce vreau eu, că e chenarul paginii speciale, predată de dumneavoastră! Ehe, dacă ar fi după mine, l-aş umple cu publicitate, să mai scoatem un ban, că educaţia şi morala... de când sunt pe lume, or fi adus ele multe, dar bani, ioc!

— Mă, afaceristule! Unde nu e morală nu e nimic, Turculeţ, să ştii de la mine...

După ce emite truismul, Şaru încearcă a doua oară să-şi reia lectura, dar Turculeţ n-are nevoie de panseuri, ci de cursiv.

— Dacă întârzii tirajul, se aruncă marfa şi plătesc paguba din buzunar... atunci cum e, dom’ Şaru? E bună morala, dar trebuie şi leafa, dom’ Şaru!

Tudor îl opreşte cu un gest; ştie pe dinafară continuarea tiradei, doar Turculeţ îşi “face numărul” – de fiecare dată cu maximă sinceritate – din trei în trei zile, deşi în douăzeci şi unu de ani împliniţi la secretariat n-a plătit din buzunar niciun sfanţ.

— Mă, panică ambulantă, ştii ce am pe birou? Luat “tare”, Turculeţ amuţeşte.

— Schimbul de mâine, Turculeț! Tudor ridică manuscrisul băiatului aflat într-un fel de stagiatură, ca pentru a-şi argumenta afirmația.

Convertit la filozofie cu voce tare, secretarul oftează şi spune, schițând totodată un gest indecis cu mâna, prin aer:

— Ehei, mâine... Să trăim până mâine, dom' Şaru! Eu am ziar de scos azi; dacă nici dumneavoastră nu mă înțelegeți...

— Înțeleg că nu scap de tine până nu ți-l dau. Bine, vino peste o oră după text. Acum mi-l trimiți pe Voineag.

— Păi, cursivul?

— Ți-am spus: peste o oră.

— Atunci... să-l chem pe Voineag peste o oră...

— Mi-l trimiți acum; dacă nu, îți dau cursivul peste două ore. Alege.

Turculeț dispare. Ca dovadă că a ales bine, după câteva clipe intră pe uşă un băiat de statură potrivită, slăbuț, şaten, care salută şi apoi se opreşte în fața lui Şaru într-o aşteptare politicoasă, respectuoasă chiar, care – oricât ar părea de ciudat – degajă o surprinzătoare siguranță de sine. Nimic din emoția febrilă a puştiului "chemat la şefu'" şi nici din impertinența, chiar şi bine mascată, a generației care se grăbeşte... Privindu-l, Tudor încearcă aceeaşi senzație ca la citirea manuscrisului. E ceva în omul din față care îl interesează şi-l intrigă totodată. Ce anume? Da, parcă desluşeşte. Privirea. Sunt ochi de om matur, căutătura e dreaptă, gura gravă, severă. "Ştie oare să şi zâmbească, să râdă?" Şaru îl invită să ia loc, apoi răsfoieşte încă o dată dactilograma primului material "de greutate", scris de Mircea Voineag de când a venit în redacție.

— Te interesează morala?

— Normal.

— De ce “normal”? Cunosc o mulțime de oameni care nu se dau în vânt după ea...

— Poate nu ziariști.

— Ba și ziariști!

— Greșesc.

Răspunsul e categoric, tonul – ferm. Tudor se uită și mai atent la stagiar, parcă dorind să vadă cum arată un băiat care, din trei replici, a pronunțat trei verdicte.

— Ești sigur?

— Da. Cred că da. Sau... poate... se simt depășiți de complexitatea și... Voineag se oprește o clipă, căutând termenul. Șaru vrea să-l ajute: ... și labilitatea domeniului?

— Nu; labilitate în niciun caz. Dificultate, mai degrabă. Din instinct, oamenii – mă refer la oamenii inteligenți – ocolesc ceea ce nu pot face bine. Nesiguranța – dacă asta ați vrut să spuneți prin “labilitate” – nu este a domeniului, a eticii ca atare, ci a oamenilor care o abordează cu criterii nesigure.

Așa, va să zică!...

— Deci, consideri zona moralei un domeniu-cheie...

— Tot ce există, în afară de natură, sau mai exact tot ce ține de om, pentru mine e morală.

— Tot? Chiar tot?

— Într-un sens larg, da, concede tânărul. Cel puțin pentru mine. Oricum, e singura zonă a omenescului, a socialului, care nu poate lipsi și nici nu poate fi prezentă prin jumătăți de măsură. Vreau să spun că, dacă nu totul e morală, în orice caz morala trebuie să fie în toate, întreagă. Sună nu știu cum, banal sau, dimpotrivă, prezumțios, dar odată, când veți avea timp, pot să mă explic.

Tudor îşi priveşte interlocutorul; cu cine seamănă, oare? Ia te uită ce-i în ei! Deşi textul trebuia să-l avertizeze...

— Acum încep să-ți înțeleg mai bine ancheta. Investigația dumitale e serioasă, bine condusă, dar... cum să spun... foarte... foarte... sigură de sine...

— Faptele sunt verificate de două ori. Răspund de fiecare afirmație.

— Nu mă îndoiesc. Eu mă refeream la concluzii, comentarii, judecăți. Ai, cum să spun, un punct de vedere absolut tranşant, să zicem prea apăsat, asupra responsabilităților...

Deşi nu-i stă în obicei, Şaru simte nevoia să-şi însoțească spusele cu câteva gesturi care ar trebui să sugereze cum a perceput el textul lui Voineag. Palma mâinii drepte, perfect întinsă şi cu degetele strânse, cade ca o ghilotină pe birou, de câteva ori, într-un ritm sacadat, atrăgând privirile lui Voineag, dar neîmpidicându-l pe acesta să răspundă cu aceeaşi siguranță de sine pe care n-ai cum să te superi, pentru că nu este nici impolitețe, nici infatuare:

— Eu le-am spus “vinovății”.

— Exact! Tocmai asta vroiam să subliniez acum; termenul exprimă perfect optica textului.

Dumneata cauți vinovați, stabileşti vinovățiile...

— Nişte copii au ajuns în derivă pentru că părinții nu şi-au făcut datoria elementară de părinte. Aici e vorba de o vinovăție. Deci şi de vinovați. Cu asta nu se fac tranzacții.

— Întotdeauna judeci lucrurile aşa, în “vinovați” şi “nevinovați”? Fără nuanțe?

Iată că, de la text, discuția a ajuns la convingerile despre viață ale lui Mircea Voineag. Sau ale sale? Băiatul, deşi realizează situația, nu pare deloc timorat; dimpotrivă.

— Credeți că e un cusur?

— Deocamdată, e o întrebare.

— Vă mărturisesc, n-o prea înțeleg…

— Nu crezi în nuanțe? Nu crezi că binele se poate îngemăna cu greşeala? Nu crezi, de pildă, în existența unui fapt, a unui gest care adună foarte mult bine şi foarte puțin rău, exact atâta cât să strice intenția bună ce l-a guvernat? Ai stat de vorbă cu nişte oameni fără doar şi poate responsabili de... sau, hai să folosesc termenul dumitale: vinovați de rezultatul final. Nu crezi şi în argumentele lor omeneşti? Unul ți le-a prezentat; le-ai şi citat...

— În justificări nu cred. Nu ele contează. Chiar dacă explică, justificările nici nu scuză, nici nu rezolvă.

— Când e vorba de oameni, de fapte omeneşti, e important să poți explica...

— Cel mai important este adevărul.

— Adică ceea ce consideri dumneata că este adevărul.

I se pare, sau Voineag chiar zâmbeşte? “De ce? Pentru că m-am încins? Ar fi cam deplasat” – se surprinde Tudor gândind nu fără puțină iritare. Ca şi cum l-ar fi ghicit, băiatul precizează, grăbit:

— În urmă cu câțiva ani, exact: şase, ne-ați ținut, la facultate, o prelegere despre ancheta de presă. Vă citez din memorie, dar aproape sigur exact: “In ziaristică, orice adevăr capătă inevitabil forma unui punct de vedere, a unei convingeri personale. Dacă autorul nu pledează pentru adevăr ca pentru propria sa convingere, dacă cele două elemente nu se suprapun perfect...

— ...avem de-a face cu orice, numai cu ziaristică, nu”, completează Şaru citatul.

Într-adevăr, frazele acestea le-a spus şi le-a repetat de nu ştiu câte ori, în fața promoțiilor de studenți la care a fost invitat să vorbească. “Chiar aşa – să mă înfunde cu propriul

meu citat?!” Voineag schițează un gest spre manuscrisul de pe birou.

— În cazul analizat, vă asigur că adevărul obiectiv, faptele propriu-zise îmi dădeau dreptul să fiu şi mai categoric.

— Probabil. Dar e ceva în textul dumitale care, drept să spun, mă cam sperie. Tonul de anchetator...

— Dar este o anchetă! răspunde Voineag repetând gestul, către manuscris.

Ei, poftim! Cu fiecare cuvânt, cu fiecare replică, băiatul îi place tot mai mult, deşi îl incomodează — da, ăsta e cuvântul. Şaru e gata să prelungească discuția numai pentru satisfacția de a testa, în continuare, “substanța” stagiarului. Ar vrea să-i replice tăios, la rândul lui, dar se pomeneşte dându-i dreptate...

— Evident, evident... Am vrut să spun că vehemența tonului împrumută ceva dintr-un rechizitoriu. Eşti ziarist, nu procuror! Vezi, e vorba de oameni; sigur, cu responsabilități neonorate, cu abdicări de la îndatoririle lor, dar oameni care n-au făcut numai rău...

— Şi minorii din şcoala de corecție, de la care am pornit, tot oameni sunt.

— Adevărat, dar nu uita că te afli pe cel mai complex şi mai delicat tărâm: relațiile dintre părinți şi copii...

— Calitatea de părinte scuză greşeala? Şaru răsuflă uşurat, apoi spune zâmbind;

— Bine că n-ai zis “vinovăția”...

La fel de destins răspunde stagiarul:

— Am înțeles că nu vă place termenul.

— Mulțumesc. Revenind, sigur că paternitatea nu e o scuză, după cum calitatea de copil nu scuză şi nu justifică responsabilitățile neonorate față de părinte. Sau față de ceilalți.

Şaru e convins că a pus lucrurile la punct, felicitându-se pentru ideea şi formularea care – după opinia lui – încheie duelul cel puțin onorabil, mai ales că băiatul face un gest aprobator, din cap.

— De acord cu dumneavoastră. Dar pe un teren complex şi delicat – ca acesta, de exemplu – adevărul încetează de a mai fi adevăr? Sau trebuie să rămână nerostit?

Tudor tace. “Cred că nu am eu întrebări câte răspunsuri are el...” Efectiv, aşa ceva nu i s-a mai întâmplat.

— Câți ani ai?

În sfârşit, a reuşit să-l deconcerteze pe Voineag!

— Eu? De ce?

— Aşa ... Dacă nu vrei, poți să nu-mi răspunzi. Chiar te rog să-mi scuzi indiscreția.

Voineag roşeşte până în vârful urechilor. Poate că, acum, realizează ceva din riscul asumat printr-o discuție atât de liberă, atât de ofensivă cu un şef de secție, dar mai ales cu un ziarist de suprafața şi calibrul lui Tudor Şaru. Sau poate e mândria de a-i fi făcut față?

— Pe mine vă rog să mă iertați; am răspuns, poate, nepoliticos, dar... fără intenție. Pur şi simplu m-a surprins întrebarea. Am douăzeci şi patru de ani.

“Douăzeci şi patru! Ce vârstă...”

— Te-aş mai întreba, dacă-mi dai voie, ceva... aşa... mai intim... Vom colabora şi e important să... ne cunoaştem...

— Vă rog.

— Ce spun părinții dumitale despre acest mod... hai să zicem categoric, sau tranşant – dacă vrei, de a vedea lucrurile?

Mircea Voineag tace, pălind tot aşa de brusc cum roşise adineauri. Pentru că tăcerea se prelungeşte, Şaru vrea să-l ajute, să nuanţeze întrebarea;

— Ai crezut, poate, că n-are rost să-i întrebi?

— Eu n-am părinţi. Adică... nu i-am cunoscut niciodată. Sunt copil găsit, crescut la orfelinat.

Tudor îşi simte, deodată, cămaşa udă în spinare. Socotea că ştie multe despre oameni şi despre viaţă, dar uite, s-ar zice că mai are de învăţat...

— ... Şi pentru că mi-aţi spus cât de important este, în primul rând pentru mine, să mă cunoaşteţi, vă fac o mărturisire: condiţia mea nu m-a determinat să declar război vieţii sau oamenilor. O lume în care ţi se deschid drumurile, chiar dacă porneşti de unde am pornit eu, merită nu numai respectată, ci şi iubită. Şi, cu o grimasă de nerăbdare: Nu sunt demagog, vă rog să mă credeţi.

Tudor îl priveşte – acum de-a dreptul cucerit. Nu ştie ce să răspundă, aşa că ia manuscrisul de pe birou, vrea să-l semneze la rubrica “şef de secţie”, dar în ultima clipă se răzgândeşte, spunând:

— De fapt, n-am nici o obiecţie. Nici asupra fondului, nici de amănunt...

— Înţeleg că aveţi, totuşi, rezerve.

“Mă ajută! Chiar dacă-şi bate un cui în talpă, mă ajută!”

— Aşa este. Am, dar... cum să spun... sunt rezerve nu la text; de fapt, e vorba de optică. Aşa, în general... Şi nici măcar nu sunt sigur că am dreptate. Dacă aş şti că greşeşti, ce şi unde anume, ţi-aş cere să îndrepţi sau măcar aş pretinde să mă convingi de dreptatea dumitale.

Deodată, îi vine o idee:

— Ce-ar fi să iei ancheta şi să o revezi dumneata? Poate găseşti singur, mai repede şi mai exact, unde şi ce...

Tudor caută câteva clipe cuvântul, fără să-l găsească.

— Eroarea? Iertați-mă, dar... nu cred că există.

— Nu eroarea... Poate inexactitatea de ton, poate insuficienta nuanțare, sau poate nimic, nu ştiu... Gândeşte-te.

Voineag ia paginile fără nici o umbră de supărare pentru faptul că semnătura lui Şaru n-a fost depusă pe manuscris, aşa cum anunța la un moment dat stiloul desfăcut anume pentru apostilă.

— Am să mă gândesc, vă promit. La nuanțe, dar fără să se şteargă conturul, la care țin...

Băgând hârtiile în buzunar, stagiarul se ridică de pe scaun, înțelegând că discuția s-a încheiat.

Văzându-i gestul, Tudor se surprinde răsuflând uşurat. “Are şi ultimul cuvânt!”

Voineag salută respectuos şi părăseşte biroul, lăsându-l pe Şaru într-o stare de spirit amestecată. “Ce generație! Sau e vorba de un om, nu de o generație? Un băiat căruia o situație specială i-a ascuțit şi i-a cultivat calitățile native? Oricum... am nimerit bine.” Tudor îşi aduce aminte de cursivul pentru Turculeț. Ia o hârtie şi încearcă să însăileze la iuțeală rezumatul ideilor din grupajul predat alaltăieri. Când termină, citeşte şi... rupe. Frazele sunt lungi, confuze, se încurcă în explicații, abundă în pauze, paranteze şi idei colaterale, adevărurile îşi pierd percutanța, cuvintele se leagă anevoie; aici, iată, trei adjective încearcă să determine “la concurență” calitatea substantivului, deşi unul ar fi suficient, sau nici unul. Şi tonul, tonul... Cert, nu aşa trebuia. N-a găsit tonul. “Cum ar scrie Voineag cursivul ăsta? Un colaj de verdicte, câteva fraze pregnante şi lapidare. În fond, e rezumatul, ba chiar afişul paginii; articolele din grupaj dezvoltă şi argumentează... Bravo mie! Iau lecții de la stagiari!” Dar, fără să vrea, sub imperiul

gândului autoironic, stiloul aşterne pe altă hârtie prima frază ce i se pare demnă de a nu fi tăiată imediat, şi după ea încă una şi încă una, toate în stilul rezolut, dar nu lipsit de un anume farmec al manuscrisului înapoiat şi chiar al discuţiei de-abia încheiate. Când Turculeţ îşi vâră chipul speriat pe uşa întredeschisă, Tudor îl linişteşte cu un gest:

— Sunt aproape gata, ai răbdare... Terminam de mult dacă ideile mele despre publicistică n-ar fi suferit o uşoară corecţie...

Pune punct şi reciteşte. Da, e mai bine, dar seamănă teribil cu introducerea anchetei lui Voineag. Şi ce e rău în asta? Stagiarul, din nou stagiarul... Nu-i mai iese din cap. “Tu cum erai?” Nu-şi mai aminteşte să fi avut, în prima tinereţe, nici siguranţa şi nici intransigenţa aproape dură, fără stări intermediare, a lui Voineag. “Sau, dimpotrivă, ai fost, dar ai uitat? Oare vârsta e de vină că acum judeci “nuanţat”? Te-au muiat anii? Te-au cuminţit – cu un cuvânt pe care nu l-ai suferit niciodată?” Încearcă să-şi imagineze viaţa de toată ziua a unei fiinţe omeneşti – iubită, soţie, copil, părinte – lângă un om ca stagiarul. “Nu prea simplu... Sau, dimpotrivă? Nu e oare mai greu de suportat să te menajeze cineva în vorbe, oferindu-ţi o aparenţă de căldură şi înţelegere, de pildă... să-ţi creeze iluzia că eşti iubit şi, deodată, fără nici o...” Era fatal să ajungă aici.

De nişte ani buni, contactul cu orice nouă situaţie de viaţă – şi meseria îi oferă aproape zilnic un crâmpei din viaţa cuiva – se termină cu raportarea la “povestea lui”. Obsedant, insuportabil. Şi-a spus de zeci şi sute de ori: “gata, ajunge!”, dar de fiecare dată, investigând faptele altora, s-a pomenit judecându-şi propria viaţă. Ce-i drept, mai puţin aici, în redacţie, unde ceasul şi reprezentantul lui Chronos pe pământ, Turculeţ, nu-i prea lasă răgaz de meditaţie; acasă, însă... Ajunsese să-şi dorească, să caute forfota redacţiei,

ritmul trepidant de la ziar, să se teamă de liniştea apartamentului său, altfel atât de bine amenajat şi îngrijit, atât de confortabil... Acolo, gândurile zboară aproape fără să le poată controla sau opri, ajungând întotdeauna la întrebările ce-l chinuie de-atâta timp: de ce? Unde a greşit? Şi acum – ce va fi? Cum va...

— Dom' Şaru, fie-vă milă, dom' Şaru!

De-ar avea acasă un Turculeț, să-l desmeticească de câte ori o ia razna!... Tudor îi întinde manuscrisul, atrăgându-i atenția:

— Arată-l şefului, e nevizat.

— Îl dau, nici o grijă, dar cules. Chestie de psihologie, dom' Şaru: la manuscris, toți sunt deştepți şi modifică, la şpalt nu prea se mai îndură să mâzgălească, iar când citesc în pagină, scot şi pălăria!

Un bărbat trecut bine de cincizeci de ani deschide uşa – tocmai pe replică – în spatele secretarului, care, când îi aude vocea, înghite în sec.

— Bravo, mă, Turculeț!? De ce nu-mi dai voie să fac şi eu pe deşteptul pe manuscrisele altora? Ce-ai cu mine, mă?

— Eu... eu nu... eu n-am...

— N-ai zis, mă, cum să zici tu aşa ceva?! Am eu voci în urechi, dar nu le cred, Turculețule, eu pe tine te cred!

Văzând mutra panicată a secretarului, redactorul şef îi ia manuscrisul din mână, făcându-i semn că e liber. Turculeț porneşte ca din puşcă. Şaru ştie bine, după atâția ani de colaborare cu Pascal, că şeful are suficient simț al umorului pentru a nu lua în seamă incidentul, de aceea explică, neutru:

— Textul nu pune probleme... Un rezumat de idei al paginii speciale.

— Ştiu, Tudore – răspunde Pascal, zâmbind. I-l dau imediat. De fapt, nu pentru asta venisem. Am primit un telefon... Spune-mi, ai pe cineva la Urgență?

— Ce fel de urgență?

— La spital. Un bolnav, parcă o femeie, în stare gravă...

— Eu? Redactorul şef e din ce în ce mai încurcat.

— Tocmai, că nu ştiam nimic despre... mă rog. Eu am spus că nu eşti tu, dar omul a insistat. Un medic... Iți spune ceva numele de Panaitoiu?

Panaitoiu? Care Panaitoiu?

— Absolut nimic. Nu cunosc niciun medic Panaitoiu. Probabil că e o farsă.

— Nu cred. De fapt, nici nu pretindea că te cunoaşte; dorea să te duci urgent acolo. La etajul III la Chirurgie se află o femeie în stare foarte gravă, internată azi, care vrea neapărat să-ți vorbească.

Tudor simte cum i se scurge sângele din obraji. “Irina!” Se repede la telefon şi formează precipitat numărul sorei sale, apoi, dintr-o suflare:

— Radu? Ce-i cu Irina?

Răspunsul de la celălalt capăt al firului nu-l linişteşte.

— Precis? Sigur e la şcoală? Când ai vorbit ultima dată cu ea? Aşteptând răspunsul, Tudor simte cum îi bubuie timpanele.

— Absolut sigur acum o jumătate de oră?

Evidența – sau poate tonul mai categoric al interlocutorului – l-a liniştit, în fine. Dar brusc, o altă idee îi trece prin cap, agitându-l iar.

— Şi copiii? Anca? Mai ales Anca!... Din nou ascultare, ceva mai relaxată.

— Bine că-i bine. De ce? Scuză-mă, uite-aşa mă apucă pe mine câteodată... Mai vorbim.

Îşi cere iertare, jenat, faţă de Pascal, martor involuntar al spaimei sale. Nu era nevoie; redactorul şef a urmărit toată discuţia cu strângere de inimă şi a răsuflat uşurat, în final, o dată cu Tudor.

— Doctorul tocmai intra în operaţie, era teribil de grăbit, altfel aş fi scos eu mai multe de la el... Cu mine a vorbit. Nu e nici o farsă...

Şaru părăseşte redacţia într-o stare de agitaţie deosebită. De treisprezece ani nu mai suportă nici măcar cuvintele spital, boală, bolnav. Atunci un telefon l-a chemat, tot aşa, în mare grabă, şi tot de la redacţie, lângă patul soţiei sale, de care de-abia se despărţise după o veghe neîntreruptă de o zi şi o noapte. A ajuns când Iulia îşi trăia ultimele pâlpâiri de viaţă, sub privirile neputincioase ale prietenului lor, Mişu Cameniţă, adus de Tudor şi rugat cu cerul şi cu pământul să intervină, să facă ceva, să n-o lase... Iulia s-a stins după ce – cu patru zile înainte – pierduse copilul. “Dar acum, cine poate fi? O femeie grav bolnavă, care doreşte să mă vadă, nu – să-mi vorbească...” Da, la intrarea spitalului, portarul ştie că trebuie să vină cineva de la ziar pentru domnul doctor Panaitoiu; să poftească la camera de gardă de la Chirurgie şi să aştepte dacă operaţia mai durează, cumva...

Şaru e la a treia ţigară, ultima stinsă şi reaprinsă de două ori, cu gesturi mecanice, involuntare – în faţa ferestrei deschise. Tot ce-l înconjoară aici trezeşte amintiri dureroase. Oameni duşi de braţ sau pe cărucior, ca nişte ecorşeuri vii ale neputinţei; oameni luptându-se cu fiecare metru de coridor în cârjele proaspăt apucate – judecând după neîndemânarea cu care le manevrează; oameni sprijinindu—se de pereţi, încercând să meargă singuri azi – a câta zi de la operaţie? – o travee în plus... “Dar trăiesc! Au o speranţă,

poate într-o lună sau într-un an vor merge din nou fără cârje, fără țarcul metalic de care se agață acum cu grimase de durere la fiecare pas!...” Iulia nu s-a chinuit, nu s-a zbătut pentru viață ca bătrânul cu obrazul pământiu, sau ca fata congestionată de efort, spre care Tudor priveşte crispat. Dar... de treisprezece ani, Iulia nu mai este. Treisprezece ani de remuşcări.

Dacă el n-ar fi dorit atât de mult copii, Iulia ar trăi şi azi. Prima sarcină – cu complicații nebănuite, dureri, stări de rău şi epilog dramatic – ar fi trebuit să fie un semnal de alarmă suficient de serios pentru ca Iulia să nu mai încerce o a doua naştere, punându-şi viața în pericol. El a spus, a cerut atunci întrerupere de sarcină, în deplin consens cu opinia medicului specialist şi chiar cu a lui Camenişă, dar Iulia nici n-a vrut să audă. Dorea neapărat să nască, era sigură că va fi bine, va avea răbdare şi putere, se va îngriji atent... Trebuie să-i dea lui Tudor un copil – acesta fusese gândul ei, pe care nu i l-a putut curma nimeni, decât moartea. Degeaba i-a tot repetat Camenişă până la exasperare, în toți anii scurşi de la nenorocire, discuțiile cu Iulia; degeaba a încercat să-i explice că Iulia şi-a dorit copilul în primul rând pentru ea, nu numai cu gândul la bucuria lui Tudor... Ea , Iulia – îşi aducea aminte Mişu – îşi reproşa de pe atunci că afecțiunea şi preocupările ei se vor împărți la un moment dat între soț şi copil. Nimic n-a putut însă alunga din conştiința lui Şaru sentimentul vinovăției, al unei vinovății directe, de care s-a acuzat cu violență mereu, în ciuda intervenției prietenilor, mai ales a Irinei – la un moment dat ajunsă la exasperare. Obsesii, frământări vechi... Acum stă pe coridorul de spital cu dale albe şi gri şi se perpeleşte – pentru cine? Nici măcar nu ştie cine l-a chemat şi ce vrea de la el...

— Tudor Şaru?

In fața gestului de confirmare, cel care i s-a adresat – un bărbat foarte brunet, cu fața smolită de o barbă neagră şi aspră, parcă şi mai întunecată în contrast cu albul imaculat al bonetei – îl invită în cabinet.

— Sunt Panaitoiu. Eu v-am chemat.

— Tocmai mă întrebam pentru ce...

— Vă explic imediat. Mă tem, domnule Şaru, că amândoi avem o misiune extrem de dificilă. Eu – ca medic, dumneavoastră... nici nu ştiu cum să spun: ca om, ca prieten, ca...

— Tot nu...

— Adineauri am operat-o pe Eva Samurcaş. Am înțeles – din cât a putut să explice – că o cunoaşteți. Că o cunoaşteți bine.

Se ştia un bărbat puternic, cel puțin aşa se crezuse până în clipa asta, dar iată că genunchii i se înmoaie, privirile se voalează, tavanul şi pereții îşi modifică unghiurile de incidență, capul refuză pur şi simplu să-l mai asculte. N-a leşinat de când se ştie, dar acum simte că se va face de râs în fața omului acesta străin...

— Luați loc, nu pe scaun, pe canapea. Puțină apă o să vă facă bine.

Pedant, doctorul cere asistentei, cu un gest, să spele bine paharul înainte de a-l umple şi a i-l înmâna. Tudor bea maşinal din paharul întins de Panaitoiu. Încet, îşi recapătă controlul, însă de – abia acum pricepe şi judecă vestea. O, Doamne, Eva! Şi medicul care se teme pentru viața ei! N-a crezut niciodată în ursite ori în pedepse plătite peste generații, dar... de ce, de ce tocmai la el, toate? Cu ce-a greşit? Ce trebuie să ispăşească atât de grav el, Tudor Şaru? Pe un coridor de spital a aflat că Iulia mai are de trăit doar câteva clipe. Acum, omul acesta îi spune că Eva... A iubit

două femei: soția lui, alături de care a fost fericit – o fericire calmă, aşezată, luminoasă aproape tot timpul – şi Eva, apărută în viața lui târziu, după ani de frământări, când era convins că nimeni şi nimic nu-l mai poate face să ia totul de la început. Lângă Eva a trăit bucuria intensă; şi îndoiala, e drept. Îndoiala... Dar Eva i-a dăruit trei ani neasemuiți, şi nici măcar fuga ei inexplicabilă n-a reuşit să-i schimbe sentimentele. Numai gândul că Eva există l-a liniştit, l-a ajutat să suporte despărțirea, apoi singurătatea, deşi orice amintire, orice gând despre ea îl durea ca o rană deschisă. Ajunsese să țină la Eva cu acea formă de iubire înalt şi deplin altruistă, în care cel ce iubeşte face abstracție de sine, ca şi cum bucuria lui nu mai contează, ci numai binele, fericirea ori liniştea celui iubit au importanță. Să nu mai existe Eva, să dispară şi ea... Nu din viața lui, ci de tot, din... Gândul i se pare montruos. Deşi Eva este cea care a plecat, în clipa asta se simte vinovat. Lângă el, poate că acum n-ar fi ajuns să se zbată între viață şi moarte; ar fi vegheat să-i fie bine, să se afle în siguranță... “Dar Iulia? Nu numai că n-am apărat-o, dar s-a stins din cauza mea! Numai şi numai din cauza mea!”

— Vă simțiți mai bine, domnule Şaru?

Da, parcă îşi recapătă stăpânirea de sine. Are putere să primească detaliile pe care doctorul Panaitoiu se pregăteşte să i le ofere.

— Pe scurt – un accident îngrozitor de automobil. Şoferul, soțul doamnei, a murit pe loc. Dânsa...

— Scapă, doctore?

— Cum să vă spun...

— Ca între bărbați. Adevărul, oricare ar fi.

— Adevărul... In meseria mea, minunile fac, uneori, parte din ceea ce numiți dumneavoastră “adevăr”. În mod normal,

nu există şanse. Poate una la mie... Replica stârneşte în Tudor o frenezie ciudată:

— E nevoie de ceva anume? Vreun medicament? Vreo intervenție? Dacă trebuie ceva, orice, spuneți-mi, vă rog, am posibilitatea, cunosc, mă zbat...

Observând zâmbetul amar-înțelegător al doctorului, Tudor realizează ce trebuie să simtă un medic perfect stăpân pe meseria lui, când un ziarist îi oferă ajutorul de “om cu posibilități” pentru a salva o viață.

— Iertați-mă, n-am vrut să...

Gestul lui Panaitoiu e cât se poate de clar; nici o problemă, s-a obişnuit cu exaltarea oamenilor în fața morții, cu lipsa lor de control şi chiar de bun-simț.

— Nu vă dau speranțe, ca să nu vă faceți iluzii. Nu exclud nici minunea... De fapt, ce mă miră este faptul că a trăit până acum. E ceva care o ține în viață... Cred... nu ştiu, dar cred că explicația miracolului – repet, pentru mine, faptul că pacienta mai trăieşte, e un miracol! – ține, cumva, de dumneavoastră...

Tudor e uluit.

— De mine?

— Da, de dumneavoastră. Vrea să vă explice sau să vă ceară ceva, n-am priceput bine; i-a fost greu să-şi facă înțeleasă până şi intenția de a vă vorbi, ba chiar şi numele dumneavoastră, locul unde vă pot găsi. Două lucruri au frământat-o, după ce a aflat că soțul e mort: să ştie ce va fi cu băiatul şi să vă găsim; să veniți aici.

Deci, şi Adrian! O manevră greşită la volan, o inexactitate, un reflex întârziat, un bețiv ieşit în cale, o explozie stupidă de cauciuc şi... nişte vieți secerate ca şi cum n-ar fi fost! Îngrozitor...

— Din fericire, băiatul a scăpat. Ca prin minune. Doar o fractură de claviculă şi – bineînțeles – trauma deosebit de puternică. E şocat – absolut şocat. Vor fi probleme cu el... Despre tată, ştie; l-a văzut acolo. Situația mamei n-o cunoaşte încă, şi nici nu trebuie s-o afle până nu va fi capabil să suporte adevărul. Cum să vă spun... In clipa asta nu ştiu nici dacă, nici când veți putea vorbi cu pacienta. E posibil să-şi recapete cunoştința, după cum e posibil să nu mai rostească niciun cuvânt, niciodată. Mă înțelegeți? Trebuie aşteptat; aici. Puteți fuma.

Şi închide, pedant, fereastra.

Tudor simte din nou sfârşeala care l-a făcut adineauri să se teamă de un leşin. De-abia găseşte puterea să confirme, cu un gest din cap. Va aştepta cât este nevoie.

— Pe mine mă scuzați, sunt chemat în secție, continuă doctorul Panaitoiu, pregătindu-se de plecare. Dumneavoastră rămâneți în cabinet şi vă întindeți aici, pe canapea, trebuie să vă odihniți, să puteți face față...

Fără să ia în seamă gesturile de protest ale lui Tudor, doctorul îl conduce spre patul de consultații, ca pe un bolnav, ajutându-l să se culce. Îi întinde o casetă şi-i aduce, de data asta chiar el, un pahar cu apă.

— Ba da, domnule Şaru, vă rog să mă credeți, trebuie! Sunt medic şi ştiu foarte bine cât de necesară vă este odihna, acum. Vă previn: după opinia mea, discuția cu Eva Samurcaş, dacă va avea loc, vă va solicita infinit mai mult decât discuția cu mine. Trebuie să fiți pregătit... Adunați-vă puterile, veți avea nevoie de ele. Luați calmantul. E ceva uşor.

Nu; asta chiar, nu. Panaitoiu nu insistă. Peste câteva clipe, Tudor e singur, fixând tavanul alb – imaculat al cabinetului. Totul i se pare un coşmar. Încă nu-i vine a crede că doctorul Panaitoiu e un personaj real, nu o

fantomă plăsmuită de imaginația lui, că el, Tudor Şaru, bărbat în toată firea, a fost culcat ca un copil anemic pe un pat ca să nu leşine, să poată suporta o discuție dificilă cu... Încă refuză ideea că Eva, aflată acum sub efectul anestezicului, s-ar putea să nu se mai trezească niciodată. Sau poate că, în clipa asta chiar, nu somnul letargic, provocat de anestezie, îl împiedică să o vadă, să-i vorbească, ci chiar... Nu se poate! În urmă cu două seri i-a auzit vocea, parcă i-a urat sănătate; el era cel nesigur, în timp ce Eva... Cum să dispară o femeie în floarea vârstei, perfect sănătoasă? Dar vocea lui Panaitoiu îi răsună în ureche: “E o minune că trăieşte!” Oare asta e viața? O fracțiune de secundă şi...? Tavanul începe să-i joace sub priviri. Către ochi i se apropie, din nou, paharul cu apă întins de Panaitoiu, dar nesusținut de nici o mână. Obiectele din jur iau forme ciudate, ca şi cum le-ar vedea prin masa compactă de apă ce i se apropie de față, de gură. Nu, nu vrea să bea; nu-i trebuie! Dar apa – scursă acum dintr-un recipient uriaş – i se strecoară printre fălcile încleştate, inutil încleştate, pentru că şuvoiul nemilos, devenit torent, găseşte drumul, se revarsă şi îl îneacă...

În loc de gâlgâit, se aude însă un scrâşnit de frâne sinistru, apoi un zgomot asurzitor de geamuri sparte şi de metal ciocnit. Parcă se apleacă cineva deasupra lui... Da, o față îl priveşte de aproape. Are bonetă? Da, dar de ce neagră? Ce caută aici Mişu Camenită? Ce mai vrea de la el? N-ajunge că i-a anunțat o dată moartea Iuliei? De câte ori poate suporta un om vestea cumplită a despărțirii? Brusc, simte că se sufocă. Ar vrea să respire, să scape de presiunea ce-i apasă pieptul, ar vrea să se ferească de apa ce se năpusteşte asupra lui, de zgomotul ce-i sparge timpanul şi-i sfredeleşte creierul, înnebunindu-l. Ciudat: nu-şi mai poate comanda sieşi, mâinile nu-l mai ascultă, le-a cerut să se mişte şi nu vor. E absolut dezarmat în fața apei, a

zgomotului care vine... de unde? Nu se poate, trebuie să facă ceva, să găsească atâta putere încât...

— Treziți-vă, domnule Şaru…

Mâna puternică a lui Panaitoiu i se înfige în umăr, zgâlțâindu-l. Goana halucinantă a imaginilor s-a oprit. Unde se află? Ce s-a întâmplat?

— Puțină apă?...

“Nu! Nu apă!” Tudor izbuteşte să-şi reprime în ultima clipă strigătul. “Ce crede omul ăsta despre mine? Trebuie să mă îngrijesc, să mă duc undeva, să nu mai lucrez noaptea, să dorm – dar aşa, pe săturate, ca un nesimțit! –, să-mi potolesc cumva starea de agitație, încordarea din care nu mai ies de-atâta vreme... Orice solicitare mă dă gata! Am ajuns penibil, ridicol...” În timp ce se ridică, încă buimăcit, şi îşi şterge cu batista sudoarea de pe frunte, Panaitoiu îi vorbeşte, ținându-l pe după umeri, ca şi cum ar vrea să-l liniştească, să-i transmită ceva din calmul său:

— În câteva minute va fi posibilă, probabil, o discuție cu doamna Samurcaş. E un fel de-a spune “o discuție”... Mă înțelegeți, cred. Spre binele ei, încercați să-i cruțați forțele – şi aşa extrem de sărace... Fiecare cuvânt o costă imens. Sigur, ea vrea să vorbească, deci – pentru a se linişti – va trebui să o ascultați, dar nu întotdeauna trupul poate îndeplini ceea ce sufletul vrea... Încercați să-i vorbiți dumneavoastră, dacă vedeți că o lasă puterile; veniți-i în întâmpinare, citindu-i gândul, anticipați-l cu vorbele dumneavoastră. De ascultat e mai uşor – deşi, acum, şi asta e prea mult pentru ea. Mai ales dacă ceea ce aude o implică şi o consumă... În niciun caz, n-o contraziceți.

— Aşa voi face, dar… doctore… după?...

— Nu ştiu, sincer – nu ştiu. Sunt un biet om; atât. Operația a suportat-o nesperat de bine. E un om puternic, are o inimă de fier. Mi-e teamă, însă, că nu există putere în

stare să dreagă ce-a rupt accidentul. Mai târziu, dacă doriți, am să vă explic în termeni medicali care-i necazul. Acum, să mergem.

Deci... întâlnire cu Eva. Nu cum şi-a dorit-o, cum şi-a imaginat-o, în zecile de nopți fără somn, ci aici, aşa... Pe coridor, până la reanimare, Tudor îşi repetă la fiecare pas: "Orice s-ar întâmpla, îți ții firea. Orice ar fi, n-ai să te înmoi ca o cârpă. Eşti bărbat. Eva te-a chemat s-o ajuți, trebuie să rezişti, oricât de puternic va fi şocul..."

Nu, nu s-a schimbat. Ea este, cea dintotdeauna. Mult mai palidă, cu cearcăne adânci, vineții sub ochi, cu buzele parcă mai subțiri şi uşor decolorate – de parcă cineva i-ar fi imaginat un machiaj inadecvat, straniu –, dar trăsăturile, expresia sunt ale Evei pe care a iubit-o şi o iubeşte; imaginea aceasta care – după spusele lui Panaitoiu – s-ar putea să fie ultima, nu schimbă... "Ultima? Aşa de repede am acceptat ideea că...?"

Şaru se simte cuprins de o mânie împotriva lui însuşi. Deci atât măsoară statornicia oamenilor... O clipă! Clipa în care un medic îți spune: "Ştiți, doamna Samurcaş.. e un miracol că trăieşte."

Panaitoiu îl apropie încet de patul prevăzut cu stative, borcane, fire şi ace pentru perfuzie. Eva a deschis ochii. Fața i se destinde brusc, de parcă o povară imensă i s-a luat de pe inimă. Mişcă uşor buzele, dar trebuie să repete gestul pentru ca cei doi să perceapă cuvântul abia şoptit:

— Tudor...

Şaru se apropie mai mult, se apleacă, îi ia mâna, privind cu spaimă acul înfipt în venă, fixat cu leucoplast; încearcă să nu mişte instalația fragilă care... Se aude spunând:

— Da, Eva, am venit...

— Tudor... M-ai iertat?

Un val de lacrimi mai puternic decât voinţa lui Şaru de a-l opri ameninţă să-i inunde ochii.

Vorbeşte repede, să nu i se sugrume vocea:

— Eva, te rog, nu te mai gândi... Acum ai nevoie de linişte şi de odihnă...

Un gest de negaţie este rapid curmat de mâna doctorului Panaitoiu, care i-a prins fruntea, fixându-i – totuşi delicat şi blând – capul pe pernă.

— E spre binele dumneavoastră să nu vă mişcaţi; mai ales capul. Vă face rău...

Femeia înţelege. Privirile ei spun limpede că nu va mai face imprudenţe; simte că nu trebuie, că nu poate. Şopteşte şi mai încet:

— M-ai iertat, Tudore?

Şaru e înspăimântat. Nu ştie cum s-o liniştească, ce să-i spună pentru a-i deturna gândurile de la ceea ce o frământă acum, tocmai acum!

— N-am ce să-ţi iert, draga mea! A fost... aşa a fost să fie... Nu trebuie să te frământe ce-a fost... Sunt aici, lângă tine...

Din nou, un gest aproape imperceptibil – de data asta cu degetul arătător al mâinii drepte – trădează dezacordul cu spusele lui Şaru, care aude vocea doctorului şoptindu-i pripit:

— N-o contrariaţi! Ajutaţi-o să se liniştească!

Tudor prinde din nou degetele aproape albe ale Evei în mâinile lui, parcă pentru a o face să simtă ceea ce nu poate exprima în cuvinte.

— Eva, între noi nu poate fi vorba de iertare. Lângă tine am trăit cei mai frumoşi ani din viaţă. Ţi-am fost şi îţi sunt recunoscător pentru ei, pentru că exişti, pentru că te-am cunoscut, pentru că... pentru că te iubesc. Ce să-ţi iert: fericirea? Faptul că m-ai reînvăţat să trăiesc? Draga mea...

Ochii Evei se aburesc uşor, apoi o lumină se aprinde în ei, ca o speranţă. Acum şi cuvintele sunt, parcă, mai desluşite:

— E bine... Tudore, dacă mă sting...

Şaru îi strânge mâna uşor, vrând să intervină, dar privirile lui Panaitoiu îl opresc.

— ... Dacă mă sting, Adrian e singur pe lume. Marcel a murit; mama nu poate... E bătrână şi bolnavă... Băiatul a speriat-o întotdeauna... Doctore, e adevărat? Scapă?

Panaitoiu se apropie de bolnavă, întinzând mâna – o mână fină dar puternică, cu degete prelungi, nervoase –, atingând uşor umărul Evei, ca şi cum ar vrea să jure pe ceva, ca şi cum ar dori să întărească, prin gest, cuvintele pe care le rosteşte calm, liniştitor, nu fără o nuanţă de solemnitate, stresantă pentru Şaru – în ciuda intenţiilor doctorului:

— Aveţi cuvântul meu de om: în câteva zile, băiatul va fi acasă. O simplă fisură de claviculă; atât. In rest, doar... durerea provocată de... Nu vă faceţi griji în ce-l priveşte; e tânăr, se reface repede, curând va fi ca înainte... Acum, doamnă, aveţi grijă de dumneavoastră. Menajaţi-vă. Aţi vorbit destul... Gata, vă rog! Domnule Şaru...

Aşa este, dar Eva n-a terminat.

— O clipă...

Vorbele se aud răspicat. Oare Eva vorbeşte mai tare, sau liniştea...? S-a oprit până şi respiraţia celor de lângă patul bolnavei.

— Tudore, promite-mi că îi vei fi ca un tată.

Femeia a citit, probabil, în ochii lui Şaru, străfulgerarea de surpriză pe care, poate, a înţeles-o altfel sau care chiar arată altfel, trădează mai mult decât surpriză, pentru că, adunându-şi ultimele puteri, imploră şoptit:

— E singur, Tudore! A fost... şi este încă un copil cu probleme... Acum, şi mai... Nu-l lăsa. Fă-o pentru mine...

Creşte-l lângă tine... ca tine... singurul bărbat pe care l-am iubit... Mama lui Marcel ştie, vorbeşte cu ea... Promite-mi !

Extenuată, Eva s-a oprit. Pentru prima dată de la întâlnirea cu Şaru, doctorul pare paralizat. Ştie că fiecare cuvânt rostit de Eva îi scurtează bruma de viață ce i-a mai rămas, dar înțelege la fel de bine că vorbele, acum de-abia desluşite, şoptite cu ultimele puteri, hotărăsc viața unui copil. Cum să procedeze? Ce e mai important acum? L-ar lua pe Tudor în clipa asta, mai ales că Eva a căzut – parcă – din nou în coma de care Panaitoiu se teme, dar Şaru s-a prins de bara metalică a patului, fixând ochii şi buzele bolnavei ca hipnotizat. Trebuie să ştie ce se întâmplă cu Eva. Şoapta femeii se strecoară din nou printre buzele ce se mişcă abia perceptibil:

— Jură, Tudore... Jură că nu-l vei lăsa, oricât de greu ar... Gura s-a închis; nu se mai aude nimic, nici măcar respirația. Cu bărbia proptită în piept, parcă a adormit. Precipitat, Panaitoiu ia pulsul bolnavei, apoi administrează o injecție, ajutat de asistenta care nu s-a desprins nici o clipă de lângă uşă. Regretă amarnic că n-a intervenit mai devreme, şi starea de spirit transpare în ton:

— Din clipa asta, domnule Şaru, niciun cuvânt, vă rog. Considerați discuția încheiată. Ieşiți.

— ...?

Doctorul tace, dar maxilarele încleştate puternic, scrâşnit, şi mai ales gestul fără echivoc, spre uşă, îl fac pe Tudor să părăsească încăperea, buimac. Pe hol, ceva mai târziu, în timp ce vorbeşte, Panaitoiu pare mai negru decât arăta prima dată:

— Scuzați-mă, dar... a trebuit. Chiar dacă îşi recapătă cunoştința, nu mai poate suporta niciun efort, nici o emoție. Mi-e teamă că a trăit până în clipa asta numai pentru a spune ce-ați auzit. Mă înțelegeți? Există oameni atât de

puternici, încât moartea nu-i poate învinge cât timp nu vor ei...

— Am permisiunea să aştept aici, doctore?

— Cum doriţi, dar sfatul meu este să mergeţi acasă. Vă promit că veţi afla telefonic, imediat, orice schimbare survenită – în bine sau în rău. Aici n-o puteţi ajuta; ba chiar mă tem că, la o nouă revenire în conştiinţă, prezenţa dumneavoastră îi va face rău. Va încerca să vorbească, din nou, să vă explice, să-şi pledeze cauza – asta i-ar fi fatal. Aşadar, trebuie...

Şaru înţelege, dar simte că nu poate pleca aşa. Gestul e aproape simultan cu vorbele:

— O clipă, numai o clipă... Nu, nu intru, n-o să mă zărească...

Până să răspundă Panaitoiu, Tudor întredeschide uşa, privind încă o dată ("ultima dată?") faţa şi mai palidă a Evei. Expresia trădează linişte, împăcare cu sine. Respiră normal. Dacă Panaitoiu nu i-ar fi spus tot ce-a auzit, dacă în jur n-ar exista tot ce vede, dacă serul din borcanele de perfuzie n-ar picura, scurgându-sc prin firele lungi şi albe ca nisipul prin nişte stranii clepsidre – lecuind sau măsurând clipele rămase? – Tudor ar putea crede că Eva doarme un somn adânc, toropitor, şi că el îi veghează somnul, aşteptând să deschidă ochii, să-i zâmbească, să întindă mâna după mâna lui, aşa cum făcea în dimineaţa zilelor de sărbătoare sau de concediu, când nici soneria ceasului, nici obligaţiile profesionale sau buletinul de ştiri de la ora 7 nu mai existau, când timpul era al lor, numai al lor, fără nici o grijă, fără nici o grabă...

Tudor simte cum o mână puternică îl trage din crăpătura uşii, închizând-o cu grijă, apoi... vocea casantă:

— Trebuie să mergem. Aşa n-o ajutaţi.

Da, trebuie să plece. După ce lasă numărul telefonului de-acasă, o ultimă privire – şi Tudor se urneşte de lângă camera de reanimare, însoțit de Panaitoiu. In fața unei uşi, una din multele uşi de pe coridorul ce pare fără sfârşit, doctorul se opreşte.

— Doriți să-l vedeți pe Adrian?

Întrebarea l-a surprins complet nepregătit; n-are timp şi putere să-şi compună un răspuns sau măcar o expresie mai apropiate de uzanțe. Răspunde sec:

— Iertați-mă; acum... nu cred că pot.

Panaitoiu îl ia de braț, pornind mai departe. Nu-i spune nimic, dar întreaga sa atitudine arată că înțelege. La ieşire, după o strângere de mână, Şaru începe să-şi caute "Dacia" lui în parcajul tixit de maşini din fața spitalului. Cu gesturi reflexe scoate cheile, descuie portiera, se strecoară pe scaunul șoferului, dar, înainte de a învârti cheia în contact, realizează că în urmă cu nici 24 de ore un om şi-a deschis portiera maşinii şi a urcat la volan, probabil cu aceleaşi gesturi reflexe, cu aceeaşi siguranță de sine; a invitat în maşină o femeie şi un copil, pentru ca apoi... Din nou îl încearcă starea de rău care l-a cuprins la aflarea veştii. Îşi sprijină fruntea de mâinile întinse pe volan şi rămâne aşa până când – printr-un transfer absurd, inexplicabil – toată ura i se revarsă asupra maşinii în care se află, de parcă ea ar fi vinovată de nenorocire. Un acces de furie oarbă îl îndeamnă să facă praf volanul, parbrizul, geamurile, să zdrobească oglinda, să distrugă până la ultima fărâmiță cutia aceasta de tablă în care se moare... Când se potoleşte, din oglinda retrovizoare – consultată cu teamă – îl privesc doi ochi roşii, tulburi, cu o expresie rătăcită. Sunt ochii lui? Este fața lui? "Trebuie să mă adun. Am nevoie de calm, acum mai mult ca oricând. Mâine voi fi din nou la spital, Eva trebuie să mă vadă altfel, expresia mea trebuie să o

liniştească şi să-i dea siguranţă, nu să... Arăt ca o sperietoare! Şi Adrian... un băiat cu probleme, rănit, traumatizat psihic – pe mâinile unui nevropat?!” Adrian. Adineauri, când a auzit cuvintele “promite-mi că-i vei fi ca un tată”, nu şi-a putut ascunde surpriza, a tresărit, dar şocul – cât a fost – s-a produs, fără doar şi poate, în cea mai superficială zonă a conştiinţei. Poate nici măcar n-a perceput raţional. Nici acum nu are starea să judece lucid – cum gândeşte, de obicei, Şaru lucrurile importante – consecinţele unei fraze rostite cu sufletul pe buze, ca un testament, ca o poruncă de dincolo de viaţă. Dar pe măsură ce trec clipele, mintea începe să se limpezească şi desluşeşte mai bine – în orice caz mai bine decât acolo, lângă patul de suferinţă al Evei – ce va însemna existenţa lui Adrian atribuită lui. “Mă sperii? De ce mă sperii? Mi-am dorit toată viaţa un copil – şi acum mă sperie apariţia lui? Am invidiat-o întotdeauna pe Irina că îşi educă, acasă, copiii, iar la şcoală educă alţi copii; că ies oameni din mâinile ei... Nici nu-l cunosc, nici nu l-am văzut – ba chiar am refuzat să-l văd – şi mă sperii?”

Ochii i se îndreaptă prin parbriz spre faţada înaltă a spitalului. De la etajul al III-lea, din chenarul unei ferestre deschise, către parcaj priveşte Panaitoiu. “M-a văzut? Sper că nu. Ce-o fi crezând omul ăsta despre mine?”

Controlând poziţia schimbătorului de viteze cu pedanteria crispată a începătorului, Şaru învârte cheia în contact. Maşina părăseşte încet parcajul, îndreptându-se către casă. Pe drum, Tudor se chinuie să-şi reprime orice gând, concentrându-şi toată atenţia de care mai e în stare asupra drumului şi comenzilor – date caraghios, cu voce şoptită, pentru a-şi confrunta clipă de clipă gesturile cu solicitările traficului destul de intens la această oră de seară. Drumul până în faţa blocului, nu foarte lung, i se pare o veşnicie, dar iată, a ajuns. Când părăseşte maşina, răsuflă uşurat.

Urcă cele patru trepte din fața holului, cheamă liftul, peste câteva momente deschide ușa apartamentului. De-abia intrat, un apel prelung, apoi repetat, îi precipită pașii spre telefon. Vocea lui Panaitoiu îi taie respirația:

— Alo, casa Șaru? Cu domnul Șaru, vă rog.

Da, el este; aude, însă n-are curaj să răspundă. Se teme de cuvintele ce urmează.

— Alo... Mă auziți, da?

Da, aude. Acum confirmă.

— E teribil ce trebuie să vă spun, dar doamna Samurcaș nu mai este. S-a stins adineauri... In somn. Ultima licărire de viață conștientă a fost discuția cu dumneavoastră. Din nenorocire, am avut dreptate; a mai trăit pentru că trebuia să vă vorbească. Înțeleg ce simțiți. Vă rog să...

Prima senzație este de gol interior, un gol imens, în care nu se poate coagula nici o reacție, niciun sentiment, niciun gând, nimic. Apoi brusc – deși tonul lui Panaitoiu, chiar și cuvintele lui, n-au nimic din indiferența rece a formulelor protocolare – revolta adunată în sufletul lui Șaru se revarsă tocmai asupra omului care încearcă să-l ajute. “Înțelege ce simt! Auzi! Înțelege! Nu știe ce-a însemnat viața mea cu Eva, nu știe cum a fost viața mea fără Eva, încălzită doar de gândul că, de vreme ce a hotărât să plece, îi este mai bine acolo, departe de mine... Cum poate înțelege ce simt, dacă nu știe nimic din tot ce-a fost? Și ce este?”

De fapt – ce mai este? Nimic. Doar gol, pustiu. Furia absurdă împotriva doctorului s-a spulberat. Acum nu este nici măcar durere, ci un soi de abulie ciudată, incapacitatea paralizantă de a participa la propria sa durere, pe care o realizează strict conceptual; știe că trebuie să fie, dar nu o simte și nu suferă.

— Mă auziți? Alo! Eva Samurcaș a murit.

Cuvântul îl trezeşte. Ca şi cum până în clipa asta i s-ar fi vorbit într-o limbă străină, din care pricepi cuvintele pe sărite, ca şi cum spusele lui Panaitoiu au ajuns la el abia după cuvântul “moarte”, ceea ce pricepe şi ceea ce simte se adună, în sfârşit, într-un răspuns; Şaru plânge ca un copil, cu lacrimi mari, nestăvilite, scuturat de sughiţuri. Eva nu mai există. Deci – pentru el nu mai există nimic.

La celălalt capăt al firului, Panaitoiu aude. Acum, de-abia acum, când plânsul eliberator s-a declanşat, spune placid:

— Am să mă sfătuiesc cu dumneavoastră, mâine dimineaţă, cum să comunicăm băiatului vestea. Şi dacă v-aţi hotărât, trebuie făcut actul notarial, pentru autoritatea tutelară. Eu semnez ca martor, dacă trebuie... Vă veţi gândi, domnule Şaru, şi mă veţi ajuta, nu-i aşa?

Băiatul. Rugămintea. Jurământul nerostit, dar implorat de Eva cu ultima suflare... Tot ce vrea acum este să închidă telefonul, să pună capul pe pernă şi să nu se mai trezească. “Creşte-l ca tine... a vrut să spună: cu tine?... Singurul om pe care l-am iubit în viaţă...” N-a fost, asta nu mai putea fi minciună, nici şantaj sentimental. In faţa morţii, oamenii nu mint. Deci Eva l-a iubit... Lacrimile curg, în continuare, parcă ceva mai potolit.

— Vă aştept mâine, domnule Şaru. La revedere, şi... încă o dată...

Panaitoiu a închis, dar Tudor ţine încă receptorul în mână, incapabil să facă cei câţiva paşi ce-l despart de dormitor. “Adrian, ca mine? Nu! Altfel, în niciun caz ca mine! Eu sunt un...” Un om, totuşi, iubit. Singurul om pe care l-a iubit Eva. Gând consolator? Sau, dimpotrivă?... Nu ştie. Acum, nu mai ştie nimic. Mâine, poate mâine...

3. BĂTRÂNA DOAMNĂ SAMURCAŞ

Tudor deschide poarta curții lungi, înguste, înecată sub vegetație, cu sentimentul confuz al unui demers greu de definit şi de explicat chiar pentru el însuşi. Cum va fi înțeles şi acceptat de către o femeie străină, în vârstă, acum scufundată în nenorocirea ei, ceea ce el nu poate formula coerent nici pentru sine? N-a mai păşit de mult într-un asemenea loc, parcă desprins din amintirile copilăriei, din poveştile cu bunici şi case bătrâneşti. Mai ales aici, în plin Bucureşti, totul pare ireal. Pe un spațiu infim se înghesuie atâția pomi pitici, atâta vegetație ce se luptă cu toamna, încât are senzația că ograda copilăriei, iarba din curtea imensă, rondourile cu toate florile anotimpurilor din grădinița părintească s-au concentrat – reduse la scară – de-a lungul acestei fâşii de pământ ceva mai lată decât o alee pe care păşeşte către clădirea modestă, din fund. Iat-o: o căsuță cu marchiză, cu 3-4 trepte sub o cupolă de sticlă portocalie, acoperită şi ea cu iederă, multă iederă, ca şi casa. Dacă Şaru ar fi în altă stare de spirit, dacă n-ar fi copleşit de misiunea lui atât de ciudată şi nesigură, ar zăbovi să privească pe îndelete şi să se minuneze că marşul triumfal al cimentului urban n-a înghițit încă acest colțişor patriarhal, asociat în memoria sa afectivă cu aroma de gutuie coaptă, cu borcanele de dulceață, peltea şi şerbet păstrate până către iarnă în vatra sobelor mari, de teracotă, cu busuiocul şi levănțica presărate prin teancul de albituri din şifonierul imens.

Se opreşte o clipă, totuşi; dintr-o privire cuprinde tot: curtea, vegetația izbucnită te miri cum şi de unde, căsuța...

Îşi face curaj: “O femeie care trăieşte într-un loc ca ăsta trebuie să mă înțeleagă. Nu se poate să nu înțeleagă!...” Parcă ceva mai liniştit, îşi continuă drumul până în fața soneriei pe care apasă emoționat – totuşi.

Abia ieri luase hotărârea. Şi nu numai pentru că Eva, chiar ea, îl implorase să o caute pe mama lui Marcel (“ciudat; de propria sa mamă nu mi-a spus nimic!”). Cimitirul. Înmormântarea. Groapa săpată în pământul gălbui, alături de mormântul proaspăt, cu flori încă neveştejite, al lui Marcel Samurcaş, soțul Evei. Defilarea chipurilor străine prin fața celor două bătrâne în doliu, strângerile de mâini, îmbrățişările, plânsetul mocnit, izbucnind ascuțit şi pe neaşteptate, atunci când totul părea să se potolească... Iar undeva, într-un colț, prietenii săi (“cum au aflat? Probabil că Irina...”), aşteptând să se termine tot, să-l ia cu ei, pentru a nu-l lăsa singur măcar în seara asta, oricât ar protesta.

N-a bănuit niciodată că Mişu Camenită e în stare să verse o lacrimă la mormântul unei femei străine; în fond, ce fusese Eva pentru prietenii lui? O prezență acceptată, întâlnită de cinci, şase ori, apoi dispărută fără urmă şi fără explicații. Şi totuşi a văzut ochii lui Camenită umeziți, ca atunci, de mult, când – la uşa rezervei unde se stingea Iulia – Mişu îl strângea de braț, somându-l să-şi stăpânească durerea, să-şi țină firea...

Ieri, la cimitir, Şaru şi prietenii lui au fost, de fapt, străini acolo. Grupul puțin numeros al familiilor Samurcaş şi Brătucu (numele de fată al Evei) nu prea înțelegea cine sunt şi ce caută oamenii aceştia, de care numai doctorul Panaitoiu s-a apropiat de câteva ori, şoptind câte ceva la urechea lui Tudor, sfătuindu-se cu el. Mama Evei îl cunoştea, dar nu foarte bine; în cei trei ani petrecuți lângă Eva, dacă s-au văzut de două-trei ori, şi atunci pe fugă. Niciodată aceea care urma să-i devină soție nu l-a introdus în casa şi cu atât mai puțin în viața părinților ei, de care nici nu părea foarte apropiată. Neînțelegeri? Ceva de ascuns? Poate... jenă pentru ce putea să vadă acolo? Pentru poziția socială? Dar Eva ştia bine că Tudor nu e un snob; a crescut

la țară, fiu de învățători, deprinşi nu numai cu cartea, ci şi cu sapa, cu gospodăria uneori istovitoare, în care belşugul relativ din pivniță, din cămară şi din bucătărie se plăteşte cu traiul trudnic al țăranului care, dacă nu seamănă şi nu culege, nu mănâncă. Şaru n-a înțeles niciodată rezerva Evei în legătură cu părinții, cu familia – despre care el nu ştia mai nimic, dar i-a respectat hotărârea nerostită; în fond, cu ea va trăi, nu cu... Între timp, bătrânul s-a prăpădit, a rămas numai mama. Acum pare sălbăticită de singurătate şi durere, cu privirile pierdute, scuturată tot timpul de un plâns nervos, care nu aduce uşurare, ci mai degrabă prevesteşte necazuri viitoare.

Alături, cealaltă bătrână în doliu – şi ea cu ochii plânşi, şi ea cu chipul supt de vârstă şi suferință – întruchipează o altă față a durerii, fascinantă pentru Tudor, dintotdeauna profund interesat de sufletul omenesc, dar acum sensibil numai la ceea ce este, probabil, atât de ieşit din comun încât reuşeşte să i se impună dincolo de propria sa durere şi de propriile sale frământări – izvorâte chiar şi din statutul incert, ambiguu, lângă mormântul femeii pe care a iubit-o.

“Mama lui Marcel; doamna Malvina Samurcaş” – aşa i-a prezentat-o Panaitoiu la sfârşitul ceremoniei funerare. Părea trecută de 70 de ani; părul – complet alb, dar uimitor de bogat pentru o femeie de vârsta ei, îi învăluia capul cu un nimb argintiu. La auzul numelui “Tudor Şaru”, bătrâna a tresărit, l-a privit o clipă, apoi l-a strâns în brațe cu un gest spontan, şoptindu-i cu vocea tremurată, de om trecut prin viață şi stăpân pe o înțelegere a lucrurilor care scapă celorlalți:

— Ştiu, nu trebuie să spui nimic... Ştiu...

Cuvintele l-au uimit. Ce putea şti oare mama lui Marcel Samurcaş, soacra Evei, despre el? Cine să-i fi dezvăluit secretul relațiilor lui cu femeia ce-i devenise apoi noră? De

fapt... ce secret? N-a fost niciun secret. Oricum, chipul bătrânei, parcă din altă lume şi din alte vremuri, cuvintele, vocea, demnitatea durerii atât de greu stăpânită – dar stăpânită, totuşi –, privirile care parcă ştiau totul nu numai despre el, Tudor Şaru, ci despre viață şi despre oameni, toate la un loc l-au hotărât; mâine, chiar mâine va merge la ea. Cu ea va începe, cu ea va discuta despre Eva, despre Adrian, despre ceea ce a acceptat... Despre tot. Cu atât mai mult cu cât puținele cuvinte adresate celeilalte bătrâne în doliu, mama Evei, au fost întâmpinate de o privire goală, rătăcită, neînsoțită de nici o reacție, de niciun semn de recunoaştere, deşi nu se poate să nu ştie cine este, de vreme ce l-a mai văzut.

... Acum Tudor se află în fața uşii cu geamlâc şi cu iederă groasă deasupra, aşteptând să-i răspundă cineva. Iată, se aude mişcare, apoi femeia în vârstă, cunoscută ieri, la cimitir, îi deschide, invitându-l să intre. Peste câteva clipe, amândoi stau pe două scaune înalte, dar comode, cum se făceau pe vremuri, într-o sufragerie şi ea din alte timpuri, ce-i aminteşte mai puternic de casa părintească. Parcă citindu-i gândurile, bătrâna întreabă:

— Părinții dumitale trăiesc, domnule Şaru?

— Nu, doamnă. I-am pierdut pe amândoi. In afara unei surori şi a doi nepoți, copiii ei, sunt singur pe lume.

Auzind răspunsul, bătrâna rămâne o clipă cu privirile pierdute în gol, pentru ca – absolut surprinzător – în clipa următoare să găsească puterea de a zâmbi; un zâmbet stins, dar bun. De fapt, zâmbeşte nu gândului exprimat de Şaru, ci propriului ei gând:

— Singur pe lume – cu o soră, cu doi nepoți, la cincizeci de ani, bărbat în plină putere?!... Dacă asta înseamnă “singur pe lume”, eu ce să mai spun, domnule Şaru? Am şaptezeci şi patru şi sunt singură, mult mai singură,

înțelegi? Ce-ai văzut la cimitir... mai mult cunoştințe; am avut un băiat, unul singur, şi e îngropat lângă Eva. N-a trăit nici măcar o clipă după accident. Asta înseamnă “singur pe lume”! Să te simți uitată de soartă într-o lume de care nu te mai leagă nimic, să-ți aştepți sfârşitul ca pe o izbăvire şi să-ți vină să blestemi destinul ce a curmat o viață, dar nu cea oricum sfârşită, inutilă...

La gestul lui Şaru, gata să-i aducă aminte gazdei sale că există, totuşi, o ființă care... bătrâna adaugă repede:

— Nu mă plâng. Nu la mine mă gândesc, eu am trăit destul. Vocea i se frânge. Prin sticla ochelarilor cu multe dioptrii lacrimile se văd mărite; apar la colțurile ochilor, apoi se furişează pe obraji, oprite de batista albă cu tiv negru, de doliu.

Tudor nu ştie ce să spună, cum s-o consoleze. În ce calitate ar face-o? E drept, ieri, la cimitir, bătrâna i-a spus că ştie. Dacă e aşa, cu atât mai greu îi vine acum să... Da; Adrian! Despre Adrian era vorba.

— Nu sunteți singură, doamnă Samurcaş. Băiatul şi nora dumneavoastră au avut prieteni... V-a rămas un nepot...

Bătrâna şi-a recăpătat controlul.

— Nu-i aşa, domnule Şaru. Când Adrian m-a văzut prima dată, avea zece ani. Alții au fost bunici lui, alții i-au legănat copilăria – dacă i-au legănat-o... Eu am apărut târziu; prea târziu ca să-i ofer copilului ceea ce primesc, de obicei, nepoții de la bunici; deşi, te rog să mă crezi, m-am străduit să găsească aici, în colțişorul ăsta al meu, un crâmpei din ce-am avut noi în primii ani de viață din partea bunicilor. Nu spun că nu mă iubeşte. Vine la mine cu plăcere, pare că se simte bine, dar... pleacă repede. E învățat altfel. Şi apoi, domnule Şaru, el e băiatul Evei. Lui Marcel, nici măcar nu i-a spus “tată”... N-a fost uşor, nici pentru el, nici pentru ei,

nici pentru mine... Doar ştiţi ce probleme au fost şi sunt cu Adrian...

Probleme? Nu. Tudor nu ştie. Deodată, vocea şoptită a Evei îi răsună în ureche: “A fost şi este încă un copil cu probleme...” Aşa a spus. Puţinele cuvinte auzite acolo, lângă patul de pe care Eva nu s-a mai ridicat niciodată, i s-au săpat în memorie pentru totdeauna; ar putea să le reproducă exact, vorbă cu vorbă. Şi apoi: “Jură că nu-l vei lăsa, oricât ar fi de greu...” Greu? De ce greu? Deci există ceva, un amănunt (amănunt?), o împrejurare, un fapt ştiut de Eva, care trebuie să-l sperie pe el?... Bătrâna Malvina Samurcaş ştie şi ea; iată, confirmă – fără măcar să i-o fi cerut.

— Şi apoi, domnule Şaru, din câte a apucat să-mi spună doctorul Panaitoiu, pe care-l cunosc de mult, am înţeles că Adrian va sta cu dumneavoastră...

Cuvintele sună şocant, dar tonul le încălzeşte. Nu e nimic rău, nimic iritat sau tăios în vocea bătrânei. Şaru vrea să-i răspundă, să se exprime, însă – din nou – un gest al doamnei Samurcaş îl opreşte:

— Nu sunt împotriva hotărârii Evei, o spun limpede. Chiar o voi susţine în faţa legii, dacă voi fi întrebată. E dramatic să-ţi recunoşti neputinţa, inutilitatea într-un astfel de moment, dar... ăsta e adevărul, domnule Şaru. Adrian are nevoie de un bărbat – şi încă de unul capabil să-l stăpânească, impunându-i prin propria personalitate. În relaţia cu băiatul, Marcel a clacat... din nefericire – în primul rând pentru Adrian. Încearcă dumneata, dar să nu repeţi greşelile fiului meu... Uşor nu-ţi va fi. Ştiu însă că ai ţinut prea mult la Eva ca să nu încerci. Va fi un efort, poate va fi un sacrificiu... Vocea femeii ezită, parcă ar căuta, apoi îşi face curaj: Ai iubit-o mult, nu-i aşa?

Tudor se simte din nou aruncat pe tărâmul întâmplărilor ireale în care trăieşte de câteva zile. Cum i se pare că începe să aibă teren sigur sub talpă, un nou şoc îl ridică de pe pământ, aruncându-l într-un soi de vis. Deci, bătrâna din fața lui, mama soțului Evei, îl întreabă cu înțelegere dacă el, Tudor Şaru, a iubit-o mult pe nora ei! Dar întrebarea este, probabil, retorică, de vreme ce ea ştie că, pentru memoria Evei, Tudor e în stare de orice sacrificiu. Mai mult: îl cunoaşte atât de bine, încât are toate datele necesare pentru a judeca dacă Adrian este pe mâini bune sau nu. Ce dramă mocneşte sub cuvintele spuse acum cu ton potolit? E normal să-ți iubeşti fiul, e de înțeles să repudiezi, chiar să condamni dragostea unui bărbat străin pentru soția fiului tău, e normal să priveşti cu suspiciune, dacă nu cu duşmănie spre acel bărbat, mai ales când... Dar, iată: bătrâna îi vorbeşte calm, aşezat, deşi cu întreruperi, din când în când, ca şi cum şi-ar aduna forțele.

Da, a iubit-o mult pe Eva. De ce n-ar recunoaşte? Tudor simte că aici, în fața acestei bătrâne la care totul e altfel – şi firea, şi sentimentele, şi reacțiile, şi casa, şi odaia în care se află, şi grădinița minunată – trebuie să spună adevărul. Ca la duhovnic sau ca în fața propriei conştiințe. A iubit-o mai mult decât orice pe lume. Pierderea ei l-a adus la un pas de prăbuşire şi numai norocul unei firi totuşi puternice l-a readus printre oameni. Îşi exprimă gândurile cu voce nesigură, căutându-şi cuvintele, revenind apoi asupra lor, corectându-se mereu; vrea să fie bine înțeles. Bătrâna ascultă, clătinând din cap, a confirmare, cu o mişcare aproape continuă. Înțelege exact. De fapt – ştia.

— Asta e viața, domnule Şaru... De câțiva ani vreau să te cunosc. Şi înainte de explicația mea cu Eva, dar mai ales după aceea... Nu ştiu dacă atunci ți-aş fi vorbit la fel. Poate că nu. Am încercat să aflu ce soi de om eşti. Ți-am citit articolele, apoi o carte, dar m-am gândit că omul şi opera nu

seamănă întotdeauna... Şi acum, iată, vii dumneata la mine să ne spunem durerea! Cine ar fi crezut!? Adică... ce ne-a mai rămas? Doi oameni loviți de soartă...

Pentru a-şi ascunde un nou val de plâns, bătrâna se ridică şi iese, scuzându-se. După câteva clipe, se întoarce cu o tavă pe care a pus o dulceață de cireşe amare şi un pahar aburit, plin cu apă.

— Serveşte, e făcută de mine...

Tudor gustă. Într-adevăr, minunată. Bătrâna îi urmăreşte reacția cu atâta concentrare, de parcă expresia feței lui Şaru în timp ce mănâncă dulceața este – pentru ea – cel mai important lucru din lume.

— Să-ți mai dau... Era dulceața preferată a băiatului meu. Cu altceva nu l-am răsfățat...

Şaru ascultă şi priveşte fascinat. I-ar săruta mâinile, i-ar sta în genunchi, ar suporta orice cuvânt, oricât de aspru, pentru necazul aruncat de el, cândva – absolut involuntar – în viața altfel tihnită şi senină a bătrânei care-i vorbeşte ca o mamă.

— Aşa a fost... Marcel s-a căsătorit foarte repede după ce a cunoscut-o pe Eva. Ani de zile s-a tot gândit şi s-a răzgândit, că intrasem la idei; îl şi vedeam holtei bătrân... Când, deodată, mi-a spus că se însoară. Nu m-am opus. Aveam mare încredere în băiatul meu... Şi pe urmă, Eva mi-a plăcut, mi s-a părut un om deschis, hotărât – poate prea hotărât –, dar nu e rău să fie unul din soți aşa, mai... Marcel, săracul, avea altă fire. De-abia după căsătorie mi-a vorbit de existența lui Adrian. Curând mi-am dat seama ce se întâmplase, de fapt... Am înțeles că Eva nu s-a luat din dragoste cu băiatul meu. A căutat lângă el liniştea, şi-a dorit un tată pentru un copil greu de strunit, crescut de părinții ei într-un climat fals; poate nu fals, dar tensionat, de permanentă încordare şi suspiciune... Ce mai: copil crescut

departe de mamă şi, mai ales, lipsit de tată. Asta l-a marcat cel mai tare pe Adrian: faptul că nu şi-a cunoscut tatăl, faptul că n-a putut afla niciodată nimic despre el. Mi s-a făcut frică pentru băiatul meu, domnule Şaru. L-am învățat să fie bun şi drept; când a ales, nu m-am pus de-a curmezişul, ca să nu mă considere, mai târziu, cauza singurătății sau a nefericirii lui. La noi în casă a fost întotdeauna pace şi înțelegere; gânduri ascunse nu s-au pomenit, de la mine şi de la răposatul meu soț n-a putut învăța nimic rău; nici n-am făcut, nici n-am vorbit, nici n-am gândit... De ce să nimerească el aşa? De ce tocmai el să fie luat de o femeie fără dragoste, ca o manta de vreme rea? Dar... tot nu m-am amestecat. Era viața lui, alegerea lui, soția lui, cum s-ar zice, erau o familie. Cum să stric ce-a hotărât el? Până într-o zi, când – din întâmplare – am aflat de existența dumitale. Cineva mi-a spus că trei ani la rând ați fost, dumneata cu Eva, ca soț şi soție, că vă pregăteați de căsătorie, că o iubeai şi te iubea, ştia toată lumea... O clipă, m-am temut de tot ce putea fi mai rău pentru Marcel, deci şi pentru mine: că vă mai întâlniți. Să-ți spun ce-a fost atunci în sufletul meu?... N-am putut suporta incertitudinea. Eva părea om dintr-o bucată, eram sigură că mă va înțelege şi va accepta o discuție sinceră, de la femeie la femeie. Şi aşa a fost. Şi-a deschis sufletul ca la spovedanie. Doamne, ce zi! Ce-am putut afla în câteva ore!... O fi existând în lumea asta, domnule Şaru, minte în stare să imagineze a mia parte din câte face şi desface viața? Parc-o văd... Când te-a cunoscut, avea toate motivele să fie fericită: femeie frumoasă, tânără, ce mai: iubea şi era iubită, iar omul la care ținea nu era un fitecine... Dumneata nu credeai că aşa va fi, domnule Şaru?

Dacă a crezut? Întrebarea declanşează şirul nesfârşit de întrebări chinuitoare din câțiva ani de viață.

A sperat, cu credință, aşteptând, chiar şi după ce...

— ... Şi, deodată, i s-a făcut frică. Avea un copil dintr-o căsătorie nefastă, cu un om de nimic, o greşeală de tinereţe... Bărbatul a fugit de lângă ea şi din ţară, pe când copilul nu rostise încă “mamă” sau “tată”. Un timp şi-a crescut copilul singură, dar puţin, până l-a ridicat pe picioare. Apoi l-a încredinţat părinţilor ei. Nu-mi place să vorbesc de rău oamenii, domnule Şaru; bârfa şi cleveteala sunt tot ce urăsc mai mult. Dar am fost acolo şi am văzut, ca să înţeleg; simţeam că ceva nu e cum se cuvine. Aşadar, am înţeles. Şi eu sunt bătrână, cu puterile dijmuite de vârstă, cu posibilităţi materiale modeste; la pensie, omul trăieşte nu cum vrea, ci cum poate. Oi fi având şi eu ciudăţeniile mele – ele vin cu vârsta... Dar ce-am văzut în casa părinţilor Evei m-a speriat. O teamă neîntreruptă pentru ziua de mâine, fără temei real... Meschinărie împinsă la absurd... De asta a avut parte copilul, în loc de iubire... Nu ştiu dacă trebuie să-i condamn.

Bătrâneţea e şi aşa urâtă, însă când se îmbină cu bolile, sau numai cu ipohondria ori cu sentimentul că viaţa e o povară, cu ranchiuna pe toţi cei ce nu-ţi înţeleg necazurile vârstei, dorind să se bucure de tinereţea şi de viaţa lor, ei bine, atunci bătrâneţea a pedeapsă, domnule Şaru! Sufocă, ucide! În acest mediu a trăit Adrian, de la doi ani. Mama – abia tolerată de proprii părinţi; tatăl – necunoscut, o fantasmă cu dimensiuni plăsmuite în imaginaţia unui copil avid după dragostea părinţilor, dar o fantasmă atât de străină realităţii!... De la doi ani, numai vaiete, cârcoteală şi socoteli la frăncuţ, numai figuri acre în jur, numai “asta nu se poate”, “aia nu e voie”! A crescut străin de oameni, ferit de copii... N-a avut noroc de niciun suflet în preajmă. La şcoală, a dat de furcă învăţătoarei ca un pui de sălbatic. Când şi-a dat seama că e altfel decât ceilalţi copii, s-a zidit în el, şi împotriva copiilor şi a celor adulţi. Eva nu şi-a dat seama decât târziu. Dar copilul începuse să trăiască într-o

lume a lui, învățând atât cât trebuie ca să fie lăsat în pace. Abia târziu bunicii s-au speriat, au speriat-o şi pe Eva, povestindu-i grozăvii despre Adrian – uneori chiar în prezența copilului! Pricepi ce dramă?

Aşa stăteau lucrurile când te-a cunoscut pe dumneata, domnule Şaru. Băiatul era prin clasa a treia, cred; ieşise din casa bunicilor, începuse dă dea piept cu şcoala, cu oamenii. Cu viața, adică. Ai ştiut că are un copil?

Nu, Eva nu-i spusese niciodată, în cei trei ani de conviețuire. A aflat mult mai târziu, de la Irina, dar nici atunci aşa cum aude acum. Deci, asta era cauza plecărilor Evei!... Câte două-trei zile nu ştia nimic despre ea. Dispărea, pur şi simplu, iar la întoarcere, părea schimbată, frământată de ceva, în ciuda eforturilor de a-şi ascunde gândurile. Câte îndoieli l-au costat pe Tudor aceste zile de absență! Câte întrebări! Îi era o ruşine cumplită de gelozia lui. Se mulțumea cu ce-i spunea Eva. Îi era teamă să scormonească, pentru a nu descoperi motive reale de gelozie, sau cine ştie... Apoi, în câteva ore uita tot. Cum să-l mintă o femeie atât de tandră şi apropiată lui? “Deci asta era...”

—... Aşa s-a întâmplat; chiar aşa. Pe măsură ce te cunoştea mai bine, Eva te iubea mai mult. Aşa de mult, încât ideea că va trebuie să-ți dezvăluie – cu atâta întârziere – extistența copilului, că va trebui să vă adune, la un moment dat, pe amândoi sub acelaşi acoperiş, unde vei accepta sau nu vei accepta pe puiul de sălbatic care era fiul ei... Ei bine, gândul ăsta a mortificat-o. Te-a părăsit de frică. I s-a făcut ruşine de tăcerea ei, care ajunsese minciună. A vrut să-ți respecte sentimentele, mai ales să nu— ți strice viața, cine ştie? Să nu te împovăreze cu o sarcină ingrată, distrugând ceea ce fusese atât de frumos între voi şi amenința să devină atât de urât...

Pe când purta încă doliu după tată, l-a cunoscut pe băiatul meu. S-au căsătorit de azi pe mâine, cum ți-am spus. Nu l-a iubit, dar nici n-a făcut pe îndrăgostita. Erau prieteni; i-a mărturisit tot, din prima clipă, îngoşând chiar lucrurile, ca să nu i se poată reproşa nimic mai târziu. Marcel n-a ezitat niciun moment; dimpotrivă, sinceritatea ei l-a cucerit, iar dificultățile l-au ambiționat. N-am să-i reproşez nimic Evei. De credincioasă, i-a fost credincioasă, l-a îngrijit, poate în felul ei l-a îndrăgit, a îngrijit şi casa, încercând să-şi plătească datoria față de un om care, iubind-o, i-a întins mâna la nevoie... Dar, domnule Şaru, eu ştiu bine că o căsnicie fericită înseamnă altceva. În toți aceşti şase ani a fugit de dumneata, ca să înlăture orice ispită. Te-a iubit însă tot timpul – nu era nimic de făcut! – şi tot timpul a fost măcinată de gândul că, neexplicându-se, o poți bănui de tot ce e mai rău...

Da, am fost supărată, mai exact: am fost mâhnită când am aflat adevărul, dar dacă o femeie îți vorbeşte aşa, punându-şi sufletul în mâna ta, ce poți face altceva, decât să înțelegi, să ierți – dacă e ceva de iertat – şi să fii alături de ea? Singura consolare a Evei era că dumneata te-ai realizat. “Dacă scrie, înseamnă că are linişte... Şi-a găsit liniştea...”, mi-a spus, gândindu-se, probabil, ce s-ar fi întâmplat dacă tot ce începuseşi să dai la iveală ar fi fost spulberat de un copil ca Adrian, de permanenta luptă cu băiatul. O să mă întrebi de ce n-a reuşit Marcel să o ajute... Asta-i altă poveste.

Pentru că nu s-a amestecat. N-a ştiut dacă un tată vitreg poate face uz de autoritatea paternă sau de vreo autoritate, în general. N-a vrut să strice, nefiind sigur că poate ajuta; şi mai ales n-a ştiut cum să ajute. Dorind să nu şi-l îndepărteze, evitând ciocnirile, i-a creat lui Adrian convingerea că a căpătat un tată cu fire slabă, iar acolo unde Eva nu permitea ceva, se poate obține prin Marcel... Şi

băiatul n-a ezitat să o facă. Asta a adus un soi de linişte în casă, aşa, de suprafaţă. In esenţă, Adrian a rămas un însingurat, refugiindu-se în himerele lui, refractar la orice logică, suspicios chiar şi cu bunele intenţii – poate mai ales cu ele! –, nu foarte preocupat de învăţătură, dar mai ales devorat de dorinţa tot mai stăruitoare să-şi cunoască tatăl adevărat, să ştie cine a fost, de ce nu se află lângă el, ce s-a petrecut între cei doi părinţi atunci, de mult, când bărbatul Evei s-a hotărât să-şi părăsească familia. A suspectat-o tot timpul că ea e de vină, că fuga tatălui a însemnat sancţiunea unei greşeli grave, ce nu se poate ierta. Când o asemenea idee pătrunde în mintea unui copil şi nu e scoasă la timp...

Bătrâna se opreşte o clipă. Respiră adânc, de parcă spusele – rostite cu sufletul la gură – i-au stors toată vlaga. Îşi scoate ochelarii, ştergându-i pe îndelete cu coada tişlaiferului alb-imaculat, de pe masă, adunându-şi puterile pentru a rezista durerii ce o cuprinde, apoi priveşte fotografia înrămată, de pe vitrină, din care Eva şi un bărbat şaten, cu faţa rotundă şi privirea blândă, deschisă, exact ca a mamei sale, zâmbesc ca doi oameni fericiţi. “Fericire... Nenorocire... Şi eu, care am trăit tot timpul cu orgoliul nefericirii mele nemaipomenite, de om superior, singurul capabil să înţeleagă şi să ierte, să-şi sacrifice bucuriile proprii pentru fericirea fiinţei iubite... Ce nerozie!”

— ...Acum, pentru ei... nu mai există nimic, domnule Şaru. Ce e dincolo, nu ştie nimeni; eu nu mai am mult şi aflu, dacă o fi ceva de aflat... N-au avut noroc. Nici Marcel, nici Eva – de vreme ce a adus pe lume copilul unui bărbat nedemn, a iubit un alt bărbat de care n-a avut parte şi a murit când găsise, de bine, de rău, puţină linişte lângă fiul meu... Poate că, dacă nu s-ar fi cunoscut, alta le-ar fi fost soarta. Acum...

De data aceasta, bătrâna nu se mai poate stăpâni. Ochii atinşi de glaucom tremură, plânsul se porneşte mocnit, discret, aşa cum pare să fie întreaga fiinţă a acestei femei cu chipul parcă desprins dintr-o icoană. Mânat de un impuls pe care nu poate şi nici nu vrea să şi-l reprime, Şaru se apleacă în faţa ei, îi ia mâna dreaptă şi i-o sărută ca unei mame. Ar vrea să-şi ceară iertare pentru toată nefericirea adusă de el în viaţa bătrânei, a familiei – a fostei familii – Samurcaş, dar se teme că vocea îl va trăda, lacrimile vor ţâşni din ochii lui de bărbat, mai puternice şi mai nestăpânite decât din ochii arşi de suferinţă ai mamei ce-şi plânge fiul.

Bătrâna îi simte starea şi gândurile; ridicându-l cu puterile ei puţine, şopteşte printre suspine:

— Ne-a lovit soarta pe amândoi. In ce ne-a fost mai drag...

...De când se află Tudor în casa bătrânei? Iată, s-a înserat. E târziu. Trebuie să plece, îl aşteaptă încă treburi la redacţie, acolo noaptea e zi, – cel puţin pentru câţiva, cei ce duc pe umeri greul ziarului. Dar va reveni, promite că va reveni cât de curând, vor mai sta de vorbă. La plecare, gazda îi înmânează un plic, nu prea voluminos.

— Ţi-l dau dumitale, domnule Şaru... Cred... ba nu: sunt sigură că nu greşesc. Trebuie să ştii ce e aici. Dumneata trebuie să ştii.

Tudor vrea să deschidă plicul, dar bătrâna îl opreşte cu un gest.

— Ai să te uiţi acasă. Trebuie să citeşti pe îndelete. Să înţelegi, apoi să cumpăneşti... E corespondenţa Evei cu primul ei soţ, Alexandru Trandafir. Mai exact, scrisorile lui... Câteva apeluri de om ajuns la capătul drumului. Le păstra pentru copil, când va putea înţelege. Mi le-a încredinţat mie, ca să le pun la adăpost de Adrian. Băiatul nu ştie cine-a fost, de fapt, tatăl lui; poate că asta a fost cea mai mare

greşeală a Evei, de unde au pornit toate. Dumneata ai, acum, dreptul şi obligaţia să ştii. Dacă ţi-ai asumat răspunderea viitorului unui copil, trebuie să ştii cine i-a fost tatăl şi ce s-a întâmplat cu el. Şi, poate, să decizi dacă nu e timpul să afle şi copilul, mai ales când neştiinţa sau nesiguranţa sau închipuirea îi fac atâta rău... înţelegi ce vreau să spun? De fapt, acum nu poţi înţelege; întâi – citeşte...

Şaru înţelege, totuşi, chiar fără să deschidă plicul; înţelege atât de bine, încât perspectiva îl copleşeşte. “Ce n-a avut curaj să facă Eva, trebuie să fac eu! Dar dacă s-a temut, înseamnă că a avut motive. Când amâni mereu o operaţie, înseamnă că la operaţie se poate întâmpla orice!” Cu cât află mai multe despre Adrian, despre ce-au luat în piept toţi cei ce i-au purtat de grijă într-un fel sau altul, gândul că acum totul apasă pe umerii săi începe să-l sperie cu adevărat. El trebuie să rezolve tot, să îndrepte erori vechi, adunate de-a lungul anilor... Şi când? În ce condiţii? Acum, când se adaugă şocul unui accident cumplit, pierderea părinţilor, vestea că va locui cu un necunoscut, sechelele accidentului, aparatul gipsat ce-l va ţine la pat încă un timp... Tudor nu se teme de “greu”; nu de asta se plânge. Nici vizita la Malvina Samurcaş nu i-a fost la îndemână, dar aici a găsit din prima clipă drumul de omenească înţelegere, datorită acestei femei extraordinare... Aşa, Tudor se simte în stare să stabilească o relaţie durabilă cu oricine. Aşa... De fapt, el, Tudor, a reuşit întotdeauna să intre în relaţie cu oamenii; poate că această trăsătură a felului său de a fi i-a fost principalul ajutor în gazetărie, călăuzindu-l spre cele mai omeneşti zone ale profesiei. Chiar necunoscuţi se trezeau că-i încredinţează, după câteva minute de discuţie, lucruri pe care abia le spui unui prieten de nădejde. Momentele de tatonare (ce mai vrea şi ăsta, cu întrebările lui?) aproape că nu existau. Aşa... Aşa... va fi în stare, fără îndoială. Dar

dacă va fi altfel? Ce se va alege din Adrian? Ce va rămâne din viața şi din munca lui, a bărbatului care a promis să facă dintr-un “copil cu probleme” un om, aşa cum i-a cerut Eva? În clipa asta, băiatul nici măcar nu ştie că nu mai are mamă, că e singur pe lume... “Nu e singur, de vreme ce i-am promis...” Şi-o spune cu convingere? Cu aceeaşi convingere ca înainte de a asculta mărturisirea Malvinei Samurcaş? Odată, demult, când începuse să înțeleagă ce este viața şi cum este gazetăria, oricât de prob ai fi, Şaru şi-a jurat ca măcar la propriile sale întrebări să răspundă întotdeauna cinstit; de aceea, acum nu are curaj să răspundă. Se va mai gândi.

Tudor sărută mâna gazdei sale, apoi se îndreaptă grăbit spre redacție, unde ajunge exact la timp ca să-l vadă pe Turculeț punându-i pe birou un teanc de manuscrise, un sul de şpalturi, plus câteva bilețele de la colaboratori şi subalterni. Primul impuls e să lase totul baltă şi să deschidă plicul. Plicul din buzunarul interior al hainei parcă îl arde, nu-şi va găsi liniştea până nu va afla ce-i acolo. Dar după ce va şti?... Are de lucru, tipografia aşteaptă, Turculeț va reveni curând după manuscrisele vizate, azi e şi cap limpede... Niciodată expresia asta: “cap limpede”, nu i-a sunat atât de persiflant la adresa stării reale a capului său! Nu; mai bine acasă, pe îndelete, nederanjat de nimeni, întocmai cum i s-a cerut.

— Îmi permiteți?

Mircea Voineag, stagiarul, aşteaptă în pragul uşii un semn pentru a intra sau a reveni după ce Tudor îşi termină treburile. A ciocănit la uşă, dar probabil că n-a fost auzit...

— Poftim, te rog...

Băiatul a adus ancheta, refăcută. “Uite, asta am să fac. Măcar să fie ceva care mă interesează...” Tudor primeşte manuscrisul, invitând pe autor să ia loc, apoi începe să

citească. De la primele rânduri, are senzaţia – aproape nemaiîntâlnită la vreun material “refăcut” – de nou. Parcă nu numai textul, ci şi faptele, şi optica s-au schimbat. Întreabă, ca să se lămurească:

— Acelaşi material?

Voineag zâmbeşte, uşor stânjenit.

— Nu tocmai... Nu mi-aş fi permis.

— Dar cazul, faptele?

— Absolut aceleaşi. Mie mi se pare că şi punctul de vedere asupra lor, în esenţă... Desigur, cu unele nuanţe...

Privirile lui Şaru aleargă peste manuscris din ce în ce mai interesate. Se opreşte la o formulare pe care o subliniază: “Cine judecă fapta reprobabilă a unui copil, judecă aproape întotdeauna, implicit, o greşeală – sau mai multe – din sistemul de educaţie în care s-a format acel copil.” Citeşte fraza cu voce tare, apoi adaugă:

— Foarte frumos spus. Şi adevărat. De unde ai luat citatul? Voineag roşeşte.

— Dacă era citat, puneam ghilimele... Sau indicam sursa.

“De fapt, eu ar trebui să roşesc; aş avea motive mai întemeiate decât el...” Aşa a sunat gândul, dar cuvintele spun altceva:

— Frumos, dar...

Parcă ghicindu-i intenţia, stagiarul intervine grăbit:

— Citiţi mai departe...

“Ce m-a găsit? Probabil că, la un citat, n-aş mai fi întrebat nimic, mi s-ar fi părut perfect; aşa cum am şi apucat să spun, de altfel...”. Înciudat pe el însuşi, cu atât mai mult cu cât tonul lui Voineag n-a conţinut nicio nuanţă de reproş, Şaru continuă lectura. Într-adevăr, paragraful ce urmează parcă e scris anume să-i spulbere obiecţia: “Dar la fel de

adevărat este că un copil, şi cu atât mai mult un adolescent, nu are – automat – dreptul să greşească pentru că cel însărcinat – sau cei însărcinați – cu educația lui au greşit cândva. Ceea ce explică nu poate scuza. Nimic mai uşor decât să-ți cauți justificări pentru o faptă reprobabilă în actele altora, chiar dacă raportul este de la educat la educator. Nimic mai uşor – şi totodată nimic mai greşit şi mai periculos – decât să justifici răul din tine prin răul altora. Nimeni nu e, desigur, în afara determinărilor, nimeni nu e ferit de influențe, dar fiecare poartă răspunderea actelor sale chiar înaintea majoratului legal. Pentru că dincolo de tribunale şi de legi scrise, există instanțe morale, legi nescrise, pe care nu le putem încălca la nici o vârstă.”.

Şaru subliniază tot paragraful, apoi priveşte în ochii stagiarului.

— Ai avut dreptate. E şi mai frumos; subscriu integral. Nu e prea aforistic? Parcă te contrazici, totuşi.

— M-am gândit: nu e. Prima frază care v-a reținut atenția se referea la un judecător obiectiv, din afară. Să spunem că un adolescent a făcut un act condamnabil. Cine-i judecă fapta, judecă implicit calitatea educatorului. Dar nu cel ce a greşit are căderea să-şi judece educatorul, să-şi transfere greşeala asupra acestuia; vinovatul nu se poate disculpa în fața oamenilor prin greşeala altora, pentru că de aici începe ştergerea granițelor răspunderii, care nu se mai termină niciodată şi înseamnă spulberarea oricărui cod moral. Asta am vrut să spun.

Tudor e bucuros. La precizarea lui Voineag nu există replică. “Trebuie să țin minte, îmi va folosi, poate... Mie, personal.”

— Ar fi bine să scrii chiar aşa... Adică să inserezi undeva formularea pe care... Voineag zâmbeşte din nou:

— Este; vă rog, citiți mai departe...

Da, este. Chiar mai bine, exprimată concis şi percutant, cu o pregnanţă pentru care mulţi ziarişti experimentaţi ar trebui să-l invidieze pe stagiarul pirpiriu. Peste câteva minute a terminat de citit întreg manuscrisul, după ce s-a mai oprit să sublinieze încă două paragrafe.

— Acum... în afară de felicitări, nu mai am nimic la text. Dă-l la cules, îl faci fericit pe Turculeţ...

Tudor semnează la rubrica “şef secţie” cu scrisul lui mare, nervos, apoi înmânează dactilograma lui Voineag. Brusc, simte nevoia să-l mai întrebe ceva, dar cu gândul departe, pornit spre zonele care-l frământă de câteva zile.

— Îmi dai o clipă textul?

Voineag se conformează. Şaru caută până găseşte în pagina a patra unul din paragrafele subliniate cu puţin timp înainte. Citeşte în gând, apoi cu voce tare:

— “Când e vorba de oameni, nu există, nu trebuie să existe rebuturi – sună un principiu de bază al educaţiei, pe care însă practica socială ni-l conturează mai degrabă drept un deziderat...” Nu, nu aici – mai departe, mormăie Şaru. Aha! “Cu un copil, cu un adolescent, în condiţii normale, niciodată nu e prea târziu...”

Şaru a terminat citatul.

— Spune-mi... aşa, pentru mine, strict pentru mine... Crezi într-adevăr în ce-ai scris aici?

Voineag rămâne o clipă pe gânduri. Ezită nu asupra răspunsului, ci asupra formulării; n-ar vrea să sune ireverenţios, deşi îl mănâncă limba să rostească exact acele cuvinte pe care le şi spune, până la urmă, călcându-şi pe inimă:

— În general, cred în tot ce scriu. E adevărat, lucrez de foarte puţin timp şi n-am avut vreme să umplu hârtia cu vorbe în care... mă înţelegeţi... Ceea ce aţi subliniat

dumneavoastră... cred cu tărie. În mod absolut. Şi – vă rog să fiţi convins – o fac în cunoştinţă de cauză. În această privinţă, orfelinatul e un loc favorizat, de unde se pot vedea multe...

— ...?

— Vedeţi... mângâierile sunt bune, încălzesc, dezvoltă afectele, dar... cum să spun... prelungesc copilăria. Fură din timpul gândirii cu mintea, nu cu inima. Când nu le ai, te aspreşti – poate, dar îţi rămâne timp să judeci; vreau să spun – să judeci limpede.

— Ai citit, nu-i aşa?

— Probabil că nu mai mult decât alţii la vârsta mea. Ar fi de discutat ce şi cum. Dar nu aici este explicaţia, cred; am văzut multe, la vârsta la care copiilor li se oferă, de regulă, “literatură adecvată”. Realitatea m-a ajutat să ard etapele, oferindu-mi romane şi nuvele trăite sub ochii mei. Unele cam dure, ce-i drept, dar adevărate şi pline de miez. Totul e să le înţelegi şi să nu le uiţi. Mai ales.

“Dacă băiatul ăsta nu ajunge scriitor, dacă nu-l pun eu să ia condeiul în mână, înseamnă că sunt un... un...”

— Deci, revenind la întrebare, ca educator, te-ai teme de un adolescent?

— Aşa, la modul absolut?

— Aşa.

Voineag priveşte puţin nedumerit. Nu înţelege bine scopul discuţiei. Manuscrisul e vizat, felicitările s-au rostit – şi l-au bucurat infinit mai mult decât a lăsat să se vadă – deci... Dar a fost întrebat. Răspunde:

— Orice lucru dificil naşte – firesc – teamă, sau măcar frământare. Şi cel mai dificil lucru e să modelezi un om.

— Adolescent.

— Mai ales. Dacă la el s-au adunat probleme multe şi vechi, e greu. Dar cred că... e cu putinţă. Da, pe deplin cu putinţă. Totul stă în mâna educatorului.

“Deci, încă un deget care arată spre mine!” Şaru se ridică de la birou, măsurând camera cu paşi rari. Se opreşte în faţa lui Voineag, întrebând cu o febrilitate în voce care trădează cât de mult îl interesează răspunsul, dar că se şi teme de el:

— Cum ar trebui să fie educatorul, după dumneata, ca să aibă şanse?

— Nu ştiu. Nu prea am cunoştinţe de pedagogie...

— Nu mă interesează ce spune manualul!

— Aşa, din viaţă? Cred că ar trebui să fie... ca viaţa.

— Adică?

Surprins de tonul lui Şaru, Voineag a şovăit câteva clipe; acum îşi caută cuvintele pentru a formula răspunsul aşteptat cu o înfrigurare inexplicabilă – pentru el:

— Sever şi drept.

— Viaţa e dreaptă?

— Oamenii sunt, uneori, nedrepţi; viaţa, de regulă, e dreaptă – până la urmă. Dă fiecăruia ce merită.

— Dar uite că unii, întrebuinţând duritatea, au...

— N-am spus dur, ci sever.

Tudor, care între timp îşi reluase plimbarea prin cameră, s-a oprit din nou în faţa stagiarului, confirmând cu un gest repetat, din cap; da, a înţeles. A înţeles şi e de acord.

— Şi, ca instrument, ca principiu de bază, ce-ai folosi? Aici, Voineag nu are nicio clipă de ezitare:

— Adevărul.

— Întreg? Fără menajamente?

— Jumătățile de adevăr sunt mai periculoase decât minciuna. Cu ele creezi iluzia adevărului, dai plauzibilitate minciunii, ceea ce în educație – şi, pe un plan mai larg, în relațiile dintre oameni – e mortal.

Câți ani spunea că are stagiarul? Parcă douăzeci şi patru... Dacă el, Şaru, ar fi avut la douăzeci şi patru de ani înțelepciunea şi convingerile atât de temeinic sedimentate, curajul de a le formula atât de exact, siguranța de sine a lui Voineag, acum, viața lui... ar fi fost... Cum ar fi fost?

— Spune-mi, ai încercat vreodată să-ți aşterni gândurile pe hârtie? Eseu ori poate chiar literatură? Vreau să zic roman... sau povestire?...

Voineag e, în sfârşit, descumpănit. Tudor aproape se felicită că a fost capabil să-l surprindă cu ceva, să-l scoată din mecanismul răspunsurilor prompte şi exacte. Tăcerea nu durează prea mult, totuşi:

— Adică... să scriu?

— Da.. Sunt curios dacă, până acum, ai încercat să scrii... Voineag scutură capul, a negație, roşind, apoi îşi argumentează gestul. Deşi nu refuză discuția şi nici nu o ocoleşte, e evident, totuşi, că se află pe un sol mult mai nesigur, pentru că îşi caută cuvintele; nu formulează concluzii şi convingeri preexistente, ci elaborează acum, caută, construieşte, încearcă să nu greşească. Până la urmă, găseşte cadența.

— Cum să vă spun... există prea multe cărți bune pe care nu le-am citit, ca să-mi pierd vremea scriind eu altele, proaste. De altfel, şi cărți proaste sunt destule, slavă Domnului; ale mele mai lipseau...

— De ce neapărat proaste? De unde ştii? Mai întâi încearcă...

— Cândva... cine ştie... Acum – nicio şansă. Am suferit încă prea puţin ca să pot scrie interesant... Tudor tresare. “Nu se poate! Băiatul ăsta ori îmi citeşte gândurile, ori îmi cunoaşte viaţa! Tot ce spune e parcă un răspuns la frământările mele, parcă a pătruns acolo unde numai eu am dreptul să...” Voineag nu bănuieşte ce ţintă a atins, de aceea se explică – acum curgător:

— M-a interesat geneza operelor importante. Ştiu încă prea puţin, dar din cât am citit, am înţeles că mobilul esenţial în creaţie nu este bucuria; ea vine, poate, pe urmă, şi durează... cât? Numai un om frământat se aşează la masa de scris. Greşesc?

Dacă greşeşte? Auzi, dacă greşeşte!... Tudor l-ar strânge în braţe, pur şi simplu, l-ar săruta. “Şi Voineag e orfan; nu şi-a cunoscut părinţii niciodată. De ce n-am avut norocul să-mi fie încredinţat un asemenea copil? De ce nu mi-a fost dat mie Mircea Voineag, nu acum, când e om format, ci la vârsta la care evoluţia lui depindea încă de un educator, de părinte, de cineva? Pentru unul ca el aş fi făcut orice.” Şi gândul neexprimat: dar avea el nevoie?

Figura panicată a lui Turculeţ – strecurată prin crăpătura uşii în stilul său personal – întrerupe dialogul.

Văzând cu cine discută Şaru, Turculeţ pătrunde cu curaj şi pune pe birou două “albe”.

— Vă rog, vă implor, daţi-mi-le citite într-o juma’ de’oră, dom’ Şaru, nu mă nenorociţi! Pierd provincia... Voineag se retrage nu fără regret, lăsând pe altă dată continuarea discuţiei. Tudor i-o promite, în timp ce ia paginile. După exact două ore, a terminat. S-a făcut târziu, e frânt de oboseală. Gândul că va ajunge acasă, unde va putea citi pe îndelete conţinutul plicului, îl face să se grăbească. “Niciodată nu e prea târziu... Când e vorba de un adolescent, totul stă în mâna educatorului...” Cuvintele i s-

au întipărit în minte; le repetă iar şi iar, ca şi cum ar vrea să se convingă de adevărul lor, prelungind încrederea ciudată în intuiţia lui Voineag, "descoperirea" sa în această zi atât de bogată în revelaţii de toate felurile.

Iată-l, în sfârşit, în liniştea apartamentului. După numai câteva momente de la intrare, cu mâna încă pe agăţătoarea cuierului, deschide plicul, desfăşurând apoi pe birou conţinutul: patru scrisori foarte scurte, redactate şi caligrafiate rudimentar, şi o fotografie color. Din poză îl priveşte un bărbat brunet, aproape ţigănos, cu nasul turtit, fruntea acoperită de părul sârmos, ochii mici, vii, şireţi şi ascunşi sub sprâncenele groase ce îmbracă arcada proeminentă, probabil nu o dată spartă sub lovituri de pumn – după urmele vizibile mai ales în stânga feţei, unde "păţania" pare de dată recentă, pentru că rana nici nu s-a închis bine. Ţinuta e de luptător în ring, gata de atac: echipament ţipător, cu litere mari pe chilot şi maieu, cu mănuşi de box ultimul tip, adunate într-o "gardă" spectaculoasă, sub şi peste bărbie. Ce mai: prototipul boxerului profesionist, desprins parcă din panourile publicitare. Şaru priveşte uluit. A mai văzut boxeri, dar faţa, privirile, expresia... Deci ăsta a fost Alexandru Trandafir!... Cum a putut o femeie ca Eva?... "N-am luat plicul pentru a o judeca pe Eva. N-am dreptul." Da, n-are dreptul, nu vrea şi nu trebuie să o judece, dar gândul zboară singur şi încearcă să contureze o imagine imposibilă, ce nu se încheagă nicicum. Nu şi-o poate reprezenta pe Eva – cu faţa ei delicată, inteligentă, cu părul blond vaporos, ochii verzi, profunzi şi enigmatici, minunat de frumoşi – în braţele insului din fotografie! Măcar de-ar avea urâţenia absolută a bărbaţilor în faţa cărora te întrebi ce femeie s-ar putea uita la un asemenea ins, sau asimetria simpatică a "urâţilor" cu haz, ori frumuseţea virilă, de animal perfect, care înnebuneşte femeile... Dar nu; chipul are – sau i se pare lui

Şaru că are – ceva strâmb şi lunecos, cum trebuie să fi fost pe vremuri fanţii de mahala. Privirea e furişată, ai putea jura că pumnul din mănuşă e în stare să lovească în afara regulilor ringului; nu, nu e vorba de urâţenie, de cruzime, ci de ceva atât de jos, încât... “Asta n-a fost nici măcar greşeală, ci de-a dreptul o monstruozitate... Nu se poate!”

Ba da. Scrisorile confirmă că s-a putut. Prima conţine câteva rânduri: scuze că “a rămas”, o frază care dă asigurări că, atunci când va fi posibil, va face ceva pentru Adrian, dar deocamdată, nici vorbă... E mai greu decât s-a aşteptat. Urări de sănătate. Va mai scrie. Atât. După dată, coroborată cu vârsta lui Adrian, Tudor înţelege că Eva a primit scrisoarea când copilul avea 4-5 luni.

A doua – datată trei luni mai târziu – e ceva mai lungă. A primit dreptul să boxeze. Va încasa ceva bani, dar încă n-a luat nimic. E greu, treaba e dură, speră că va răzbi, parcă a găsit un fir... Totuşi, ar fi bine să se intereseze Eva la club, în Bucureşti; dacă ar reveni, ce s-ar întâmpla cu el? Sigur, ca o posibilitate... Ce face copilul? Data viitoare ar vrea să-i trimită ceva; e de speriat câte se găsesc, mai ales pentru ăştia mici! Să-l ierte; era o şansă, şansa lui. Aici, în box, cine-a “plesnit-o”, om s-a făcut...

Speră că ea se descurcă. Îi doreşte binele, ei şi copilului.

A treia scrisoare – sosită după o tăcere lungă – e un strigăt de triumf. Probabil că o dată cu ea a venit şi fotografia. S-a lansat în ring, dar mai important decât asta e că a intrat în afaceri, are ceva sigur. “Altfel, aici nu se poate” – spune desluşit textul scrisorii. În curând va trimite bani sau pachet, acum are de unde; mai târziu, speră că... A pătruns. Nu se teme de ce-l aşteaptă! (oare ce-l aşteaptă? şi de ce ar trebui să se teamă?), numai proştii sau neputincioşii se tem... Ai prins un tren, te-agăţi! El e cu piciorul bine înfipt pe scară. Mai jos, o întrebare despre copil şi despre ea. Sunt

bine? Apoi o semnătură înflorată, imensă, ca a persoanelor proaspăt alfabetizate, care descoperă plăcerea şi importanţa operaţiunii de a se iscăli: “Sandu”.

În sfârşit, ultima scrisoare – de fapt un bilet mâzgălit aproape indescifrabil, pe un petec de hârtie. Şaru îl citeşte şi îl reciteşte, cu senzaţia că are sub ochi unul din acele documente zguduitoare ce te fac martor – peste timp – la năruirea unei existenţe omeneşti. Pentru că omul din fotografie, oricum i-ar fi privirea, faţa, expresia şi oricât de mârşav gestul, a fost un om. Şi încă omul care, pentru o clipă – măcar pentru o clipă, altfel n-ar fi fost posibil! – a reuşit să spună ceva unei femei cum a fost Eva; a fost tatăl copilului ei. Textul biletului: “Draga mea. M-au terminat. Nu ştiu dacă scap. De pumni – te mai fereşti, te mai vindeci, dar de gloanţe, n-ai cum. Aici trebuie să fii ca ei. Iartă-mă. Să nu spui copilului când... Dacă mă duc...” Atât. Frază neterminată. Nici măcar semnătura. Evident, n-a mai apucat sau n-a mai avut puterea să termine. Tudor nu ştie cine a introdus biletul în plicul pe care, cu siguranţă, numele şi adresa destinatarului fuseseră scrise în prealabil. Lângă text, prinsă cu o clemă, o tăietură dintr-un ziar parizian de seară. Probabil că nici asta nu va afla Tudor niciodată: cum a reuşit Eva să-şi procure notiţa de fapt divers, în care se relatează despre moartea unei persoane dubioase de origine română, răpusă în încăierarea dintr-un tripou clandestin, în timp ce-şi apăra patronul a cărui “gorilă” devenise cu puţin timp în urmă.

Terminând lectura şi punând hârtiile la loc, în plic, Şaru înţelege, în sfârşit, la adevăratele dimensiuni, calvarul Evei, crucea purtată atâţia ani. Evident, dincolo de suferinţă, de greutăţile cu care a luptat singură, Eva a realizat proporţiile greşelii. Dovada: a ascuns-o. Adrian nu trebuie să-şi cunoască tatăl, omul din fotografie şi din scrisori. S-a judecat suficient de aspru ea singură pentru clipa de

rătăcire în care a ales pe tatăl copilului ei; măcar să fie scutită de judecata lui Adrian. Da, asta e clar; dar... el, Tudor? Nu e căderea lui să se compare cu omul din fotografie sau cu vreun alt bărbat; nu el e judecătorul, deşi evidenţa poate că nici nu mai trebuie judecată... Să punem faţă-n faţă faptele, numai faptele; el n-a fugit, nu s-a dat îndărăt de la greu, nu e vina lui că nici măcar n-a ştiut de existenţa acestui motiv de frământare în viaţa Evei... N-a considerat că "şansa de realizare" ar fi altundeva, aiurea, departe de Eva şi de ţară... N-a greşit cu nimic şi n-a ascuns nimic. Şi atunci...? De ce n-a avut Eva atâta încredere în el încât să-i spună tot, cerându-i ajutorul nu de pe patul de moarte, ci atunci când încă mai puteau fi împreună? De ce-a căutat sprijin şi înţelegere la un bărbat străin, cunoscut de azi pe mâine? Adică Tudor Şaru nu putea face pentru băiatul Evei măcar cât Marcel Samurcaş?

Întrebările năvălesc, apăsătoare ca în zecile de nopţi fără somn ce i-au chinuit singurătatea. Acum ştie mai multe. Trei existenţe omeneşti încheiate au început să-şi dezlege tainele de dincolo de mormânt. Dar ce-a aflat nu-l scuteşte de întrebări. Dimpotrivă, abia acum nu mai înţelege nimic, deşi întoarce lucrurile pe toate feţele. Îl dor ochii, îi plezneşte capul, prăbuşit în scaunul de lucru de la birou. Cum a putut inspira încredere fiinţa respingătoare din fotografie, în timp ce el?...

Gata. Aşa, n-o să se isprăvească niciodată şi n-o să resolve nimic. A privit destul în urmă. Există un băiat care mâine sau peste câteva zile... E timpul să privească înainte. A mâncat ceva în seara asta? Nu; nimic. "Să caut ceva... Să-mi fac ceva, poate mă iau cu treaba şi scap de..." Tudor se ridică anevoie de la birou şi începe să caute. In cămară, nimic pregătit. Deschide frigiderul, dar din tot ce există acolo, nu vede ce s-ar putea prepara în grabă. Până la urmă scoate trei ouă şi un borcan cu gem. Aprinde aragazul, pune

pe foc o tigăiță mică, pentru ochiuri, toarnă ulei, apoi sparge ouăle. Își aranjează tacticos un tacâm, mirându-se singur ce l-a găsit (masă la miezul nopții, şi încă aşa, cu tot dichisul!), ia tigăița de pe aragaz, apoi... pâinea, unde e pâinea? Caută în punga de plastic, din dulap, dar punga e goală. Azi a uitat să ia pâine, Gheorghița n-a mai trecut pe la el de la curățenie, şi nici Irina... In cămară, pe raft, găseşte un colț de pâine veche, tare ca piatra, rămas de la petrecere. Îl sparge cu greutate, apoi se apucă să mănânce în silă, luptându-se cu zgrunțurii uscați ce-i troznesc în măsele de i se scutură creierul. Gem nu-i mai trebuie; i-a trecut pofta de mâncare, de dulce, de orice. Ba, ar mânca o dulceață de cireşe amare, ca la Malvina Samurcaş. “Ce femeie de ispravă!” Tudor ia un măr din care muşcă în timp ce se îndreaptă spre dormitor. Se dezbracă, renunță la duş, apoi îl face, se întinde pe pat, termină mărul, mestecând şi înghițind mecanic, apoi pune capul pe pernă. E frânt, dar somnul nu vine. “O noapte albă şi... sunt distrus.” De fapt, nu ştie ce i-ar face mai rău: să se gândească a mia oară la întâmplări de demult, sau să se lase copleşit de atmosfera deprimantă a acestei mese de burlac bătrân, la care i-a lipsit până şi pâinea?! “Prostii! Astea sunt chiar prostii. Oricum, va trebui să mă organizez, când vine Adrian... Chiar; ce facem cu masa? Băiatul trebuie să ia prânzul undeva...” Ehei, asta să fie problema! Să rămână de rezolvat numai prânzul, numai masa...

Brusc, temerile i se redeşteaptă. Dacă, totuşi, nu va reuşi? Dacă Adrian este chiar aşa cum i se spune, iar ce va afla mâine despre... despre tot ce-a fost, despre viața sa viitoare, îl va face şi mai...? “Adevărul. Întreg şi fără menajamente”, spunea, parcă, Voineag; aşa ar proceda el. Şi Tudor ştie că fără adevăr nu se poate, dar iată, viața se învălmăşeşte câteodată de nu mai ştii ce şi cum. De la principii la realitatea concretă, încăpățânată şi dramatică, e drum atât

de lung! Adevărul, aici, înseamnă fotografia din plic, chipul pe care o mamă înspăimântată şi copleşită de ruşinea propriei greşeli l-a ascuns privirilor copilului. Adevărul e în scrisorile agramate, care până şi ele cer, într-o clipă de luciditate, “să nu-i spui copilului când...”, cu o frază neterminată, curmată, poate, de nefiinţă. Adevărul este în sfârşitul unei existenţe, la fel de urât ca existenţa însăşi. Acesta e adevărul. “Oare un suflet de adolescent, ars de regretul că nu şi-a cunoscut tatăl, traumatizat de pierderea mamei, ajuns pe mâinile unui străin, se poate vindeca printr-un asemenea adevăr? Şi dacă cei trei oameni care au hotărât să nu i-l spună s-au săvârşit din viaţă, am eu dreptul să-l dezvălui? E adevărul meu, să fac ce vreau cu el?” Acum, când se chinuie să adoarmă, îşi poate răspunde oricum; e ca o luptă pe hartă sau la lada cu nisip, în care soldaţii sunt de plumb şi obiectivul – un punct convenţional. În curând va fi altfel. Ce va face atunci?

Dar... dacă va fi bine? Poate se frământă degeaba, vede totul disproporţionat, inventează dificultăţi imaginare... Poate Adrian nu este cum i-a fost descris. Sau poate lângă el va fi, va deveni altfel. Şi dacă nu? Trebuie să aibă răbdare. Multă răbdare. Oricum, înapoi nu mai poate da. Şi-a pus semnătura pe un act oficial, autoritatea tutelară, justiţia s-au pronunţat... dar mai ales i-a promis Evei.

4. UN ADOLESCENT CU PROBLEME

Coridorul spitalului pare şi azi la fel de lung, dar acum, Şaru ar dori chiar să nu se sfârşească niciodată. Să nu mai ajungă la uşa salonului în care se află băiatul Evei. A încercat să amâne întâlnirea; evident, nu s-a putut. Adrian va ieşi din spital peste câteva zile. Trebuie, în sfârşit, să afle. Tot din teama de reacţie, Tudor i-a propus doctorului

Panaitoiu să despartă cele două veşti, azi să i se vorbească despre moartea părinţilor, mâine – sau altă dată – despre faptul că, de-acum încolo, va locui cu un om străin. Panaitoiu n-a fost de acord. Ca un chirurg ce se află, ştie că “boală lungă – moarte sigură; tai o dată, şi gata!” Bunica lui Adrian i-a dat dreptate doctorului. S-ar putea să fie mai greu după aceea... Va fi prezentă şi ea la discuţie. Băiatul are şcoală, trebuie să se pună repede pe picioare, altfel riscă să piardă anul – şi încă un an greu, la vară vine “treapta”... Insistă: azi, neapărat azi.

...A ajuns. Emoţionat, bate la uşa mare, albă, apoi intră, înregistrează în treacăt nimbul de păr argintiu al Malvinei Samurcaş, ca şi prezenţa doctorului; ochii săi caută însă cu febrilitate copilul. Iată— l... Tudor răsuflă uşurat. Nimic din trăsăturile obsedante ale chipului ascuns între mănuşile de box; nici ovalul feţei, nici pomeţii, nici arcadele, nici privirea, nici măcar culoarea... Nimic! Ştie că e stupid să ai asemenea prejudecăţi. A văzut copii minunaţi ai unor părinţi de groază, după cum a întâlnit, nu o dată, urmaşi degeneraţi ai unor oameni reuşiţi pe toate planurile. Ceea ce nu-l împiedică să trăiască o adevărată stare de bine privindu-l pe Adrian, copie fidelă, adolescentin-băieţească a Evei. Un gât subţire, poate puţin prea subţire, iese din aparatul gipsat, sprijinind un cap frumos, acoperit cu un păr blond-auriu. Exact faţa Evei: trăsături fine, tenul alb, curat, fruntea înaltă, puţin bombată, ochii verzi, de un verde ciudat, fosforescent, cu luminozitatea mereu schimbătoare, de parcă în străfundul lor s-ar aprinde nişte beculeţe, la intervale şi după reguli imprevizibile. Singura deosebire, dar importantă: Eva îţi lăsa impresia de forţă şi robusteţe, de echilibru şi siguranţă (“le-a avut, oare?”), în timp ce faţa băiatului trădează o stare de permanentă nelinişte. E slăbuţ, unghiurile feţei sunt ascuţite de slăbiciune, sub ochi are cearcăne adânci, vineţii, nefireşti la vârsta lui. Mâna

dreaptă odihneşte între mâinile Malvinei Samurcaş, care i-o mângâie tot timpul, ocrotitor. Tudor salută, apoi ia loc pe scaunul liber, pregătit din timp, alături de Panaitoiu. Acesta se apleacă şi-i şopteşte la ureche:

— Ce-a fost mai greu a trecut. Băiatul ştie...

La gestul de surpriză al lui Şaru, doctorul adaugă repede:

— Nu noi... Azi-dimineață... O indiscreție involuntară a sorei de serviciu, o fată nouă, care nu ştia cine e Adrian şi ce-l leagă de pacienta noastră decedată... Acum e sub efectul unui sedativ. Prima reacție, cea mai urâtă, a trecut. Să sperăm că se potoleşte complet. Oricum, încă trebuie menajat, trauma psihică a fost mult mai puternică decât am prevăzut.

Tot Panaitoiu ia inițiativa prezentărilor:

— Adrian dragă, a venit timpul să-l cunoşti pe domnul Tudor Şaru, un bun prieten al părinților tăi. Băiatul îşi aținteşte ochii lui ciudați asupra lui Tudor, apoi răspunde cu voce slabă:

— Îi cunosc pe toți prietenii părinților mei. Dânsul nu este. Nu l-am văzut niciodată la noi. Deşi vorbeşte limpede şi egal, doctorul subliniază fiecare cuvânt:

— Ba este, Adrian. Faptul că nu-l cunoşti, nu e un argument suficient. Mai mult, chiar: domnul Şaru a fost atât de apropiat familiei, încât mama ta a decis să îi încredințeze viitorul tău. De azi îți este tutore: va avea grijă de tine, te va ocroti şi te va ajuta să-ți termini studiile, să-ți faci un drum în viață. Veți locui împreună. Pe scurt – îți va fi ca un tată.

Pe fața şi în privirile lui Adrian răzbate un freamăt ce se luptă, probabil, cu efectele sedativului – şi învinge. Maxilarele i se încleştează nervos, ochii se îngustează, buzele se strâng, subțiindu-se; un rictus îi urâțeşte întreaga față. În sfârşit, vorbeşte, cu o voce spartă şi rea:

— Pe mine m-a întrebat cineva? Eu nu vreau! Panaitoiu se ridică de pe scaun, apropiindu-se de pat; parcă s-ar teme de un gest necugetat şi vrea să fie aproape.

— Mama nu avea cum să te întrebe. Se simţea foarte rău, iar tu nu-ţi reveniseşi încă. Dar... cred că nici nu era nevoie. Oricum, e voinţa mamei tale.

Argumentul nu convinge, pentru că replica vine, prompt:

— De unde ştiu că e adevărat?...

Doctorul, om dintr-o bucată, nu e obişnuit, probabil, cu asemenea răspunsuri; îl întrerupe fără ezitare, cu acelaşi ton calm, dar apăsat:

— Simplu: am fost de faţă. Eu şi sora Săvulescu. Ai cuvântul meu de onoare. Un medic de la Urgenţă vede săvârşindu-se din viaţă mai multe fiinţe decât un duhovnic şi nu glumeşte cu asemenea lucruri. Vrei confirmarea? S-o chem pe sora Săvulescu?

Adrian îi îngheaţă pe toţi:

— Nu e nevoie. Dacă v-aţi hotărât să mă minţiţi, aţi avut grijă de amănunte...

Bătrâna strânge instinctiv mâna băiatului între mâinile ei slabe. De-abia poate articula:

— Adi, băiatul bunichii!...

Panaitoiu se apropie şi mai mult de pat. Deşi el însuşi ceruse acum câteva minute înţelegere şi menajamente pentru Adrian, îl priveşte cu severitate şi vorbeşte la fel:

— Deci, trebuie să-ţi arătăm actul oficial, semnat de toată lumea? Bine, o s-o facem. Dar, bagă de seamă, Adriane: e spre binele tău să pricepi că nimeni nu-şi poate permite orice. Cu atât mai puţin un copil, faţă de oameni mari care îi vor binele şi se străduiesc să i-l asigure. De asta suntem aici! Iţi dezaprob şi gândul, şi cuvintele. Înţelegi?

Greu de spus dacă Adrian a înțeles sau nu. Cert este că acum tace, privindu-i pe rând, mai întâi pe Şaru, apoi pe bărbatul care i-a tăiat atât de hotărât replica şi apoi pe Malvina Samurcaş. Într-un târziu, întreabă, parcă ceva mai liniştit:

— Şi bunica?

Bunica răspunde cu lacrimi în ochi:

— Am fost şi sunt lângă tine, dragul meu, ştii bine că atât mi-a mai rămas pe lume... Dar mi-e greu, Adi, sunt bătrână şi bolnavă, mâine-poimâine mă sting şi... cum să te apăr eu? Cui te las? De-acum, am eu nevoie de îngrijire. Ilinca, mama Evei, o ştii; e mai neputincioasă decât mine... Cum să te ajutăm? Maică-ta s-a gândit bine şi a procedat înțelept. E un noroc mare că domnul Şaru a acceptat. Nu-i uşor să-ți iei răspunderea unui copil, să-l hrăneşti, să-l îmbraci, să-l întreții la şcoală, până-l vezi om! Aşa ceva acceptă greu chiar şi rudele de sânge! Un copil e...

Adrian o întrerupe, la fel de ostil:

— Nu mai sunt copil.

— Cu atât mai mult! Trebuințele tale sunt mai costisitoare, răspunderile familiei – mai importante. Uite, la vară dai treapta, va trebui, poate, să faci meditații ca să recuperezi, iar asta înseamnă alergătură, bani... Apoi, bacalaureatul, admiterea... E greu, Adi! Cine se înhamă de bunăvoie la o astfel de treabă, să ştii că are suflet de tată. De tată adevărat!

— Eu n-am cerut nimic.

Văzând că vorbele ei pică în gol, bătrâna simte fiorul deznădejdii:

— I-a cerut mama ta, Adi! Şi a primit fără să clipească, fără să-şi facă socoteli, cu inima deschisă! Aşa răspunzi tu?

Adrian priveşte, acum, spre Şaru, pe care l-a ignorat cât timp a dialogat cu bunica, apoi conchide cu o răutate de om matur:

— Deci… al treilea tată pentru un singur copil… Cam mulți !

Bătrâna îşi duce mâna la gură, speriată. Panaitoiu mai face un pas către pat, pregătindu-se pentru tot ce poate fi mai rău. Numai Şaru ascultă şi priveşte impasibil, ca şi cum n-ar fi vorba de el. Reacția băiatului l-a paralizat. Dacă aşa decurge primul contact, mai departe...? Iată, în privirile lui Adrian sclipeşte o luminiță de satisfacție, ca şi cum şi-ar spune, bucuros: “Am marcat!”. Şaru observă şi… se trezeşte, ca boxerii dezmeticiți exact din lovitura menită să-i “adoarmă” definitiv. Cum, adică? Sadismul unui puşti, fie el şi şocat, să triumfe în fața atâtor oameni maturi şi de bună credință, care nu ştiu cum să-l mai ia şi să-l… nu se poate! Una e să menajezi o susceptibilitate pentru că înțelegi o durere sau un impas, şi alta să tolerezi batjocura. N-a dorit să înceapă aşa, îşi pregătise chiar câteva cuvinte îndelung gândite, dar acum… Vorbeşte cu o duritate calmă, cu o siguranță de sine ce-l miră în primul rând pe el:

— Ai dreptate, Adriane. Nu e vorba de niciun tată. E adevărat, toată viața mi-am dorit un copil, dar nu-l am. Tu nu eşti fiul meu, deci n-am cum să-ți fiu tată. Mama ta mi te-a dat în grijă. Asta e altceva; înseamnă că răspund de tine, atât. Mai precis, sunt obligat să-ți asigur cele necesare traiului şi învățăturii, să-ți ofer protecție, să te sfătuiesc – dacă mă laşi –, să te controlez şi să-ți atrag atenția când greşeşti – spre binele tău, iar dacă nu te corijezi singur, să te oblig să o faci. Până când îți vei câştiga existența singur, muncind, trebuie să mă asculți, supunându-te hotărârilor mele. Iți promit că nu voi hotărî niciodată nimic împotriva intereselor tale. Iți mai promit să nu-ți lipsească nimic din

ce au băieții de vârsta ta. Nu mă refer, sigur, la copiii de miliardari, pentru că eu nu sunt...

— Nici miliardar nu mi-ați putea fi tată.

Îndârjirea băiatului dezlănțuie toți demonii din Şaru. Dar se aude vorbind răspicat, egal şi – curios! – fără patimă:

— Exact. Văd că începem să ne înțelegem. Asta e bine. Dar, ca să fie şi mai clar, să precizăm lucrurile până la capăt. Ai afirmat că nu vrei un tată. Nici pe mine, nici altul. De acord. Ai un tutore. Ştii ce înseamnă un tutore? Un străin care răspunde de tine. Asta te scuteşte să mimezi sentimente, dar te obligă la corectitudine şi respect. Un tată nu judecă doar cu mintea, ci şi cu inima, de asta iartă, mai înghite, mai trece cu vederea... Nu discut acum dacă e bine sau nu că un părinte face aşa, dar... ştim toți: face. Inimă de părinte! Ei bine, eu n-am de ce. Sunt un străin. Sunt tutore, nu tată; exact cum ai vrut. N-am de ce să închid ochii, să mă las jignit sau să tolerez, să mă orbească sentimentele. Suntem doi oameni legați de o convenție clară, cu termen precis. În ce mă priveşte, îți promit că n-am s-o încalc; îți cer exact acelaşi lucru. E limpede?

Băiatul nu răspunde. Spre surprinderea tuturor, se adresează doctorului Panaitoiu:

— Spuneați ceva despre un act oficial, cu semnături... Există un asemenea act?

— Da, Adriane, există. Ai să-l vezi cât de curând, dacă te interesează.

— Am vreo posibilitate legală să-l contest? Să cer altceva? Să mă adresez... nu ştiu cui...

— Nu, aşa ceva nu se poate.

De-abia acum, băiatul întoarce privirile către Tudor.

— Atunci... e limpede, domnuleee...

Nu i-a reținut numele? L-a uitat? Prelungeşte cuvântul, aşteptând precizarea, fără ca cei de față să-şi poată da seama dacă o face în batjocură sau chiar nu ştie cum îl cheamă pe proaspătul său tutore.

Acesta rosteşte calm:

— Şaru. Tudor Şaru. E bine să ții minte.

— Am să țin, vă promit.

Privirile lui Adrian, până în clipa asta febrile, se sting. Fața, şi ea încordată ca un arc, exprimă brusc o indiferență totală. Pleoapele se lasă uşor, acoperind ochii. Oboseală? Epuizare? Efectul sedativelor? Sau, poate, o criză, ceva...? Şaru se ridică îngrijorat de pe scaun, ca şi Malvina Samurcaş. Panaitoiu îi linişteşte cu un gest.

— Medicamentul... Va dormi câteva ore bune. Are nevoie. Acum... să mergem, să-l lăsăm să se odihnească.

Cei trei părăsesc salonul în tăcere. Pentru nici unul dintre ei discuția, tonul şi încrâncenarea copilului n-au constituit, de fapt, o surpriză. Tudor a sperat, într-o clipă de optimism, să fie altfel, dar în acest “altfel”, prea mari speranțe nu şi-a pus. Bunica lui Adrian mărturiseşte sincer că putea fi şi mai rău; cele văzute, probabil, în casa Evei, scene de care acum ar vrea să nu-şi mai amintească, au otrăvit-o destul când le-a fost martoră... Doctorul, deşi nu ştie cât Tudor şi Malvina Samurcaş, a înțeles din disperarea pacientei muribunde, din insistențele ei de a-l găsi şi a-l aduce pe Şaru – şi din observație medicală, desigur, că avea toate motivele să fie speriată pentru ce lăsa în urmă. E clar, cu băiatul nu e de glumă; va crea probleme.

La poartă, bătrâna şi Tudor îşi iau rămas bun de la doctor, apoi pornesc, păşind alături, la fel de îngândurați, la fel de tăcuți. Şaru se oferă să o lase cu maşina acasă, ori unde va vrea să meargă. Malvina Samurcaş refuză,

mulțumind; nu e nevoie, are puțină treabă prin apropiere... Se despart, promițându-şi reciproc să țină legătura.

Tudor a plecat de la spital cu sufletul încărcat de regrete. Nu-şi poate ierta comportarea de azi.

Era clar că băiatul l-a înfruntat, provocându-l anume pentru a-l scoate din sărite. Ce-i drept, n-a răspuns cum poate se aştepta sau cum dorea puştiul; n-a țipat, nu s-a dat în spectacol, dar... acesta este el, Tudor Şaru? Aşa gândeşte şi aşa simte? Asta poate oferi unui copil lipsit, până acum, de căldură? “Eu nu-ți sunt tată... Socoteală clară: ori, ori... Asta fac eu, asta faci tu... Convenție, obligații, mâncare, haine, locuință, control... Nu sunt miliardar... Dacă nu faci... dacă nu respecți... eşti obligat să mă asculți... Sunt un străin care... Voi judeca numai cu mintea... Şi cu asta, basta.” Colajul de crâmpeie din propriile sale fraze îl sperie. A spus aşa? Chiar aşa? Atunci... ce să aştepte de la un adolescent introvertit, înrăit de răutatea altora, sau poate a soartei, a ghinionului – poftim! Doar şi-a propus să aibă răbdare, nu să se arunce; să chibzuiască fiecare gest şi cuvânt, nu să-şi piardă firea de la prima obrăznicie, aproape inevitabilă, judecând după antecedente, vârstă şi situație... “M-am arătat aşa cum nu sunt: rece şi dur, calculat până la centimă...” Deodată, în mintea lui Şaru se înfiripă o întrebare ce-l îngheață: un om este, poate fi altfel decât cuvintele şi manifestările sale? Definitorii sunt faptele, sau ce îşi închipuie fiecare despre sine însuşi? Şi generozitatea, adevărata căldură sufletească se probează în fața unor inimi deschise, ca a blajinei doamne Samurcaş, sau atunci când te loveşti de neîncredere? Eva şi-a dorit pentru copilul ei un om cu suflet sau un administrator care socoteşte cât şi cum, de unde până unde, scade şi adună – apoi trage linie şi încheie conturile? “Niciodată nu m-am simțit, ca acum, ultima ființa de pe lume... Auzi pe cine găsesc cu să-mi probez

autoritatea de tutore ofensat! Pe un orfan, de două ori orfan, de două ori lovit de viață! Bravo, Şarule! Pretinzi că ai sensibilitate, că pentru tine suferința n-are secrete, dar te năpusteşti asupra unui copil pe care durerea l-a înrăit!... De unde atâta...?” Constatarea îl deprimă. “Acum... ce e de făcut? Cum să îndrept lucrurile?”

Ciudat; Malvina Samurcaş – deşi frământată de toate gândurile cu care a venit, deşi apăsată de regretul că Adrian creează asemenea probleme – pleacă de la spital ceva mai liniştită. Ieri, bărbatul acesta rece, tăios ca o lamă, părea moale, blând şi bun. Îl şi vedea victimă sigură a răutăților copilului, întocmai ca răposatul său fiu. Iată însă că, din câteva cuvinte, sentimentalul de ieri a reprimat insubordonarea, punând la punct obrăznicia, impunându-şi, scurt, autoritatea. La prima întâlnire cu Adrian! Pe ea, atitudinea aceasta, curios, n-o sperie, dar o nedumereşte profund; niciodată, pentru nimic în lume, n-ar putea fi aşa, dar înțelege că felul ei de a fi nu e, neapărat, un model sau un criteriu. Marcel a încercat cu duhul blândeții, cu vorba bună, până la urmă cu “neamestecul”, iar biata Eva a trebuit să ia singură în piept toate... Şi pentru ce? Iată, Şaru a precizat pozițiile, stabilind distanța, şi a fixat “regula jocului” din câteva cuvinte. E bine? E rău? Aproape că nu mai ştie... Dar simte, parcă, un soi de linişte sufletească, un soi de siguranță la gândul că o mână energică de bărbat a preluat frâiele vieții lui Adrian. Deşi... un om care azi îi sărută mâna cu lacrimi în ochi, ca unei mame, iar a doua zi declară cu ton de gheață unui copil ce abia a aflat că şi-a pierdut părinții: “îți sunt tutore, nu tată, înțelegi? N-am de ce să mă las orbit de sentimente! Suntem doi oameni legați de o convenție, atât!...” Ce poate ieşi de aici? Se poate trăi aşa? Se poate vindeca aşa sufletul unui copil lovit de soartă? Dar dacă e mai bine altfel, de ce n-a reuşit Marcel? De ce a rămas el un străin pentru băiatul Evei, un străin tolerat, dar

niciodată acceptat ca tată şi nici măcar ca fiinţă apropiată (confident sau camarad – nici vorbă!), deşi băiatul ei a încercat nu o dată şi nu într-un singur fel...? Marcel, cu metoda lui, a ratat; Şaru, cu duritatea lui afişată din prima clipă, aproape că o sperie... Cum e mai bine?

Of, câte întrebări pe capul unei biete bătrâne, cu un munte de durere în suflet pentru ce s-a dus, pentru ce a rămas... Ştie că ea nu mai poate face nimic. Dacă împreună cu Marcel n-a reuşit să schimbe ceva în Adrian – de care a fost mult mai apropiată decât fiul ei! –, acum... Acum, va trebui să asiste neputincioasă la încercarea omului acesta, atât de “altfel” azi, atât de altul ieri. Un “altfel” ce poate însemna şansa copilului, de vreme ce blândeţea nelimitată a dat greş... Dar... dacă nu? Bine că a ajuns în insuliţa ei de verdeaţă – arămită de galbenul toamnei –, ascunsă ca prin minune în inima de beton a Capitalei. Străbate curtea, urcă anevoie scările şi intră în linîştea casei vechi, bătrâneşti. Linişte... De-ar coborî liniştea şi în suflet! De n-ar chinui-o dorul cumplit după cel ce nu mai este sau frica pentru băiatul rămas pe mâini străine!...

Tudor îşi consultă ceasul, descumpănit. Acasă nu-i vine să se ducă, nici n-ar suporta acum singurătatea, iar pentru runda de seară, din redacţie, e prea devreme. Ca întotdeauna în asemenea situaţii, paşii îl poartă aproape singuri către casa sorei sale. Simte nevoia atmosferei tonice din familia Siminoc, doreşte tachinarea reconfortantă a nepoţilor săi, Anca şi Mihai, umorul subtil al lui Radu (parcă nici n-ar fi inginer...) şi mai ales prezenţa liniştitoare a Irinei, răbdarea cu care-i ascultă întotdeauna necazurile (“chiar: ea n-o fi având nici unul, de-şi permite luxul să se tot încarce cu ale altora?”), vocea ei calmă, egală dar nu monotonă, ce formulează exact sfatul aşteptat şi necesar. “Hai la rabinul meu!...”

Radu nu e acasă, dar Irina şi copiii îi fac o primire exact aşa cum a sperat. “Tânăra generație” întrerupe activitățile (Anca – matematica; Mihai – lectura) pentru a-i saluta zgomotos prezența întotdeauna binevenită. Băiatul îi mărturiseşte, încă sub impresia cărții citite:

— E un scriitor grozav colegul ăsta al tău, Cehov... Anca intervine prompt:

— Te rog să nu-mi jigneşti unchiul! El scrie romane, nu schițe şi nuvele, ca Anton Pavlovici! Păi... se compară?

Râd, şi în câteva minute Şaru a uitat de toate necazurile. Până când... realizează că Irina nu ştie încă nimic. “Cum de mi-a scăpat? Trebuia să-i spun imediat. Oricum, la ea voi alerga după ajutor...” Scuzându-se față de copii, se retrage cu sora lui şi-i povesteşte tot: rugămintea Evei, notarul, actul de tutelă, discuția cu Malvina Samurcaş, vizita de azi, de la spital, întâlnirea cu Adrian... Nu omite niciun amănunt şi nici nu se rezumă la nararea strictă, albă, a faptelor: atât cât apucă, îşi mărturiseşte și frământările (pe cele noi, pentru că zbuciumul vechi Irina i-l cunoaşte şi-l răscunoaşte...). Femeia ascultă, uluită.

— Ai promis, Tudore?

— Am semnat.

La auzul răspunsului, Irina tresare, speriată. Îşi priveşte lung fratele, apoi spune şoptit:

— Te-ai gândit ce faci? Te-ai gândit bine?

Nu. Nu s-a gândit deloc; recunoaşte. Dar există lucruri pe care le faci, simți că trebuie să le faci, fără să-ți socoteşti comoditățile. Pur şi simplu iei în piept tot ce decurge dintr-un da necondiționat. Cum ar fi putut refuza ultima dorință a Evei? A văzut-o mai îngrozită de soarta băiatului decât de moartea ce-i dădea târcoale... Cum să-i fi spus nu?

— Înțeleg, Tudore... Dar orice înțelegere are o limită. Nu vreau să redeschid “procesul”, să-ți amintesc tot ce-ai suferit ani de zile. Ştii bine, nu m-am amestecat nici când am simțit că între tine şi Eva se înfiripă ceva, nici când mi-ai spus că vă căsătoriți, nici când te-a părăsit şi ai considerat gestul ei drept sfârşitul vieții tale de om cu existență normală, cu relații sociale normale, deşi aveai – şi ai încă – în față mulți ani. Te-ai închis în tine şi te-ai rupt de prieteni, n-ai vrut să mai cunoşti pe nimeni, ai muncit pe rupte, parcă făcând penitență. Te-am înțeles tot timpul, deşi... nu era de înțeles! Şi am tăcut. Dar ce-ai făcut tu acum, sau mai exact ce te pregăteşti să faci... Te aşteaptă nu o viață, ci un calvar! Nu faci ce vrei cu viața ta, ci ți-o distrugi! Aşa cum n-ai voie să loveşti în alții, n-ai voie să loveşti nici în tine, Tudore, altfel...

Frângându-şi mâinile, într-o stare de agitație în care Tudor n-a văzut-o niciodată, Irina se opreşte o clipă, să-şi tragă sufletul, apoi, plimbându-se prin cameră, îşi reia rechizitoriul, nu înainte de a întrerupe cu un gest hotărât încercarea fratelui ei de a spune ceva:

— Ascultă! Va să zică, în trei ani de conviețuire, Eva te-a chinuit cu incertitudinile... Nu protesta; ştii bine că spun adevărul! Apoi... ani de singurătate – şi celelalte... Poftim, înțeleg şi asta, deşi n-am acceptat niciodată –, pentru că nici nu e de acceptat ca un om deştept, sănătos şi în plină putere, neocolit de recunoaşterea meritelor, să-şi trăiască viața ca un infirm, ca un oropsit al soartei! Suntem de acelaşi sânge, Tudore, şi odată trebuia să-ți spun: existența ta, suferințele tale nu numai că m-au durut, ci m-au înfuriat, au jignit crezul meu despre cum trebuie trăită viața! Niciodată nu ți-am vorbit astfel, ştiam că poți pricepe şi singur ceea ce aş fi vrut să-ți spun, dar înțelege, în numele frăției care ne leagă: acum o fac de frică. Uite, mi-e frică! Ce-a fost, a fost, s-a dus; te-ai echilibrat într-un fel.

Dar… de-acum încolo? Ce va deveni existenţa ta cu un duşman în casă? Singur spui că de-abia te-a văzut şi ți-a declarat război! Cum îți asumi tu răspunderea creşterii unui copil care nu te suportă? Şi măcar dacă ar fi copil… Dacă l-ai putea forma tu… Dar a crescut altfel, alții l-au stricat, Tudore. Băiatul târăşte după el greşelile altora… Ce datorie morală faţă de Eva Samurcaş îți pune pe umeri o asemenea povară? Intre voi doi, cine a fost vinovat faţă de cine? În numele cărei obligaţii îți sacrifici viaţa, munca, până şi scrisul? Crezi că vei mai putea lucra? La ziar – nebunia de zi şi noapte, iar acasă, lupta absurdă cu un adolescent care – sunt sigură! – te va întreba curând: “Ce te-a făcut pe dumneata, domnule Şaru, să mă iei în spinare fără să clipeşti?” Ai să vezi: întrebarea va veni, inevitabil, dacă – aşa cum spui şi cum cred – băiatului i-au intrat în cap nişte idei despre maică-sa, despre tatăl cel “bun”… Merg mai departe şi zic: bine, renunţi la tot, te faci paratrăznetul nervilor unui copil crescut fals, în idei false; accepţi să termini cu scrisul, să-ți rezolvi pe apucate treburile meseriei, chinuit de nesomn şi de neputinţă… dar, te întreb: eşti sigur că asta ajută la ceva? Că vei reuşi? Că vei face om dintr-un adolescent sălbăticit, cum singur spui că este?

— Şi ce să fac?

Un moment de tăcere, în care Şaru citeşte în ochii sorei sale răspunsul nerostit: acum mă întrebi, după ce ai semnat? Tudor reia, ceva mai sigur de sine:

— Vreau să încerc, Irina. Trebuie să încerc…

— Ştii cât te costă încercarea? Te-ai gândit? Băiatul are în faţă trei ani de şcoală, apoi – dacă intră – patru sau cinci ani de facultate. Sau o meserie. Ai făcut socoteala ce vârstă vei avea când se va termina totul dacă, să zicem, se termină cât de cât bine? Vei fi un om de 57 de ani, Tudore! In pragul pensiei… Cu o viaţă în urmă, din care ai trăit – cât? Şi la ce

bun sacrificiul tău? In numele obligației? Care obligație? Pentru ce – obligație? Dacă “despre morți – numai bine”, de ce pentru vii numai zbucium? Fă-mă să înțeleg!

Tudor tace, speriat. De când se ştie, n-a auzit din gura Irinei un asemenea torent de cuvinte. Asta îi dă – aproape mai exact decât chiar sensul cuvintelor – dimensiunile spaimelor sorei sale, care acum s-a oprit în fața lui, aşteptând un răspuns. Ce să răspundă? Aproape că nu-şi recunoaşte vocea când reuşeşte să articuleze câteva cuvinte:

— N-am ce să-ți explic. Nu pot. Nu ştiu... Simt că aşa trebuie... şi atât! Irina reia, cu şi mai multă înverşunare:

— Când un om deştept nu poate explica ceva, înseamnă că acel “ceva” nu poate fi explicat. Şi dacă e aşa, Tudore, iartă-mă... dar... Bun: să admitem că, după ce ai chibzuit (halal chibzuială!), te sacrifici “cu program”. Ai înțeles ce te aşteaptă, realizezi că, la sfârşit, în prag de pensie, îți mai rămân şi ție câțiva ani liniştiți. Dar dacă nu va fi aşa? Te-ai gândit că, prin tot ce faci, îți creezi, poate, un duşman?! Când îşi va găsi un rost în viață, nu ştiu care, în loc să-şi aducă aminte că ai tremurat de grija lui, te-ai sacrificat pentru el, îți va arunca, poate, în obraz doar clipele în care l-ai obligat să învețe şi când n-avea chef, ai tras de el să facă mai mult, să se ducă mai sus, deşi, de fapt, n-avea niciun fel de chemare... Ți-ai imaginat, oare, şi cea mai rea variantă? Ştii ce poate deveni un “băiat cu probleme”, chiar îndrumat şi sfătuit de bine? Te vezi în postura tutorelui chemat să răspundă pentru faptele iresponsabile ale unui tânăr ce ți-a fost dat în grijă? Eşti dispus să alergi, să te rogi, să explici, să-ți pui obrazul şi să te umileşti – tu, care n-ai cerut niciodată nimic, nimănui, nici măcar ce ți se cuvenea de drept? La mândria ta de om te-ai gândit?

Tudor e copleşit de întrebări. Acum, totul i se învălmăşeşte în cap, totul e haos... A venit la Irina să se

liniştească şi... poftim, de-abia sub potopul de cuvinte ce se revarsă asupra lui întrezăreşte toate consecinţele unei decizii de-o clipă. Acum, de-abia acum înţelege la ce s-a înhămat.

— Irina...

Vocea îi sună şovăielnic. Sora lui aproape că se sperie. Îi e rău? Are ceva? Poate n-a dormit azi— noapte, poate n-a mâncat (niciodată, până azi, n-a uitat să-i pună această întrebare), poate nu trebuia să-l şocheze cu toate adevărurile spuse aşa, dintr-o suflare...

— Irina... Spune-mi, câţi elevi ţi-au trecut prin mâini, de când eşti profesoară? La orice se aştepta Irina, numai la întrebarea asta, nu.

— Elevi? Nu ştiu. Dar... ce-ţi veni?

— Te rog...

— Păi, în douăzeci şi doi de ani de catedră... oricum, sute. Ba... peste o mie... ştiu eu?

— Şi din ei, câţi îţi datorează drumul în viaţă? Intrarea la facultate? Profesia? Locul lor în lume? Irina e din ce în ce mai mirată.

— Asta chiar că nu mai ştiu... Un elev are nu ştiu câţi profesori, de-a lungul anilor, chiar la aceeaşi materie. Cine poate spune care dintre ei a înclinat balanţa decisiv?

— Gândeşte-te bine. Tu ştii. Despre câţiva mi-ai şi vorbit, i-ai pregătit special, ai convins părinţii...

— Aşaaa...

Irina începe să numere în gând, îndoind pe rând degetele; nu-i ajunge o mână, trece şi la cealaltă, apoi revine la prima. În sfârşit, dă o cifră.

— Cred că... peste douăzeci.

Tudor se ridică şi începe să umble agitat prin cameră, ca şi cum de-abia în clipa asta i s-au limpezit nişte idei foarte importante, chiar mai importante decât adevărurile înțelese cu câteva clipe înainte, din rechizitoriul Irinei.

— Deci... tu ai născut doi copii reuşiți. Ai ştiut să-i creşti bine, vor fi oameni întregi. Alți două zeci de copii îți datorează drumul lor în viață. Ei toți trebuie să-ți mulțumească ție, Irina Siminoc. Eu, Tudor Şaru, cunoscutul ziarist Tudor Şaru, de douăzeci şi mai bine de ani bombardez opinia publică, mă-nțelegi, cu fraze despre împlinire, drum în viață; moralizez cititorii, explic răspunderile maturilor față de viitorul tinerei generații... Fac “pedagogie socială”, dragă-doamne, predic în sute de mii de exemplare, vântur principii, teze, adevăruri despre instrucție şi educație, judec pe alții, arăt cu degetul în dreapta şi-n stânga vinovați de “rebuturi educaționale”...

Irina îl întrerupe violent, aşa cum nu-i este în fire:

— Hai-hai! Ştii bine că nu-i aşa! Măcar de-ar fi făcut toți dascălii din țara asta cât ai făcut tu, prin scrisul tău, pentru ideea de educație, de...

— Pentru idee, da! La idei sunt grozav! Oameni buni, veniți la mine, să vă dau idei! Sfaturi pentru alții, câte vrei! Curg din mine ca transpirația... Mai nou, m-am apucat de ingineria sufletului omenesc şi prin literatură. Hârtie pentru...

De data asta, Irina chiar nu mai suportă:

— Opreşte-te! Spui prostii; sper că nu le şi gândeşti. Mă sperii, Tudore... Zău că se întâmplă ceva grav cu tine!

— Da, Irina. Se întâmplă că, acum, la ora bilanțului, nu pot aduna decât... hârtie. Hârtie, înțelegi?

— Nu hârtie! Idei, principii, adevăruri... – Irina nu mai ştie ce să adauge – care, întotdeauna, rodesc în oameni, formează oameni !

— Câți oameni s-au format din scrisul lui Şaru? Şi cât? Cine poate să măsoare? Tu poți număra: îi ştii pe nume, sunt oameni vii, muncesc, există! E o certitudine, Irina! Am şi eu nevoie de o asemenea certitudine. Vreau să iasă un om din mâna mea. Unul! Nu un erou de cursiv sau de reportaj luat de-a gata, nu un personaj literar, nu butaforie, nu mucava, nu hârtie, nu mască pe o scenă, ci un om viu, aşa cum sunt copiii tăi, aşa cum sunt foştii tăi elevi! Asta vreau. Pricepi?

Irina rămâne pe gânduri. A înțeles, dar asta n-o linişteşte. Dimpotrivă. De aceea spune cu durere:

— Mi-e teamă că e prea târziu, Tudore. Trebuia să te gândeşti la asta când era încă timp să-ți creşti proprii tăi copii. Să-i ai şi să-i creşti – chiar aşa, singur, cum ai rămas şi cum vrei să rămâi. Copiii lui Tudor Şaru ar fi fost fericiți numai cu tatăl lor, sunt sigură! Dar... aşa cum ai ales, şi când... Dacă dorința îți este atât de puternică, mi-e teamă de decepție. Nu ştiu dacă vei fi în stare s-o suporți.

— Să pornesc cu gândul la eşec?

— Trebuie neapărat să porneşti?

— Trebuie, Irina. Am pornit.

— Atunci... ia în calcul şi eşecul.

Cei doi – frate şi soră – se privesc în tăcere. O tăcere lungă şi grea ca adevărurile rostite şi înțelese de fiecare.

— Şi... concret... cum ai de gând? Înțeleg că va locui la tine. Unde mănâncă?

— Prânzul, eventual... la cantina redacției. Dimineața şi seara – acasă, împreună.

— Şi când eşti de serviciu, până târziu?

— Am să mă reped acasă, câteva minute. Fac eu, cumva...

— La variante te-ai gândit?

— Variante? Ce variante?

— Internatul, de exemplu. Nu sări! Internatul nu e cămin de orfani, ci şcoală cu pensiune completă, doar ai stat patru ani în internat şi ştii! Sâmbăta îl iei, luni – din nou la şcoală. E supravegheat, e printre băieți de vârsta lui... Viața – dacă e trăită normal, într-un mediu normal – rezolvă cel mai bine complexele.

— Nu, Irina. Trebuie să încerc eu. Dacă ratez, atunci, poate, e şi internatul o soluție.

— Ar mai fi una: să stea la noi. Tudor sare ca ars:

— La voi? Nici vorbă! Cum ți-a trecut prin minte?

— Simplu. Unde cresc doi, creşte şi al treilea. Ştiu că vei avea grijă de tot.., Aici e alt mediu, mai exact – altă relație, înțelegi? Îmi cunosc bine copiii; cu ei alături, cu o familie în jur, gândurile urâte mor, se sting. Aici, suspiciunea nu are suport, pe când la tine... Mi-e frică de ce va afla, inevitabil, mai devreme sau mai târziu... Îi trebuie numai o bucățică de adevăr ca să brodeze o întreagă poveste! Băiatul poate bănui orice, iar bănuiala va duce la neîncredere şi de acolo la ură... Tot timpul va căuta, te va pândi, va scotoci după dovezi că ai ceva de ascuns, că ispăşeşti ceva. Uite, de asta mi-e teamă. Or, la noi... Ce să găsească?

— Mulțumesc, Irina... Nu pot fi generos pe spinarea altora, chiar aşa, apropiați, cum îmi sunteți voi – sau tocmai de aceea... Şi apoi, e ambiția mea. Douăzeci şi doi... ajunge.

Irina nu renunță.

— Atunci, măcar masa de prânz. Nu uita că sunt profesoară, e un mod zilnic de contact, dacă vrei, zi de control, de influențare... Un an, poate doi... Pe urmă, vedem...

Iată că Irina vorbeşte despre Adrian ca despre o realitate acceptată! Tudor zâmbeşte; în sfârşit, zâmbeşte. Este primul gând bun, reconfortant, de când a început discuția. De fapt, după asta venise.

...În aceeaşi după-amiază au început pregătirile pentru primirea lui Adrian. Familia Siminoc s-a ocupat, cu mic, cu mare, de amenajările necesare în apartamentul lui Tudor. Din fericire, foarte multe n-au fost de făcut. Dormitorul "mic", folosit un timp de către Şaru drept cameră de lucru, a revenit la destinația sa inițială. Studioul a fost repus în drepturi, biroul mare mutat în living, acolo unde – şi avusese amplasmentul inițial, o etajeră s-a eliberat în aşteptarea cărților băiatului, ca şi dulapul pentru haine, lenjerie şi obiecte personale... În camera lui Adrian – creată astfel – a mai apărut lângă fereastră un pupitru funcțional şi cochet, pentru lecții. La baie a luat ființă un al doilea rând de obiecte de toaletă, inclusiv "brațul" nou, suport pentru prosop. Pe scurt – casă pentru doi, de la cuierul din vestibul până la tacâmurile curente, din bucătărie, deşi Irina, tot robotind în dreapta şi-n stânga, n-a scăpat prilejul să-i spună lui Tudor – pentru a câta oară? – că o casă fără stăpână nu e casă, ci apartament.

Radu, soțul, ei, s-a dovedit şi acum omul de nădejde, calm, discret şi eficient.

De când îl cunoaşte – şi s-au adunat aproape douăzeci de ani –, Tudor n-a ştiut niciodată dacă e cazul să-l fericească pe Radu pentru că s-a îndrăgostit de o femeie ca Irina, sau s-o felicite pe ea pentru o alegere atât de inspirată şi norocoasă... Cumnatul său era unul dintre acei oameni – puțini, probabil; ba nu: sigur! – pe care nu te puteai supăra niciodată, pentru că niciodată nu-ți dau motiv.

Firea lui deschisă, dreaptă, parcă alunga necazurile. La început, luându-i tăcerea şi modestia drept altceva, Tudor s-

a mirat de soră-sa, crezând că, într-adevăr, “fericiți cei săraci cu duhul...” Şi-a dat seama curând cât de mult s-a înşelat; n-o cunoscuse bine pe Irina, dacă şi-a imaginat-o, chiar şi o clipă, mulțumindu-se cu traiul lângă un om sec, dar cuminte, care nu-i pune probleme, nu bea, nu fumează, nu preacurveşte şi aduce toți banii acasă. Oricum, ar fi fost strigător la cer ca doi oameni cum sunt Irina şi Radu să nu se cunoască, să nu-şi facă viața împreună.

Şi acum, ca întotdeauna la nevoie, cu trusa lui de scule, mânuite în admirația mută şi invidia sinceră a lui Şaru, Radu a apărut într-o seară, a ajustat tot ce trebuia ajustat, a montat, a demontat, a pus la punct tot ce era de făcut; inginereşte. Deasupra pupitrului a apărut o veioză nouă, cu prelungitor, ca să ajungă la priza amplasată pentru o altă dispunere a corpurilor de iluminat fără să anuleze veioza de noapte, de pe lada studioului. Radu s-a gândit şi la boxe; ştie de la puştii lui că, fără muzică, tânăra generație nu face un pas! Deci... unde le punem, ca să fie mai comod? Boxele aici, lângă etajeră, casetofonul acolo, se poate manevra de pe studio... Pe etajera pentru cărți a băiatului au şi apărut primele două volume, cadou al celor doi copii Siminoc; ba nu, sunt patru, pentru că Şaru a adăugat câte un exemplar din cele două romane ale sale, cu o dedicație laconică: “Lui Adrian”.

Acum totul e pregătit. Irina, Radu, Anca şi Mihai s-au făcut liberi, toți, la această oră şi în această zi, când “băiatul lui unchiu Tudor” vine acasă de la spital. S-a înserat bine, externările nu se fac de obicei la acest moment al zilei, dar Şaru a aranjat cu doctorul Panaitoiu să nu-l scoată pe Adrian până-n prânz, cum se procedează curent; vrea să facă din primul contact al băiatului cu noua lui locuință, de fapt – cu noua lui existență, un moment, hai să-i spunem sărbătoresc, dacă nu cumva e prea mare cuvântul. Oricum, să simtă că vine printre oameni. Mai mult, îl roagă şi pe el,

pe Panaitoiu, să fie de faţă. Dacă întâmplarea l-a aruncat în povestea atât de ciudată, atât de... nici nu mai ştie cum să-i spună... a unui copil orfan şi a unui bărbat singur (“fii sigur, am mai văzut d-ald— astea”, i-a zâmbit doctorul), uniţi de soartă atât de dramatic, atunci să se afle lângă ei. Va fi de faţă şi Malvina Samurcaş; i-a promis.

Anca şi Mihai sunt cei mai curioşi. Cel puţin fata e moartă de nerăbdare.

— Cum e, mamă?

— Cum să fie? Copil, ca toţi copiii. Ce-i drept, e mai cu moţ; are gips.

Mihai intervine, flegmatic, fără să-şi poată păcăli însă părinţii, care-l cunosc atât de bine încât îi intuiesc adevărata stare de spirit:

— Spuneţi-i voi că e copil şi aţi pus-o de mămăligă...

— Deci tu, la opşpe, ăi fi un fel de pensionar – sau ce? sare Anca, vexată că maturitatea precoce riscă să pară apanajul băieţilor...

— Bineee... Spuneţi-i “copil” şi o să vedeţi...

De sub fereastră se aude un zgomot de motor. Da, sunt două maşini care parchează în faţa blocului. Au venit. Peste câteva clipe, uşa se deschide şi în casa lui Şaru, pregătită ca de sărbătoare, intră Adrian, bunica lui şi Panaitoiu, însoţiţi de gazdă.

Bătrâna e uimită. Priveşte chipurile deschise, zâmbitoare, ale oamenilor care o întâmpină ca pe cineva din familie, sărutându-i mâna, ajutând-o să se dezbrace de pardesiu, apoi să ia loc în cel mai comod fotoliu din living; priveşte masa frumos aranjată, urmăreşte gesturile bărbatului despre care, din clipa aceasta, chiar nu ştie ce să mai creadă! Tudor îl conduce pe Adrian prin toată casa, arătându-i în primul rând camera lui, apoi baia, bucătăria,

dependințele, familiarizându-l, aşa, parcă în treacăt, cu mediul noii sale existențe, ca şi cum între ei n-ar fi existat înfruntarea de la spital. Malvina Samurcaş nu-şi poate stăpâni curiozitatea: se ridică şi-i însoțeşte pe cei doi, trece şi ea în revistă, o dată cu nepotul, camera băiatului, ascultă explicațiile lui Şaru, se minunează de grija lui; se pare că nu i-a scăpat niciun amănunt. După ce a văzut tot, după ce s-a gândit, s-a străduit să înțeleagă şi să "pipăie" – cu sufletul ei de mamă şi de femeie ce a trăit atâtea – cât adevăr şi câtă fațadă e în ceea ce se petrece acum, se apropie de Panaitoiu, şoptindu-i cu vocea tremurată de emoție:

— Vezi, domnule doctor... în toate nenorocirile există şi un dram de noroc... Cine-ar fi crezut? Panaitoiu confirmă, din cap; exact la asta se gândea şi el.

Irina îi invită la masă; nu i-ar grăbi, dar poate că Adrian trebuie să se culce, poate doamna Samurcaş nu vrea să întârzie...

Toată lumea se aşează. Irina, lângă Adrian, pentru a-l ajuta. Umărul stâng al băiatului, cu clavicula şi cu brațul prins încă în aparatul gipsat, îl împiedică să se servească singur, să-şi taie carnea, dar totul se rezolvă simplu, firesc, fără să stânjenească nici o clipă conversația generală, şi ea firească, croită parcă anume să încheie un capitol atât de dureros pentru cel puțin trei din cei opt oameni adunați în jurul mesei. Se discută şi despre şcoala lui Adrian. Nu e prea departe, n-are rost să se mute acum, când anul de învățământ de-abia s-a pornit ca lumea. Dimineața îl va lăsa Tudor, cu maşina; orele se potrivesc. La prânz, îl aşteaptă familia Siminoc. Nici până la ei nu face prea mult pe drum, un troleibuz îl ia de lângă şcoală şi-l lasă la nici două sute de metri de casa Irinei; e o şansă. Seara... nu-i o problemă; Tudor, ca burlac cu experiență ce se află, se va descurca. O să-i mai ajute Irina. Şi Adrian însuşi. Anca promite, la

rândul ei, să-şi facă “rodajul” de gospodină în devenire, folosindu-i drept “cobai” pe unchiul Tudor şi pe Adrian; “care scapă, scapă” – spune fata, în hazul general. Nu se ocolesc nici subiectele mai gingaşe. Se apropie treapta, examen important, va trebui văzut ce se întâmplă cu materiile de concurs, la ce trebuie pregătire specială. Apoi, în perspectivă, dar nu aşa, la calende... în urma unei chibzuințe mature şi a opțiunii lui Adrian, fireşte, se va stabili strategia pentru admiterea la facultate sau pentru ce vrea el să facă în viață... Apoi, Tudor va mai face deplasări în provincie; nu prea lungi, două-trei zile, maxim, dar absențe, totuşi. Dacă Adrian vrea, poate sta la Irina sau poate veni la el Mihai, în doi e mai uşor...

Dacă un străin total neinformat asupra antecedentelor acestei întâlniri ar intra în clipa aceasta şi ar urmări masa, luându-se după discuția şi atmosfera generală, ar putea jura că asistă la cea mai senină reuniune de familie; familie în adevăratul înțeles al cuvântului. E adevărat, băiatul blond, cu mâna şi umărul stâng prinse în aparat gipsat, e tăcut şi rezervat, dar răspunde la întrebări fără să lase impresia unui efort special, mănâncă cu poftă, acceptă tonul din prima clipă familiar al “copiilor Siminoc”, chiar dacă – în ce-l priveşte – îl foloseşte ceva mai reticent. Adrian vorbeşte puțin, dar e atent, scrutează tot timpul pe cei din jur cu ochii săi ciudați, fosforescenți, luminați continuu – în seara asta – de un interes maxim. Parcă ar vrea să ştie, să înțeleagă bine şi repede ce zace în fiecare, cine ce hram poartă.

Fără îndoială, cel mai mulțumit e Tudor. A riscat mult, pregătind un asemnea cadru primului contact al băiatului cu noua sa existență. Un incident, o ieşire, un gest necugetat ar fi rezonat aici mult mai puternic – şi cu urmări mult mai grave – decât între patru ochi. Discuții tensionate – dar fără martori – vor fi, probabil; nu se poate să nu fie,

după cum s-a desfăşurat prima întâlnire. Dar... nu din prima seară şi nu cu toată lumea de faţă; Tudor şi-a dorit asta ca pe nu ştiu ce. În fond, există familie fără discuţii, chiar la un diapazon mai înalt? Există părinţi care nu au niciun diferend, absolut nici unul, cu copiii lor?

Dar iată, lucrurile merg bine. Înţelege, simte că rolul decisiv îl are familia Siminoc: Irina, cu tactul pentru care Tudor a invidiat-o dintotdeauna; Radu, cu discreţia lui din care iese din când în când, cu replici pline de haz; copiii, mai ales copiii, "calul troian" al eforturilor atâtor adulţi de a pătrunde în sufletul lui Adrian, de a-i deschide porţile ferecate. Tudor şi-a asumat riscul deliberat. Nu fără teamă, dar hotărât să repare ce i s-a părut greşit în atitudinea lui la prima întâlnire cu Adrian. Atunci a fost autoritar şi dur, mistificându-şi adevărata fire. Azi, la el acasă, va trebui să se arate cum este de fapt, să stabilească relaţii normale cu băiatul, să fie el primul care întinde o punte afectivă, aşa cum n-a ştiut să o facă lângă patul spitalului. Va fi un mod indirect de a-şi cere scuze, de a pune pe un alt făgaş convieţuirea şi relaţia lor. Dacă va fi nevoie, este gata să formuleze explicit totul; nu consideră greşit sau jenant să-şi recunoască greşeala, dacă asta va duce la instaurarea, între el şi băiat, a "regulii adevărului" ("adevărul... adevărul... mă pomeneşte Mircea Voineag, pesemne!").

Panaitoiu este cel care dă semnalul de plecare. E târziu, toată lumea trebuie să se odihnească, mai ales Adrian. Peste patru zile, îl aşteaptă la spital; va desface gipsul. Până atunci... linişte, medicamente – cu regularitate, de două ori pe zi. Poate ieşi din casă, dar nu pentru plimbări lungi; în niciun caz înghesuială sau efort fizic... La despărţire, bunica îşi îmbrăţişează cu dragoste nepotul, încercând să – şi stăpânească lacrimile, dar fără prea mult succes. O sărutare, încă o sărutare, şi... Adrian a rămas cu noua lui

familie; de fapt şi Irina cu ai ei se pregătesc de plecare. În vestibul, folosind o clipă de “tête-à-tête”, Tudor o întreabă:

— Ei...? Ce zici?

Spre surprinderea lui, Irina răspunde pe un ton reținut:

— Ce să spun, Tudore? Trebuie răbdare... Nu te arunca nici într-o parte, nici în cealaltă. Nu spun că nu poate fi bine... Dar nu te-aprinde. Cel mai mult îl ajuți cu un comportament echilibrat, egal, nu neapărat lipsit de căldură, dar nici cu slăbiciuni pe care să le simtă şi să le speculeze. Încearcă să fii aşa cum nu eşti tu, de obicei. Ai răbdare...

Puştii se despart prieteni. Între ei, lucrurile s-au desfăşurat rapid şi fără probleme. Surprinzător, din partea lui Adrian. Se vor revedea mâine la prânz. Familia Siminoc părăseşte apartamentul, condusă de Tudor până la lift. Când se întoarce, Şaru îl găseşte pe Adrian strângând – aşa cum poate, cu o singură mână – farfuriile de pe masă, punându-le una într-alta.

— Nu te obosi, Adrian. Până scoatem gipsul, ai regim privilegiat. După asta ne vom împărți treburile. Uite, de-acum îți spun că ție îți revine obligația să cumperi pâine; altfel, cu programul meu anapoda, riscăm să n-avem pâine seara, la masă. De acord?

Băiatul acceptă. Dacă acum e scutit de bucătărie, pleacă la baie, să-şi facă toaleta de noapte. Mâine se va ocupa de lucrurile lui – o parte aduse de la spital, o altă parte, mult mai voluminoasă, transportată de doctorul Panaitoiu de la bunica, într-o valiză cât toate zilele. Şi încă mai are; va mai trebui făcut un drum cu maşina, poate chiar două... Şaru este de acord; vor merge, vor lua tot ce e de luat. Acum, însă, gata, la culcare!

În timp ce băiatul se închide în baie, Tudor strânge repede masa, cărând totul în bucătărie. Mâine, dis-de-dimineață,

Irina se va ocupa de vase, va pune fiecare lucru la loc, va face curat.

Şaru a terminat. Acum... ce să facă? Să-i mai vorbească lui Adrian? Să forţeze o discuţie “de principii” în alt ton, în alt registru decât explicaţia penibilă – pentru el – de la spital? Sau să lase lucrurile aşa cum sunt, dacă tot n-au ieşit rău? “Nu te arunca nici într-o parte, nici în alta” – l-a sfătuit Irina, dar nu e oare mai bine ca, pe atmosfera creată, să împingă lucrurile, câştigând cât mai mult din prima zi, în relaţia cu băiatul? “Voi încerca. Oricum, de stricat... nu am ce; cuvintele pot fi, cel mult, în plus. Asta nu e o nenorocire...”

După ce se pregăteşte şi el pentru noapte, Tudor intră în camera lui Adrian. Băiatul e în pat. Şi-a găsit o poziţie comodă, atât de comodă cât permite gipsul. Trăgând scăunelul de la pupitru ceva mai aproape de pat, Tudor se aşează şi începe să vorbească atât cât poate el de cald:

— Ştii, Adriane... De când am plecat de la tine, de la spital, m-am tot gândit la prima noastră întâlnire, la ce ne-am spus atunci... la ce ţi-am spus eu... În ce mă priveşte, sunt sigur că am greşit. Ţi-am vorbit sub imperiul nervilor, şocat de reacţia ta, dar uitând că, la rândul tău, eşti şocat de o nenorocire pe care o trăiesc alături de tine cu toată durerea – şi cu toată înţelegerea. Cred sincer că vârsta nu scuză greşelile, de aceea mă consider dator să...

Vocea lui Şaru deapănă încet gânduri pornite din inimă, în sinceritate totală; prefigurează relaţia lor, aşa cum ar dori-o, imaginează momentul bilanţului, când amândoi vor avea de ce să fie mulţumiţi. Până când... sau i se pare? Nu, chiar aşa este: ochii lui Adrian s-au micşorat puţin câte puţin, până când pleoapele au acoperit complet verdele ciudat şi schimbător al privirilor. Printre buzele întredeschise a început să se strecoare un pufăit uşor şi

regulat, atât de uşor încât pare tors de pisică. Sunetul creşte, devenind sforăit. “A adormit... E frânt de oboseală... Poate şi medicamentul...” Tudor trage cu grijă pătura peste băiat, stinge veioza şi iese în vârful picioarelor.

“Şi la asta s-a gândit Radu! A uns toate balamalele uşilor, una nu mai scârţâie!” Nu ştie cât a apucat să audă Adrian din tot ce i-a spus, dar se bucură sincer că s-a terminat aşa... Odihna e sfântă!

Porneşte către dormitorul lui, se abate pe la bibliotecă pentru a scoate o carte şi – cu ea în mână – vrea să facă un ultim ocol pe la bucătărie, să controleze dacă e închis bine gazul, parcă miroase... Nu se poate! Doar a stins veioza din camera lui Adrian adineauri! Atunci, cum de se strecoară lumină pe sub uşă? “Scleroza, Şarule! A venit timpul să verifici de două ori un lucru ca să pui mâna-n foc! Şi nici atunci...” Deschide uşa cu grijă, să nu trezească băiatul şi... rămâne uimit. Adrian citeşte liniştit, cu perna sub cap. Şaru de-abia poate articula:

— Nu dormi?

— Nu.

— Nici adineauri?

— Nici.

Oricum, tonul e de o sinceritate dezarmantă.

— De ce, Adriane?

— Mi-aţi spus că e camera mea. Adică locul unde fiecare face ce vrea – cu condiţia să nu deranjeze pe alţii şi să nu fie un lucru urât. Eu citesc. Nu deranjez pe nimeni.

— Ştii bine ce vreau să spun. De ce te-ai prefăcut?

— Ca să vă menajez. Tocmai îmi cereaţi scuze. Asta înseamnă că atunci, la spital, v-aţi grăbit. Poate că şi acum vă grăbiţi... De ce să regretaţi mâine, poimâine?

Băiatul vorbeşte liniştit, aproape sfătos, cu un soi de candoare care, dacă e jucată, îl apropie fără doar şi poate de culmile măiestriei actoriceşti. Pe Şaru îl scoate din sărite nesiguranța: puştiul îşi bate joc sau e sincer?

— Îmi place la dumneavoastră; m-ați primit frumos, vă mulțumesc, dar... poate că e mai bine cum ați spus la spital. Acolo... ştiam o socoteală. Eu am reținut exact.

Tudor simte că trebuie să ştie. Acum.

— Adriane...

— Da, domnule Şaru...?

— Va trebui să găsim un apelativ mai potrivit pentru situația noastră...

Băiatul pare sincer mirat; de ce nu-i bine aşa? Vocea sa, cel puțin, asta exprimă când îi răspunde lui Şaru la fel de calm şi de politicos ca şi până acum:

— Eu găsesc foarte potrivit să vă spun “domnule Şaru”, dar dacă preferați altfel... Cum hotărâți dumneavoastră. Până când îmi voi câştiga pâinea muncind, vă datorez ascultare.

Tudor s-a lămurit. Deci... bătălia a început.

— De ce, Adriane? Niciun răspuns.

— Crezi că se poate trăi aşa?

— De ce nu? Dacă respectăm fiecare convenția...

— Ce vrei? Din nou tăcere.

— Ce urmăreşti, de fapt? Ce doreşti? De ce respingi o mână întinsă? Fă-mă să înțeleg! In sfârşit, Adrian găseşte cu cale să se explice, într-un acces surprinzător de sinceritate:

— Doresc un singur lucru: să ştiu totul despre tata. Să aflu de ce nu e lângă mine. Tocmai vroiam să vă întreb, dacă tot discutăm: ce obligații aveați față de mama? Ce v-a legat de ea?

Tudor simte că i-a stat inima. “Formidabil! Irina l-a ghicit fără să-l fi văzut vreodată, iar eu, idiotul de mine, nu mi-am dat seama nici după ce mi-a aruncat totul în obraz, cu martori şi din prima clipă!”

— Nu cred că e momentul potrivit să discutăm subiectul. Dar te rog să reţii – şi să nu uiţi vreodată! – că, în ce mă priveşte, nu am nimic de ascuns sau de ispăşit faţă de memoria mamei tale şi a familiei tale. Nu-ţi pot dezvălui ceea ce nu ştiu; dacă ţii neapărat să afli întâmplările de acum şaisprezece ani, întreabă pe alţii. Deşi, procedând aşa, după opinia mea, greşeşti. Nu trecutul ar trebui să te intereseze, ci viitorul, ce faci tu cu viaţa ta...

Şaru lasă intenţionat o pauză. Aşteaptă reacţia băiatului; oricare, numai să spună ceva, să schiţeze un gest, să nu-l mai privească acuzator, cu ochii lui verzi-enigmatici. Adrian nu dă însă niciun semn că ar avea un răspuns la spusele lui Şaru. Singurul indiciu că se află la capătul puterilor sau al interesului pentru discuţie, indiciu pe care Tudor a început să-l înveţe, este lumina din ce în ce mai scăzută, mai stinsă a privirilor; verdele fosforescent de adineauri bate acum în cenuşiu, ochii i se îngustează, devenind două dungi subţiri. “Joacă teatru, din nou, sau acum... chiar adoarme?”

— Bine, Adriane. Dacă vrei convenţie, mergem pe convenţie. Deşi, te avertizez: soluţia nu te avantajează. Nu mă pricep să trăiesc după convenţii.

— Am înţeles, domnule Şaru. Acum... mă iertaţi, mi-e somn, pe cuvânt. Cred că doctoria... Parcă m-a trăznit.

Băiatul vorbeşte cu greutate reală, imposibil de trucat, deşi, după turul de forţă de adineauri...

Tudor nu-i pune, însă, la îndoială starea. Un cuvânt, şi pleacă:

— Unde e flaconul? Cred că trebuie să iau şi eu o pilulă...

Adrian face un semn, spre etajeră; cel din dreapta. Tudor se ridică de pe scaun, ia flaconul, îl arată băiatului, pentru verificare, acesta confirmă, cu un gest din cap ("da, l-ați nimerit!"), Şaru desface capacul, înghite pilula, pune medicamentele pe etajeră, apoi aşează scăunelul la locul său, lângă pupitru, stinge veioza şi iese, nu înainte de a spune:

— Noapte bună, Adriane!

Băiatul răspunde senin, de parcă nimic nu s-ar fi întâmplat.

— Noapte bună, domnule Şaru.

Aşa s-a încheiat prima zi a conviețuirii Tudor Şaru – Adrian Samurcaş, fost Trandafir: cu un somn năucitor, greu ca moartea. Cert, fără pilula doctorului Panaitoiu, Tudor n-ar fi închis ochii toată noaptea. De fapt, ca să fie mai sigur, luase două.

5. UN MATUR CU PROBLEME

Vestea s-a răspândit mai repede şi în cercuri mai largi decât se aştepta Tudor. La redacție, până şi Turculeț l-a întrebat după nici două săptămâni: "Cum e băiatul, dom' Şam?" Cu redactorul şef a vorbit pe îndelete. Nu i-a spus tot; nici n-ar fi avut cum, e prea lungă şi prea complicată istoria ca să se poată povesti. Şeful redacției ştie, în esență, că Tudor şi-a asumat răspunderea creşterii unui băiat "cu probleme", rămas orfan de ambii părinți, copilul unei femei pe care Şaru a cunoscut-o cu ani în urmă. Îl felicită pentru gest, asigurându-l de tot ajutorul; când va avea nevoie de ceva timp liber, să-l ceară, nu va fi refuzat, doar toți ştiu că nu e Şaru omul să rămână dator muncii... Tudor mulțumeşte; speră să nu fie cazul.

Au trecut mai bine de două săptămâni şi... e bine. Ce-i drept, Irina îl ajută substanţial. Adrian ia masa de prânz la ea, ba chiar, de câteva zile, rămâne şi după-amiaza, îşi face lecţiile lângă Mihai, băiatul Irinei, student în primul an la Filologie. Mai un sfat, mai o soluţie la nu ştiu ce exerciţiu sau problemă, mai un cuvânt schimbat... Ziua trece, băiatul vine seara, acasă, cu temele rezolvate. Într-un fel, e chiar mai simplu decât se aştepta. Serile îi sunt însă blocate. Stă de vorbă cu Adrian îndelung, încearcă să-l scoată din starea sa, să-l facă să povestească despre bunicii la care a trăit cea mai mare parte din timp şi unde, se pare, i s-au fixat ideile alea ciudate, un spirit de frondă ce-i complică existenţa – a lui şi a celor din jur.

Discuţiile despre ce-a fost se leagă, totuşi, greu. Băiatul e reticent, ascuns, chiar suspicios. Pentru Tudor e clar: Adrian n-a fost învăţat să-şi deschidă sufletul. Bătrânii au fost, probabil, oameni ciudaţi. Eva nu s-a amestecat sau a făcut-o târziu şi, poate, nu cum trebuia; Marcel, tatăl de-al doilea... dar se mai poate stabili după atâta timp cine, cât şi unde a greşit? Şaru constată acum, de exemplu, că – în ciuda inteligenţei deosebite, a replicii vii şi ascuţite atunci când vrea să vorbească – Adrian e lipsit de lecturile strict necesare vârstei. Nu l-a citit pe Jules Verne, cu personajele sale puţin naive, dar generoase. Spre stupefacţia lui Şaru, băiatul n-a auzit, măcar, de muşchetarii lui Dumas, nu ştie nimic despre lumea Nordului, cu legile ei aspre, re-creată de Jack London, nici despre povestea lui Robinson Crusoe, despre epopeea cuceririi vestului american, despre Contele de Monte Cristo, despre atâtea şi atâtea cărţi şi legende care au înflăcărat imaginaţia şi au hrănit nevoia de aventură a adolescenţilor de pretutindeni... Atunci, ce a citit Adrian? Extrem de puţin şi la întâmplare. Pentru el, literatura a fost, strict, "limba română", obiectul din orar, dar şi acela redus la rezumate, fragmente, prefeţe bune pentru teză şi

extemporal... Nici scriitorii români nu-i sunt mai familiari. Şi mai ciudat: a văzut extrem de puține filme, la teatru a mers numai de trei ori, şi atunci “cu clasa”, la matineele de duminică dimineața, pentru elevi. Tudor înțelege că, de fapt, nimeni nu s-a îngrijit să “mobileze” interiorul acestui copil, să-i ofere substanță, suport şi direcție pentru o adevărată viață spirituală. Şi acolo unde nimeni nu a pus mai nimic, în golul creat s-au adunat gândurile, o puzderie de gânduri, nu toate frumoase, gânduri de copil părăsit de tată, cicălit de bunici, musafir în casa mamei absentă din viața lui.

Şaru e în încurcătură. Cine a sărit peste cărțile copilăriei şi ale începutului de adolescență, poate ajunge la miezul operelor fundamentale? Ce-i vor spune, mai târziu, Rebreanu şi Caragiale, Balzac sau Tolstoi? Ce va înțelege din scriitorii moderni?

Pentru a o lua de la capăt, nu este vreme; a începe de la jumătatea drumului, e riscant – iată dilema lui Şaru. “Timp, dacă ar fi timp!...” Apoi, se apropie “treapta”, e de învățat, nu glumă, Adrian a şi lipsit de la şcoală... Toate s-au adunat. Oricum, treaba e începută. Tudor vrea cu orice preț ca băiatul să îndrăgească lectura; să-i placă în primul rând, şi-i alege câteva cărți potrivite. Apoi... într-un răstimp foarte scurt, Tudor şi Adrian au fost la trei spectacole, unul chiar în premieră. Băiatului i s-a dezvăluit o lume – pentru el – fascinantă. Şaru nu e un oarecare. Înainte şi după spectacol, salută şi mai ales e salutat cu deferență, către el vin oameni cu nume sonore, colegi de breaslă aflați în sală pentru a scrie despre spectacol – colegi ce nu se sfiesc să-i ceară părerea, ascultându-i cu atenție opiniile, străduindu – se, chiar, să rețină formulări... La premieră, după reprezentație, autorul s-a întreținut îndelung cu Tudor, până când cortegiul de prieteni, cunoscuți, invitați şi oficiali l-au răpit pe dramaturg. Totul – sub ochii adolescentului

care descoperă că omul înfruntat şi jignit de el este ceea ce se cheamă o personalitate, un om a cărui părere contează.

Cel puțin repetiția generală a spectacolului la care Adrian a asistat din întâmplare, căutându-l pe Şaru, băiatul n-o s-o uite, probabil, niciodată. Strecurat în sală prin bunăvoința unui plasator, n-a prins decât ultimul act, pierdut într-un scaun de la balcon; pentru el, însă, adevăratul spectacol a fost discuția finală, pe marginea reprezentației "de lucru", internă, "forurile" urmând să fie invitate după ultimele retuşuri. Realitatea scenică a produs însă atâta agitație, determinând opinii atât de diferite, aparent ireconciliabile, încât soarta spectacolului părea compromisă. Când vehemența autorilor (evident, "pro") ca şi a "criticilor" (evident, contra) amenința să declanşeze impasul, un om – invitat de directorul teatrului într-un moment de inspirație – a limpezit lucrurile cu atâta calm şi tact, definind atât de exact neîmplinirile reale din scenă, dar şi exagerările oponenților, încât, atunci când şi-a terminat expozeul şi a luat loc în fotoliu, au izbucnit aplauzele ambelor tabere combatante, împăcate ca prin farmec. "Înțeleptul" era Tudor Şaru.

De altfel, discuțiile de după spectacol reprezintă, poate, cele mai depline bucurii ale noii existențe trăite de Adrian. Şaru îl incită să judece sensurile textului, intențiile regiei, interpretarea, scenografia, să confrunte tot ce-a văzut cu ceea ce ar fi făcut el însuşi – ca autor de spectacol. Pentru un băiat "hrănit" cu câteva seriale TV (nici măcar cele mai bune), jocul propus de Şaru, de fapt "concurența" cu cele mai ascuțite minți ale teatrului nostru, este un stimul extraordinar. Băiatul se simte, dintr-o dată, centrul universului; gândeşte cât pentru zece, se entuziasmează când "soluția lui" este validată de Tudor, încearcă să înțeleagă şi să fie la înălțime, poate şi din spirit de frondă, poate pur şi simplu interesat? Instinctiv, se simte mândru

că discuția cu dramaturgul, de la premieră, s-a purtat în prezența lui, un copil rămas – până acum – în afara acestei lumi pe care nici măcar nu o bănuia.

Au urmat convorbirile pe marginea lecturilor. Fiecare carte este pentru Adrian o descoperire, o linie de orizont împinsă mereu şi mereu mai departe. Află lucruri uimitoare, apar noi teme de meditație. După fiecare lectură, întrebările curg, Şaru de-abia prididește cu răspunsurile, încheindu-le, întotdeauna, cu o nouă propunere de lectură, iar noua carte apare, ca prin farmec, pe noptiera băiatului. Seri la rând trebuie să controleze lumina din camera lui Adrian, altfel veioza riscă să ardă toată noaptea, uneori permițând lectura, alteori deranjând somnul băiatului adormit cu cartea în mână. Şaru vine în vârful picioarelor, pune volumul pe noptieră, îl învelește cu grijă pe Adrian, stinge lumina şi se retrage cu tot atâta grije, să nu-l trezească. În asemenea situații, discuția începe de-abia a doua zi, îndepărtându-se aproape întotdeauna de la subiectul cărții, cuprinzând mereu alte fapte, domenii şi idei. Ce e viața? Ce e datoria? Până unde merge prietenia? Nu e un lucru minunat că Robert, băiatul căpitanului Grant, n-a avut linişte până nu şi-a găsit tatăl, chiar atunci când nimeni nu mai spera, când totul părea pierdut? Dacă s-ar fi luat şi el după ceea ce toți considerau evidență absolută, ce s-ar fi ales din strădaniile acelui mănunchi de oameni minunați?

Aşa curg, de câtva timp, zilele – mai exact serile – în casa lui Tudor. Scos din aria propriilor experiențe de viață, puține şi urâte,ascunse la început cu încăpățânare, Adrian cedează. Nu numai că nu refuză discuția, ci începe chiar să o provoace. Uneori contestă ideile lui Şaru, furios pe el însuşi că nu are argumente pentru a-şi impune propriile idei. Dar faptul că Adrian s-a obişnuit cu dialogul este – pentru Tudor – un câştig imens.

Acum câteva seri, Şaru s-a pomenit cu băiatul în redacţie; a terminat lecţiile, a fost apoi cu Mihai la cinema şi, la ieşire, s-au gândit că, poate, se va întoarce acasă împreună cu Tudor, dacă şi el şi-a încheiat treburile la ziar. Nu, Tudor nu poate pleca, mai durează, dar dacă tot a venit, merită să vadă cum se scoate un ziar. Până când nu a început să se învârtă rotativa, noaptea, târziu, Adrian nu s-a mişcat de lângă Şaru, în ciuda încercării acestuia de a-l trimite acasă, la un moment dat, cu un coleg ce s-a oferit, amabil, să-l lase cu maşina în faţa blocului. După ora unsprezece – oră pe care Tudor şi-o reproşează, gândindu-se la odihna băiatului –, cei doi pornesc spre casă, purtând în buzunar câte un număr din ziarul proaspăt ieşit de sub tipar. Corectură, paginaţie, calandru, rotativă, telex... “Mi se învârte capul” – recunoaşte băiatul. Oameni care vin, întreabă, primesc răspuns ori sunt întrebaţi, la rândul lor, şi raportează concis, ca la armată... întreaga foiala a unei echipe aflate în întrecere cu timpul, cu minutele... Şi la postul de comandă, un om. El dă soluţii, el hotărăşte ce “intră” şi ce nu dintre ultimele telegrame externe venite pe teleimprimator, el taie cu mână sigură, de-aici patru rânduri, de dincolo şapte (“Nu mai încape, dom’ Şaru!”), el schimbă un titlu nu foarte inspirat, reproşându-şi că n-a făcut-o mai devreme; la un moment dat, prinde un dezacord gramatical într-un text trecut şi de corectură; priveşte apoi atent pagina “albă”, aşa cum o vor vedea mâine cititorii şi – dovadă că îşi asumă răspunderea, că decide: “aşa e bine” – semnează cu litere mari, nervos caligrafiate: Tudor Şaru.

În drum spre casă, Adrian derulează mental filmul serii. E prea târziu şi e prea obosit pentru discuţii, chiar şi pentru întrebări, dar ele vor veni, cu siguranţă, mâine, poimâine... Deocamdată există din ce în ce mai puternic instalată – admiraţia. Încă neexprimată; ba, chiar şi nerecunoscută faţă de el însuşi.

Pentru Tudor, veşti bune şi de la editură. Manuscrisul romanului a plecat la cules, în curând îi va sosi prima corectură. Noutatea i-o transmite amicul lui, graficianul, însărcinat de editură să-i lucreze coperta. Primind vestea cu satisfacție, Şaru îşi aduce aminte că, de câteva săptămâni, nu a mai scris un rând, deşi – când au intervenit noutățile majore din viața lui – proiectul aflat pe masa de lucru era foarte avansat; ştia exact ce vrea, exista o parte de-acum constituită a manuscrisului, se adunaseră fişe de personaje, se conturase, în mare, un fir al acțiunii, devansat chiar prin câteva fragmente ce nu şi-au aşteptat “rândul” spre a fi aşternute pe hârtie. Totul s-a oprit. Constatarea îl pune, într-un fel, pe gânduri, dar regrete – cu adevărat regrete – nu simte. Ce a câştigat în acest răstimp în relația cu Adrian merită, fără îndoială, sacrificiul – dacă se poate vorbi de un sacrificiu. Acum s-a convins că după un timp, când totul se va consolida, când viața lor va intra pe un făgaş normal, al lor, de reguli bine însuşite şi reciproc respectate, când băiatul se va familiariza perfect cu noua sa existență, îi va rămâne vreme şi pentru scris; vreme şi disponibilitate, desigur. În sinea lui, Tudor tânjeşte după reîntâlnirea cu hârtia şi stiloul. O aşteaptă cu nerăbdare, chiar şi pentru a-şi proba randamentul la masa de scris în condițiile acestei vieți cu sens, de împăcare cu sine, aşa cum i-a cerut de atâtea ori Irina – sora lui înțelegând însă prin “sens” şi “împăcare cu sine” altceva, desigur; un “altceva” pe care el, Şaru, nu-l mai consideră posibil. Dar discuțiile lui cu Irina despre cum trebuie trăită viața sunt altă poveste.

Pentru azi, duminică, Tudor a fixat “program gospodăresc”. Gheorghița, plecată la băi să-şi aline reumatismele cu o zi înainte de ieşirea lui Adrian din spital, este de câtva timp în Bucureşti şi a promis că vine pentru o curățenie zdravănă şi, dacă rămâne timp, pentru

împrospătarea stocului de mâncăruri semipreparate, numai bune de încălzit seara, la repezeală.

Iat-o. Intră fără să sune, are cheie, cunoaşte apartamentul lui Şaru ca pe propria ei casă, ştie tot rostul gospodăriei pe care, de fapt, ea şi Irina au dus-o ani la rând. Când dă cu ochii de Adrian, bătrâna rămâne pironită locului, apoi exclamă cu lacrimi în ochi:

— Doamne, cum mai seamănă cu doamna Eva! Bucăţică ruptă!...

Martor la scenă, Tudor încearcă o vagă strângere de inimă, fără să bănuiască, totuşi, consecinţele acestor câteva cuvinte. N-a discutat în prealabil cu Gheorghiţa, n-a rugat-o să ascundă faptul că o cunoaşte pe mama lui Adrian de aici, din casă. Adevărul este că nu s-a gândit să o facă, dar şi de i-ar fi trecut prin cap, tot n-ar fi făcut-o. N-ar fi ştiut cum. Să-i spună bătrânei că nu-i permite să vorbească unui copil despre mama lui? Adrian trebuie să nu afle ceea ce ştie atâta lume – şi anume că această casă a fost, aproape trei ani, casa Evei? Ce ar înţelege Gheorghiţa, cum ar judeca interdicţia, cu bunul ei simţ de femeie simplă şi cinstită? Ce şi-ar închipui despre “domnul Tudor”, pe care soarta nu l-a răsfăţat, dimpotrivă, în casa lui au fost necazuri cu duiumul, dar minciună şi fereală, niciodată?

Adrian ascultă cuvintele bătrânei de-a dreptul şocat. Priveşte spre Şaru, dar pe faţa acestuia nu se poate citi nimic, decât, parcă, un început de teamă.

— Aţi cunoscut-o pe mama?

Bătrâna îl îmbrăţişează, ca una ce se consideră “de-a casei”, apoi răspunde zgomotos:

— Pe doamna Eva? Eu? Păi cum să n-o fi cunoscut-o, păcatele mele, când am muncit cu dânsa, cot la cot, atât amar de vreme în casa asta? Nu se-apuca de curăţenie fără

mine, pentru nimic în lume! Uite acolo, în fotoliul mare îi plăcea să şadă… O găseam ghemuită, cu cartea-n mână…

“Deci mama a locuit aici. Deci asta a fost casa mamei. Deci Tudor Şaru i-a fost… ce? Când? De când? Deci… asta este explicația generozității lui Şaru! O legătură veche, urâtă… O culpă gravă… față de cine? De Marcel Şamurcaş? Dar bătrâna a spus “atâta amar de vreme”… Asta înseamnă că… lucrurile sunt vechi, foarte vechi… Deci… față de tata! Acesta e motivul plecării, al abandonului?” În mintea lui Adrian se succed cu febrilitate bănuielile care nici nu apucă să fie formulate, că au şi devenit certitudini. Fapte pe care nu şi le explica până în clipa asta îi devin, dintr-o dată, limpezi ca lumina zilei. Evident! Trebuia să înțeleagă de la început! Cui se adresează o femeie disperată, cum era mama lui după accident, cu convingerea că nu va fi refuzată, oricât de greu ar fi fost lucrul solicitat? Unui om vinovat: vinovat grav. Unui om de la care i se trage un mare rău; om suficient de prob, totuşi, pentru a-şi recunoaşte şi plăti – chiar şi cu o asemenea întârziere – greşeala comisă cândva, amestecul dezastruos în viața unei femei, deci în viața unei familii… Adică… exact aşa cum e Şaru: suficient de corect, înzestrat cu suficient simț al răspunderii pentru a spune da când e vorba de ispăşit o vinovăție, pentru a lua şi a creşte un copil rămas fără tată din pricina lui, a bărbatului care, cândva, de mult…

N-are rost să facă scene. Asta nu rezolvă nimic. Important e că ştie. Bine că ştie. De acum, totul e clar. Nu se va mai lăsa dus cu zăhărelul, îmbrobodit cu cărți, încântat cu spectacole, amețit cu discuții. Cu duşmanii te porți altfel. Nici nu spera să afle, printr-o întâmplare atât de banală, răspunsul unei frământări atât de vechi! Iată, o bătrână îi dezleagă, din câteva cuvinte, taina singurătății sale, secretul atât de bine ascuns printr-o adevărată conspirație a tăcerii, la care s-au aliat, de-a lungul anilor, mamă, bunici, tatăl

vitreg şi cunoscuţii... Toţi cei din jur. Odată şi odată trebuia să afle! Iată, a aflat.

Nimic din vălmăşagul de gânduri nu răzbate pe faţa lui Adrian. Băiatul tace, ca şi cum absolut nimic nu s-ar fi întâmplat. Ba chiar, mai târziu, ajutând-o pe Gheorghiţa la treabă, are puterea să-i pună întrebări despre Eva; cum şi-o aminteşte bătrâna, cât timp a stat aici... Prea multe n-a mai aflat, dar... ce contează, de vreme ce cunoaşte esenţialul? Prezenţa lui în această casă, alături de Tudor Şaru, nu e întâmplătoare, nu este nici rodul unui act de generozitate, ci înseamnă, pur şi simplu, plata unei datorii urâte. Şi încercarea unui bărbat de a-şi adormi vechi mustrări de conştiinţă. Numai că răul provocat atunci nu se poate plăti. Aşa, în niciun caz... Cu inteligenţa şi cu puterea lui de seducţie, Şaru era cât pe-aci să-l păcălească!

Aşa a început un nou capitol din convieţuirea celor doi; chiar în seara acestei duminici, în care Adrian, iată, nu mai vrea să meargă la spectacol, deşi ieri seară numai despre viitoarea reprezentaţie teatrală a vorbit. Are lecţii pentru mâine, şi-a adus aminte de un rezumat, de nişte exerciţii... Şaru insistă – nu foarte alarmat, totuşi; băiatul rămâne la decizia lui şi, ca să fie mai clar, se aşează la pupitru, deschizând cartea şi caietul de teme.

Târziu, când Tudor se întoarce singur de la teatru, e întuneric în toată casa. Nu i-a tihnit spectacolul; dacă n-ar fi fost vorba de nişte obligaţii protocolare, ar fi renunţat. De la plecare şi-a dat seama că ceva nu e în ordine. Vorbele Gheorghiţei? Dar atunci, pe loc, Adrian n-a spus nimic! “L-am privit cu atenţie, l-am urmărit, apoi, toată ziua... Chiar a conversat cu Gheorghiţa despre maică-sa... Am luat masa în linişte, nici după-amiază nu s-a întâmplat nimic deosebit... Copiii nu au atâta stăpânire de sine, atâta putere de disimulare; sunt spontani, se trădează repede, chiar când

vor să inducă în eroare pe cineva... Ori nu? Dar povestea cu somnul? Aş fi putut jura că adoarme sub ochii mei!” Amintirea primei nopţi petrecute cu Adrian, aici, îl alarmează pe Şaru. Aprinde lumina în hol, se dezbracă repede, apoi se pregăteşte pentru noapte, încercând să facă zgomot cât mai puţin. Să deschidă uşa camerei lui Adrian? N-are rost, totul pare cufundat în linişte. Iată-l în dormitor, unde îşi dă la o parte cuvertura, apoi... dar ce e asta? Cine a pus fotografia pe noptieră? De unde a luat-o?

El şi Eva, îmbrăţişaţi într-un troian de zăpadă, zâmbesc fericiţi obiectivului fotografic. Singura lor vacanţă la munte, frumoasă ca un vis... Poza, aflată – până acum – în albumul imens în care Tudor îşi păstrează toate amintirile adunate dc-a lungul timpului, e sprijinită de veioză, pusă anume în aşa fel încât să nu poată fi trecută cu vederea. Deci... asta a făcut Adrian toată seara: a răscolit sertarele, scotocind ca un hoţ... “Plicul! Dacă a găsit plicul?” Gândul că un secret ce nu-i aparţine – ferit până acum de ochii iscoditori şi de imaginaţia înfierbântată a copilului – a ajuns, totuşi, la Adrian datorită unei neglijenţe, îl paralizează. Unde l-a pus? Caută, precipitat în sertarul din comodă. Nu este acolo. Nici în birou, unde-şi ţine actele: nici în noptieră, nici în barul cu sticle, nici în caseta din camera de zi... Ce-a făcut cu plicul? Dacă l-a găsit Adrian, e clar, îl caută degeaba; băiatul l-a ascuns... Dar unde? În casă nu există niciun sertar încuiat; niciodată nu s-a ferit de nimeni. Să intre în dormitorul lui Adrian, să întrebe? Deodată... “Costumul! Am fost îmbrăcat în hainele maron!”

Când scoate plicul din buzunarul interior al hainei, răsuflă adânc; parcă i s-a luat o povară de pe inimă. Fără neglijenţa salvatoare, în clipa asta Adrian ar şti tot. Din fericire, prin buzunarele costumelor nu l-a dus mintea să caute, sau n-a mai avut timp. “Şi dacă i-aş spune eu? Dacă i-aş da eu să citească scrisorile, să vadă fotografia şi să afle

adevărul, să se termine odată povestea asta care-l otrăveşte? În fond, şi Malvina Samurcaş se întreba dacă nu cumva tăcerea faţă de Adrian a fost cea mai mare greşeală a Evei, de la care au plecat toate... Dar Eva a suferit ani de zile şi n-a spus nimic, Marcel n-a spus nici el, deşi – poate – mărturisirea i-ar fi uşurat viaţa. Iar bărbatul care a fost, totuşi, tatăl lui Adrian, aşternând pe hârtie ultimul lui gând, scrisese exact aşa: “Să nu spui copilului când... Dacă mă duc”. S-a dus, ca şi Eva, ca şi Marcel. Numai el, Tudor Şaru, ştie secretul dispariţiei lui Trandafir; el şi bătrâna.

“Bine că n-a găsit plicul... Mâine trebuie să-l iau la redacţie, să-l încui în birou...” Şaru deschide, totuşi, uşa camerei lui Adrian, încet, cu grijă, să nu-l trezească. Din întuneric îl întâmpină o voce străină, rea:

— Doriţi ceva, domnule Şaru?

Deci... l-a aşteptat, ba chiar l-a pândit, vrea să-şi savureze succesul.

— Tu ai scos fotografia din album?

Întrebare stupidă, evident; cine altcineva? Tudor se înfurie pe el însuşi pentru că nu i-a trecut prin minte ceva mai deştept, pentru că-i tremură vocea, pentru că nu se poate controla, dând astfel satisfacţie unui...

— Da, domnule Şaru. De lucrurile dumneavoastră n-am să mă ating, vă promit, dar în fotografie era mama. Amintirea ei îmi aparţine mie. Un iubit nu face cât un copil... Aşa că... fotografia am pus-o unde am crezut de cuviinţă. Vă deranjează?

— Adriane...

— Am înţeles că, odată, v-a fost apropiată. De ce vă mai feriţi de mine, dacă ştiu?

— Adriane...

Băiatul tace, privind cu ochii lui verzi, teribil de ciudați, drept în lumina ochilor lui Tudor. Tace şi Şaru. Ceea ce ar putea spune el este taina altora, pe care s-a hotărât s-o respecte, ascunzând-o cu prețul jignirilor şi al umilinței. Deşi... un moment de revoltă... “De ce jignire? De ce umilință? N-am suferit destul? Acum – să plătesc şi pentru faptele altora?” Primul impuls este să meargă la şifonier, să scoată plicul cu scrisorile lui Trandafir, să-l arunce în mâinile copilului înnebunit de dorința de a-şi cunoaşte tatăl, să-i ofere apoi explicațiile necesare, comentând – aşa cum ştie el – condiția insului pornit pe toboganul degradării umane, sordidul existenței brutelor angajate drept “scut viu” pentru persoane importante din lumea interlopă a marilor metropole... Dar cu ce rezultat? Ce ar înțelege Adrian? Ce s-ar alege de relația lor? Mâine va mai merge la şcoală?!

Din toate câte ar avea de spus, Tudor reuşeşte să spună doar atât:

— Noapte bună, Adriane.

Băiatul răspunde corect, aşa cum a promis cândva, dar cu o corectitudine subliniată, manifestă, parcă dorind să demonstreze că e hotărât să respecte convenția, să nu dea niciun motiv formal de reproş “autorității tutelare”:

— Noapte bună, domnule Şaru.

“Domnul Şaru” se retrage în liniştea dormitorului său. De pe noptieră, Eva îl priveşte fericită. “Cine a făcut poza? Parcă Mişu Camenită...” Ce ar simți acum Eva, dacă ar vedea ce i-a lăsat pe cap? Ce l-ar sfătui să facă? Băiatul a aflat o bucată infimă de adevăr şi, pornind de la ea, şi-a construit un întreg eşafodaj periculos, care amenință să distrugă totul în jur. Parcă aşa spunea Voineag: “O jumătate de adevăr e mai periculoasă decât o minciună; dă plauzibilitate minciunii...” O jumătate; dar o părticică infimă?

Numai că aici, în cazul lui... nimic de făcut. Tudor nu poate încerca altceva decât să câştige timp. Să-l determine pe Adrian chiar aşa, în condițiile unei relații încordate, să-şi vadă de şcoală, să-şi ia examenele, să intre, eventual, la facultate ori să-şi croiască un alt fel de rost în viață, care să-i asigure o existență independentă. Chiar dacă nu-l va respecta, chiar dacă-l va uri. În fond, nu e important ce crede băiatul despre Şaru, ce simte pentru el, ci cât înaintează în mod obiectiv spre un statut social şi profesional sigur. Asta contează. Deşi... Tudor şi-a dorit altceva, omeneşte avea nevoie de altceva; e convins că şi Adrian s-ar dezvolta altfel într-un alt climat. Câteva săptămâni a avut chiar iluzia că se poate; că a reuşit. A fost, putea fi minunat! S-a înşelat, din păcate. Dacă nu se poate, nu se poate.

Au urmat zile din ce în ce mai tensionate. La un moment dat, Tudor s-a pomenit invitat la şcoală: Adrian are probleme la două materii, în catalog s-au adunat câteva absențe ce nu pot fi motivate şi pentru care băiatul nu oferă nici o explicație. Cum, adică? Ne pregătim pentru “treaptă” – unde se anunță concurență serioasă – şi, dintr-o dată, coborâm la amenințarea corijenței? Doi meditatori se ocupă de Adrian, iar la română, Mihai şi-a asumat voluntar sarcina de a-l ajuta, ceea ce şi face – atât cât îi permite “împricinatul”, din ce în ce mai puțin dispus să muncească.

Mai mult: Irina îl înştiințează că Adrian nu scapă niciun prilej să discute despre Eva, despre relația ei cu Tudor. Mihai e prevenit – cu el părinții au vorbit deschis, rugându-l să nu dea niciun fel de amănunte, dar Anca s-a lansat de câteva ori în conversații despre “tanti Eva”, aşa cum şi-o aduce aminte. Ba, într-o zi, i-a arătat lui Adrian câteva obiecte rămase de la ea: două-trei cărți, nişte fleacuri de toaletă, o rochiță ce n-o mai încape de mult... Irina vede,

simte că se întâmplă ceva cu băiatul; să fie atent, să facă ceva...

Ce să facă? Tudor este acelaşi om corect, dispus să “treacă de la el”, luând-o în fiecare zi de la capăt, încercând mereu şi mereu stabilirea unei relații normale şi civilizate – dacă despre căldură şi apropiere sufletească nu mai poate fi vorba –, dar rezistența întâmpinată e uimitoare. Parcă un duşman s-a ascuns în copil, dictându-i reacțiile, gesturile, privirile sau cuvintele... Un timp, jena l-a împiedicat să depăşească o anumită limită – considerată, probabil, de către el însuşi drept hotarul “conviețuirii reci, dar corecte”. Curând însă, lucrurile au fost împinse mai departe, şi – evident – nu din vina lui Şaru. Discuții, discuții interminabile, pe un ton ridicat, arțăgos, apoi de-a dreptul impertinent... întrebări de hărțuială, ca la anchetele de durată, în care anchetatorul încearcă să creeze derută, provocând inadvertențe sau nepotriviri în declarații numai bune de speculat... Seri imposibile, enervante... Amintirea discuțiilor despre cărți şi despre spectacole a rămas undeva, în urmă, de parcă i-ar despărți de ele o veşnicie, de parcă nu aceiaşi doi oameni le-ar fi purtat... Acum, probleme. Probleme – să-ți crape capul! Până când... iată, un telefon de la Irina îl anunță că Adrian n-a venit la masă. Ce e cu băiatul? Mănâncă la cantina redacției? Rămâne în oraş? L-a aşteptat două ore, acum trebuie să plece, are treabă la şcoală şi acasă nu rămâne nimeni.

Tudor pune receptorul în furcă, înnebunit. Unde să-l caute? De unde să-l ia? N-a avut bani la el, din câte ştie. Poate... Malvina Samurcaş! Formează numărul, aşteptând răspunsul cu sufletul la gură. Nu, bătrâna nu ştie nimic de Adrian, nu l-a văzut de aproape două săptămâni. Ce să facă? Încotro s-o apuce? Cu un alt apel telefonic, îşi aranjează un înlocuitor la serviciul de astă-seară; el ar fi trebuit să scoată ziarul, dar cum l-ar fi răbdat inima să stea

în redacție, când...? Cine citeşte ultima pagină albă, din tipografie, se numeşte “cap limpede”; ce cap limpede ar fi, azi, Tudor Şaru?

... Într-un târziu, Adrian apare. Intră pe uşă calm, ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat, salută, se îndreaptă spre camera lui – unde îşi caută întotdeauna refugiu după, sau chiar în timpul discuțiilor tensionate – fără un cuvânt de explicație.

— Adriane...

— Poftim, domnule Şaru...

— Ai fost azi la şcoală?

— Evident.

— Şi... la masă?

— Pentru absențe ar fi trebuit să vă dau socoteală. Masa... mă priveşte.

Tonul puştiului cere palme, dar Şaru strânge din dinți, impunându-şi să fie calm. Face o pauză lungă, tocmai pentru un deplin control asupra replicii:

— Crezi?

— Sunt sigur. Cu stomacul meu fac ce vreau.

— Poate, dar cu nervii mei şi ai Irinei, nu. Eşti dator să mă anunți când intervine o schimbare de program, presupunând că, într-adevăr, ai avut treabă. Nu trebuie să ştiu?

Băiatul tace.

— Parcă am stabilit o convenție: fiecare, în limitele corectitudinii. Măcar ale celei formale.

În privirile lui Adrian se aprinde luminița fosforescentă care anunță, de regulă, momentul de atac al obrăzniciei:

— Am stabilit, dar... eu... eu m-am răzgândit. Tudor simte că începe să fiarbă.

— Da? Şi de ce, mă rog?

— Aşa am hotărât eu. N-am de ce să fiu corect cu cineva care m-a minţit tot timpul.

Şaru se stăpâneşte numai printr-un imens efort de voinţă. Deci... impasul. Exact de ce s-a temut. Simţea că va ajunge aici. Ce să facă? În primul rând, să se mai liniştească. Inima să-i bată normal, din nou, să nu-şi mai simtă zvâcnind tâmplele, să nu-şi mai audă pulsul, să respire ca oamenii... Absolut paradoxal şi în totală discordanţă cu momentul trăit, cu starea de spirit cumplită, se pomeneşte întrebându-se: ce s-ar fi întâmplat pe vremea copilăriei sale dacă, de exemplu, Sandu a'lui Târâlă, colegul său de bancă, i-ar fi spus lui taică-său ce i-a aruncat în faţă, adineauri, Adrian? Absolut sigur, nea Târâlă, ţăranul zdravăn – altfel cumpănit la vorbă şi la faptă – ar fi rezolvat problema pe loc, în spiritul legilor nescrise, dar respectate cu sfinţenie din generaţie în generaţie: două palme sănătoase ar fi scos imediat gărgăunii din capul copilului, poate o dată cu doi-trei dinţi... Simplu şi – probabil – eficient, de vreme ce în satul unde a crescut Tudor, copiii nu sufereau de complexe sau de angoase, nici nu-şi luau lumea în cap, deşi nenorociri se întâmplau, slavă Domnului, existau şi suferinţe, şi necazuri, şi năpaste de tot felul... "Deci – oftez după pedagogia biciului! Bravo, Şarule. Înapoi la bâtă şi la palme; înapoi la autoritatea fricii... Nu se mai trăieşte ca pe vremuri! Şi pentru că eu nu ştiu să învăţ un băiat cum să trăiască altfel, respectând alte norme, ascultând alte comandamente, regret că nu pot rezolva problema cu două palme!"

Ce să facă? Nu cu Adrian; deocamdată e vorba de el însuşi. Cum să-şi recapete încrederea sau măcar stăpânirea de sine? Pentru ce şi-a propus, cheia e în el. Cum să se adune? Doar a mai trecut prin momente grele, a mai trăit senzaţia că e terminat... Când i-a fost cel mai greu, când s-a

văzut pe marginea prăpastiei, când durerea insuportabilă amenința să-l strivească, unde şi-a găsit liniştea, echilibrul precar – dar echilibru, totuşi? La masa de lucru. Scriind. Da, dar atunci avea de luptat numai cu el însuşi, cu spaimele şi obsesiile sale... Răul era în el, suferința se confundă cu însăşi viața lui, ratată, trăită greşit, cine ştie? fals, dar trăită de el...

Cu hârtia în față şi stiloul în mână, Şaru redevenea stăpân pe sine pentru că uita de sine. Se simțea din nou puternic, sigur, scăpat de calvarul întrebărilor fără sfârşit şi fără răspuns... Ar vrea să se aşeze şi acum la birou, dar lupta e de alt soi. “Duşmanul” e în camera de alături, unde a intrat trântind uşa. Are chipul unui băiețel cu aer candid, de serafim, apare din camera lui când nu te aştepți, priveşte fix, cu ochii verzi, fosforescenți, ca şi cum ți-ar căuta continuu pe față şi în reacții semnele vinovăției, dovezile crimei. Nici nu trebuie să deschidă gura ca să te paralizeze. Sub pojghița de aparentă corectitudine, păstrată până adineauri, ascunde suspiciune, pândă, căutarea permanentă a ceva care să justifice eşafodajul fals de gânduri, construit pe o himeră. Uneori tace când e întrebat; alteori răspunde unor întrebări neformulate, doar ca să irite prin şicane, pur şi simplu – să provoace... Priveşte ironic, malițios sau rece – depinde de moment şi de dispoziție –, aparent nu ai ce-i reproşa, dar dacă-i înțelegi privirile – şi nu se poate să nu le înțelegi! – poți lesne înnebuni.

Tudor simte că aşa nu mai poate trăi. Tensiunea e peste puterile lui. Şi, în fond, de ce ar suporta? Ce a făcut rău? Ce are de ispăşit? Irina l-a prevenit; i-a pus toate întrebările pe care, acum, şi le pune singur. N-a crezut că va ajunge aici. Iată, a ajuns. El şi Adrian sunt doi duşmani; unul ispăşeşte o vinovăție imaginară, iar celălalt, în timp ce aplică pedeapsa, încă se mai străduieşte să afle natura exactă şi împrejurările comiterii culpei. Dar până află, nu-şi scapă şi

nu-şi iartă victima; o fierbe la foc mic, deşi nu ştie bine pentru ce o face... Soluţia? Există două bunici, există autoritate tutelară, instanţe în faţa cărora poate dovedi cu probe bunele lui intenţii; mai există internate, şi chiar cămine pentru orfani... A suportat cât a putut; mai mult... De fapt, Eva a ştiut cum va fi! “Jură-mi că oricât ar fi de greu...” Atunci a promis. A spus da, pur şi simplu, pentru ca acum să constate că s-a înfundat. Deci... alţii să rezolve ceea ce el nu poate sau nu mai vrea?

Cu ochii pe coala începută de-acum aproape două luni – pagina 43 – Şaru încearcă să-şi adune gândurile, să le racordeze la ultimele rânduri ale manuscrisului părăsit pe care s-a hotărât să-l continue azi, acum; neapărat acum, ca o dovadă a puterii sale de a răzbi. Hotărârea, soluţia, rezolvările, discuţiile cu cine trebuie – mâine. Va vedea mâine ce-i de făcut; acum... gata. Există şi el pe lume, este şi mâine o zi.

Ciudat. Gândul îi zboară către el însuşi, către viaţa lui, dar detaşat, parcă din afară, ca şi cum Tudor Şaru ar fi unul din personajele ce se nasc în imaginaţia lui şi pentru care în clipa asta compune fişa, adunând datele biografice, schiţându-i trăsăturile care să-l particularizeze, apoi fixând momentele decisive ale intrigii... Autocaracterizare, dar total desprinsă de subiectivismul cu care oamenii îşi judecă existenţa. După ce a alergat patruzeci şi nouă de ani? Ce şi-a dorit? Ca într-o clipă de iluminare, de înţelegere instantanee şi totală a sensurilor, a esenţelor ultime, întrevede răspunsul exact: mereu şi mereu altceva decât i-a oferit viaţa. Asta e, desigur, explicaţia faptului că supremul regret vine din zona vieţii intime, unde setea de iubire i-a fost lovită atât de crunt, de fiecare dată şi atât de nemeritat... Şi poate, tot de aici, regretul că nici una din cele două femei iubite nu i-a dăruit cel puţin un copil pe care să-l formeze cu răbdare şi cu migală, dar să-l modeleze aşa

cum şi-ar fi dorit el însuşi să fie... Nu, nu e numai atât. Acum înțelege că, de-a lungul întregii sale existențe, a căutat împlinirea şi recunoaşterea celorlalți în zone învecinate, ba, uneori, fără legătură aparentă cu domeniul în care părea că s-a cantonat definitiv.

În liceu a învățat bine la toate materiile, strălucind la două din disciplinele "ştiințelor exacte", iar, atunci când nimeni nu se aştepta, a virat brusc spre domeniul care avea să-l ducă la ziaristică. Ce surpriză pentru colegi şi pentru profesori, chiar pentru părinți! Deşi, poate, surpriză – şi enigmă – nu mai mare decât prietenia lui din liceu cu Nicu Tăbăcel, "golanul" clasei, eternul abonat la corijențe, scăpat mereu ca prin urechile acului, cu note salvatoare puse în chiar ziua încheierii mediilor. Tăbăcel, spaima proprietarilor de pomi fructiferi din cartier, teroarea cucoanelor bătrâne cu grădinițe de flori în fața casei (nu se ştie prin ce miracol, lui Tăbăcel îi plăceau florile...), regele maidanelor devenite ad-hoc arene pentru meciuri fluminante cu migi de cârpă şi, mai apoi, cu baloane adevărate... Ce aveau în comun Şaru şi Tăbăcel, ce puteau discuta amândoi, cum de nu se plictiseau împreună, pe ce lungimi de undă comunicau, de vreme ce trăiau în universuri atât de diferite – asta nu pricepea nimeni. Tudor a ales de-atunci lumea cărților, liniştea bibliotecii şi bucuria studiului, dar nu pentru că n-ar fi cunoscut deloc şi o altfel de viață, aşa cum se întâmpla cu cei mai mulți copii sau adolescenți din familii preocupate să-şi ferească odraslele de "golani". El a văzut, a înțeles, a judecat şi a optat.

Mai târziu, intrat în ziaristică, i s-au deschis rapid perspective de înaintare ierarhică. Le-a neglijat manifest şi cu program, descurajând chiar încercări concrete de a i se încredința răspunderi importante. Când toată lumea îl vedea în lotul din care se formează "conducătorii de presă" – ales, chemat acolo la o vârstă puțin obişnuită pentru funcții –, el

a optat pentru zona “direct productivă” a profesiei, preferând – la data aceea din instinct – să devină şi să rămână “un condei”, să ajungă cunoscut şi respectat prin semnătură, nu prin funcţie. Atunci, spre treizeci şi ceva de ani, nu înţelegea atât de bine ca acum mecanismul, culisele şi determinările – uneori imprevizibile, alteori dubioase – care fac şi desfac, nasc şi spulberă cariere. De-a lungul anilor, s-a felicitat pentru opţiune, înţelegând că nu a greşit, cel puţin judecând prin prisma a ceea ce-şi doreşte şi i se potriveşte lui. A asistat la ridicări şi prăbuşiri spectaculoase, pornite din te miri ce şi sfârşite te miri cum. Poate că în primii ani de muncă l-ar fi flatat să i se spună, la intrarea în redacţie “să trăiţi” sau chiar “trăiţi!” – după modelul militar, visul oricărei scări ierarhice, dar s-a lecuit repede. De când se ştie, a muncit ca un rob, ducând pe umeri campanii de presă importante, a format oameni, a oferit altora, cu generozitate, idei. “Robia muncii” i-a plăcut, l-a făcut să se simtă împlinit, i-a dat convingerea că se exprimă. A făcut bine? A făcut rău? In domeniul său de activitate, Şaru ştie exact: libertatea interioară vine şi din exterior – sau măcar de-acolo se cultivă, se întreţine. Probabil că doar caracterele excepţionale evoluează şi se exprimă pe traiectorii nemodificate, indiferent de context. Din modestie sau din luciditate, Tudor nu s-a considerat niciodată o astfel de natură, de aceea a hotărât – mai degrabă a ales instinctiv – un statut mai puţin coercitiv, mai puţin stresant, cu marjă de mişcare personală mai largă. Acum cinci ani n-a putut evita, totuşi, numirea sa în funcţia de şef al secţiei pe care o conduce şi azi: Educaţie, şcoală, tineret; da, la aşa ceva şi-a asumat răspunderea. Singurul pas urcat “pe scară”, cu promisiunea fermă de a fi şi ultimul.

Nu-i pare rău că a acceptat. Lucrează cu trei oameni, acum e şi stagiarul (“o experienţă extraordinară!”). Chiar şi fără funcţie, tot ar fi făcut parte din echipa de elită a

redacției, din grupul restrâns al responsabililor de număr. N-a refuzat niciodată asemenea treburi, care, de altfel, nici nu l-au ocolit; dimpotrivă...

Şi brusc, atunci când se părea că aici s-au cantonat şi viața şi împlinirea lui Tudor Şaru, iată că a simțit imperios nevoia de altceva: scrisul. Eterna lui goană după satisfacții dobândite altundeva... Pur şi simplu nu “i-a mai ajuns” ziaristica? O, nu!... De-ar fi fost aşa!... Cum spunea Voineag, parcă citindu-i gândurile? “Am suferit prea puțin ca să pot scrie interesant... Numai un om frământat se aşează la masa de scris... Mobilul hotărâtor în creație, cel puțin în literatură, nu este bucuria, seninătatea, ci suferința...” La el aşa a fost. Şi nu suferința – pur şi simplu; sau nu numai suferința. Când Iulia l-a părăsit, secerată de boală, a suferit ca un câine, şi-a considerat viața terminată – la 40 de ani! –, dar n-a simțit nevoia să se lupte cu cineva, să răzbune ceva. Iulia i-a fost răpită de soartă, ori cu soarta... cum să lupți? Nimeni n-a înviat un mort şi nici n-a putut pedepsi destinul pentru curmarea nedreaptă a unei vieți.

Când l-a părăsit Eva, disperarea, panica şi întrebarea obsedantă “de ce?”, teama de singurătate, mândria jignită, frica de bătrânețe, nevoia de uitare (singurele sentimente, credea el, ce îl mânau spre masa de lucru întocmai ca nevoia de drog) se îmbinau, de fapt, cu dorința de revanşă. Inconştient, simțea nevoia să demonstreze (lui însuşi? lumii? Evei?) că Tudor Şaru nu merita să fie părăsit ca ultimul dintre bărbați; că e puternic, chiar şi în singurătate, că singurătatea nu l-a învins – deşi l-a muşcat a doua oară, şi cât de perfid! – că el, părăsitul, e capabil nu doar de supraviețuire, ci să devină – ce spunea Eva la telefon, în seara aniversării sale? – “un nume”, un scriitor citit, comentat. E oare urât, e meschin să doreşti a demonstra cuiva cât de mult a pierdut, părăsindu-te? N-a ştiut să răspundă niciodată acestei întrebări; de fapt, de-abia acum

şi-o pune cu atâta claritate. Dar... a muncit, a scris, a rupt şi iar a scris, adunându-şi toate resursele în nopţi de nesomn ("oricum n-aş fi putut dormi..."), scotocind în cele mai ascunse tainiţe ale conştiinţei sale.

Primele înjghebări – două povestiri – s-au născut în primele nopţi de singurătate. Dar nu la birou, ci cu ochii pironiţi în tavan, chinuindu-se să uite, să doarmă... Din disperare, din dragoste, din ruşine şi din dor, aveau să se nască în imaginaţia lui Tudor "scenariile" reîntâlnirii (dorite şi visate) cu Eva; variantele, zecile şi sutele de variante ale explicaţiei dintre ei, ale reînnodării firului de trai comun, sau, uneori, ale despărţirii definitive, dar pentru motive de-acum înţelese şi acceptate – dacă existenţa fără Eva putea fi acceptată! Apoi... a rămas obişnuinţa de a fantaza ca nevoie de uitare de sine, ca singur mod de a-şi copleşi existenţa chinuită cu existenţa oamenilor şi lumilor născute din imaginaţia sa. Nevoia de a trăi prin alţii, de a conferi altor destine omeneşti ceea ce nu-şi mai poate oferi sieşi, şi nici măcar nu mai poate transfera unei fiinţe vii, adică unei conştiinţe reale, personalităţii unui copil care să-i poarte numele, să-i semene şi să-l întreacă, să-l continue fără greşelile – şi, poate, fără neşansa – ce i-au pecetluit lui viaţa.

Aşa a început să scrie, aproape convins că foile umplute într-un ritm incredibil cu scrisul său mare, nervos, vor rămâne simple exerciţii de sertar. Până când... într-o zi a recitit începuturile, şi-a judecat munca atât cât a putut el de aspru, apoi a îndrăznit şi... s-a născut primul roman, primul său volum. "Lansarea" a fost ca un balon de oxigen venit pe o stare de asfixie. A simţit din nou că trăieşte. Ecourile – surprinzător de bune. A aşteptat cu sufletul la gură un semn de la Eva, o reacţie; orice. Măcar semnalarea faptului că ştie, că a auzit de existenţa unui roman semnat Tudor Şaru, că a citit o poveste deloc străină de ceea ce ştiau numai ei doi... N-a primit niciun semn. S-a aruncat atunci

cu şi mai multă înverşunare asupra colilor de hârtie albă, atacând cel de-al doilea roman. Da, chiar aşa: “s-a aruncat”, “a atacat”, ca într-un război pe viață şi pe moarte cu trecerea fără urme printr-o existență ce i-a refuzat cele două mari bucurii dorite tot timpul: o femeie care să-l împlinească prin iubire şi copii pe care să-i formeze, iubindu-i.

După săptămâni bune de lucru, venea “căderea”. Trăia momente cumplite, adevărate crize de personalitate. In acele clipe, chiar şi căutarea continuă, goana după “altceva” – cu care, până atunci, în sinea lui se mândrea – îi apărea ca o neputință jalnică de a se fixa în spațiul unei activități anume, de a se realiza acolo deplin. “Printre gazetari fac pe scriitorul, printre scriitori – pe gazetarul; vântur principii, predic – cu ce drept moral? – unor oameni care întemeiază familii, cresc copii, dau societății oameni întregi... Pentru nefericiți par omul superior, împlinit, dar printre cei cu adevărat fericiți, eu sunt nefericitul... Toți neputincioşii spun: nu mi-a fost dat... Dat – de către cine?”

Treptat, se liniştea. Certitudinea profesiei sale, a poziției sale în profesie era, întotdeauna, primul argument. De necontestat. Apoi... soarta îl lovise, cel puțin o dată. De plecarea Evei poate a fost vinovat; n-o fi ştiut, într-adevăr, să o păstreze, să-i inspire încredere, siguranță... dar moartea Iuliei? Deşi gândul la copilul dorit, cauza sfârşitului prematur al Iuliei, îl arunca din nou în disperare.

La a doua carte, munca – noua muncă – a început să-l cuprindă altfel. Nu l-a interesat aproape deloc mobilul inițial, nici chiar gândul că este, că a devenit scriitor, că în redacție e salutat şi privit altfel (acest “altfel” incluzând, uneori, şi priviri oblice, cu subînțeles...). Chinul cu hârtia şi cu el însuşi a început să devină bucurie, ceva extenuant, dar de neînlocuit. Ceea ce, la început, şi-a impus prin voință şi renunțare, a devenit obicei, apoi viciu. Trebuie s-o

recunoască: nu mai poate adormi noaptea până nu-şi simte capul fierbând, ideile străfulgerând pe ecranul minţii cu o viteză halucinantă, mâna amorţită de-atâta scris, de-abia apucând să fixeze pe hârtie gândul ce-i dictează cuvinte, fraze, uneori pagini întregi... Se opreşte doar atunci când simte că nu mai poate, când lumina veiozei se topeşte în primele raze ale dimineţii. Nu o dată a plecat la redacţie direct de la masa de scris, "ţinut în picioare" doar de un duş bun şi o cafea dublă, tare şi amară.

... O privire aruncată spre ceasul de birou îl sperie: trei fără un sfert! Şi n-a scris niciun rând... De la ce a pornit, de fapt? Discuţia cu Adrian... Nu, asta n-a fost discuţie. Mâine, adică azi, trebuie să facă ceva, să schimbe ceva, aşa nu mai merge. Peste cinci ore, şedinţă de redacţie. Când se mai odihneşte, când se spală, când ajunge, când se pregăteşte?... Şi când mai scrie? Şaru priveşte cu obidă pagina 43, pe care, în josul celor 6-7 rânduri aşternute acum vreo două luni, a adăugat azi doar nişte cerculeţe înflorate, câteva dintre ele intersectându-se fără nici o regulă, iar în centrul cercurilor şi în buclele create prin întretăierea lor haotică, cuvântul "succes" se repetă ca un leit-motiv. "Mi-am şi găsit ziua în care să-l caligrafiez... Curat succes!" Deci, după scandalul cu Adrian, a încercat să scrie. Ce-a ieşit, se vede. Trebuie să ia o hotărâre, aşa nu se mai poate; el, cel puţin, nu poate. A suportat nenorocirea, a suportat singurătatea, dar ura – niciodată. Şi nici nu vrea să se obişnuiască.

6. ARMISTIŢIUL

Noaptea aproape "albă" a lui Tudor Şaru a trecut la fel de greu pentru cel puţin alte două persoane. Ce poate simţi o bătrână când e întrebată la telefon dacă ştie ceva despre

nepotul ei chiar de către omul care şi-a asumat răspunderea creşterii băiatului? Malvina Samurcaş aştepta de mult, şi cu teamă, un semn despre dificultăţile bănuite, presupuse încă de la început. Seara petrecută în casa lui Şaru, apoi tăcerea, apoi două întâlniri cu nepotul, din care a aflat că “totul merge normal” – apreciere confirmată de Tudor într-o convorbire telefonică – au facut-o să spere că s-a înşelat, totuşi, aşteptându— se la rău. Dar ce poate fi mai rău decât faptul că Adrian e căutat cu telefonul, în pragul nopţii, pe la toate cunoştinţele? A aşteptat două-trei ore, ca pe ghimpi, apoi frământările şi dorinţa de a afla ce se întâmplă au hotărât-o să formeze numărul lui Tudor. Da, băiatul a venit, să stea liniştită, vor vorbi mâine, mai pe larg...

Liniştită? Cum să fie liniştită? Ea ştie mai bine ca oricine ce înseamnă să devii peste noapte tatăl unui copil care te sfidează, îţi râde în nas, aruncându-ţi în obraz faptul că nu e fiul tău, deci nu are nici o obligaţie ca de la copil la părinte... Asta a păţit Marcel. Dar atunci exista Eva, Marcel suporta situaţia din dragoste pentru soţie, sacrificiul avea o raţiune. Acum? Ce se va întâmpla cu Adrian dacă omul acesta străin şi fără nici o obligaţie, se va spăla pe mâini? Eva găsea întotdeauna un şiretlic pentru a aplana lucrurile. Nu le rezolva niciodată, ci le cârpea; descoperea mereu un argument pentru ca Adrian să bată în retragere, să-şi facă lecţiile, să tacă, într-un cuvânt – să meargă mai departe. Bătrâna era convinsă că “soluţiile” Evei nu rezolvau, în fond, nimic, ba dimpotrivă, escaladau continuu impertinenţa şi insubordonarea băiatului, îi întăreau convingerea că acesta e raportul normal: copilul să pretindă, să impună, să chinuie, iar părinţii să execute fără crâcnire, mama – pentru că i-a dat viaţă, iar tatăl vitreg – pentru că nu e tată adevărat. Frământată, totuşi, de liniştea lui Marcel, Eva ştia să potolească scandalurile, sau măcar să le limiteze, recurgând la mici vicleşuguri, soldate cu concesii –

întotdeauna cu concesii... Pe loc, echilibristica ei dădea rezultate. Bătrâna se întreba însă de fiecare dată: ce va fi mai departe? Ce va deveni Adrian? Ce se va întâmpla când vârsta va face din el ditamai zdrahonul, imposibil de stăpânit cu mici tertipuri de mamă concesivă, de fapt dezarmată în fața cuiva care cere şi impune, fără să ştie de obligații şi de respect? Există educație fără oprelişti, fără conştiința clară a ceea ce este şi a ceea ce nu este permis?

Omul care i-a promis "o explicație mai pe larg, mâine", nu ştie nimic din ce s-a întâmplat în familia băiatului ei, dar acum – din câte vede bătrâna – începe să înțeleagă pe propria-i piele. Deşi ea nu are nici o vină, deşi nici măcar Marcel, băiatul ei, nu poate fi făcut răspunzător pentru ce a fost şi ce este, Malvina Sarmurcaş se simte copleşită de ruşine. De ruşine şi de neputință.

Nici Irina nu a avut o noapte liniştită. De câteva zile, anumite semne au făcut-o să bănuiască impasul. Adrian pare schimbat. Vine, mănâncă tăcut, evită orice discuție, răspunde evaziv – mai ales la întrebările despre Tudor şi despre şcoală. In schimb, şi-a făcut un obicei din a scotoci în relațiile Eva-Şaru.

Irina nu ştie că Adrian a aflat, deşi a bănuit de la început că, mai devreme sau mai târziu, băiatul va şti. In locul lui Tudor, ea ar fi lămurit lucrurile din capul locului, simplu şi clar. Cu atât mai mult cu cât fratele ei nu are ce să-şi reproşeze în această relație; dimpotrivă. Singura dată când a vorbit cu Tudor deschis despre toate, a înțeles că fratele ei este de altă părere; l-a lăsat să procedeze cum crede că e mai bine, dar... iată cât de bine a fost! S-a convins, cu un telefon, că Adraian a venit acasă; vocea lui Tudor a lămurit-o, însă, despre tonul "explicației" dintre cei doi. Numai că Irina nu are 75 de ani, nu e neajutorată, ca Malvina Samurcaş, Tudor Şaru nu-i este un străin de care, cel mult,

se ruşinează... Mâine va merge la şcoală. Şi ea e profesoară; ca dirigintă, a avut de-a face cu atâtea şi atâtea situații complicate... Dacă fratele ei e un naiv care îşi imaginează educația unui copil ca pe ceva abstract, trebuie să-l ajute; să vadă ea catalogul, notele, absențele, să discute cu dirigintele şi cu conducerea şcolii, eventual cu colegii lui Adrian. Trebuie neapărat să ştie, de exemplu, ce a făcut Adrian azi, unde a fost până noaptea târziu, altfel... se pot trezi cu nişte surprizeee... Asta i-ar mai lipsi lui Tudor!

... La şcoală, dirigintele – de fapt o femeie în vârstă – ascultă cu atenție primele cuvinte ale Irinei, dar când înțelege despre ce e vorba, o opreşte cât poate mai amabil; ea predă azi-mâine dirigenția clasei şi catedra unei colege, starea sănătății o obligă să se pensioneze cu doi ani mai devreme, chiar acum, în mijlocul anului şcolar din păcate, medicul s-a pronunțat categoric: pensie, imediat. Daaa... Adrian Samurcaş... Elev ciudat, incomod, ea nu l-a înțeles prea bine niciodată... Cu ceva probleme acasă... fire imprevizibilă, fără prieteni, la învățătură – în plutonul mediocrilor... da, da, ştie... Acum însă nu-i mai poate fi de niciun ajutor. Mai bine să-i facă legătura cu noua dirigintă, Paula Ioachim, profesoară de limba română; e pe aici pe undeva, a văzut-o adineauri, parcă sta de vorbă cu un fost elev, venit pe la şcoală. O căutăm? Da? Bine, cu plăcere; mai ales între colege... Să mergem.

E foarte aproape; chiar lângă uşa cancelariei. Înaltă, suplă, bine făcută, de cel mult 42-45 de ani, cu față de om energic, hotărât, dar plăcută, cu privire vie, inteligentă, poate puțin prea aspră pentru o femeie; parcă te cântăreşte, parcă vrea să vadă prin tine, dincolo de aparențe. Acum stă de vorbă cu un bărbat mult mai tânăr, de la care tocmai se pregăteşte să-şi ia rămas-bun.

— Bine că ştiu unde să vă găsesc... Vă pierdusem urma. V-am căutat la şcoala noastră, mi s-a spus că v-ați transferat...

— Sunt aici, Mircea. Nu-mi cunosc încă programul, dar – cel mai sigur – te caut eu la redacție. Doresc foarte mult să mă ajuți. Vreau să pornesc “cu dreptul”...

Irina şi vechea dirigintă se apropie. Da, vederea n-a înşelat-o; o cunoaşte din facultate. Când Irina termina, Paula intra în anul I. Parcă o vede la “balul bobocilor”, într-o rochie albastră, cu guleraş alb... Tudor a dansat de câteva ori cu “boboaca albastră”, cum îi spunea, amuzat... Bărbatul cu care discută diriginta n-a plecat încă; asistă la întâlnirea celor două femei, fără să ştie cât de mult îl va implica această clipă de întârziere într-o poveste pe care, acum, nici măcar nu o bănuieşte. Fosta dirigintă vrea să facă prezentările, dar Irina o ia înainte, întinzând mâna aproape sigură că nu greşeşte:

— Mă scuzați, în facultate nu vă numeați Paula Dimitriu? Femeia o priveşte atent, fața i se destinde într-un zâmbet larg, în timp ce strânge mâna întinsă către ea:

— Iar dumneavoastră... Irina Şaru?!

— Deci, e bine; pe amândouă ne ajută încă memoria – spune râzând Irina, în aceeaşi stare de bună dispoziție ca şi fosta ei colegă. Intre timp, eu am devenit Irina Siminoc...

— Iar eu, Paula Ioachim...

— Ştiam. De fapt, asta am ştiut întâi: că trebuie să stau de vorbă cu Paula Ioachim, diriginta... Paula corectează repede, cu ochii la profesoara mai în vârstă, de lângă ele:

— Viitoarea dirigintă...

— Fie; viitoarea dirigintă a clasei a X-a B, acceptă Irina, înțelegându-i “diplomația”.

Fosta dirigintă se scuză; are treabă, o aşteaptă o mulțime de angarale, cu predarea, cu situațiile, cu lichidarea, cu certificatele... Dacă tot se cunosc... O dată cu ea vrea să se retragă şi Mircea Voineag; înțelege că cele două femei au de vorbit. Înainte de plecare, însă, curiozitatea e mai puternică decât teama de a nu inoportuna; o întreabă pe Irina, cât poate mai respectuos:

— Scuzați-mi îndrăzneala... Sunteți cumva rudă cu ziaristul şi scriitorul Tudor Şaru?

— Mi-e frate.

— Şi mie... şef.

Irina răspunde, zâmbind.

— Deci, cum s-ar spune... suntem, față de Tudor, în poziții... diametral opuse.

Acum buna dispoziție i-a cuprins pe toți. Pentru o clipă, Irina uită ce poveste complicată a adus-o la şcoală... Mai ales că Paula completează repede:

— Culmea e că, de fapt, până adineauri am vorbit cu fostul meu elev despre fratele dumneavostră! Dar... să vi-l prezint: Mircea Voineag, proaspăt ziarist, fost elev de-al meu. Într-un fel, mă consider “vinovată” de actuala lui profesie...

Voineag completează:

— Vinovată integral. Fără dumneavoastră n-aş fi făcut, probabil, nici facultatea. Filologia, în niciun caz...

— Regreți?

— Dimpotrivă; vă mulțumesc. Acum şi mereu. Sau, cel puțin, până când... şeful meu îmi va spune că mi-am greşit meseria.

Paula se simte datoare să explice:

— L-am rugat pe Mircea să mă ajute cu prezența fratelui dumneavoastră la una din acțiunile importante ale şcolii. După cum vedeți, nici n-am venit bine şi m-am pus pe agitat oamenii! Acum, şansa îmi oferă o “pilă” în plus! Cu o soră şi un subaltern, merg la sigur...

Voineag îşi ia rămas bun şi pleacă, promițând încă o dată că tot ce depinde de el... Cele două foste colege rămân, în sfârşit, singure.

— Înțeleg că ați venit cu o treabă...

Irina socoteşte rapid: nu e cazul să-l pună pe Tudor într-o situație delicată. Anumite lucruri sunt şi trebuie să rămână secretul lui, dacă a ales calea asta, dar – pe de altă parte – ca să poată fi eficientă, Paula trebuie să înțeleagă în esență despre ce este vorba, altfel nu va şti ce are de făcut. Pare o femeie binevoitoare. Energică, ştie precis că este, şi-o aminteşte din facultate ca una din cele mai active, mai inimoase studente. Da, va trebui să-i spună esențialul: că fratele ei a devenit tutorele – de fapt, tatăl adoptiv al unui copil rămas orfan de ambii părinți, pe care o bănuială stupidă l-a transformat în duşmanul celui ce-l îngrijeşte. Totul – pe fondul unor probleme mai vechi de familie şi, mai ales, de educație. Tudor doreşte din tot sufletul să continue a locui cu băiatul, nu vrea să audă de internat sau de cămin, dar nici nu se pricepe să rezolve problemele, pentru a avea o conviețuire normală, civilizată. Ea, Irina, e “la mijloc”; pe de o parte nu poate să nu respecte hotărârea fratelui ei, pe de altă parte e îngrijorată de nervii, de sănătatea şi de timpul lui. În plus, se teme pentru situația şcolară a băiatului; Tudor şi-a asumat o răspundere imensă. Poate o supraveghere specială, la şcoală, poate o atenție deosebită din partea dirigintei, poate...

Paula ascultă şi înțelege. Înțelege mai ales faptul că nu are voie să întrebe ce n-a înțeles foarte bine. O cunoaşte pe

Irina, avea o minte strălucită; toate fetele din anii mici doreau să-i semene, să termine facultatea ca Irina Şaru. Îl cunoaşte şi pe Tudor, chiar mai bine decât îşi imaginează fosta ei colegă mai mare, şi nu numai din scris; când venea, câteodată, să-şi ia sora de la facultate, prezenţa lui în holul din "Edgar Quinet" făcea senzaţie... Ei, dacă două minţi ca ale celor doi Şaru n-au recurs încă la soluţia cea mai logică, cea mai simplă, înseamnă că ... nu se poate. Altfel... să nu se fi gândit nici unul că în primul rând trebuie spulberată "bănuiala stupidă"? Faci lumină şi... se termină rapid orice suspiciune! Astfel, conflictul – dacă mai există – se mută pe alte baze, mult mai uşor de rezolvat. Dar Irina a venit nu pentru sfaturi, ci pentru ajutor concret. I-l promite, fără rezerve. Chiar de mâine se va ocupa în mod special de Adrian Samurcaş; o va ţine la curent cu tot ce trebuie să ştie şi să facă. Din clipa aceasta, se consideră asociată efortului de a scoate la liman un "copil cu probleme"... Cele două femei se despart, notându-şi reciproc numărul de telefon; de-acum vor tot avea de conversat...

Paula priveşte în urma fostei colege de facultate cu un sentiment ciudat. N-a întrebat-o, n-a îndrăznit să o întrebe de la prima întâlnire ce face, cum trăieşte; a înţeles că e profesoară, probabil în Bucureşti, de vreme ce aici stă cu casa, dar dacă are familie, copii... asta ar fi depăşit, evident, gradul de intimitate şi cadrul discuţiei. Sigur, însă, e faptul că fratele ei, Tudor (rămas în amintirea fetei provinciale care era pe atunci Paula Dimitriu drept tipul bărbatului de succes, înzestrat cu toate datele deplinei realizări), trebuie să fi avut o viaţă total diferită de ce-şi imaginase ea, cândva... La şcoală a venit sora, nu soţia; deci nu e căsătorit? Nu are familie? Un bărbat ca Tudor Şaru – te pomeneşti că-i... singur? Şi... "bănuiala stupidă"...? Irina s-a confesat atât cât a fost necesar pentru a oferi datele de "diagnostic şi tratament", ca la medic sau ca la avocat...

Întocmai ca medicul şi avocatul, Paula va păstra cu sfinţenie cele aflate, dar dincolo de conştiinţa "secretului profesional", e om, e femeie şi nu poate să nu mediteze pe marginea faptelor cu care o confruntă viaţa. De ce atâtea neîmpliniri pe lume? De ce atâţia oameni capabili, dornici şi apţi de viaţă, se pomenesc cu existenţa grevată de o "bănuială stupidă"? Sintagma a impresionat-o; acum, o obsedează. Încearcă să o asocieze cu imaginea lui Şaru, aşa cum îl ştia, dar cele două elemente nu se potrivesc nicicum. De fapt, nu face altceva decât să depene supoziţii. Poate că nu este treaba ei, poate că toată povestea e un fleac, supradimensionat de o soră prea grijulie. Dar dacă nu este aşa? Dacă în spatele demersului Irinei se ascunde o problemă gravă, care macină existenţa unui om? Şi ce om! Paula porneşte spre cancelarie, oftând. Oare chiar aşa să fie viaţa? Să ofere atât de puţin celor ce dau atât de mult – pentru că pot şi vor să dea? Să fie, într-adevăr, o regulă că de singurătate te aperi fie prin slăbiciune, fie prin concesii de neacceptat, adevăr pe care ea însăşi...? Bine ar fi să afle că povestea vieţii lui Şaru o contrazice, dar se teme că şi el...

Hotărât lucru, azi e ziua întâlnirilor-surpriză. În cancelarie o aşteaptă... Tudor Şaru. Direct din şedinţa de redacţie a trecut pe la şcoală, măcar să vadă dacă ieri Adrian a lipsit de la ore sau nu. Fosta dirigintă l-a îndrumat şi pe el spre Paula Ioachim. La prima vedere, chipul profesoarei îi stârneşte lui Şaru senzaţia ciudată a întâlnirii cu o persoană cunoscută cândva, de demult, în împrejurări atât de vagi, încât amintirea vine, parcă, din altă existenţă. Şi mai ciudat: roşeaţa apărută brusc în obrajii femeii, emoţia ce i se citeşte în expresie, în priviri, conturează ceva mai clar chipul ce se luptă să iasă şi să se reconstituie din sertarele memoriei, odată cu împrejurarea care l-a plasat acolo.

Paula Ioachim nu este însă omul care să se lase dominat de emoţie mai mult de-o clipă. Recăpătându – şi controlul,

salută musafirul, se prezintă, iar vocea ei, acum fără tremur, curmă efortul ziaristului de a-şi limpezi aducerile-aminte. Ca şi când nu ştie ce caută la şcoală Tudor Şaru, diriginta întreabă, primeşte răspunsul, stă puţin pe gânduri, apoi... se scuză; din păcate, încă nu a preluat clasa, de-abia de mâine... dar chestiunea concretă, punctuală, nu constituie o problemă, va consulta catalogul şi... In dreptul numelui Samurcaş Adrian, nu figurează nici o absenţă. Comunicând rezultatul, Paula nu se poate stăpâni să privească spre Tudor cu mult mai multă curiozitate decât ar vrea să trădeze. Arată exact cum şi l-a imaginat pe Şaru la deplină maturitate: cu semnele vârstei mai degrabă în expresie şi – cert – în firele albe de la tâmple. In rest, aproape niciun kilogram în plus; aceeaşi înălţime peste medie, negârbovită sub ani, aceiaşi umeri laţi, acelaşi tors puternic, de om care a făcut mult sport, dar mai ales aceeaşi faţă deschisă, mai mult decât frumoasă, care “topeşte” pur şi simplu femeile şi strecoară, involuntar, invidia în sufletul bărbaţilor.

Nimic, însă, din ce gândeşte şi ce simte acum Paula Ioachim nu transpare în vocea ei:

— S-a petrecut ceva anume care vă determină să întrebaţi de absenţele lui Adrian?

Întrebarea îl pune în încurcătură pe Şaru. Nu... adică, da. Ar fi prea multe de spus şi poate chiar trebuie spuse... Poate, după ce noua dirigintă va cunoaşte clasa, elevii, îi va solicita şi el o discuţie mai pe îndelete despre Adrian. Sigur, diriginta, în cel mult două săptămâni, va fi în măsură să abordeze situaţia oricărui elev. Pe Şaru îl invită în mod special, cu atât mai mult cu cât – recunoaşte – vrea să-i ceară şi ea o mână de ajutor; participarea la o dezbatere cu elevii, părinţii şi profesorii clasei. Tema: relaţiile dintre părinţi şi copii, hotărâtă chiar în acea clipă de Paula

Ioachim – cu intuiție mai mult de femeie decât de pedagog – şi comunicată lui Tudor ca o decizie demult gândită.

Şaru se încruntă. “Ca să vezi ironia soartei!” Nici mai mult, nici mai puțin decât “relațiile dintre părinți şi copii?” Chiar aşa! Şi... la ce poate duce o discuție pe tema asta? La câteva concluzii strict necesare pentru uzul părinților şi – eventual – al profesorilor, e de părere diriginta. Bine, dar aici este şcoală pentru părinți şi profesori, sau pentru elevi? Pentru elevi, desigur, dar să nu uităm că elevii de azi vor fi, la rândul lor, părinți – şi asta... mai devreme decât ni se pare nouă. Ne-am obişnuit să-i ştim copii, dar unii dintre ei peste 4-5 ani vor spăla scutece şi vor împinge cărucioarele cu odrasle, prin parcuri; poate că e mai bine să afle de pe acum ce înseamnă să creşti un copil, în ce climat şi pe ce principii...

Şaru tace. Asta nu i-a trecut prin cap niciodată. Deci, să zicem... dacă Adrian termină şcoala şi găseşte imediat un loc de muncă, la 19 ani... după un an-doi, într-adevăr, nimeni nu-l mai poate împiedica să se însoare. Va avea munca lui, banul lui, de ce n-ar avea şi familia lui? Şi... când asta? Peste patru-cinci ani. Fantastic! Deci, copilul năbădăios de azi va trebui să ceară el ascultare, să controleze el, peste 8-9-10 ani, frecvența copilului său, să vină el la şedința cu părinții, să caute el învățătoarea, să ceară relații, să întrebe de note, de purtare...

Paula reia firul raționamentului; şi apoi, se poate vorbi – ba chiar trebuie vorbit – despre obligațiile copiilor. Spuse toată ziua de fiecare părinte, adevărurile fundamentale sună a predică şi a cicăleală, dar afirmate într-un cadru larg şi solemn, impunător prin el însuşi, poate şi cu exemple – de aceea ar fi salutară prezența unui ziarist cu atâta experiență –, ele ar căpăta altă greutate, ar fi altfel privite de către

copii. Ea, cel puțin, îşi pune speranțe într-o asemenea dezbatere. Poate conta pe ajutorul lui Şaru?

Întrebat direct, Tudor nu mai poate da înapoi. Dacă diriginta consideră util, dacă apreciază că el...

— Deşi... tare mă tem că dumneavoastră căutați soluții tocmai la cei ce nu le găsesc nici pentru problemele lor.

— Nu cumva exagerați aceste probleme, domnule Şaru?

Tudor tresare. Este un om prea experimentat pentru a nu simți că, în spatele acestei întrebări, se găseşte... ce se găseşte? Paula Ioachim reia, explicându-se:

— Prezența dumneavoastră la şcoală îmi spune că ele există, deci... e normal să vă ajut. E vorba de un elev a cărui dirigintă sunt. Promit să nu mă amestec în ceea ce nu mă priveşte. Înțeleg, totuşi, că vă temeți de un impas al băiatului. Adevărat?

Şaru confirmă. Nu avea de gând să provoace discuția, dar dacă tot a început...

— Contează mai puțin cum s-a ajuns aici; importantă e soluția. De acord? Şaru confirmă din nou.

— Singur va fi greu să o găsiți; trebuie ajutorul şcolii, poate şi al altora. Vă mărturisesc, nu sunt pregătită să abordez fondul problemei, dar... cum să vă spun... m-a stârnit neîncrederea dumneavoastră în ideea mea. Vă cer scuze dacă...

Nu, n-a greşit deloc. Poate el, Tudor Şaru, a greşit nevorbindu-i deschis, aşa cum s-ar fi cuvenit. A întrebat de absențe, a aflat că ele nu există, dar asta nu înseamnă că problema, ca atare, s-a rezolvat, că situația lui Adrian – şi la învățătură, şi pe un plan mai larg – a încetat să-l frământe. Dar despre toate acestea... într-o discuție viitoare, când şi unul, şi celălalt vor fi mai pregătiți pentru a căuta şi a găsi împreună soluțiile.

Şaru mulţumeşte şi pleacă, stăpânit de sentimentul ciudat că femeia de care abia s-a despărţit – Doamne, a cunoscut-o, cândva? Unde, şi cum? – ştie mai multe despre el şi despre Adrian decât a lăsat să se vadă. Aşa cum Paula Ioachim rămâne convinsă, după discuţie, că ceea ce nu mărturiseşte Şaru este mult mai grav, mai adânc şi are, oricum, mult mai multă importanţă pentru el decât pare dispus să recunoască.

... Azi, Adrian a venit la masă fără nici o întârziere. Până la un punct, totul decurge ca de obicei: câteva cuvinte despre ce-a fost la şcoală, mâncarea, apoi lecţiile. Când băiatul e gata de plecare, Irina îl invită în birou; vrea să stea de vorbă cu el câteva minute.

— Cum te simţi la noi, Adriane?

— Bine, doamnă Irina.

— Ieri n-ai venit...

— N-am putut.

Aşteptând răspunsul, sora lui Şaru urmăreşte atentă expresia băiatului; nici acum şi nici când vorbeşte, pe faţa lui nu răzbate vreo tresărire de surpriză, vreun semn de teamă. Irina clatină capul: da, da, da...

— Aşa mi-am zis şi eu. Păcat că nu ne-ai anunţat, nici pe noi, nici pe Tudor. El a fost teribil de îngijorat. Dacă îţi place la noi, ce-ar fi să locuieşti aici?

Băiatul e uluit.

— Tot timpul?

— Tot timpul. Punem un pat în camera lui Mihai şi dormi cu el. Ce zici?

— Nu... nu m-am gândit niciodată... nu ştiu... dar... domnul Şaru?

— Cu Tudor mă înţeleg eu.

— Cred... adică sigur v-aş deranja... Eu nu vreau... Privirea Irinei a căpătat o nuanță de gravitate, în deplină consonanță cu ce spune acum:

— Ştiu că nu e treabă simplă să creşti un copil, dar sunt obişnuită. Şi în orice caz – trebuie să ți-o spun – mă deranjează mult mai mult nopțile albe ale lui Tudor. După discuțiile voastre nocturne, tu adormi repede, eşti tânăr, ai somnul sănătos... El, însă, nu.

Adrian e roşu ca focul. Tace, cu ochii în pământ.

— Poate e mai bine şi pentru el, şi pentru tine. Dacă nu vă suportați... vreau să spun dacă nu-l suporți, e păcat să vă chinuiți reciproc. Ce zici?

Băiatul e încă mut de surpriză şi ruşine. Ar vrea să-şi regăsească obrăznicia, să toarne câteva cuvinte otrăvite, însă atitudinea calmă, tonul aşezat, dar atât de hotărât al Irinei şi – de ce n-ar recunoaşte-o? – generozitatea propunerii îl lasă fără replică.

— Să te gândeşti la ce ți-am spus, Adriane. Înțeleg, e greu de răspuns pe loc, dar mâine, poimâine, când te hotărăşti, discutăm, nu-i aşa?

Adrian confirmă; se va gândi, va da un răspuns; dar mintea a şi început să lucreze febril. Va să zică, ce-i face lui Şaru e cunoscut. S-a plâns el, a aflat doar ea ştie cum... nu asta interesează, deşi contează şi cum a relatat Şaru toată povestea... Deci pot afla şi alții. Nu, nu vrea asta.

Şi mai tare îl contrariază faptul că a doua zi, după ore, la poartă îl aşteaptă bunica. Malvina Samurcaş vrea să ştie ce-a fost cu telefonul de la Şaru, în urmă cu două seri. Cum “ce telefon”? În jur de ora nouă seara, Tudor se interesa dacă ştie ceva despre... Aaaa, nimic grav; a întârziat la şcoală, atâta tot. Bine, dar programul nu e cunoscut dinainte? Şi când survine ceva, nu poate da un telefon, să nu se alarmeze lumea? Cum să nu se ştie nimic despre

soarta lui până noaptea, şi ce treabă e aceea, la şcoală, de la opt dimineața până la nouă seara, pe nemâncate? Bine, bine... cât tărăboi pentru nimic! S-a întâmplat o dată, o singură dată; ce atâta zarvă? S-a plâns Şaru, cumva? Nu, nici pomeneală; a întrebat-o, pur şi simplu dacă nu ştie de el. Este adevărat, părea speriat, dar numai un nesimțit sau un iresponsabil ar fi stat liniştit când... Ea, să fi fost în locul lui Şaru, nu ştie ce-ar fi fost în stare să facă! Ei, gata! Acum nu mai e copil, să nu-i mai poarte de grijă chiar aşa; a învățat şi el ce trebuie şi ce nu trebuie, poate să se ferească singur...

Oare? Bătrâna pleacă la fel de neliniştită cum a venit. Ce-i drept, Adrian n-a ridicat tonul, la despărțire a sărutat-o, rugând-o încă o dată să nu se mai frământe, dar... n-a convins-o. Practic, băiatul s-a strecurat din discuție.

Pentru Adrian, surprizele nu s-au terminat. La două zile după vizita bunicii, diriginta îl invită în cancelarie pentru o întrevedere pe care el nu ştie cum s-o înțeleagă. Irina şi bunica au încercat, fiecare, să obțină un răspuns la o întrebare clară, pe când profesoara se tot învârte în jurul lui, întrebându-l câte-n lună şi-n stele, ca şi cum n-ar şti nimic – decât faptul că ar fi ceva important de aflat, dacă insistă... Adrian s-a hotărât pe loc: până nu-i reproşează ori nu-l întreabă ceva anume, nu spune nimic. N-are nici o problemă, nu creează nimănui nici o problemă, nu vrea nimic, nu-i trebuie nimic; e cel mai sigur mod de a afla dacă nu cumva Şaru s-a plâns la şcoală. Deşi, după câte îl cunoaşte, nu e el omul să se umilească în fața unei femei necunoscute, mărturisindu-şi neputința de a ține în frâu un copil zurbagiu. Mare minune dacă nu i-a ascuns şi Irinei! Dar... să vedem.

Paula Ioachim nu întreabă nimic concret. De la primele cuvinte a înțeles că nu de la Adrian va afla ceva; acum vrea

să testeze firea copilului, sinceritatea lui, capacitatea şi dorinţa de a-şi deschide inima. Va fi greu cu Adrian; intuieşte într-o clipă intenţiile interlocutorului, când nu înţelege – se blochează, strângându-se ca un arici, ascunde cu îndârjire tot ce crede el că reprezintă secretul lui şi numai al lui, nici măcar loial nu este în discuţie... Ciudat. A luat de la fiecare vârstă ce are mai rău; de la adolescenţă – inconştienţa, cruzimea până la un punct teribilistă, iar de la maturitate – încăpăţânarea şireată, puterea de a-şi stăpâni şi disimula reacţiile, de a-şi refuza şi cenzura spontaneitatea... Tare se teme Paula Ioachim că numai un şoc, un şoc foarte puternic, va putea sparge crusta mai groasă şi mai rezistentă decât s-a aşteptat, aşternută peste sufletul copilului şi devenită un fel de platoşă care, în loc să-l ferească de pericole exterioare, îl înăbuşă, riscând să-i deformeze grav caracterul.

Şoc... dar cum? Cu ce? Şi mai ales – cu cine? S-ar zice că asta... chiar nu mai e treaba ei. Un atac decisiv asupra a tot ce este ascunziş, suspiciune, teamă sau duplicitate în Adrian nu poate porni decât din zona adevărurilor amare – închipuite ori reale –, pe care şi băiatul, şi Tudor Şaru le ascund; de ce, nu ştie. Tot ce rămâne în puterea ei este să-l facă pe Adrian să se simtă supravegheat; să ştie că o absenţă, o notă proastă, o incorectitudine la şcoală vor fi comunicate familiei şi sancţionate imediat. Cu alte cuvinte, ceea ce elevul ar trebui să facă din motivaţii lăuntrice, deocamdată să facă din constrângere. Din câte şi-a dat seama diriginta, băiatul se teme de autoritatea şcolară, nu vrea să fie “un caz”. Tot e ceva... De aici trebuie început; atâta poate face ea, deocamdată. Ba nu; va mai încerca ceva. Ideea nu i-a venit în clipa asta, dar acum s-a hotărât, când Adrian se ridică şi porneşte spre casă, grăbit, să nu cumva să se impacienteze Irina. Deşi, pentru ce vrea diriginta, există un risc, mai ales aşa cum îşi gândeşte ea

încercarea... Paula Ioachim e aproape sigură că Mircea, fostul ei elev, va fi de acord să o ajute.

... Ultima – şi cea mai ciudată, pentru Adrian – discuție din şirul celor survenite după scandalul cu Tudor, se desfăşoară acum, şi tot la şcoală. După ore, în cancelarie îl aşteaptă un tânăr cu cel mult zece ani mai în vârstă decât el. Se prezintă drept ziarist – ceea ce se pare că şi este, legitimația (la care Adrian nu a privit cu atenție) o atestă. Pot sta de vorbă, câteva minute, într-un colț liniştit, unde să nu-i deranjeze nimeni? E o problemă delicată, oarecum intimă, şi vizitatorul n-ar vrea să... Desigur, ştie Adrian un colț liniştit, în curtea şcolii. Peste câteva clipe, băiatul află, uimit, că interlocutorul său întreprinde o anchetă – hai să-i spunem o investigație de presă, e mai corect! – printre copiii orfani încredințați de autoritatea tutelară unor familii. Vrea să afle ce relații s-au stabilit între copii şi cei răspunzători de creşterea şi educarea lor, cum sunt tratați, în ce climat cresc, dacă au probleme... A pornit investigația de la copii; apoi, va confrunta opiniile lor cu cele ale familiilor responsabile. Garantează, sub cuvânt de onoare, secretul absolut al discuției, dacă cineva dintre intervievați vrea să nu se facă publice spusele sale, sau să nu-i fie atribuite nominal.

Adrian nu-şi revine.

— Adică... să scrieți în ziar ce vă spunem noi? Eu?

— Nu neapărat, şi nu oricum. Doar dacă cei ce stau de vorbă cu mine acceptă să le dezvălui opiniile, apoi dacă – mergând pe urmele afirmațiilor lor – mă voi convinge că ele sunt adevărate şi, bineînțeles, numai şi numai dacă, în final, ar rezulta stări de lucruri ce merită aduse la cunoştința opiniei publice, a organismelor cu răspunderi în această direcție. Nu mă interesează fleacurile, nu caut noduri în papură, ci lucruri importante, care pot determina

drumul în viață al unor oameni. In fond, e vorba de vieți omenești, nu?

— Scuzați-mă... Așa, când am timp, mă uit și eu prin ziare, și n-am prea văzut asemenea... Cum v-ați gândit?...

— Ca să fii sincer cu mine, sunt la rândul meu sincer. Am crescut la orfelinat; nu mi-am cunoscut părinții. Zeci de colegi de-ai mei au fost înfiați, de-a lungul anilor, dar nu toți orfanii ajung în familii în care sunt cu adevărat doriți. Ei bine, asta este zona în care vreau să investighez: copilul adoptat se simte ca în familia lui? Ca în casa lui? Și dacă nu – de ce? Întrebarea ar fi, în esență: ești mulțumit de viața ta?

— Și dacă n-aș fi?

In ochii ziaristului a apărut o sclipire de interes; dar "regula jocului" – abia enunțată – trebuie respectată.

— Discutăm teoretic?

— Deocamdată, da.

— Dacă numai "deocamdată", înseamnă că ai în vedere, poate, și o discuție mai concretă... Adrian dă înapoi, precipitat:

— N-am spus asta!

— Așa am înțeles eu...

— Și... cu persoana care... adică... tutorele meu... n-ați discutat nimic?

— Nici nu știu cine este.

— Nu se poate! Din moment ce ați ajuns la mine după niște acte, ați văzut în dreptul numelui meu un nume de adult care...

Ziaristul îl întrerupe cu un gest hotărât:

— Nu m-am uitat în niciun fel de acte. Mi s-au dat niște nume de copii și școlile în care îi pot găsi, fără niciun alt

indiciu, tocmai ca să evit orice idee preconcepută. Adresele, numele adulților – în cea de-a doua etapă.

— Şi dacă... dacă ei se vor plânge de copii?

— Dreptul lor – şi datoria mea să verific.

— Ce se confirmă... scrieți?

— Repet: nu neapărat şi nu oricum. Dacă familiile sunt de acord, dacă eu sunt convins că, publicând, semnalez opiniei publice, familiilor, şcolii, nişte probleme şi fenomene ce merită cunoscute şi rezolvate... Şi, poate, dacă asta îi va face pe unii copii să priceapă că, atunci când soarta ți-a răpit familia, trebuie să ştii să prețuieşti şi să meriți şansa de a ți se deschide uşa unei case de oameni. Sau să ştii să cântăreşti bine gestul de a respinge un om care vrea să-ți fie şi chiar se poartă ca un părinte...

— Şi dacă nu se poartă?

Nehotărârea băiatului a început să-l intrige pe ziarist. “Ar vrea, dar se teme, probabil...” Întreabă, la rândul lui, fără să forțeze nota:

— Tot teoretic discutăm?

— Bineînțeles.

— Deci... un fel de consultație juridică! Bine, fie şi aşa. Să ştii că legea apără minorii. Dacă se dovedeşte în fața autorității tutelare incapacitatea unui adult de a-şi îndeplini mandatul de tutore, copilul i se poate lua.

— Şi... ce face?

— Eu am crescut într-un cămin de orfani. Nu spun că mi-a fost uşor, dar, cât am stat acolo, nimeni nu m-a bătut, nu m-a umilit şi nu m-a chinuit; nu am răbdat de foame sau de frig. Am învățat, am urmat facultatea... Vreau să spun că se poate trăi şi aşa.

Adrian se simte muşcat de o bănuială:

— Şi... chiar nu cunoaşteţi numele tutorelui meu? Mircea Voineag se încruntă. Nu e obişnuit să-i fie pus la îndoială cuvântul.

— Ţi-am dat cuvântul de onoare. Altă garanţie...

— Vă cred, mă scuzaţi. Am insistat pentru că... pentru că şi el este ziarist, ca dumneavoastră. Se numeşte Tudor Şaru.

Voineag simte cum i se năruie pământul sub picioare. Ce gafă sinistră! Ce coincidenţă nenorocită! Cum de nu i-a spus Paula Ioachim despre cine e vorba? Probabil că nici ea n-a ştiut, altfel nu se poate... Cum să-l convingă acum pe şeful său, pentru care a făcut un adevărat cult, că e o întâmplare, că n-a ştiut, că n-a avut niciun gând rău...? Încearcă să se transpună în pielea lui Tudor; ce-ar simţi dacă băiatul său ar veni de la şcoală şi i-ar spune că subalternul pe care îl învaţă meserie – şi ce meserie! – s-a prezentat la cancelarie şi l-a tras de limbă, întrebându-l dacă nu cumva tatăl adoptiv se poartă rău, îl oprimă, îl?... Mai mult; rememorând cele două-trei momente de nehotărâre, când băiatul părea gata-gata să mărturisească o nemulţumire profundă, Voineag are impresia că puştiul l-a “plimbat” înadins, pentru a avea ce povesti acasă... Ce situaţie! Cum să dea mâine ochii cu Şaru?!?

Surpriza, frământarea ziaristului îl liniştesc, într-un fel, pe Adrian; deci n-a fost nimic “montat”, ci pur şi simplu o întâmplare. Dar o întâmplare din care înţelege că trebuie să fie prudent. 0 vorbă scăpată de Irina către dirigintă, îmbinată cu o astfel de iniţiativă a cuiva, îl poate arunca într-un scandal. Nu doreşte tapaj, publicitate, ochi îndreptaţi asupra lui; vrea numai să afle, să fie sigur că...

O dată cu pronunţarea numelui Tudor Şaru, discuţia – practic – s-a încheiat. Cei doi se despart într-o stare confuză. Voineag – de ruşine şi de necaz că s-a vârât prosteşte într-o poveste care i-a sunat ciudat de la bun

început, Adrian – de nesiguranță, dar şi de teamă că atitudinea lui imprudentă, care a împins lucrurile cam prea departe, îi va aduce încurcături. Dar dincolo de teamă sau de calcule, în conştiința băiatului licăreşte ceva absolut nou: revelația că există pe lume copii care n-au avut niciodată şansa unei case de oameni. Pentru ei "cămin" nu înseamnă cuibul unei familii, ci un bloc cu dormitoare, cantină, sală de făcut lecțiile şi curte pentru joacă de la ora cutare până la ora cutare, când bate clopotul – şi gata! Acolo, suprema satisfacție – mărturisită de ziarist, adineauri – este că nimeni nu te bate, nu te chinuie, exact relele de care ar fi vrut să-l scape dacă s-ar fi plâns de tutore... Cum să se plângă? Ce să spună? Că un bărbat în toată firea şi-a pierdut până şi somnul din cauza lui? Că de trei luni şi mai bine, un manuscris început a rămas la pagina 43, blocat un timp din dorința lui Tudor de a face pe copilul înfiat să se simtă ca acasă (de fapt, mai bine decât acasă; Adrian recunoaşte că n-a mai trăit nişte săptămâni atât de pline şi de frumoase...), apoi – de certurile, enervările şi "strâmbele" aruncate intenționat, ca să-l scoată din fire?

Luându-şi ghiozdanul şi grăbindu-sc către masă – respectată acum cu sfințenie –, Adrian se gândeşte, nu fără un frison de spaimă, că, în fond, depinde de Şaru să nu-l mai suporte, să-l trimită frumuşel într-un cămin de orfani sau într-un internat, ceva, unde nu stă nimeni să-ți caute-n coarne... Ce s-ar face? Rămâne varianta familiei Siminoc. Dar oare, când a propus-o, Irina s-a consultat cu Şaru? Nu, sigur că nu. Parcă a şi spus: "Cu Tudor mă înțeleg eu..." Dacă Tudor renunță la băiat, prezența lui Adrian în familia Siminoc va fi la fel de indezirabilă ca şi în locuința lui Şaru. Totul e pe muchie de cuțit; trebuie să fie atent – îi spune instinctul de conservare. Dar acum, parcă – parcă vorbeşte nu numai instinctul de conservare. O voce neauzită niciodată, un sentiment netrăit încă se amestecă printre

semnalele de alarmă stârnite de cele patru discuţii cu temă comună: cum trăieşti în casa lui Tudor Şaru? Băiatul înţelege că întrebarea ar trebui, de fapt, formulată aşa: cum trăieşte Tudor Şaru în casa lui, de când a venit Adrian Samurcaş? Ei, aici e-aici: răspunsul...

... Singurul om rămas complet în afara evenimentelor din ultimele zile este Tudor. Habar n-are de iniţiativa Irinei, de ideea Paulei Ioachim sau de demersul doamnei Samurcaş pe lângă Adrian. Nu înţelege nici timiditatea confuză, atât de străină firii stagiarului, cu care Mircea Voineag se învârte în jurul lui, la redacţie. Parcă ar vrea să-i spună ceva, dar nu ştie dacă e bine, şi cum...Îl miră până şi corectitudinea lui Adrian. Din seara înfruntării, băiatul se prezintă la Irina fără nici o întârziere, acasă vine cu toate lecţiile făcute “la centimă”, a adus în carnet şi trei note foarte bune, seara mănâncă în tăcere, fără nimic deplasat în comportare, în ton... Se retrage devreme în camera lui, dar nu ostentativ – îmbufnat, ci mai degrabă cu aerul omului care nu vrea să deranjeze. A începui din nou să citească, i-a mai cerut lui Tudor nişte cărţi – deja adunate într-un colţ special din biblioteca sa, destinat lecturilor curente. Şi-a reluat şi obligaţiile gospodăreşti “din vremurile bune”: în fiecare seară, când vine acasă, scoate din punga pregătită special în acest scop o franzelă – datoria lui, iar după masă şterge vasele pe care le spală Tudor, apoi pune totul la loc, în raft, exact cum le-a aranjat Gheorghiţa.

Aşa stând lucrurile, Tudor n-a mai considerat necesară nici o explicaţie. Mai exact, n-a provocat-o. Necesară, probabil, ar fi fost... dar... o nouă discuţie? Poate un nou scandal? Ce să-i mai spună, din câte are voie să-i spună? Cum să-i explice mai convingător decât până acum buna sa intenţie, absurditatea conflictului, consecinţele nefaste pentru amândoi? A ajuns să se teamă de înfruntarea deschisă cu Adrian. Băiatul are limba ascuţită, rea, iar el,

Tudor, primeşte totul în plin, n-a ajuns – şi speră să nu ajungă niciodată – la stadiul de tăbăcire, când cuvintele nu mai contează, jignirile nu mai jignesc, răutăţile nu mai dor, vorbele trec pe lângă urechi, singurul gând, singura dorinţă a celui ce ascultă fiind ca cel ce loveşte să obosească, să se plictisească de atâta venin aruncat în şi printre vorbe... Deci, discuţie... numai dacă va fi imperios necesară. Atâta timp cât Adrian îşi vede de treabă, ia note bune, în casă se poate respira... să nu stârnim stihiile.

Două seri la rând, Tudor a reuşit să lucreze. Reintră foarte greu în atmosfera manuscrisului; a trebuit să citească şi să recitească de nu ştiu câte ori ultimul capitol (douăzeci şi mai bine de pagini) ca să-i spună ceva textul, să reînsufleţească notaţiile sale pentru ce are de scris acum, notaţii ce i s-au părut – când le-a scos din mapă – nişte fraze cifrate, aproape fără sens, imposibil de transformat în substanţă literară. Pe cât de greu şi nesigur s-a urnit, pe atât de mare i-a fost bucuria urmărind recolta a două nopţi de muncă: treisprezece pagini dense, plus "şnurul" amănunţit al următoarelor două capitole. Din păcate, poimâine îl aşteaptă o deplasare de două-trei zile, va fi obligat să întrerupă scrisul exact când şi-a regăsit cadenţa.

La redacţie – totul normal. Singurul lucru oarecum ciudat este – în continuare – comportarea lui Voineag. Dacă stagiarul nu se explică singur, va trebui să-l provoace el; nu sunt fireşti starea permanentă de jenă, fâstâceala provocată de orice cuvânt sau întrebare, aerul de ins pe a cărui căciulă bâzâie permanent musca. Uite, chiar acum, dacă mai e prin redacţie...

Îşi consultă ceasul: şase şi un sfert. Probabil că Voineag a plecat de mult. Pe Şaru l-au reţinut până acum mapa cu manuscrise, planul trimestrial cerut de conducere mâine, la prima oră, şpaltul articolului său pentru numărul de la

noapte, în care trebuie să introducă două idei noi, dar în final textul să aibă cu 22 de rânduri mai puţin... Le-a făcut pe toate, a rezolvat şi “scurtarea prin lungire” după formula atât de plastică a lui Turculeţ, secretarul de redacţie, dar... e cu mintea făcută zob. In seara asta nu se prea mai vede lucrând.

Soneria telefonului îl întoarce de la uşă. E Irina, care îl invită la ea; nu va sta mult, dar trebuie neapărat. Tudor se încruntă: e ceva rău? Nu, să stea liniştit; există pe lume şi altfel de urgenţe, nu numai necazuri... “Te-ai obişnuit cu alarma ca pompierii, Tudore... Crezi că e bine aşa?” Sigur că nu e bine, dar n-a ales el... Să-l aştepte, soseşte imediat. Dacă Adrian n-aplecat încă, să mai stea, îl va lua cu maşina. Pe drum, cu toate asigurările primite, nu se poate împiedica să-şi facă griji. Nu e în firea Irinei să-l cheme astfel, fără să-i spună despre ce e vorba, fără să-l prevină cu o zi înainte... Cumva, vreo sărbătoare de care a uitat? Vreo zi de naştere? Nu se poate, le ştie bine, a învăţat datele ca pe propriul său număr de telefon. Să oprească, totuşi, să ia nişte flori, pentru orice eventualitate? Poate... vreun eveniment la Mihai, la facultate? Vreo bucurie la Radu, la uzină? “Mutulică” de cumnatu-său, chiar dacă are o bucurie, n-o mărturiseşte... Iată o florărie, în colţ; cinci garoafe nu sunt un cap de ţară... Opreşte, le ia şi îşi continuă drumul. Când deschide uşa apartamentului pe care scrie – încrustat într-o plăcuţă metalică – “Fam. Irina şi Radu Siminoc”, ţine totuşi buchetul la spate, gata să scape de el strecurându-l discret pe etajera din vestibul, dacă florile se vor dovedi “hodoronc-tronc”, mai ales că toată familia ştie cu câtă dificultate se hotărăşte “unchiul Tudor” să poarte un buchet de flori în mână.

Înăuntru – surpriză; şi încă de proporţii! In sufrageria Irinei – nu atât de mare ca a lui, dar frumoasă, încăpătoare, totuşi – s-au adunat în jurul mesei Adrian, Malvina

Samurcaş, Paula Ioachim, Radu şi Irina. Copiii nu se văd. Brusc, lui Tudor i se strânge inima: “Nu e bine! De ce nu m-au întrebat?” O privire rapidă spre Adrian îl linişteşte, oarecum; băiatul e foarte calm. Dar poate că este aşa pentru că discuția nu s-a declanşat încă… pentru că n-o bănuieşte… deşi prezența dirigintei ce poate anunța altceva decât…? Tudor salută pe toată lumea şi ocupă singurul scaun rămas liber. Nu, cafea nu bea; a înghițit deja două, la redacție şi… la noapte vrea să doarmă (aviz amatorilor!). Irina intră direct în subiect: noua dirigintă a lui Adrian a ținut să discute cu familia băiatului – aşa cum va face cu toate familiile elevilor ei –, să vadă unde stă, unde învață, cum trăieşte Adrian, dacă – şi ce probleme ridică părinților… Pentru că ei sunt, totuşi, “familie adoptivă”, Irina s-a gândit să fie de față şi bunica lui Adrian. A invitat-o şi pe cealaltă bunică, Ilinca, mama Evei, dar bătrâna s-a scuzat, nu poate… Irina mulțumeşte dirigintei; e un semn de bunăvoință că a început cu ei, cu Adrian. Anul e foarte important pentru copii, fiecare săptămână contează, diriginta ține foarte mult ca examenul de treaptă să fie un succes pentru toți elevii ei, familiile vor acelaşi lucru, deci…

Paula Ioachim intervine:

— Cum e, Adriane?

Deşi a afişat până acum siguranță de sine, dacă nu chiar nepăsare, băiatul începe să resimtă solemnitatea cadrului. N-a mai participat la asemenea reuniune serioasă, cu toți “factorii”, unde nu merge s-o coteşti cum vrei, să ascunzi părinților ce se ştie la şcoală şi invers. Oamenii față de care ştie bine că are nişte obligații de elev, de nepot, de copil – îl privesc, ce e drept fără duşmănie, nici măcar cu severitate, dar cu toată greutatea ce le-o dă poziția lor față de el, poziție ce au de gând (înțelege băiatul) să şi-o ia în serios; ba chiar şi-au luat-o, de vreme ce sunt toți, aici… În mod reflex,

Adrian caută cu privirile spre Şaru; de la el, numai de la el poate veni pericolul.

— Cum e, Adriane? – revine întrebarea.

Băiatul se hotărăşte să vorbească, deşi nu prea reuşeşte.

— Eu... ce să spun... eu... din punctul meu de vedere... Profesoara îl ajută:

— Ai probleme deosebite? Dificultăți? Ştiu că n-ai trăit aici toată viața, deci cu atât mai mult e nevoie să aflăm: te supără, te deranjează ceva? Ar mai trebui făcut ceva ca să te simți cu adevărat acasă la tine? Te împiedică ceva să înveți? Îți lipseşte ceva?

Băiatul tace. Paula Ioachim reia firul explicațiilor cu aceeaşi voce blândă, calmă:

— Dacă spui deschis acum, când ne-am adunat pentru a vedea ce avem de făcut fiecare, nu înseamnă că “te plângi”, Adriane... Vorbeşte cu curaj, nu-ți va lua nimeni spusele în nume de rău. Nişte oameni de omenie ți-au dorit binele, şi ți l-au asigurat. Îți garantez că nu se vor supăra, aflând chiar din gura ta ce aştepți încă de la ei ca să poți munci cum trebuie. Sau poate că ai probleme la şcoală?... Spune deschis; de asta sunt aici, e datoria mea de dirigintă să cunosc şi să rezolv tot ce depinde de mine, de ceilalți profesori, poate de clasă...

Adrian tace, în continuare.

— Nimic, nimic?

Când liniştea a început să devină penibilă, Adrian îndrăzneşte:

— Eu... cum să vă spun... N-am ce să... Locuiesc bine, şi să vedeți la noi, e şi mai... Mănânc bine, am cărți, de ce m-aş...

— Apropo de mâncare: doamna Siminoc mi-a spus că acum şase zile n-ai venit la masă deloc şi nici n-ai anunțat.

E adevărat? “Deci – se ştie...” Adrian confirmă, cu un gest din cap.

— Iar bunica ta, în aceeaşi zi, a fost întrebată la telefon, seara, târziu, dacă ştie ceva despre tine.

Este aşa, doamnă Samurcaş?

Bătrâna confirmă, tot fără un cuvânt. Paula reia şirul vorbei, cu o nuanţă uşor schimbată în ton.

— În ziua cu pricina, cel puţin trei persoane au fost îngrijorate din pricina ta. Ai dat explicaţii? Băiatul tace, privind spre Tudor; apelul de ajutor – apel fără speranţe, însă – e atât de vizibil, încât Şaru intervine:

— O discuţie am avut...

Paula continuă conversaţia cu Adrian, luând act de replica lui Tudor, dar neabsolvindu-l pe băiat de răspunsul aşteptat:

— Şi – în cadrul acestei discuţii – ţi-ai cerut scuze, Adriane?

O clătinare înceată, şovăitoare a capului, dar cu sens clar de negaţie, exprimă ceea ce băiatul nu vrea sau nu poate spune prin viu grai.

— Şi... nici mai târziu?

Acelaşi semn o determină pe dirigintă să continue:

— Dacă aş fi în locul tău, aş cere scuze acum.

Nimeni nu se aştepta la cuvintele Paulei. Tudor – cel mai puţin. De altfel, nu ştie precis de ce, toată discuţia îi provoacă o iritare ciudată, deşi ceilalţi – cu excepţia lui Adrian, fireşte – sunt cuceriţi de abilitatea dirigintei. Şaru înţelege că totul e făcut cu cele mai bune intenţii; apreciază tonul nu lipsit de căldură al profesoarei, discreţia Irinei, dorinţa de bine a bătrânei – care a făcut, probabil, un efort pentru a participa la discuţie – dar... dar dincolo de toate, Şaru simte că e ceva care-i scapă. Cine vorbeşte despre

“îngrijorare”, despre “scuze”, despre “discuție”, despre “explicație” ştie mai multe decât vrea să spună, sau aşteaptă ca ceilalți să spună mai mult! Aici nu se pune în cauză întârzierea lui Adrian într-o zi, ci o situație mai gravă, cu implicații mai adânci... Din inițiativa cui? Cine a explicat-o dirigintei, şi cât? Da, el a promis şi chiar a cerut o discuție, odată, dar nu aşa şi nu acum! Adunarea seamănă a consiliu de familie! E de față şi autoritatea şcolară; doar justiția lipseşte... Consiliu? Cine l-a convocat?

Străduindu-se din răsputeri să fie calm, să nu răzbată în formulări şi în ton nimic din ce-l frământă (treabă care nu-i prea reuşeşte, de obicei), Şaru sparge tăcerea:

— Vă mulțumesc sincer şi vă rămân îndatorat pentru ajutor, doamnă Ioachim... Faptul că sunteți lângă noi, lângă Adrian, mă bucură şi-mi dă, cum să spun, mai multă încredere... În ce priveşte ziua aceea, cu întârzierea, grijile au fost, într-adevăr, foarte neplăcute, şi ca să nu credeți că-i iau apărarea, confirm că Adrian n-a exprimat scuzele probabil necesare în discuția noastră. Dar... cu o precizare: eu am condus acea discuție. Am făcut-o, poate, în aşa fel, încât nu s-a creat cadrul propice pentru cuvintele de scuză. Enervarea, cred... Dacă Adrian va simți nevoia să-mi spună câteva cuvinte pe tema asta, nu e timpul trecut, dar – personal – înclin să cred că un lucru început între patru ochi, trebuie să se sfârşească la fel. Îmi cer scuze că formulez o părere puțin diferită de a dumneavoastră; e o nuanță, să-i spunem, mai... bărbătească. Să nu uităm că Adrian e aproape bărbat. Mă înțelegeți şi mă iertați, nu-i aşa?

Cuvintele lui Şaru produc o tăcere mai grea şi mai lungă decât invitația Paulei. Fiecare le primeşte, le simte sau le interpretează în felul său. Irina urmăreşte cu inima strânsă expresia dirigintei; dacă se va simți jignită sau măcar lezată

de atitudinea lui Tudor (în fond, a contrazis-o în fața unui elev!), a pierdut un aliat esențial. Paula se va “spăla pe mâini”, va interveni în cadrul strict al obligațiilor profesionale, comunicând eventualele absențe ori note proaste şi cerând familiei să “ia măsuri”. Nu pe asta a contat Irina... Radu, care a gândit şi a simțit întotdeauna pe aceeaşi lungime de undă cu soția sa, înțelege exact ce raționament face ea acum şi-i împărtăşeşte îngrijorarea. Bătrâna doamnă Samurcaş e profund impresionată. De fapt, dintre toți cei de față, numai ea îl cunoaşte foarte bine pe Adrian; numai ea ştie de ce este în stare băiatul când vrea cu tot dinadinsul să fie rău, să jignească, să provoace durere. E aproape convinsă că Tudor Şaru a gustat zdravăn din cupa amară care i-a otrăvit viața lui Marcel. Atunci... de unde puterea să tacă? De unde tăria de a nu declanşa un proces necesar, salutar pentru liniştea lui pierdută? De unde curajul generos de a trece lângă Adrian, înfruntându-i pe cei adunați anume să-i întărească autoritatea în fața băiatului? Oricum, mare noroc pe nepotul ei! Un astfel de om...

Paula Ioachim este şi ea dezorientată. Nu s-a simțit nici jignită, nici lezată; ştie cum să-şi câştige şi să-şi apere autoritatea în fața elevilor şi în orice caz nu controversele de această natură – benignă, consideră ea – i-o pot submina. Dar mirată, ce e drept, este. O deconcertează atitudinea unui om ce nu-şi cunoaşte interesul. Ea n-a urmărit altceva decât să întărească, prin cuvântul şi implicarea şcolii, statutul de răspunzător unic şi deplin al lui Tudor Şaru pentru destinul băiatului. De fapt, ea a cerut Irinei să invite pe cine crede de cuviință din partea familiei lui Adrian, ea a ținut ca întâlnirea să capete un caracter oficial, aproape solemn, să sugereze şi prin aceasta unitatea tuturor celor apropiați copilului. Mai mult: a condus – deliberat – discuția în aşa fel, încât din câteva cuvinte, să transfere toată

importanţa, toată responsabilitatea celor prezenţi asupra unei singure persoane: Tudor Şaru. In văzul tuturor, sub ochii lui Adrian – care din clipa asta trebuie să ştie că, înfruntându-l pe Tudor, îi va înfrunta pe toţi. Şaru e un om mult prea inteligent ca să nu-i fi sesizat intenţia. Şi atunci? Atunci... Ori e un munte de orgoliu, capabil să nu-şi mai vadă ori să-şi calce în picioare interesul când i se pare că i se pune la îndoială capacitatea de a-şi rezolva singur problemele, ori e, într-adevăr, prost de bun, incapabil să vadă pe cineva încolţit, suferind... Ori e un mare vinovat, chinuit de remuşcări cumplite, în virtutea cărora este decis să sufere, strângând din dinţi... Ori... Ori a dat o lovitură de maestru! Da, poate că a încercat să câştige definitiv încrederea copilului într-un moment greu, când toţi ceilalţi se pregăteau să-l pună la colţ! Dacă scoţi un adolescent dintr-un asemenea clinci, ba chiar declarându-i cu martori că îl consideri bărbat – şi bărbaţii îşi rezolvă între ei diferendele –, l-ai câştigat pentru totdeauna! Asta să fi urmărit Şaru? Cine este, ce este de fapt acest bărbat care – Paula îşi mărturiseşte cu un soi de nelinişte – o interesează din ce în ce mai mult, poate şi pentru că nu-l înţelege, dar, în fundul sufletului, simte cum unei vechi admiraţii li se adaugă preţuire, interes şi... şi... stări pe care nici măcar nu are curaj să le limpezească?

Nici o îndoială: dintre toţi cei prezenţi în jurul mesei, cel mai tulburat este Adrian. Când îi căutase privirile lui Tudor, implorând ajutor, tot ce îndrăznea să spere era o tăcere neutră. Nici o clipă nu a visat la o atitudine atât de favorabilă! Cum, omul jignit de un copil – şi nu o dată – înfruntă pe cei ce obligă copilul să-şi ceară scuze? Asta n-a citit nici în cărţi! In disputa – dacă dispută se cheamă situaţia când un băiat tace, vinovat, iar diriginta îl cheamă la ordine! – inegală, fără şanse pentru Adrian, cine-i întinde mâna? Tocmai bărbatul de care şi-a bătut joc din prima

clipă, când nici nu-l cunoștea! Adrian simte un nod în gât. Nu, numai asta nu! Şaru a spus că e aproape bărbat; el trebuie să probeze că e bărbat de-a binelea, aici nu au ce căuta lacrimi, sentimente, figuri...

Tudor realizează, în sfârşit, efectul cuvintelor sale, fără să înțeleagă însă firul gândurilor fiecăruia. Simte nevoia să spargă tăcerea lungă, apăsătoare, să schimbe atmosfera de care începe să se considere vinovat.

— Îmi place să cred că n-am comis o impolitețe gravă, doamnă Ioachim! Irina, tu, care eşti femeie, profesoară şi dirigintă... Dacă ai fi tu în locul doamnei Ioachim, ai scuza cuvintele unui bărbat poate lipsit de tact, poate mai puțin obişnuit cu sensibilitatea feminină dar – vă asigur pe toți – bine intenționat? Răspunde-mi sincer, dar... te rog să spui da.

În sfârşit, toți zîmbesc, destinşi. Dintr-o dată, atmosfera se încălzeşte, depăşind cu mult “temperatura” găsită de Tudor, la venire. Se discută lejer, Paula Ioachim dă amănunte despre clasă, cerând – în răstimpuri – ajutorul lui Adrian; Irina profită de ocazie pentru a trata rămânerea băiatului la ei cât timp Tudor va fi plecat în provincie (“nu mult: 2-3 zile”... precizează ea la alarma din privirile lui Adrian), Malvina Samurcaş mulțumeşte încă o dată, tuturor, pentru omenia lor; Radu, omul practic, probează rapid, cu băiatul, un pat pliant, soluție provizorie pentru cele două-trei nopți...

Când totul s-a terminat, Şaru invită pe cele două musafire în maşină; el şi Adrian vor fi gazde bune până la sfârşit, le vor lăsa acasă. Ruta se stabileşte astfel încât Malvina Samurcaş să ajungă prima. La coborâre, bătrâna îşi sărută nepotul cu dragoste şi – pentru prima dată de când se cunosc – se ridică în vârful picioarelor şi-l sărută şi pe Tudor, şoptindu-i aproape plângând: – Să te răsplătească

Dumnezeu pentru tot ce faci, după inima dumitale, om bun...

Apoi, maşina porneşte mai departe. Drumul către locuința Paulei Ioachim trece prin fața blocului său. Încetinind, Tudor arată clădirea şi spune, uşor încurcat:

— Aici stăm noi... De fapt, în casa în care locuieşte elevul dumneavoastră n-ați fost încă; aveți timp să ne oprim o clipă?

Femeia zâmbeşte.

— Mulțumesc, domnule Şaru...

Tudor nu ştie cum să interpreteze zâmbetul desluşit vag prin oglinda retrovizoare.

— Sper că n-am comis din nou o impolitețe...

— De ce “din nou”? Dimpotrivă... Mulțumesc pentru invitație, dar... e târziu, toți suntem obosiți... Şi pe urmă... Adrian mi-a dat asigurări că stă minunat. Dacă-mi amintesc exact, chiar aşa a zis: “Locuiesc bine... Să vedeți la noi... E şi mai...!” Am nimerit-o, Adriane?

— Da, aşa e! Am zis şi... chiar este, să vedeți...

— Sunt sigură. Un bărbat, un bărbat adevărat, nu minte niciodată.

Drumul a continuat în tăcere. Prilej pentru cei doi bărbați din maşină să se gândească: de fapt, cui a fost adresată remarca Paulei Ioachim? Care dintre ei era cel vizat?

Acasă, masa de seară se desfăşoară fără niciun cuvânt – dacă nu socotim cele câteva replici utilitar-uzuale. Când ultima farfurie este ştearsă şi pusă la loc în raft, Adrian încearcă să deschidă o discuție – spre care, totuşi, nu-l mai trage inima ca în timpul “consfătuirii” de la Irina, când ardea de nerăbdare să... Ceva din atmosfera deosebită a acelui moment s-a pierdut, aureola dobândită de Tudor în

acele clipe s-a mai risipit, parcă... Aici, acasă, gândurile vechi sunt mai puternice, deşi... Adrian încearcă, totuşi:

— Eu... aş vrea să vă mulțumesc şi să... Tudor îl opreşte.

— Îmi sunt suficiente mulțumirile, Adriane. Dacă aveai de gând să treci la scuze, nu e nevoie. Altă dată, poate. Când – şi dacă – vei considera tu necesar; dar tu, nu diriginta. În legătură cu noi doi... m-am gândit mult, să ştii. Nu pricep ce resentimente te îndepărtează de mine, dar esențialul este că ceva ne uneşte. Nu numai o întâmplare, un act cu semnătura mea şi nici măcar numai o obligație asumată... Avem un interes comun; amândurora ne trebuie linişte, înțelegi? Tu – pentru că te afli în pragul vieții şi trebuie să ți-o rostuieşti bine, iar examenul de la vară e una din chei; eu – pentru că am ajuns în pragul bătrâneții, când timpul contează enorm. Amândoi avem ceva important, ceva esențial de făcut – şi numai în linişte şi înțelegându-ne îl putem face. Hai să fie pace.

Adrian tace, dar nu din motivul presupus de Şaru, care se teme încă de băiat.

— Dacă nu vrei, dacă încă nu poți pace... măcar armistițiu. Nu tragem. De acord?

Fără un răspuns formal, în casa lui Şaru a început ceea ce el însuşi denumise atât de plastic şi de exact: armistițiul. Adică nu tocmai pace, dar aproape. Asta, până la “noi ordine”...

7. ADEVĂRUL, TOT ADEVĂRUL, NUMAI ADEVĂRUL

Cele trei zile petrecute în oraşul subcarpatic se dovedesc plăcute şi fructuoase, deşi Tudor s-a temut de ele şi a încercat să schimbe locul deplasării sau măcar să o amâne. Nu ştia cum va suporta întâlnirea cu nişte meleaguri ce-i vor redeştepta – se gândea el – amintiri dureroase, dar iată,

e bine. Se plimbă pe bulevardul cu castani bătrâni, străbate parcul imens, respiră aerul curat, urmăreşte reconfortat mersul calm, măsurat al oamenilor ce populează intens trotuarele străzilor, dând oraşului – cândva zis “al pensionarilor” – aspect şi ritm de aşezare modernă, dar fără forfota isterică a marilor furnicare urbane care îl îmbolnăveşte pe Tudor. Priveşte totul fără strângere de inimă. Poate ar fi trebuit să încerce mai de mult. Poate că aducerile aminte de aici l-ar fi liniştit, de vreme ce aici a trăit două dintre cele mai frumoase zile din viața lui – care a luat un alt curs de acolo, de atunci. Ba nu; aşa gândeşte şi simte acum. In urmă cu un an, tot ce-i amintea de Eva, oricât de minunat ar fi fost, îl arunca într-o stare vecină cu disperarea, ba chiar senzația de durere ajunsese să fie direct proporțională cu încărcătura afectivă a episodului evocat. Deci... ce semnifică detaşarea de azi? Nimic. Probabil că nimic. Oricum, Şaru nu este pregătit nici să pună, nici să răspundă la o asemenea întrebare. Cert este că nimic nu-l stinghereşte, nimic nu-l întristează acum, când străbate locurile prin care a păşit – în urmă cu cât? Şapte ? Opt ? Parcă opt ani! – având-o alături pe Eva.

Totul s-a întâmplat într-un mijloc de toamnă târzie. Trecuseră de-abia două luni de când terminase o parte din concediu la mare, petrecut într-un grup numeros şi vesel. N-a vrut să meargă pe litoral, mai ales cu acel grup gălăgios, dar Irina şi Radu l-au luat pe sus. Nu i-a putut refuza, cu atât mai mult cu cât sora lui a ştiut să folosească argumentul “forte”; şoferul Tudor Şaru şi maşina lui reprezintă soluția salvatoare, singura pentru familia Siminoc – pe vremea aceea fără autoturism propriu. Cercul de oameni foarte diferiți ca vârstă, ca profesie şi ca mod de a concepe viața, avea un singur element comun: dorința de a se distra, de a petrece – adică exact ce-l stânjenea atunci pe Tudor. La plajă mergea cu toată lumea, participa fără

invitație specială la partidele de volei, la aprovizionare, la treburile gospodăreşti, în mare măsură comune, dar serile cu dans, cu bancuri de toate felurile, cu râs în cascade nesfârşite îl iritau, drept pentru care, după două zile, a început să absenteze. Grupul, considerând aproape la unison că Şaru, (după care femeile de pe plajă întorceau capul, pur şi simplu), nu poate sta singur ca un sihastru, a făcut, imediat, front comun: Tudor Şaru trebuie ajutat cu orice preț să "treacă strada", chiar dacă nu vrea! Ineficient, desigur. O singură persoană s-a disociat de petrecăreți: o femeie pe nume Eva. Nu o remarcase în mod deosebit până atunci, deşi era – indiscutabil – cea mai frumoasă femeie din cercul lor. Nu realizase nici măcar că e singură. Ceea ce l-a apropiat – într-un fel – de ea a fost relatarea Irinei, într-o dimineață, pe plajă: Eva s-a certat furcă, aseară, cu amicii ei, le-a reproşat vehement că țin cu tot dinadinsul să se bage în sufletul unui om care – poftim! – nu are chef de nebuniile lor. Unde scrie că toți trebuie să danseze în fiecare noapte până la două? Cine a decretat că ai, n-ai dispoziție, eşti obligat să te zbânțuieşti, să debitezi şi să asculți bancuri şi mai bune, şi mai proaste, numai bancuri să fie, să râzi cu gura până la urechi? Uite, Şaru nu vrea! Preferă să doarmă, să se gândească, să... mă rog; să facă ce-i trece prin cap. N-are voie? Bine, dar un bărbat ca Şaru, singur... Ei, şi? E treaba lui, lăsați-l în pace.

După relatarea Irinei, a privit-o mai atent. I-a şi mulțumit, încercând să găsească un ton mai puțin distant, mai puțin neutru decât până atunci; n-ar fi vrut în ruptul capului ca femeia aceasta atât de frumoasă şi – după cum s-a dovedit – atât de înțelegătoare să-şi închipuie despre el că e un sălbatic sau un încuiat. De fapt, n-ar fi dorit să ofere nimănui din grup o asemenea imagine, dar înțelegea că, la ceilalți, convingerea în ceea ce-l priveşte se şi formase.

Nevoia de linişte şi de singurătate era însă mai puternică decât el.

Următoarele zece zile s-au scurs aşa cum şi le-a dorit, cu atâta participare la viața grupului cât a crezut el de cuviință. În al patrulea an după moartea Iuliei se simțea gol pe dinăuntru, cu o coardă esențială ruptă, lipsit de omeneasca dimensiune a vieții care este bucuria, incapabil, credea, să se mai dăruiască unui sentiment. Cei din jur îl priveau oarecum ciudat. Nu-l suspectau de poză – doar nu se mândreşte nimeni cu o infirmitate sufletească – şi nici de nesinceritate. Dar după ce au auzit din gura Irinei, extrem de succint formulată, cauza felului retras de a fi al lui Şaru, pur şi simplu i-a uimit – pe unii o asemenea fidelitate, pe alții – un asemenea conservatorism sentimental, venit, parcă, din alte vremuri. Numai Eva i-a spus Irinei nişte cuvinte – ajunse şi ele la urechea lui Tudor, la câteva zile după ce au fost rostite:

— Ferice de femeia pe care fratele tău o va iubi vreodată!

Replica a produs surpriză, oferind motiv de meditație celui ce a aflat-o şi, într-un fel, i-a apropiat. Bineînțeles, în felul propriu lui Tudor din acel timp. După câteva zile, întregul grup se pregătea de plecare; concediul pe litoral se încheiase. Eva şi Tudor n-au apucat să-şi spună nimic. De fapt, Tudor nu avea ce. Nu avea încă. Eva... nici o clipă nu s-a aşteptat atunci ca un bărbat în starea de spirit a lui Şaru să parcurgă, într-o zi sau două, o distanță spre care nici măcar nu s-a simțit atras timp de două săptămâni, deşi nu există, probabil, cadru mai prielnic apropierii dintre un bărbat şi o femeie decât țărmul de mare, vara, în concediu, fără griji şi angarale, fără constrângeri exterioare... Au plecat fiecare pe drumul lui; de fapt, la propriu, drumul până la Bucureşti l-au făcut împreună, Tudor oferindu-i locul rămas liber în maşina lui, la sugestia Irinei şi a lui

Radu. Nici măcar numerele de telefon nu şi le-au luat, nici măcar uzualul şi aproape întotdeauna golitul de semnificații reale “sper să ne mai vedem” nu şi l-au spus la despărțire, în fața unei case din Cotroceni, unde Eva rugase să fie lăsată – dacă nu îndrăzneşte prea mult (“Nu, nu e prea mult; o faptă bună trebuie făcută până la capăt...”), deşi Tudor aflase în ultima zi petrecută la mare că Eva este singură, că în Bucureşti nu o aşteaptă decât părinții, deci...

Depărtarea a acționat ca un ferment. Când doi ochi îți spun ceva, îți plac, dar sunt lângă tine, te uiți sau nu te uiți la ei, simți sau nu simți clipă de clipă nevoia să le citeşti expresia; ştii că o poți face oricând. La distanță, însă, ei încep să te preocupe. Gândul îi apropie, amplificându-le frumusețea şi farmecul, chipul din amintire se aureolează cu tot ce imaginația, sau fuga omenească de singurătate adaugă şi împlineşte, desăvârşind un portret reuşit şi atrăgător prin el însuşi... Aşa au trecut două luni; fără vreo întâlnire, nici măcar întâmplătoare, fără un telefon, fără o ştire unul despre celălalt... Numai cu gândul – din partea lui Şaru – că Eva există, gând liniştitor şi neliniştitor, totodată; din partea Evei, că bărbatul – uimitor din toate punctele de vedere – întâlnit la mare, transformă, prin comparație, toate cunoştințele ei masculine în nişte ființe searbede, neinteresante. Ce păcat că omul acesta...

Întâmplarea a acționat în locul lor. Treburile l-au trimis pe Tudor către oraşul prin care păşeşte acum; pe drum, în timp ce străbătea Cotroceniul pentru a ieşi în autostradă, de la volanul “Daciei” sale a văzut-o pe Eva luptându-se cu o sacoşă de voiaj, imensă. A oprit, s-a oferit, amabil, să o conducă până la gară, dar a aflat cu stupoare că, de fapt, amândoi au aceeaşi destinație!

A fost o călătorie minunată. Treburile şi le-au rezolvat, fiecare, până-n prânz, rămânând timp suficient să bată cu

piciorul toate colțurile pitoreşti ale oraşului, să-i cunoască frumuseţile, dar mai ales să se cunoască pe ei, să-şi înțeleagă şi să-şi amplifice, fiecare, nevoia imperioasă a unuia de celălalt. După două luni de gânduri adunate, întâlnirea a fost ca o scânteie de arc voltaic. In seara primei zile, Tudor ştia de-acum ce simte; ştia şi faptul că nu e o toană, că nu e vorba pur şi simplu de efectul prezenței unei femei frumoase lângă un bărbat, ci de mult mai mult. A ezitat, totuşi, să-şi mărturisească sentimentele, de teamă să nu fie respins; era evident că Eva se simte bine lângă el, dar una e să-ți fie bine cu cineva şi alta să-l iubeşti sau chiar să te laşi iubită. Eva i-a înțeles nu numai simțămintele, ci şi îndoiala. N-a îndrăznit să spună ea ceea ce aştepta de la Tudor cu nerăbdare şi emoție, dar – în pragul despărțirii, când nici o sută de kilometri nu mai aveau de făcut împreună, pe drumul de întoarcere, în autoturismul care înghițea lacom distanța, spre disperarea femeii –, ea a rostit, totuşi, cu un ton glumeț şi nu prea, cuvintele de la care a plecat tot:

— Îți aminteşti, preastimate Tudor Şaru? La mare îi spuneam Irinei că fericesc pe femeia de care te vei îndrăgosti vreodată...

De-abia atunci a îndrăznit să reacționeze bărbatul sălbăticit de atâta suferință şi singurătate. Maşina şi-a încetinit viteza şi s-a oprit încetişor pe dreapta şoselei, spre a-i permite lui Tudor să răspundă în linişte şi fără niciun pericol, numai cu vocea puțin schimbată:

— Promit femeii de care m-am îndrăgostit că voi face tot ce este omeneşte posibil să n-o dezamăgesc. Dacă, bineînțeles, simte ceva pentru mine sau măcar dacă acceptă să fie iubită de un ins ursuz şi însingurat ca...

Eva l-a întrerupt cu un gest.

— De ce vorbeşti în numele ei? De unde ştii cum te vede ea? Află, preastimate Tudor Şaru, că femeia de care te-ai îndrăgostit, dacă este cine bănuiesc eu, te consideră un om minunat. Mai află că... aşteaptă de mult clipa asta... şi chiar se întreabă dacă merită o asemenea...

Când i-a luat mâna, sărutându-i-o şi apoi i-a tăiat replica printr-un sărut, pornind cu bucurie şi speranță spre un Bucureşti la care era nerăbdător să ajungă, Tudor nu ştia cât adevăr, ce frământat, chinuitor adevăr ascundea ultima frază a Evei, în care el citea numai reciprocitatea sentimentelor, numai acceptarea, nimic altceva...

Aşa a început iubirea lor. După câteva săptămâni, parcă se cunoşteau de-o viață. Au urmat zile minunate, dar... Dar după despărțire, după fuga Evei, Tudor s-a temut şi de acest oraş, ca şi de plaja însorită unde a cunoscut-o pe Eva. La mare a mai fost, întorcându-se de fiecare dată cu un gust amar, cu sentimentul că a revăzut locuri pe unde n-ar fi trebuit de fapt să mai calce; aici însă, în oraşul acesta în care a trăit iluzia – iluzie până la un punct – că redescoperă viața şi dragostea, aici n-a mai avut curajul să vină. Azi, însă, reîntâlnirea nu-l mâhneşte şi nu-l irită; dimpotrivă, amintirea Evei îi face bine. Era atât de frumoasă, atât de proaspătă, atâta dorință de viață era în fiecare gest al ei şi atât de mult spera Tudor că el va fi bărbatul ales pentru a o face să se bucure de viață, încât...

Ceea ce are de rezolvat în oraş e deopotrivă plăcut şi interesant. Documentarea merge bine, realitățile şi mai ales oamenii îi oferă – pentru pagina specială ce trebuie realizată aici – mai mult chiar decât se aştepta. În plus, prezența lui Şaru n-a trecut neobservată de forurile locale din domeniul culturii. E invitat la o întâlnire cu cititorii; solicitări sunt şi la liceu, şi la una din întreprinderile oraşului, unde romanele lui s-au bucurat de interes. Tudor răspunde

ambelor invitații, şi lucrurile ies bine. L-a impresionat în mod deosebit un elev din ultima clasă a liceului; în câteva minute, băiatul i-a “citit” propria sa carte într-o cheie surprinzătoare chiar şi pentru autor. În prelungirea şi în încheierea acestei seducătoare şi inedite viziuni, elevul l-a întrebat, şi mai surprinzător, dar deloc fără legătură cu “ipoteza de lucru” avansată în discuție:

— Sunteți un om singuratic?

Unul din profesorii prezenți la întâlnire a încercat să-l “pună la punct” pe elev; aşa ceva nu se întreabă, nu ține de... Şaru a răspuns repede, şi nu din obligație:

— Ba ține, domnule profesor, mă scuzați că vă contrazic; în context ține, de aceea nu mă deranjează întrebarea. Din păcate, nu cunosc răspunsul. Nu m-am gândit niciodată până acum dacă sunt o fire singuratică. Mi-a făcut plăcere să cred că nu, dar rămâne de meditat, apropo de întrebare, care este adevărata realitate interioară a unui om: aceea pe care şi-o atribuie singur, cu care se crede înzestrat, sau cea dezvăluită prin scrisul său şi, în general, prin totalitatea actelor şi a manifestărilor ce-l exprimă şi îl reprezintă? A fost deosebit de interesantă pentru mine viziunea elevului asupra cărții în sine; ea se leagă de o anume viziune asupra relației “singurătate-tristețe-reflexivitate-meditație—creativitate”, dacă nu mă înşel...

Băiatul exclamă, din sală, fericit că intenția i-a fost înțeleasă:

— Exact asta am vrut să spun!

— Mă bucur... Este şi motivul pentru care nu m-a deranjat întrebarea. Am luat-o, dacă vreți, ca pe o încercare de a pătrunde în determinările intime ale unui text. Ei bine, dacă romanul meu v-a trimis către un asemenea mod de a pune problema, vă promit că întrebarea dumneavoastră mă va trimite şi pe mine la o reflecție mai serioasă, legată de

imaginea pe care o lasă autorul cititorilor săi. Înțeleg acum mai bine ca oricând că cititorii foarte atenți şi foarte avizați – şi mă bucur să constat că un elev se numără printre aceştia – receptează nu numai acțiunea sau atmosfera sau personajele unei cărți, adică elementele prin care se obiectivează autorul, ci şi personalitatea autorului însuşi, implicat în fibra intimă a fiecărui rând din carte... Cam aşa cum un cititor de poezie încearcă să descifreze "eroul liric"?... Elevul confirmă: da, exact aşa! Tudor continuă:

— Şi mai cred, mai ales acum, că "eroul epic" – pentru a parafraza formula din poezie – merită să se construiască pe sine în aşa fel, încât imaginea oferită cititorului să-l onoreze. Ați înțeles, sper, din răspunsul meu – poate prea lung, poate nu foarte coerent – că nu ştiu dacă sunt sau nu sunt un om singuratic.

... La Bucureşti, totul în ordine. Cu Adrian n-au fost probleme, dimpotrivă, apropierea de Mihai şi ochiul atent al Irinei i-au priit, în trei zile a mai luat două note foarte bune şi, în general, s-a comportat ireproşabil. Pe Tudor l-a căutat diriginta, îl roagă să-i dea un telefon; se pare că a fost fixată data acțiunii de la şcoală, unde este invitat.

— Trebuie...?

— Din moment ce ai promis, trebuie.

Chiar de-acolo, din casa Irinei, Tudor formează numărul Paulei Ioachim. Într-adevăr, săptămâna viitoare, marți, va avea loc întâlnirea. Să nu se teamă, nu în fiecare marți sunt trei ceasuri rele. Întâlnire sau consfătuire, sau dezbatere sau, mai exact, ce? E chiar atât de importantă titulatura? – i se răspunde. Este, pentru că ea îi determină conținutul şi formula de desfăşurare. Insistă să ştie precis, pentru că el a participat chiar ieri la o întâlnire cu cititorii, în care un elev – un elev, nu critic literar versat! – i-a povestit unul din romanele lui în aşa fel încât... nu l-a mai recunoscut; la

acelaşi subiect, semnificații şi trimiteri uluitoare! Deci... dacă te dai pe mâna elevilor, părinților şi profesorilor adunați laolaltă, fără să delimitezi aria discuției şi formula de desfăşurare, pot să te facă arşice! Bine, concede Paula Ioachim, amuzată; dacă doriți, putem avea o discuție prealabilă, în care să pregătim şi să precizăm tot ce e posibil, deşi aici surprizele fac tot farmecul... Vă ofer textul propus ca bază de discuție, vă dezvălui câteva întrebări posibile, ba chiar probabile, chiar şi întrebările mele, dacă nu le pune altcineva... Aveți şi dumneavoastră întrebări? De ce nu?! Doar sunt invitați profesorii – şi eu sunt profesoară... Bibliografie, din păcate, nu pot să dau.

Deci – încă un drum la şcoală. Bine; dacă trebuie... De fapt, Irina are dreptate; a promis, aşa că se va duce.

A treia zi, Şaru se prezintă la cancelarie, conform înțelegerii. Totul e pregătit. În timp ce dă citire celor nouă pagini de referat, sub privirile interesate ale dirigintei, Tudor are senzația ciudată că textul – parcurs de altfel, cu deosebit interes – îi este cunoscut, dar nu pentru că el s-ar constitui din locuri comune, din prefabricate de gând şi limbaj – tipul acela de mixtură şablonardă, fără nici o scânteie de originalitate, fără nimic “de-acolo”, pe care Şaru îl urăşte cumplit –, ci pentru că viziunea personală, unitară şi îndrăzneață asupra temei (“relațiile dintre părinți şi copii”) i-a mai trecut pe sub ochi cu un alt prilej. Nu numai optica, ci şi stilul, fraza scurtă, rezolută, formulările lapidare şi percutante îl duc cu gândul... unde? Da, la câteva din textele lui Mircea Voineag. Sunt exact elementele ce i-au plăcut la stagiar de la prima lui anchetă, argumentele pentru care l-a pus serios la treabă, l-a “şcolit” şi l-a “frecat”, i-a încredințat misiuni din ce în ce mai dificile, din zonele pretențioase ale meseriei, ajutându-l, când a trebuit, încurajându-l – când băiatul s-a temut că “pălăria e prea mare” (s-a întâmplat şi minunea asta, pe care Tudor o

aştepta ca pe o confirmare a calităţii învăţăcelului: Voineag a venit la el, mărturisindu-i deschis că sarcina l-a depăşit...), urmărindu-l cu ochi atent şi bucurându-se că redacţia câştigă în timp record un condei ager. Ar întreba-o pe dirigintă dacă există vreo legătură între textul referatului şi ziaristul stagiar Mircea Voineag, dar se jenează; e sătul de gafe cu Paula Ioachim.

Da, interesant... Chiar foarte interesant, recunoaşte Şaru. Frapează în expozeu inversarea rolurilor. Copiii sunt priviţi mai ales ca viitori adulţi, apelându-se mereu la această dimensiune potenţială ce se transformă – după opinia autorului – într-una reală mult mai rapid decât îşi imaginează părinţii şi chiar decât simt copiii. Adulţilor, în schimb, li se vorbeşte ca unor elevi ai unei imaginare “şcoli a părinţilor”, unde sunt chemaţi – reverenţios, desigur – să înveţe a-şi exercita calitatea de părinte. Până aici lucrurile nu-l miră prea mult pe Şaru; recunoaşte ideea Paulei Ioachim. Dar... de unde insistenţa cu care se repetă în cele nouă pagini cuvântul “adevăr”? Pe noţiunea de adevăr – ca temelie a procesului educativ – e construită întreaga demonstraţie: adevăr în relaţia părinte-copil, adevăr între profesor şi elev, adevăr în familie –, ca “oxigen”, ca ciment al coeziunii ei, adevăr în relaţiile dintre copii, adevăr în orice relaţie interumană... Asta a mai auzit; “sună a Voineag”. Aproape că-i vine s-o întrebe pe dirigintă, în glumă: de unde atâta adevăr? Oricum, ai ce discuta pe marginea unui asemenea punct de vedere, interferat cu toate situaţiile de viaţă existente într-o clasă cu treizeci şi doi de elevi!

— Şi unde va avea loc dezbaterea?

— Hai să-i spunem, totuşi, întâlnire. Mi se pare mai puţin crispant... Unde? În sala de festivităţi. Tudor se sperie.

— De ce nu în clasă?

— Simplu: pentru că nu încăpem. S-au anunţat treizeci de părinţi şi zece profesori... plus elevii. Ca să nu mai spun de invitaţii mei personali.

Tudor face ochii mari. Atâta lume? Şi “invitaţi personali”? Ce surpriză pregăteşte diriginta?

— Nu vă speriaţi, vin oameni “de bine”. Din câte-mi amintesc, domnule Şaru, altă dată nu vă impresionau atât de uşor nici mulţimea, nici sălile impunătoare...

Nu se poate! Acum Paula Ioachim face o trimitere foarte concretă la ceva anume, de care el nu ştie şi care, poate, ar explica atitudinea ei totuşi ciudată pentru o străină la modul absolut...

— Vă referiţi la... ce?

— Ooo, la nimic important! Oricum, s-a întâmplat de mult, tare de mult... Un bal al bobocilor, domnule Şaru, în care sora dumneavoastră, pe atunci Irina Şaru, era un fel de regină neîncoronată a balului, ca cea mai interesantă – din toate privinţele – studentă din ultimul an al facultăţii... De-abia venisem din provincie, noi, bobocii, şi ne uităm la ea ca la un ideal! În plus, “beneficia” de prezenţa fratelui ei, ziarist cunoscut... Îmi aduc aminte că venise lume cu ghiotura, de-abia se putea respira în sala imensă, dar asta nu v-a incomodat defel... Împreună cu Irina, aţi dominat “adunarea”, deşi existau băieţi şi bărbaţi, slavă Domnului!

Tudor este de-a dreptul speriat.

— M-aţi cunoscut... atunci? Iertaţi-mă, e stupid să întreb, ar fi trebuit ca eu să...

— Am avut chiar cinstea să dansez de şase ori cu dumneavoastră; recordul absolut al studentelor din anul I în materie de “succes la Tudor Şaru”. Dacă asta vă spune ceva... aveam o rochie albastră, aproape de uniformă, cu guleraş alb, aşa cum se purta pe-atunci în Câmpulungul

meu natal... Nu prea “ținea piept” toaleta mea modei bucureştene, dar, cum vă spun, ați trecut cu mărinimie peste acest detaliu... După ce ați plecat, o colegă – aflată întâmplător lângă dumneavoastră şi Irina – mi-a spus că m-ați botezat, într-o discuție cu sora dumneavoastră, “boboaca albastră”. Acum vă pot mărturisi: în tot cursul anului I mi-am purtat porecla cu mândrie. A fost primul meu succes!

“Idiotul de mine, cum am putut uita? Scleroza, Şarule!” Exact aşa a fost... O fată suplă, bine făcută, brunetă, plăcută, care dansa ca un fulg şi care la a treia invitație (a doua consecutivă) a pornit în brațele lui spre marmura lucioasă a spațiului de dans, roşie ca focul... Ba n-a fost chiar aşa; Paula i-a ascuns ceva – acum îşi aduce aminte de parc-a fost ieri:

— Ați numărat în cele şase dansuri şi tangoul la care m-ați invitat dumneavoastră, singurul “damentango” anunțat de orchestră?

Este rândul Paulei Ioachim să roşească, exact ca atunci:

— Nu, nu l-am numărat...

— Deci, am dansat de şapte ori! Asta înseamnă că suntem cunoştințe vechi şi, ca să zic aşa, apropiate...

Paula îl priveşte lung; aparent îi dă dreptate, dar...

— Exact. Atât de vechi şi atât de apropiate, domnule Şaru, încât nici nu ne mai recunoaştem.

Tudor înghite-n sec, primind lovitura în plin. “Meritam”. Diriginta vede efectul spuselor ei şi îşi reproşează încurcătura lui Şaru. Adaugă repede:

— Asta nu are niciun fel de importanță, iertați-mă... V-am amintit episodul ca un argument la afirmația că nu e cazul să vă temeți de lume multă. Veți fi în elementul dumneavoastră, vă asigur...

“Boboaca albastră”! Luni de zile a suportat tachinările Irinei după acel bal într-adevăr reuşit, în care trâmbiţatul de la estrada orchestrei “Damentango” a găsit, ca din întâmplare, trei fete lângă el, pregătite să facă reverenţa... Cea mai rapidă, cea mai decisă a fost “boboaca albastră”, cu care a făcut – la acel dans, cu precădere – un cuplu desăvârşit. Ţine minte cum li se făcea loc în mijlocul ringului de dans, perechile din jur se fereau pentru a nu stânjeni volutele plutirii pe cât de tandre, pe atât de ample şi pline de fantezie a fetei în costum de şcolăriţă, în braţele bărbatului tânăr – pe atunci, frumos, hotărât parcă să pună în acel dans toată graţia sa înnăscută. “Ce mică e lumea!... Boboaca albastră... Cine ar fi crezut!...”

A plecat de la şcoală într-un fel liniştit, dar împovărat de amintiri. Aşa se întâmplă cu ce-a fost odată; când tragi de o verigă, zornăie tot lanţul... La un an după acel bal a cunoscut-o pe Iulia; după alte şase luni, era căsătorit. Interesant; atâtea şi atâtea momente din viaţă i-au revenit în memorie de nenumărate ori (cel puţin zilele petrecute cu Nicu Tăbăcel, pe când era un puşti, şi le aminteşte aproape pe fiecare, deşi au fost sute!), numai episodul de la balul bobocilor – niciodată până azi. Ar fi fost normal să nu-l uite. Atunci a plecat în zori, spre cămăruţa lui de burlac, atât de vesel, atât de bucuros pentru succesul lui (nu există bărbat sau femeie care, plecând de la un bal, de la o reuniune, să nu-şi facă – mai mult sau mai puţin conştient – bilanţul, să nu-şi evalueze adică, mai mult sau mai puţin lucid, succesul ori insuccesul). Tudor ar fi avut toate motivele să-şi amintească acea seară şi, bineînţeles, imaginea fetei care dansa, într-adevăr, dumnezeieşte... dar uite, a trebuit să vină însăşi fata, azi femeie trecută de patruzeci de ani (“sau cât o fi având? După cum arată, poţi să-i dai mai puţin, dar dacă e cu trei ani mai mică decât Irina...”) şi să-i amintească bărbatului de aproape cincizeci că...

Cincizeci. O jumătate de secol... Dacă speranța medie de viață este plasată undeva, spre şaptezeci şi cinci, înseamnă că n-a mai rămas nici o treime. De aceea i se spune, oare, “vârsta a treia”? Asta... în medie, dar totul se poate sfârşi oricând (dacă nu apucă l05 ani, cum i-a ghicit odată o țigancă în palmă). Pe vremuri, oamenii trecuți de cincizeci se îngrijeau de cavou, începeau să se pună bine cu lumea de dincolo, cu viața de apoi... Dar, poftim la ce se gândeşte! El nu şi-a rezolvat problemele nici aici, în lumea asta... Are de scos la liman un copil; are de aşternut pe hârtie ce brumă a înțeles din două vârste trăite până la “a treia” şi vrea cu tot dinadinsul să facă şi una, şi alta, deşi deocamdată se cam bat cap în cap. Poate numai deocamdată. Vom vedea...

... Ca un făcut, tocmai azi, când îl aşteaptă atâta lume la şcoală, peste Şaru a picat una din acele obligații neprevăzute ce nu se pot nici refuza, nici amâna, nici “pasa” altora – deşi ultimul dintre cele trei procedee nu-i stă în fire lui Tudor. Într-o grabă nebună s-a descurcat cum a putut mai bine, scuzându-se, totuşi, la un moment dat, față de colectivul în care fusese convocat pentru elaborarea unui material important, solicitat de Ministerul Învățământului, promițând să aducă mâine dimineață o primă formă gata redactată (ceea ce, evident, toți ceilalți au aprobat cu entuziasm). Şi-a condus apoi maşina ca la raliu, a urcat scările în fugă... dar, în ciuda tuturor eforturilor, iată-l, intră în sală cu câteva minute după ora fixată, gâfâind de alergătură şi jenat la culme de întârziere. Pe scaune, peste optzeci de persoane, elevi şi adulți. La masa “prezidiului”, Paula Ioachim, un bărbat, o femeie şi o elevă în uniformă. Probabil adineauri a început adunarea, pentru că diriginta n-a apucat să înceapă lectura referatului. Explică scopul întâlnirii, invită la participare activă, solicită întrebări, cere formularea fără reținere a oricăror rezerve sau opinii în contradictoriu cu referatul şi – la intrarea lui Şaru, care i-a

luat o piatră de pe inimă – prezintă pe invitatul discuției de azi. Noul venit este poftit la prezidiu, scaunul liber pe el îl aşteaptă, dar Tudor refuză categoric, strecurându-se pe unul din locurile goale din sală, lângă un băiat brunet şi – probabil – tatăl său.

Graba şi emoția l-au împiedicat să perceapă sala din primele clipe. Acum, pe măsură ce se linişteşte, descifrează cu interes chipurile din bănci, atât cât poate vedea de la locul său. Iată-l pe Adrian; lângă el, Malvina Samurcaş şi... e chiar Irina? Da, a venit şi sora lui. Deci, aceştia erau "invitații personali" ai Paulei Ioachim! In spatele lor, altă surpriză: Mircea Voineag. Aşadar... flerul său nu l-a înşelat; stagiarul are o contribuție directă la redactarea textului, care a şi început să fie citit cu dicție impecabilă şi frazare perfectă de către dirigintă. De unde până unde, Voineag implicat în povestea de azi? Gândul îl frământă. "Nu cumva starea lui specială din ultima vreme se leagă de...? Vom vedea." Azi, Tudor speră să înțeleagă mai multe.

Pe măsură ce ideile referatului ajung în sală, fizionomia chipurilor urmărite de Şaru se modifică vizibil. Elevii devin mai atenți – o atenție concentrată, aproape gravă, parcă în consonanță cu statutul ce li—l conferă spusele Paulei Ioachim. Adulții... ei, aici e frumusețea! Unii dintre adulți încep să schimbe priviri nedumerite între ei. Cum, adică? Au fost chemați la şcoală să li se spună că "meseria de părinte" se învață? Că față de copil, părintele trebuie să folosească, întotdeauna, adevărul, tot adevărul, numai adevărul? Adică, vezi dumneata, nu numai copilul trebuie să-i spună tatei sau mamei tot; nu numai copilul are datoria să nu ascundă nimic, să nu mintă, să nu decidă cu de la sine putere ce este şi ce nu este de spus, ci şi tata sau mama față de copil! Ciudată optică... Adică... eu şi copilul meu – totuna? Aceeaşi poziție, aceleaşi obligații? Chiar lângă Tudor, bărbatul venit, probabil, pentru băiatul brunet – cu

care seamănă leit – se foieşte pe scaun, întoarce capul, încearcă să “prindă” privirea celor de-o vârstă cu el, căutând parcă sprijin şi confirmare la cei din jur pentru nedumeririle sale. “Va fi interesant” – gândeşte Şaru, aşteptând cu nerăbdare discuțiile, curios să vadă în ce măsură semnele de întrebare, atât de evidente pe chipuri, vor fi exprimate prin viu grai.

După dirigintă, ia cuvântul eleva de la masa prezidiului. Cu o anume prețiozitate, parcă dorind să demonstreze că şi-a însuşit perfect limbajul maturilor, fata mulțumeşte pentru inițiativa dirigintei –, dar mai ales pentru modul cum este privit elevul în cadrul acestei dezbateri. “Copilul tras de urechi” – la figurat – a lăsat locul tânărului aflat în pragul vieții, proiectat pe fundalul răspunderilor sociale de mâine. Că unii elevi nu justifică încă un asemenea mod de a fi priviți şi tratați, că unii nu înțeleg cât de mic este pasul ce-i mai desparte de viața adevărată, în care răspunderile nu se mai pot eluda, asta este altceva... Nu după ei trebuie judecată clasa; nu la nivelul lor trebuie aliniat nivelul unei discuții atât de importante, dar, probabil că, şi pentru ei, numai o asemenea abordare a problemei răspunderii, numai confruntarea cu un asemenea statut, de viitori cetățeni – şi nu peste o veşnicie, ci mâine, poimâine! –, vor fi de natură să-i trezească la realitate. Vorbeşte, desigur, despre cei ce-şi prelungesc nejustificat copilăria, înțeleasă ca absolvire de obligații, dintre care adevărul stă la loc de cinste, alături de muncă.

Fata se aşează pe scaun, îmbujorată de emoție şi evident mulțumită de sine, în aplauzele colegilor ei şi – ceva mai moderate – ale adulților, dintre care câțiva nu aplaudă deloc.

Diriginta intervine:

— Şi acum... cine vrea să spună ceva, să întrebe ceva... Aveţi cuvântul!

Sala zumzăie ca un stup. O rumoare s-a instalat, semn că de pe peste tot ar fi ceva de spus ori de întrebat, de vreme ce se discută intens, chiar dacă pe şoptite, între vecini. Începutul îl face un bărbat înalt, de o eleganţă pedantă, trecut, probabil, de şaizeci de ani. Precizează din capul locului că este profesor pensionar, că a ascultat cu deosebit interes, că felicită colectivul clasei şi pe dirigintă pentru ideea de a pune în dezbatere o asemenea temă dificilă şi delicată, şi încă dintr-o optică atât de... atât de... să-i zicem curajoasă. Personal subscrie la multe din ideile exprimate, şi cum ar putea să n-o facă? Doar cuvântul cel mai des folosit în referat a fost "adevăr", cuvânt cu îndelung verificată putere de seducţie; cucereşte pe toţi. L-a cucerit şi pe el; de altfel, era cucerit de mult... Dar, atenţie: ce nu rezultă prea bine din expunere, ba chiar lui i s-a părut că lipseşte, este ideea de distanţă.

Educaţia este un proces cu educaţi şi educatori. Să mai spunem cine sunt educaţii şi cine educatorii? Intre ei este, obligatoriu, o distanţă. Ca în legea circulaţiei, la autoturisme (iertată să-i fie comparaţia poate schematică, dar – se va vedea – plastică); dacă distanţa nu e respectată, dacă e micşorată sau anulată, se produc accidente. Ei bine, ca să ferim procesul educativ de ciocniri mai mult sau mai puţin grave, trebuie să cunoaştem exact poziţia factorilor ce intră în proces şi, mai ales, distanţa dintre ei. Părintele este părinte, educatorul este educator, iar elevul este elev; cât n-a dobândit încă statutul de om al muncii, de cetăţean, de părinte şi de cap de familie, copilul, chiar adolescentul, nu poate fi pus pe acelaşi plan cu educatorul său din niciun punct de vedere. Să nu uităm: nu principiile sunt educatorii, ci oamenii însărcinaţi de societate să "predea" principiile generaţiilor tinere. Să nu micşorăm şi să nu

dărâmăm piedestalul educatorului – părinte, profesor, diriginte, oricum s-ar numi – de dragul principiilor, pentru că operația se va întoarce chiar împotriva principiilor!

Bărbatul a vorbit calm, demn, sigur de sine, în cuvinte alese şi abil legate, vădind un îndelung exercițiu al expunerii libere în fața unui auditoriu. Cum s-a aşezat, de lângă el țâşneşte pur şi simplu un alt bărbat care – în cu totul altă stare de spirit şi cu un alt limbaj – dă expresie nedumeririi sale:

— Bine-a zis antevorbitorul: să păstrăm distanța! Păi... cum? Adică... exact cât e obligat copilul meu să-mi spună adevărul, sunt şi eu obligat să i-l spun lui? Deci eu să-i controlez carnetul de note, frecvența, purtarea la şcoală, iar el mie... ce? La 16 ani, copilul trebuie să ştie chiar tot ce se petrece în casă?

Paula Ioachim întreabă cu candoare perfidă:

— Nu vă supărați... Ce s-ar putea petrece într-o casă, de natură să trebuiască a fi ascuns unui băiat sau unei fete de 16 ani?

Omul se încinge. Acum vorbeşte şi mai precipitat:

— Nu ştiu! Într-o casă se întâmplă multe! Şi mai bune, şi mai rele... că aşa e viața. Nu copilul e chemat să judece!

— Credeți că, trăind în casă şi văzând cu ochii faptele, el nu judecă? Trebuie să-i dea cineva permisiunea de a judeca ce vede? Cum şi cât exprimă, asta e altceva; de judecat, însă, vă asigur că nimeni nu-l va putea împiedica. Mai mult; lipsa experienței de viață ar putea să-l ducă la concluzii greşite din ceea ce crede el că se întâmplă: uneori, aparențele înşeală, ştim bine. Deci... nu e mai sănătos să se petreacă totul “la lumină”, să se discute deschis, adevărul să nu fie “furat”, “tras cu ochiul” prin gaura cheii, ci spus pe față, chiar de către maturi?

Bărbatul nu are argumente pe loc; vrea să se aşeze, deloc convins. Înainte de a abandona disputa sau de a oferi cuvântul altcuiva – pentru că nu este singurul din sală cu această opinie –, pronunță cuvintele care-l fac pe Şaru să fiarbă:

— Mda... “Adevărul, tot adevărul, numai adevărul”... Aşa, ca metaforă, nu sună rău! Dar să ştiți că viața nu e literatură, doamnă dirigintă!

De la locul lui, Tudor cere cuvântul, adresându-se direct bărbatului care tocmai îşi ocupă locul pe scaun:

— Îmi permiteți o întrebare... ? Pentru că viața nu e literatură, credeți că avem dreptul să o trăim oricum? Chiar şi fără adevăr, sau cu adevărul spus cât şi cum ne convine?

Omul se apără vehement:

— N-am zis aşa; exagerați! Am vrut să spun că de trăit, nu se trăieşte ca în cărți! Nu mi-o luați în nume de rău, ştiu că scrieți cărți, ne-a spus doamna profesoară, dar... de la literatură la viață e drum lung, să ştiți! Avea dreptate antevorbitorul: copilul e copil şi părintele e părinte! Cum să-i spun eu copilului ce mă priveşte pe mine? De unde până unde moda să ştie el ce probleme, ce necazuri trăiesc eu? Aşa am ajuns? Să dau socoteală copilului? Să mă judece? Pe mine, om matur, tatăl lui? Îi spun ce trebuie şi cât trebuie să ştie, atât! Eu zic să fim mai atenți ce le băgăm în cap şi la şcoală, şi prin cărți, că una e cartea şi alta e viața...

“Ne apropiem...” Şaru toarnă puțin gaz pe foc:

— Dacă nu sunt indiscret... cum este viața, după părerea dumneavoastră?

— Aşa cum e! Parcă nu ştim... Parcă nu trăim toți şi nu ştim cum se trăieşte...

Aici dorea Şaru să se ajungă. Simțea că referatul va împinge aproape inevitabil discuția spre această zonă. O

aştepta, pregătit; este vechiul lui “of.” Se ridică de pe scaun şi, adresându-se la început celui cu care angajase dialogul, în câteva clipe captează atenția întregii săli, în care rumoarea s-a potolit ca prin farmec.

— E adevărat. Nu trăim toți şi întotdeauna aşa cum ar fi ideal să trăim, aşa cum “scrie în cărți” – după expresia atât de plastică, folosită adineauri. Să-i scoatem, deocamdată, din cauză pe copii şi să vorbim despre noi, oamenii maturi. N-am scăpat de neadevăr, de atâtea şi atâtea rele ce ne urâțesc viața. Idealul de echitate, formulat de-a lungul timpului în atâtea şi atâtea modalități, este încă un ideal, iar pentru unii, nici măcar atât, de ce n-am recunoaşte-o? Ştim că nu arareori se trăieşte fără muncă ori cu muncă puțină, şi cei ce trăiesc aşa o duc al naibii de bine, pentru că ei se înghesuie primii la împărțeală, ba chiar şi primesc! Să vă mai spun eu că meritul, valoarea, munca nu sunt peste tot şi întotdeauna singurul criteriu de apreciere, de promovare şi de răsplată?... Ceea ce ar trebui să se plătească scump, uneori se răsplăteşte gras, din păcate... Tăcerea se dovedeşte a fi “de aur”, deşi cerem cu toate prilejurile, şi apăsat, să spunem curajos adevărul în față, să dezvăluim etc, etc... La asta vă refereați, dragă domnule, când spuneați că “viața nu e ca în cărți”, nu-i aşa? Şi, poate, la altele, de acelaşi fel sau mai rele?

Omul confirmă, bucuros că adversarul său de idei are, în fond, aceeaşi părere:

— Sigur că da! Şi mai sunt, ohoo!

— Aşa este. Până aici, vă dau dreptate. Nu trăim aşa cum ar fi bine, cum ar trebui să trăim. Există în noi şi inerție, şi idei greşite, şi năravuri... Există printre noi tare morale de tot felul şi, evident, purtători ai acestor tare. Dar dacă aşa stau lucrurile – ce e de făcut? Iată, ne-am adunat la şcoală, unde copiii noştri învață matematică, fizică, geografie,

istorie, română, dar mai ales învaţă să fie oameni. Recunosc, în deplin acord cu dumneavoastră: viaţa ce-i aşteaptă nu e populată doar cu oameni cinstiţi şi drepţi. Dar, vă întreb: copiii noştri... cum să fie? La ce zonă a realităţii să-i aliniem? Avem dreptul să nu-i formăm în cultul adevărului şi al dreptăţii? Ne lasă conştiinţa să-i creştem altfel decât în climatul dreptelor principii numai pentru că există oameni conduşi de principii strâmbe sau fără niciun fel de principii? Şi dacă tot am rostit cuvântul “principii”, îmi permit să mă îndoiesc de adevărul afirmaţiei făcută adineauri. Eu aş alege altfel între principiu şi cel chemat să-l aplice sau să-l propage. Principiul nu educă prin aparatul transmiţător, ci prin chiar forţa adevărului său! Oamenii sunt oameni şi se pot înşela, pot greşi, dar un principiu, dacă e drept şi adevărat, niciodată! Mai mult: principiul se poate lipsi, la un moment dat, de ajutorul educatorului, degajându-se către copil direct din substanţa faptelor de viaţă, dar nu ştiu ce s-ar alege de un educator fără principii. Mai bine zis: ştiu, şi refuz să-mi imaginez o asemenea realitate! Apoi... piedestalele făurite prin ascunderea sau trunchierea adevărului sunt atât de şubrede, domnule profesor, încât mie mi se par dărâmate gata.

Permiţându-şi o scurtă “pauză de respiraţie”, Tudor se întoarce, o clipă, spre cel cu “distanţa” şi “piedestalul”, apoi reia:

— Dar să revenim... Ştiţi, nu-i aşa, că, la cea mai mică neatenţie, un şmecher care-ţi face nota de plată e gata să adune “2+2=7” sau să înmulţească “3x3=15”, ca să-şi creeze venit fără muncă. Aşa e?

De peste tot vin confirmări, în toate modurile cu putinţă.

— Perfect! Imaginaţi-vă însă ce s-ar întâmpla dacă, pornind de la constatarea că, uneori, până şi aritmetica este

relativă, şcoala i-ar învăța pe copii că “2+2= cât ne convine nouă”, sau “3x3= cât ne aranjează mai bine la buzunar!”. Vi se pare aberant, nu? O să-mi răspundeți, poate, că matematica e matematică şi educația e educație; alt grad de rigoare, de exactitate... Aşa să fie? Oare în domeniul educației nu există legi precise? Credeți, de plidă, că în materie de adevăr şi neadevăr, de cinste şi minciună, se poate aproxima oricât şi oricum? Că în domeniul acesta – aparent deschis tuturor posibilităților – culegi altceva decât ce ai semănat? Că te poți aştepta la bine, deşi ai sădit mlădiță otrăvită sau ai lăsat buruianul să sufoce nevoia organică de adevăr, de dreptate, de bine şi de frumos din sufletul copilului? “Viața nu e literatură!” Am mai auzit expresia asta. O urăsc! Pentru că... ştiți cum se poate traduce? Să vă spun eu: numai în romane oamenii trebuie să trăiască după norme morale înalte şi ferme; în viață... cum se poate; mai cu ciupeala, mai cu învârteala, mai cu ocaua mică, mai cu minciuna convențională, că... aşa e viața! Eu cred că atunci când vom reuşi să trăim “ca în cărți”, iar cărțile nu vor ignora viața, viața adevărată... ei bine, de-abia atunci doi şi cu doi vor face întotdeauna patru, şi în matematică, şi în nota de plată a ospătarului, şi în aritmetica asta complicată a relațiilor dintre oameni, inclusiv a relațiilor dintre părinți şi copii.

Poate că aritmetica educației, despre care vorbesc, nu are doar patru operații, poate că dialectica ei este infinit mai bogată şi mai subtilă; atât de subtilă, încât nu o sesizăm, ceea ce nu înseamnă că ea nu există... Dar să fie limpede: şi aici, ca şi în matematică, la un moment dat se trage linie şi se face socoteala. Este perfect posibil ca o familie, sau zece, să nu obțină întocmai ce-a investit în copii; determinările sunt multiple şi complexe, există fenomene ce scapă controlului părinților, îi depăşesc; există întâmplare, există nenorociri, există moşteniri genetice nefericite care

izbucnesc la a treia sau a patra generație... dar câte nu există când e vorba de format un om! Dacă la scară individuală excepțiile sunt posibile, la scară socială... să nu ne îndoim nici o clipă: o societate, în ansamblul ei, are tineretul aşa cum şi l-a crescut. Adică pe măsura cantității de adevăr investit în opera de pedagogie socială, desfăşurată conştient sau nu, cu program sau fără, deliberat – deci dirijat – sau nu. Aceasta e problema!

Într-o străfulgerare de gând, Tudor se teme: "oare tot omenetul ăsta are chef de discursul meu? Nu "cad greu" atâtea principii adunate grămadă? S-or fi săturat copiii ăştia de lecții, iar adulții – de discursuri". Dar scrutând cu privirea auditoriul, realizează că toți sunt numai ochi şi urechi. Continuă, mai liniştit:

— Ne întrebăm dacă datorăm copiilor adevărul... Dar când să-l învețe, dacă nu acum? Şi de la cine – dacă maturii îşi pun problema "cât anume din adevăr trebuie dezvăluit copilului?" Dacă nu învățăm bine lecția asta la vârsta receptivității maxime, să ne mai mirăm că la maturitate nu o ştim, sau o ştim trunchiat?

Am văzut, nu o dată, părinți care, la apelul telefonului, trimit copilul să ridice receptorul: "Ia vezi cine e... Dacă sună de la serviciu, nu sunt acasă..." Ştiu, nu e asta cauza principală a deprinderii de a minți, după cum e stupid să crezi că cine a văzut zece filme cu împuşcături, ajunge criminal. Determinările unui caracter, ale unui fel de a fi, sunt, fără îndoială, infinit mai complexe şi mai subtile decât semnul de egalitate pus mecanic şi vulgarizator între un fenomen considerat cauză şi alt fenomen, considerat efect. Să ne ferim de simplificări troglodite, dar să nu uităm că, în educație, totul se acumulează; ceva care în sine nu e neapărat nociv, prin repetare devine – pe nesimțite – element component şi apoi determinant al unui climat, iar

climatul influențează direct – în bine sau în rău. Minciunile “nevinovate”, zise “minore” sau “uzuale”, mă rog, “convenționale” sau “benigne” – spuneți-le cum vreți –, prin repetare încep să spună copilului că se poate scăpa dintr-o încurcătură mințind. Sigur, în “probleme mici”, în “probleme neimportante”... Dar, vă întreb: prezența părintelui acasă, atunci când ar fi trebuit să fie la serviciu, este o problemă minoră sau nu? Poate că acolo de unde a venit telefonul ardea ceva, se întâmpla ceva care ar fi reclamat prezența sau măcar cuvântul părintelui dornic să nu fie deranjat... Într-un asemenea climat să nu ne mire faptul că un copil începe să-şi ia libertatea de a “filtra” adevărurile, de a le împărți în “mici” şi “mari”, de mărturisit sau de ascuns... Aşa apare minciuna. Dacă noi trimitem asemenea oameni vieții, să ne mai surprindă că “aşa e viața?”

În treacăt fie spus, mie nu-mi place expresia nici măcar ca simplă constatare. Viața este cum o facem. Viața este cum suntem noi, oamenii. Nici o societate din lume, oricât de preocupată ar fi să elimine inechitățile de tot felul, nu poate face altceva decât să ofere cadrul, să creeze condițiile, climatul şi instituțiile necesare unei vieți drepte şi demne. Cadrul se umple însă cu ceea ce “toarnă” în el oamenii; cu faptele noastre, cu grija sau indiferența noastră față de semeni, cu delicatețea sau grosolănia noastră, cu sensibilitatea sau nesimțirea cu care trecem prin viață. Veți răspunde, poate: cadrul să fie coercitiv, societatea să pedepsească abaterile şi atunci... De acord! Dar pentru mitocănie nu se stă la închisoare! Nici pentru grosolănie, nici pentru nesimțire, nici pentru indiferență! Nu se poate lăsa totul în seama legii; aş spune că, în egală măsură cât de justiție şi de legi, viața depinde de noi! Dacă e aşa, hai să ducem lucrurile până la capăt! Hai să formăm oameni nu pentru orice fel de viață, nu pentru cum mai este, uneori, viața, ci pentru cum dorim, cum trebuie să fie!

Lunga pledoarie a lui Şaru – urmărită cu atenţie maximă – s-a întrerupt o clipă. În tăcerea creată astfel se aud până şi respiraţiile. Cel care a provocat intervenţia, poate mai puţin convins, poate mai puţin impresionat decât ceilalţi, întreabă, totuşi:

— Nu e rău ce spuneţi... Dar dacă îmi feresc copilul cu bună ştiinţă de adevăruri ce nu sunt pentru vârsta lui... uite, vreau să spun... greutăţi ale casei... unde tot nu are cum să mă ajute... Nu e destul că mă frământ eu? De ce să-l mai împovărez cu socotelile mele, întoarse şi pe faţă şi pe dos ca s-o scot la capăt?

— Vă referiţi la dificultăţi materiale, înţeleg... Dar cine nu-şi numără banii? Cine nu-şi socoteşte cu grijă mijloacele, ca să facă faţă tuturor nevoilor, şi în primul rând celor mai importante? Ştim cu toţii, din proprie experienţă: există situaţii neprevăzute sau priorităţi care impun renunţări, sacrificii, amânări în alte direcţii... Ei bine, credeţi că trebuie să ascundem copiilor asemenea adevăruri? De ce-am face-o? Ca să-i privăm de singura explicaţie adevărată a unor dificultăţi cu care, oricum, se confruntă? Doar copilul trăieşte în casă, nu se poate să nu simtă direct un moment de strâmtoare... De ce să nu fie alături de părinţi prin adevărul spus, înţeles şi însuşit? Îmi amintesc că pe vremea tinereţilor mele UTM-iste, se vehicula printre alte multe prostii şi prostioare, o formulă stupidă prin referatele din acel timp; ziceam, bătându-ne cu pumnul în piept: “Astăzi, când în ţara noastră tineretul este ferit de grijile materiale” etc... etc... Dar, dragii mei, oare... ce societate din lume îşi permite să “ferească” tineretul de grijile materiale? Nu tinerii vor avea de rezolvat grijile şi nevoile materiale ale ţării? Nu pe umerii lor va cădea soluţionarea tuturor problemelor dezvoltării? Iar dacă tinerii, adolescenţii ar trebui – chipurile – să nu dea piept cu dificultăţile materiale, atunci de ce credeţi că familiile foarte înstărite din Europa şi din lume îşi

lasă copiii să muncească o jumătate de vacanță, pentru a-şi putea plăti singuri excursia din cealaltă jumătate? Vă asigur: nu din sărăcie! Şi atunci, de ce să ne creştem copiii în seră, să nu ştie, să nu afle, să nu vadă şi să nu simtă?

Bărbatul priveşte spre Tudor cu revelația descoperirii unui adevăr senzațional.

— Aşa luate lucrurile...

— Eu cred că numai aşa trebuie luate.

De la locul său, profesorul contrazis – care şi-a dospit, probabil, îndelung cuvintele – intervine malițios:

— E părerea dumneavoastră...

— Evident, este părerea mea. Convingerea mea. Dialogul continuă, în interesul maxim al asistenței:

— Ar fi şi a mea, dacă nu ați comite două inexactități. Prima: suprimarea distanței, problemă despre care am vorbit...

— ... Şi la care am încercat să vă răspund...

— Ați încercat, dar nu m-ați convins. A doua: exagerarea efectului nociv al micilor convenții pe care azi nu le mai percepe nimeni ca neadevăruri sau minciuni... Să nu înspăimântăm părinții cu istorii despre ce-i aşteaptă dacă nu răspund personal la telefon sau dacă învață copilul să-i scape de pisălogi! Credeți că un asemenea fleac are aceeaşi greutate şi trebuie judecat la fel ca, de pildă, încercarea unui copil de a falsifica semnătura părintelui într-un carnet de elev, în dreptul unei note proaste?

Şaru începe să se monteze. E perfect conştient că acum se confruntă nu cu neştiința naivă, dar de bună credință, ci cu orgoliul atins al educatorului ce îşi închipuie că cineva îi atacă “piedestalul”...

— Ceea ce cred, sau mai exact ceea ce ştiu la fel de bine ca dumneavoastră, stimate domnule profesor, este că

niciodată o semnătură falsificată de un copil şi niciun alt act de eludare a adevărului de către un nevârstnic n-o să determine un părinte să mintă, în timp ce minciuna părintelui – mică, mare, nevinovată, uzuală –, prin repetare (cum am mai spus şi am subliniat!) poate determina şi de cele mai multe ori chiar determină, la copil, deprinderea de a minți. Aici... nimic de zis! Teoria dumneavoastră cu distanța se potriveşte perfect! Este, într-adevăr, o mare distanță între consecințele minciunii unui adult şi cele ale minciunii unui copil; cel puțin în plan educativ, că despre el vorbim... Un ropot de aplauze izbucneşte spontan din sală. Aplaudă copiii, aplaudă părinții, aplaudă bunicii, asistența şi prezidiul... Când se face din nou linişte, Şaru îşi reia firul gândului:

— Cât despre exagerarea importanței adevărului şi a urmărilor minciunii... Cum să vă spun? Poate că exagerez; nu ştiu. Poate că e obsesie, ideea mea fixă. Dar... hai să socotim cât rău a făcut minciuna de când există om şi societate. Dacă vreți, pot demonstra cu uşurință că la baza unui număr incredibil de tare umane, de fenomene păcătoase şi stări de lucruri nenorocite se află minciuna, pe care nu îndrăznesc să o justific nici în stările ei cele mai nevinovate – dacă există o asemenea stare! Nu uitați că fanatismul de toate felurile, inegalitatea raselor şi, de aici – ura de rasă – se bazează, în esență pe minciună. Demagogia este şi ea tot minciună, ca şi duplicitatea, ca şi fariseismul, ca şi dezinformarea (auziți ce nume frumos au găsit minciunii: “dezinformare!”), ca şi infidelitatea, trădarea, corupția, prefăcătoria, intriga, impostura... Toate conțin în structura lor, mai mult sau mai puțin – minciuna. Unele sunt chiar minciună în stare pură! Calomniatorul povesteşte mincinos o realitate, trădătorul minte un legământ, o cauză, un ideal sau un prieten... Până şi snobul, ce face altceva decât minte, din moment ce afişează gusturile altora şi

pretinde că sunt ale lui? De asta sunt atât de înverşunat împotriva minciunii, domnule profesor. Urmăriți, vă rog, efectele minciunii – sub diferitele ei forme – asupra societății omeneşti. E cumplit – dar câteodată e şi reconfortant – să constați cum a măcinat flagelul acesta temelia unor state, instituții, civilizații, sisteme sociale! Cum s-a năruit, mai devreme sau mai târziu, tot ce-a fost clădit pe minciună...

Şi ce simplu, ce uluitor de simplu este leacul! Cât de la îndemâna noastră este adevărul! Până şi delincventul de drept comun, asta află prima dată: dacă recunoaşte adevărul, i se micşorează pedeapsa. Iar noi ne întrebăm dacă trebuie să-l spunem sau nu copiilor – care nici măcar nu mai sunt copii ?! Dacă e cazul să-l împărtăşim întreg, pe jumătate sau pe sfert?! Dacă numai ei nouă, iar noi – lor, nu?! De ce? Pentru că adevărul ne amenință prestigiul? "Piedestalul"? Aşa au început, să ştiți, toate marile minciuni ale istoriei omenirii: din convingerea unuia sau a altuia că adevărul e valabil şi obligatoriu pentru toți, mai puțin pentru el. Aşa s-a deschis drumul minciunii – ca plagă socială: din inegalitatea oamenilor în fața adevărului. Din privilegiul unora de a nu-l spune. Şi acum, cerem – pentru părinți, pentru educatori – dreptul de a nu spune copiilor adevărul? Dacă-i aşa, măcar să-i prevenim: "Priviți şi ascultați la noi, maturii, dar să nu cumva să faceți ce facem noi! Voi să fiți cinstiți, voi să nu mințiți niciodată, voi să mărturisiți întotdeauna şi bunele şi relele, nu ca noi, vârstnicii, care avem dreptul să spunem ce, cât şi cum ne convine..." Ce credeți, se poate?

In sală, nimeni nu mai răsuflă, nimeni nu mai mişcă; toate privirile sunt ațintite spre Şaru, care trage o gură de aer în piept cu o voluptate de parcă în clipa asta ar fi ieşit dintr-un costum de scafandru. Pauza prelungită – fără nici o intenție de efect oratoric – nu e întreruptă nici de cel mai

mic zgomot. Tudor, reia, cu voce puţin mai scăzută; a obosit:

— Ştiu, nu e comod să fii educator, în viziunea mea. Un părinte nu “predă educaţia” între ora cutare şi ora cutare, nu coboară de la o catedră imaginară pentru ca apoi să fie “liber” de obligaţiile pedagogului. El face educaţie tot timpul, nu numai – şi nici măcar în primul rând – cu vorba, cu morala, cu cicăleala, ci cu întreaga sa atitudine şi comportare, cu însuşi felul său de a fi. Cu exemplul său, mai concret spus; vrea, nu vrea, ştie ori nu ştie. Educatorul este expus ca într-o vitrină; copilul priveşte şi – inconştient – imită. Toate sistemele de educaţie sunt de acord a considera pedagogia modelului şi pedagogia faptei drept cele mai eficace. Mă veţi întreba: se poate trăi toată viaţa ca într-o vitrină? Să-ţi controlezi la infinit reacţiile, să te comporţi mereu şi mereu astfel încât să-i oferi copilului un model demn de urmat? Ei bine... la întrebarea aceasta nu am răspuns. Nu ştiu cât de greu este. Ştiu însă că e necesar. Când porţi răspunderea formării unui copil, trebuie şi merită să mergi până acolo încât să te modelezi şi – dacă trebuie – să te remodelezi pe tine însuţi, ca să nu regreţi mai târziu, când te vei recunoaşte cu durere în felul de a fi, reprobabil, al copilului tău.

Din sală, o voce de bărbat exclamă cu adeziune spontană:

— Aşa este! A spus o vorbă mare!...

Vocea aceasta... Ce-i aminteşte lui Tudor? De cine? Nu are timp nici să privească, nici să se concentreze pentru a o recunoaşte. Mai are de spus ceva şi nu vrea să se bâlbâie tocmai acum, la sfârşit.

— Mă bucur că există cineva de aceeaşi părere... Vreau să închei, redându-vă cuvintele unui gânditor pe care eu le consider capitale pentru înţelegerea misiunii educatorului. Cuvintele sună aşa: “Nu poţi învăţa pe nimeni nici ceea ce

ştii, nici ceea ce vrei, ci numai ceea ce eşti”. De fapt, asta am vrut să spun în toată prea lunga şi nu ştiu cât de coerenta mea intervenție: că merită să fim astfel încât, regăsindu-ne în copiii noştri, să nu roşim. Să-i putem privi în ochi.

Şaru se aşează pe scaun într-un ropot prelung de aplauze ce zguduie sala. Până şi profesorul care a declanşat vehemența lui Tudor bate din palme, la rând cu toată lumea. “S-a predat”, numai el ştie cât de convins... Când aplauzele se sting, chiar ține să încheie elegant disputa, recunoscând public victoria “adversarului”:

— Mă predau, domnule Şaru. Toată stima pentru elocința dumneavoastră...

— Adevărul e “de vină”, domnule profesor.

— Desigur, dar şi cel care îl scoate la lumină. Tocmai mă întrebam, ascultându-vă argumentația strălucită, dacă aveți, cumva, copii...

Tudor e năucit de întrebarea care nici măcar a întrebare nu sună, ci pare o vorbă aruncată aşa, în treacăt... Într-o clipă, realizează în ce capcană cumplită s-a vârât. Nu-l mai interesează profesorul, nici asistența... Adrian! Adrian e în sală! A ascultat pledoaria pentru adevăr, pentru adevărul întreg... A aplaudat împreună cu ceilalți copii, probabil mai puternic şi mai convins; are motive temeinice, desigur, să aplaude ideea că nu există zone în care copilul nu are acces când e vorba de adevăr, că nu există adevăruri strict pentru uzul adulților, pe a căror etichetă scrie: “accesul interzis!”. Deci, din seara asta, în orice clipă i se poate cere să... Refuză gândul. Deocamdată, fața zâmbitoare – sincer sau perfid zâmbitoare? – a profesorului pensionar îl priveşte, aşteptând răspuns. La masa prezidiului, Paula Ioachim e încordată ca un arc, neştiind dacă e cazul să intervină sau nu... Irina, Malvina Samurcaş, privesc şi ele cu sufletul la

gură spre Tudor. Mai ales Irina, care-l cunoaşte atât de bine, citeşte panica pe faţa lui.

Şaru s-a hotărât. Va recunoaşte că nu are copii şi va preciza că nu poziţia aceasta, de om plasat cumva în afara fenomenului discutat azi, i-a dictat convingerile de care – speră – nu se îndoieşte nimeni... Va spune că regretă sincer statutul acesta, conferit numai şi numai de întâmplare. Va mai spune apoi că... Dar nu mai e nevoie să rostească niciun cuvânt. Adrian Samurcaş s-a ridicat în picioare, adresându-se profesorului cu o uşoară ezitare, lăsând puncte de suspensie după primele trei cuvinte, ca şi cum nu s-a hotărât încă asupra formulării:

— Eu sunt băiatul...

Atâta este suficient. Profesorul mulţumeşte cu un gest, privind când la Adrian, când la Tudor:

— Mulţumesc, mulţumesc... Cu şi mai multă convingere, acum, respectele mele. Îl fericesc pe băiatul dumneavoastră !

Tudor a început să-şi tamponeze fruntea cu batista. În sală nu e cald, dar el simte broboane fine de sudoare, până şi cămaşa i s-a umezit în spate. “A fost cumva imboldul bătrânei? A fost iniţiativa băiatului?” Nu va şti, probabil, niciodată; ceea ce ştie sigur este că în clipa asta i-ar săruta pe amândoi. Pentru preţul unei minciuni... Şi pe urmă... descurcă-te!

Discuţia n-a mai continuat mult. Doi-trei părinţi au simţit nevoia să întărească cele spuse, subscriind la punctul de vedere exprimat cu atâta putere de convingere de invitatul clasei, chiar dacă aceasta îi obligă. Toţi mulţumesc şcolii pentru iniţiativă; da, la asemenea acţiuni să mai fie invitaţi, că merită, vor veni întotdeauna cu interes şi plăcere. Directorul felicită şi el clasa; iată un model de dezbatere pe

care trebuie să-l cunoască şi să-l extindă toate colectivele de elevi din clasele mari.

... Când totul se termină – cu succintul cuvânt de închidere şi de mulțumire, rostit de Paula Ioachim – spre Şaru se îndreaptă, spontan, tot felul de oameni. Nu-i cunoaşte, nu-l cunosc, dar pur şi simplu vor să-i strângă mâna. Ceea ce şi fac, într-o impresionantă demonstrație de simpatie şi admirație. Tudor se desprinde cu greu din mijlocul lor; vrea să meargă spre Adrian, să-i spună un cuvânt, să-i mulțumească măcar din priviri, dar un bărbat brunet, cam de aceeaşi vârstă cu el, îl opreşte, prinzându-l de mână şi privindu-l lung:

— Nu mă mai cunoaşteți, domnu' Şaru? Eu sunt cel de-a zis că aveți dreptate, adineauri, când...

Nu se poate! Deci vocea... Nicu Tăbăcel! El era “suporterul” anonim din sală! Tudor îl îmbrățişează ca pe un frate, şoptindu-i la ureche, strict pentru uzul lor:

— Nu ți-e ruşine, mă, hahaleră, să mă iei pe mine cu “domnule?” Tu? Pe mine, mă, Nicule?

De-abia acum Tăbăcel îşi permite să-l strângă şi el pe Şaru în voie, aşa cum ar fi făcut-o, probabil, de la început, dacă ar fi ştiut cât este de dispus “eroul zilei” să-şi amintească de adolescența lor...

— Ce-i cu tine, mă, Nicule? Nu te-am văzut de la bacalaureat! N-ai venit la nici o întâlnire cu promoția, ai dispărut aşa...

— Ce să spun, că şi multe întâlniri ați mai organizat! Tocmai când eram eu în străinătate v-ați găsit să vă adunați! Ştii de ce ți-am dat dreptate cu voce tare, Tudore? Pentru că ai, domnule! Adineauri, parcă le ziceai povestea vieții mele. Am să ți-o înşir, odată, pe îndelete, că merită, ai să vezi...

Acum, în câteva cuvinte, Nicu Tăbăcel – “eterna problemă” a clasei lui Şaru, de pe vremuri – apucă doar atât: să-i explice că are trei copii, unul elev aici, că de-aia a şi venit; ăsta e cel mai mic, ceilalţi doi sunt unul inginer şi celălalt ofiţer de marină. El, Nicu, după bacalaureat s-a făcut muncitor faianţar, foarte repede a devenit maistru, muncă frumoasă, bani – gârlă... Îl ştie Tudor, n-a prea fost “uşă de biserică” la tinereţile lui, dar când a dat de libertate şi mai ales de parale, a făcut-o şi mai lată. Noroc că s-a însurat, dar nici asta nu l-a potolit de tot. Şi uite-aşa... până a venit primul copil. De— atunci, gata! Pe treabă, Nicule, şi gata cu brambureala, că ţi-a ajuns! Şi-a făcut casă... o bijuterie! N-a mai auzit nimeni din gura lui o înjurătură sau o vorbă urâtă, nu l-a mai văzut nimeni proptit de gard, beat mort, bâjbâind după clanţa porţii... Păi ce cresc eu? Să-i fie ruşine copilului cu mine? Să-mi fie mie ruşine de el? N-ajunge cât am tras eu targa pe uscat, în şcoală? Am zis “gata”, şi gata a fost! Când te— am auzit spunând că omul merită să se schimbe doar ca să aibă ce arăta copiilor, mi-am recunoscut viaţa într-o propoziţiune, Tudore! Parcă-ţi curgea aur din gură...

— Aur, pe naiba! Numai gura de mine, şi nici măcar aia...

— Ei lasă, lasă...

Prima soţie i-a murit, – povestea Tăbăcel, în continuare, pripit, cât apucă să spună... A fost un timp plecat în străinătate, cu ARCOM-ul, a ajuns pe unde nici nu visa. Într-o zi, s-a pomenit cu o telegramă: să vină repede acasă, e necaz... Şi-a găsit soţia moartă şi îngropată; copilul – pe la neamuri... Trei ani i-a fost mamă şi tată. “Tudore, dacă m-ar fi văzut colegii din liceu pe mine, Nicu Tăbăcel, s-ar fi crucit!” S-a recăsătorit, a mai avut doi copii... Cu ei – acelaşi principiu, dar sfânt: să aibă ce vedea copilul la mine! Şi-a

făcut băieții oameni, e mulțumit, deşi... poate că ei l-au făcut ce este acum, nu el pe ei!

De mult n-a mai trăit Şaru o asemenea bucurie. Cuvintele amicului său îl ung pe suflet..

— Nu te las să pleci, Nicule. Am nişte obligații pe-aici, apoi... mergem undeva şi... uite... ne îmbătăm! Am eu chef să mă îmbăt cu tine!

— Cu mine? Fii, domnule, serios! Păi... cum să mă duc acasă beat? Să mă vadă ăla mic?!

Tudor izbucneşte într-un râs homeric, spre stupefacția celor din jur. I-a zis-o Tăbăcel! Il îmbrățişează încă o dată şi îi ia numărul de telefon; măcar o bere trebuie să bea împreună, într-una din zilele următoare...

— Asta e altă treabă; aşa, da...

Cei doi se despart, promițându-şi să se revadă curând. “Acum, Adrian”... La “ai lui”, un nou val de strângeri de mână. A lui Adrian e bărbătească, aşa cum şi-a dorit-o Şaru; explicațiile, momentul lor de intimitate omenească – dacă amândoi îl vor simți necesar – acasă, în liniştea apartamentului lor. Şi Voineag îl felicită; îl felicită şi-i mulțumeşte. Pentru ce? Pentru cuvintele rostite aici. Bine, dar asta... Ba nu; pledoaria lui Tudor i-a confirmat stagiarului o credință fundamentală, la care nu se ajunge uşor.

Maşina lui Şaru străbate ruta cunoscută: întâi la locuința Malvinei Samurcaş, apoi la Irina, apoi la Paula Ioachim, care şi acum, la despărțire, nu ştie cum să-i mulțumească lui Tudor pentru tot ce s-a petrecut azi, la şcoală. Ei, ce s-a întâmplat? O întâlnire cu părinții, să nu exagerăm... Numai atât? Numai atât. Ba nu, ea ştie bine că nu, doar a fost de față, are şi martori – spune diriginta, cu o urmă de zâmbet, privind complice spre Adrian; dacă e pe spus “adevărul, tot adevărul şi numai adevărul”, trebuie să recunoaştem că...

Tudor şi băiatul se despart de dirigintă, continuându-şi drumul spre casă în tăcere. Deşi totul a fost bine, deşi acum e bine, e linişte, în maşină parcă pluteşte presentimentul că amândoi se îndreaptă spre clipa care, mai devreme sau mai târziu, trebuia să vină. Prea s-a rostit de multe ori, azi, cuvântul adevăr, pentru ca sensul lui să nu pătrundă şi în casa lui Tudor Şaru, acolo unde Adrian Samurcaş crede că l-a descoperit, iar Tudor Şaru e convins că trebuie să-l ascundă, în ciuda celei mai intime, mai profunde dintre toate convingerile sale morale.

Au ajuns. Scoţându-şi însemnările din servietă pentru a se apuca neîntârziat de referatul ce trebuie predat mâine dimineaţă, Şaru se gândeşte în toate felurile. Cum e mai bine: să provoace acum o explicaţie cu Adrian? Să o evite? Să o amâne? Cert, în noaptea aceasta e obligat să rezolve textul materialului promis. E posibil să-i fie necesară toată noaptea şi, bineînţeles, are nevoie de linişte... Dar la fel de clar este că, după tot ce a spus azi, nu poate continua să tacă pur şi simplu. Trebuie măcar un cuvânt, oricât de voalat, oricât de învăluit, sau – dimpotrivă – foarte clar: un om poate şi trebuie să împărtăşească adevărurile lui, nu şi ale altora, încredinţate pe patul morţii, cu limbă de moarte, destinate să fie şi să rămână un secret... Va înţelege Adrian asta? Cum să-i explice? Cum să-l convingă de faptul că nu e un tertip, o scuză ieftină, un mod de a ieşi din încurcătură cu ajutorul uneia din “minciunile convenţionale” – exact ce a incriminat cu atâta înverşunare astăzi? “Da, o explicaţie este necesară. Va trebui să găsesc o modalitate, o cale... Dar altădată. Acum... strict – numai ceea ce i-am rămas dator”.

— Adriane...

Băiatul vine din baie, privind întrebător.

— Vreau să-ţi mulţumesc pentru gestul tău de azi, de la şcoală...

— Nu trebuie să-mi mulțumiți.

— Ba da, Adriane, ştiu bine că am pentru ce. M-ai scos dintr-un impas deosebit de...

Adrian îl întrerupe; treabă uşoară, pentru că Tudor, negăsind cuvântul potrivit, prelungeşte punctele de suspensie aşa cum nu face de obicei.

— N-am spus că nu aveți de ce. V-am întins o mână, aşa cum dumneavoastră mi-ați întins-o mie la discuția cu diriginta, de la doamna Irina. Acum... suntem chit.

Deci asta a fost! Băiatul a vrut să-şi plătească polița; atât!

— Îți mulțumesc, totuşi. Chiar şi pentru faptul că te-ai simțit obligat să achiți o datorie. Puteai să n-o faci.

— Vă asigur că n-o să-mi las niciodată neplătite datoriile. De niciun fel.

Cuvintele, tonul, privirile... Sau i se pare lui Tudor? Replica i-a sunat dur, cu subtext, iar ochii lui Adrian – o clipă îngustați, transformați în două dungi verzi, fosforescente – l-au fixat ca în nopțile de scandal pe care Şaru credea, spera din toată inima că le-a lăsat undeva, în urmă.

— Ce vrei să spui, Adriane?

— Nimic altceva decât ce-am spus. Sunt hotărât să-mi plătesc datoriile.

Tudor nu şi-a explicat niciodată cum de se fâstâceşte atât de penibil în discuțiile cu băiatul. Ca un făcut, el, omul de replică, întotdeauna cu cel mai potrivit cuvânt pe buze, gata să descopere fisura în argumentația preopinentului, în fața lui Adrian se simte nesigur, îşi adună greu gândurile, cuvintele întârzie să vină... De ce? In schimb, puştiul capătă atâta aplomb, atâta precizie agresivă, încât îl inhibă. Acum, de exemplu... ce să facă? Să continue o discuție în care – cu toată superioritatea lui intelectuală – simte că nu are nici o

şansă, de vreme ce nu poate uza tocmai de adevărul ce l-ar scoate din cauză? Să mărturisească ce nu are voie? Adrian parcă îi ghiceşte gândurile, spunându-i – cu privirile spre biroul plin de hârtii:

— Văd că aveți de lucru. Poate că nu e cel mai potrivit moment pentru...

— Am, într-adevăr, dar nu vreau să crezi că evit o discuție cu tine.

— Are vreun rost? Doar am mai discutat...

— Nu, n-am discutat; ne-am certat. Stupid şi inutil.

— Şi dacă vorbim calm, se rezolvă ceva?

— Nu ştiu; s-ar putea. Aş afla, de exemplu, ce crezi tu despre ce s-a întâmplat azi, la şcoală...

— Asta pot să o spun şi acum

— Mă faci curios...

— Dar... nu vă supărați?

“Ia-uite! Se scuză anticipat, se teme că opinia lui mă va supăra... Asta nu s-a mai întâmplat. Semn bun!” Şaru răspunde cu voce sigură:

— Îți promit că nu.

— Bine. Azi m-am convins că sunteți un orator extraordinar. Când vreți, puteți demonstra orice.

— Chiar şi... contrariul?

Adrian ezită. N-ar vrea să-l supere pe Şaru, dar nici să dea înapoi nu doreşte. Azi, mai ales azi, a înțeles că trebuie să-şi respecte tutorele, că trăieşte lângă un om deosebit, care merită cu prisosință admirația lui, dar... ceva mai puternic decât rațiunea îl face să încline capul de câteva ori, răspunzând afirmativ la întrebare. Uimirea de pe fața lui Tudor încurajează precizări şi nuanțări pe care, altfel, băiatul nu le-ar fi făcut.

— Contrariul ar fi fost mai uşor. De fapt, e şi mai simplu. Şaru simte cum încep să i se învălmăşească gândurile.

— Ce e mai simplu, Adriane?

— De dezvoltat ideea că sunt adevăruri care se pot spune şi altele care nu se pot spune.

Şaru întreabă, în ciuda faptului că simte cum fiecare cuvânt îl înfundă, ducându-l acolo de unde logica nu-l mai poate scoate:

— Aşa crezi?

— Aşa credeți dumneavoastră.

— Eşti convins?

Din nou, Adrian confirmă cu gestul mut, repetat, după care priveşte drept în ochii lui Tudor.

— Absolut convins?

— Absolut convins. Cel puțin până... până când îmi veți demonstra contrariul, spunându-mi...

Văzând reacția lui Tudor – pe care Adrian n-a dorit-o – băiatul adaugă repede:

— Nu v-o cer acum. Poate există ceva, nu ştiu ce, care... Odată o să aflu... Ne-am înțeles să nu vă mai supăr, suntem “în armistițiu”, aveți şi treabă...

Lui Şaru aproape că nu-i mai pasă de referat, deşi niciodată nu şi-a călcat cuvântul; când s-a obligat să ducă un text, într-o zi şi la o oră anume, mort, copt – l-a dus, şi a fost bun. Se apropie de băiat, întrerupându-l cu voce gravă:

— Mă crezi demagog, Adriane?

Băiatul neagă, cu o vehemență care nu-i scapă, ba chiar îi face bine lui Tudor:

— N-am spus asta!

— Asta se înțelege.

— Nu neapărat. Diriginta v-a rugat ceva; ați ajutat-o, şi încă strălucit. Dacă nişte oameni au învățat ceva important din cuvintele dumneavoastră... ce mai contează restul?

Tudor reformulează întrebarea, din ce în ce mai marcat de cursul discuției:

— Mă dispreţuieşti? Am lucrat ca mercenarii, trag în cine-mi este arătat?

Băiatul răspunde prompt, cu o convingere ce, în mod sigur, nu poate fi jucată:

— Dimpotrivă! Vă admir. Am şi spus...

— Atunci... mă urăşti, Adriane? Ura nu e incompatibilă cu admirația.

Băiatul nu răspunde nici măcar printr-un gest; nici nu confirmă, nici nu infirmă ipoteza aruncată de Şaru cu o durere ce i-a făcut vocea aproape de nerecunoscut.

— Nu vrei să răspunzi? Te temi? Dacă teama este motivul tăcerii, te asigur că nu e cazul.

— Domnule Şaru...

Niciodată apelativul “domnule Şaru” nu l-a scos din sărite pe Tudor ca acum. De mult îl deranjează, dar tot timpul a înteles că, altfel... cum? Nu îi este nici tată, nici unchi, nici bunic, nici frate mai mare, iar pe de altă parte diferența de vârstă... “Nu ştiu cum, dar aşa nu! Cum adică, domnule Şaru? Stă cu mine de atâta timp, casa mea e casa lui, practic – trăiesc pentru el, ba, la o adică, se ridică în picioare şi se dă drept copilul meu când o vulpe bătrână mă încolțeşte şi e gata să mă facă de râs în fața unei săli pline, dar, de fapt, eu sunt domnul Şaru, auzi?!”

— De vreme ce-ți sunt un duşman atât de apropiat, n-are rost să mi te adresezi cu “dumneavoastră”... Hai, spune-mi pe nume. Ura este – totuşi! – un sentiment omenesc; în lipsa altuia, ar trebui să ne apropie, cât de cât...

— Dumneavoastră mă urâți?

Din nou, Tudor e uimit de reacția lui Adrian.

— Eu? Ferească sfântul! De ce te-aş urî eu?

— Aveți de ce. Poate că şi merit... Vă înfrunt. Vă fac probleme. Mult timp v-am răpit liniştea. N-ați mai lucrat...

Şaru e uluit. Se pomeneşte scăpând cea mai prostească întrebare din câte îi puteau trece prin cap:

— De unde ştii?

— Am ținut socoteala paginilor manuscrisului. Ştiu exact cât ați avansat: 13 pagini, în total. V-am văzut noaptea, la birou... Nu scrieți, ci vă gândiți. Probabil că vreți să scrieți, dar... nu ştiu, nu...

Citind expresia lui Şaru, Adrian adaugă repede:

— Mi-ați cerut să fiu sincer. Ați vrut adevărul. Eu, de regulă, nu spun tot ce... Dar acum...

— Ai făcut foarte bine, Adrian. Aşa să procedezi mereu. Spune tot ce crezi că trebuie spus.

Băiatul s-a oprit. Priveşte derutat, apoi vrea să încheie, făcând un gest spre biroul plin de hârtii care îl aşteaptă pe Tudor.

— Ce să mai spun? Eu n-am vrut... nu vreau... înțeleg că aveți treabă... Vă rog, domnule Şaru, nu acum!

“E mai înțelept decât mine! Arde de nerăbdare să ştie, dar iată, poate să se abțină, a găsit în el puterea asta... Şi nu vrea să-mi facă rău, îmi respectă munca. Ce câştig imens!”

— Bine... îți mulțumesc pentru înțelegere. Hai să mâncăm ceva, apoi mă apuc de lucru. Nişte oameni aşteaptă mâine, la prima oră, un text din care, deocamdată nu există niciun rând.

Masa a decurs în linişte. Adrian şi-a asumat, apoi, toate treburile gospodăreşti din bucătărie, după care s-a apucat

de lecţii. Tudor a început să ţăcăne clapele maşinii de scris (la care nu recurge decât atunci când nu-i rămâne timp suficient pentru dactilografierea manuscrisului în redacţie), dar nu-şi dă prea bine seama ce iese; de câteva ori, recitind o frază, constată că trebuie să şteargă şi s-o ia de la cap. Gândurile fug în altă parte, acolo unde – probabil – sunt şi ale lui Adrian. Amândoi ştiu că explicaţia s-a amânat doar, dar că ea este necesară, mai necesară ca oricând. Amândoi simt cât de fragil este "armistiţiul" lor. Şi mai ales, amândoi înţeleg că adevărul poate fi ascuns – chiar aşa, cu eforturi, cu consecinţe – atât timp cât nu proclami şi nu demonstrezi cu înverşunare, în mod public şi în uralele asistenţei, necesitatea dezvăluirii lui. Din clipa în care ai clamat, ai cerut altora "adevărul, tot adevărul, numai adevărul", atunci...

8. ADEVĂRUL E URÂT

Secretara redactorului-şef îl aşteaptă cu o surpriză: un plic mare, voluminos, purtând sigla editurii. "A ieşit corectura! Deci, curând..."

— Persoana care l-a adus a zis să vă grăbiţi, că "arde"...

"Probabil şi la secretariatul editurii există vreun Turculeţ" – se gândeşte Tudor, cântărind în mâini greutatea şpalturilor. Va avea de citit, nu glumă... Şaru se surprinde zâmbind. "Dacă eu mă sperii, bietul cititor ce să mai zică?" Nu-l rabdă inima să ajungă acasă; intră în birou şi – după câteva minute rezervate problemelor ce nu suferă amânare – deschide plicul şi scoate paginile de hârtie tip "ziar", poroasă şi de un alb-murdar, cu cerneala tipografică nezvântată încă. A muncit la romanul acesta mai bine de un an. "Câte nopţi?" Ştie că nu contează câte zile, câte nopţi, ci numai ce a ieşit. Răsfoieşte paginile. Sunt peste trei sute. Alege, la

întâmplare, un capitol şi începe să citească, însă nu cu ochiul corectorului, aşa cum probabil aşteaptă editura. După nici trei sferturi de oră se opreşte, privind speriat spre maldărul de foi parcurse, adunate în partea stângă a biroului. O senzaţie ciudată de derută s-a insinuat pe parcursul lecturii, crescând continuu, până la frică. Frică, pur şi simplu. I s-a întâmplat de multe ori să se îndoiască de ce a scris, probabil că altfel nu se poate, dar niciodată ca acum.

S-a hotărât foarte greu să scoată primul manuscris din sertar şi să-l supună “diagnosticului” unei persoane competente şi obiective. Pe atunci nu avea ce pierde, scria fără să ştie cineva că o face, şi apoi un debut e doar un debut; dacă ai, cu adevărat, ceva de spus, o primă carte mai puţin semnificativă poate fi urmată de o a doua, reuşită, şi astfel... A aşteptat cu inima pierită rezervele, ironiile – mai subţiri sau mai groase, cum a văzut că nu lipsesc de prin reviste –, dar ele n-au venit. Nici după primul, nici după al doilea roman. A ascultat, în schimb, păreri ale foarte multor cititori, cele mai multe – măgulitoare; nici recenziile n-au fost rele, deşi unele, ce-i drept, rezervate. Bine, dar... ce se întâmplă acum? Textul acesta, neconfruntat încă decât cu opinia editurii şi probabil a unuia sau a doi referenţi “externi”, i se pare fad, de o corectitudine plată, sărăcăcioasă. Răsfoieşte febril restul paginilor, nemaiavând răbdare să citească. De fapt, de ce să citească? Ce să afle? Povestea gândită, purtată în el luni de zile până a o aşterne pe hârtie de trei ori, în trei variante? Destinele omeneşti ce l-au frământat atâta cât să uite de propriul său destin, infinit mai zbuciumat decât al personajelor sale? Dacă nici el nu le cunoaşte!... O frică paralizantă îl împiedică să mai întoarcă paginile. Brusc, simte cum plăsmuirile fanteziei lui nu-i mai spun nimic, îi vine să se lepede de ele, să-şi ascundă

paternitatea, negându-şi-o, aşa cum un părinte e tentat, câteodată, să se dezică de copilul care-l face de râs.

Dar de ce? De unde senzația aceasta? Cum de nu s-a gândit nici o clipă aşa la cartea lui? Cum de a crezut atâta timp în ea, pentru ca, deodată, să-i sune totul străin, searbăd, neinteresant, aşadar fals? “Cartea nu s-a schimbat, nu avea cum. Cu mine s-a întâmplat, probabil, ceva.” Da, aşa este. Febril, încearcă să-şi însăileze o explicație. Scrisul a țâşnit, la el, din durere, aproape din disperare, dar stările acestea extreme n-au trecut – abia acum înțelege! – în paginile cărții. Suferind, a ocolit, instinctiv, abisurile prin care el, autorul, a fost condamnat de viață să treacă. Tensiunea unei zile şi mai ales a unei nopți de zbucium din viața lui i se pare, în clipa aceasta, de zeci de ori mai adevărată decât situația conflictuală conținută, de pildă, în capitolul recitit adineauri... De fapt, tot ce trăieşte de câteva luni, toată nebunia răspunderii asumate aproape orbeşte, ce era gata să-l frângă (“şi nici măcar nu ştiu dacă nu mă va frânge de-acum încolo; e tot timpul!...”), tot ce a aflat despre trecut, tot ce trăieşte lângă Adrian... Chiar ziua de ieri, discuția de la şcoală, posibilul fiasco din final, de care nu l-a despărțit decât un pas, până şi întâlnirea cu Nicu Tăbăcel i se par mai adevărate, mai vii şi oricum mai pline de sensuri – chiar ca fapt de posibilă literatură – decât fabulația ultimului său roman. Îi vine să ia foile şi să le rupă. Ar face la fel şi cu manuscrisul de-acasă, din sertarul biroului... S-ar aşeza în clipa asta la masa de lucru, să aştearnă pe hârtie povestea lui, povestea vieții lui, să înfățişeze oamenii întâlniți, dramele trăite, întrebările chinuitoare, goana după răspunsuri, durerea de a le fi aflat – în parte, şi regretul că nu le-a aflat pe toate nici acum, când viața se apropie, iată, de asfințit...

Un ciocănit discret îl trezeşte la realitate. Voineag e în pragul uşii, neştiind dacă poate deranja sau nu. Gândul

fulgeră mintea lui Şaru ca o salvare: “Stagiarul! Am să-l rog, am să-i cer să nu mă trateze cu menajamente... Să citească şi să spună exact ce gândeşte, cum îi sună. Brutal, crud – dacă e nevoie!” Imediat, însă, fragilitatea “soluției” îi sare în ochi. “Şi dacă îmi spune că textul e o prostie? Mă duc la editură să-mi retrag volumul? Semnez cu pseudonim? Mă ascund, să nu ştie lumea cine-i “vinovatul”? Oamenii mă vor crede nebun... Oricum, trebuie să ştiu ce este, la ce să mă aştept. Măcar atât...”

Voineag primeşte plicul mai mult decât mirat. Sigur, va citi... încrederea lui Şaru îl flatează, va încerca să fie aşa cum i-a cerut: şi obiectiv şi exigent. Il intrigă, însă, deruta şefului său. De ce febrilitatea aceasta în discuția despre o carte ca şi apărută, din moment ce e culeasă şi a ajuns la faza de corectură? Stagiarul nu pricepe în ruptul capului cum poate exista atâta nesiguranță într-un om atât de sigur pe el. Nu numai ziua de ieri, ci toate lunile petrecute în redacție i-au conturat un Tudor Şaru puternic, echilibrat, cu o remarcabilă exactitate a diagnosticului – la texte şi la oameni –, cu un curaj al opiniei ieşit din comun, curaj însoțit de discernământ şi de o finețe a nuanțelor în judecarea oricărei situații pe care toți colegii i le invidiază. Chiar să nu ştie Şaru ce este – obiectiv vorbind – cartea lui? Prelungind gândul, stagiarul începe să se teamă de discuție. Ce, cât şi cum să spui unui om care – ştii precis – şi-a pus sufletul într-o carte, dar cartea a ieşit pur şi simplu proastă, mai ales când îl prețuieşti? El, Voineag, n-a ținut niciodată în mână şpalturile unui volum născut din truda proprie, dar îşi imaginează că nu există orgoliu mai adânc, mai cuprinzător şi, probabil, mai justificat decât al omului care creează. Ştie cât suferă ori se bucură el, simplu ziarist, pentru un modest articol, unde ideile semnatarului se îmbină, uneori, cu ale celor ce-l solicită sau îi “dau drumul”, iar forma se ajustează până-n ultima clipă, nu de puține ori

stabilită definitiv de “verdictul” necruțător al lui Turculeț: “Mai scoți mata cincisprezece rânduri, că nu încape!” Şi totuşi, Voineag ştie că discuția de poimâine va fi sinceră, indiferent de verdict. Undeva, într-un volum al lui Călinescu, tânărul a găsit următoarea frază, pe care a subliniat-o cu două linii: “Modul meu de a stima constă în a formula observații”...

De-abia ajuns acasă, Tudor s-a încuiat în camera de lucru, cu cele două cărți ale sale. A început să citească şi să recitească, dar cu ochi răi, pentru a găsi cusururi, dacă nu chiar “cusurul fundamental”, diagnosticul global de non-valoare; mai neliterar spus – “lasă-te Şarule, că nu e de tine literatura”... Târziu, după miezul nopții, s-a mutat în dormitor, unde a citit cu aceeaşi înverşunare până când cartea – cea de-a doua – i-a alunecat din mână. Apoi, ca în momentele cele mai rele din istoria frământărilor sale, a căzut pradă unui coşmar. Se făcea că el, Şaru, smulgea cu gesturi demente foile din nişte tomuri ce-i purtau semnătura, arzând foaie cu foaie şi împrăştiind cenuşa în cele patru zări, să nu mai rămână nici urmă... A deschis apoi un plic gros, plin cu şpalturi, dar, spre disperarea lui, hârtia poroasă, de ziar, refuza să ardă! În timp ce căuta, precipitat, ceva benzină, gaz, alcool sau orice ar fi putut să declanşeze vâlvătaia şi să-l scape de hârtiile cu care se lupta, transformându-le în scrum, o voce de adolescent, atât de cunoscută lui, inundă spațiul, întrebându-l cu sarcasm: “Ce rău v-ați făcut, domnule Şaru, că vă urâți atât? Ce-aveți cu dumneavoastră, domnule Şaru? De ce? De ce vă sunteți duşman?” – iar ultima întrebare se relua, reverberat, până când... Şaru s-a trezit, leoarcă de transpirație şi stors de puteri. “Ce se întâmplă cu mine nu-i în ordine... Trebuie să mă caut, să-mi spună un psihiatru dacă mi-am pierdut mințile sau ce-i asta...”

A treia zi, stagiarul a apărut în redacție cu inima ușoară. Și Tudor pare ceva mai liniștit, dar nu suficient pentru a aborda discuția detașat, așa cum și-a propus – fără să reușească, recunoscând cu ciudă, în sinea lui, ce prost actor este.

— Ei?

Liniștea interioară ce îl ocolește pe Șaru, parcă s-a adunat, toată, în vocea calmă a lui Mircea Voineag:

— O întrebare preliminară, dacă-mi permiteți: există un motiv special să cereți părerea cuiva? Vreau să spun – un motiv exterior textului ca atare? S-a întâmplat ceva, a intervenit cineva...?

Nu, nu există niciun asemenea motiv, în afara spaimelor autorului. Șaru nu le poate explica. Nu știe nici el ce l-a apucat. Pur și simplu, citind un capitol, i-a sunat atât de ciudat, atât de străin, încât i s-a făcut frică.

— Frică... de cine? De ce? Tăcere.

— Dacă vă e teamă de public... vă cam grăbiți. Oferiți textul publicului, ca să vă judece. Altfel, n-o să știți niciodată ce crede cititorul. Dacă vă gândiți la critică... da, s-ar putea să aveți probleme – zic eu, ca nespecialist, dar cititor de cronici literare, totuși...

Tudor nu înțelege. Stagiarul se explică:

— Pentru că, în cartea asta, vă “materializați programul”, ca să zic așa, mai apăsat. După mine, cu efecte benefice, dar e posibil ca nu toată lumea să gândească și să simtă ca mine.

— Ce te-a interesat, cu precădere?

— Exact ceea ce unii ar putea să vă reproșeze: faptul că vă alegeți personajele din zona oamenilor profund morali. Vă interesează oamenii aflați în căutarea desăvârșirii. Chiar și când căutați umbrele sufletului sau zonele tulburi, de

slăbiciune, la asemenea oameni le căutaţi... Aproape că nu-mi imaginez un ticălos, un caracter abject ieşit din condeiul dumneavoastră. V-aţi propus vreodată să construiţi un asemenea personaj?

Tudor neagă, mirat de simplitatea şi evidenţa adevărului pe care nimeni nu i l-a spus până acum.

Tânărul continuă:

— Sigur, viaţa nu e populată numai cu oameni de calitatea personajelor dumneavoastră. Literatura, marea literatură, e plină de pagini cumplite, de eroi întunecaţi pe care dumneavoastră îi cunoaşteţi, sunt convins, mult mai bine decât mine. Dostoievski şi Shakespeare n-au plăsmuit îngeraşi... Dar cu asemenea exemple, poţi strivi pe oricine! Chiar s-au făcut astfel de "execuţii literare", şi nu o dată. Ei bine, păstrând întru totul proporţiile – pe care, de asemenea, nu se poate să nu le cunoaşteţi – iată că un condei se cantonează, deliberat, cu program, în zona superioară a omenescului, nu lipsită de drame, de tragism, dar cu alte rădăcini şi cu altă miză. Ce este rău în asta?... Poate că textul mi-a "sunat" bine pentru că lumea cărţii dumneavoastră este lumea mea. Din moment ce m-am recunoscut în ea şi m-a interesat, înseamnă că e o literatură sinceră, care vă seamănă. Am dreptul s-o spun, pentru că acum vă cunosc. Cărţile, mai ales ultima, izvorăsc din firea omului Tudor Şaru.

Stările difuze din străfundul conştiinţei lui Tudor încep să se limpezească, pe măsură ce stagiarul vorbeşte cu tot mai multă siguranţă:

— Proza dumneavoastră mi se pare a fi aceea a unui moralist, domnule Şaru. "Diagnosticul" nu are conotaţii periorative, fiţi liniştit! Dacă eticheta de moralist vă deranjează, eu nu văd decât două soluţii: ori vă reconciliaţi cu ea – pentru că nu este deloc incompatibilă cu literatura

de bună calitate, ori... va trebui să schimbaţi lumea investigată, universul problematic, ba chiar şi unghiul de abordare. Să fiți altul!

Dar, întreb: la ce bun? Doar ca să fiţi "ca alţii"? Nu cred că merită să-ţi trădezi firea pentru a te alinia neapărat la puţin urât, la puţin grotesc şi morbid, la puţină – sau mai multă – mizerie umană, ca să te aplaude snobii sau ca să fii "modern". Iertaţi-mă că am cam îngroşat..."

Şaru primeşte înapoi şpalturile cu o recunoştinţă profundă.

Telefonul pune capăt discuţiei. Voineag întinde receptorul lui Tudor; e pentru el. De la celălalt capăt al firului, Paula Ioachim i se adresează cu eforturi evidente de a nu-i transmite propria nelinişte. La şcoală s-a întâmplat un incident regretabil. Da, Adrian... Nu, nimic grav, dar, oricum, neplăcut. Un conflict banal cu unul dintre colegi a dus la un început de bătaie. Mişu Tăbăcel, amicul lui Adrian, i-a ţinut partea prietenului său, astfel încât se părea că totul s-a stins, dar, după ultima oră de curs, cel ce începuse cearta a aşteptat ca Adrian să rămână singur pentru a "încheia conturile" în favoarea lui. Cum nici confruntarea "în doi" nu i-a fost favorabilă, de mânie, agresorul i-a aruncat în obraz un cuvânt care l-a făcut pe Adrian neom. Ce cuvânt? N-are rost acum... Totuşi, ce cuvânt? Dacă Tudor insistă... l-a zis "bastardule!" Copiii ştiu că Adrian s-a înscris în clasa I-a sub numele de Trandafir, mai târziu s-a numit Samurcaş, iar la adunarea cu părinţii au aflat că tatăl lui este – de fapt – Tudor Şaru. Sigur, nimeni n-a uitat nenorocirea care i-a răpit părinţii, dar iată, există momente din acestea nefaste când furia neputincioasă a unui adolescent orbit de umilinţa înfrângerii aruncă un cuvânt poate negândit până în acea clipă... Colegii... da, au reacţionat prompt, câţiva au şi

aplicat o corecție – nu tocmai conformă cu disciplina şcolară – celui ce l-a jignit pe Adrian, dar băiatul e acum într-o agitație teribilă. In încăierare s-a ales cu o vânătaie zdravănă la un ochi şi cu uniforma ponosită. Nu, nu este cazul să vină Tudor la şcoală, Adrian e în drum spre familia Siminoc, îl însoțeşte Mişu Tăbăcel, care s-a întors din drum imediat ce a aflat de "scandal" de la un coleg. Cu Irina a vorbit ea, Paula; a prevenit-o, dar consideră că trebuie să afle şi Tudor, să ştie cum s-au petrecut lucrurile. Adrian nu e vinovat, decât – cel mult – de faptul că nu a avut tăria să se prefacă a nu fi auzit cuvântul jignitor. A fost pur şi simplu provocat. Ea, ca dirigintă, îl roagă pe Şaru să minimalizeze pe cât posibil incidentul care a dus, şi aşa, la o reacție neaşteptat de violentă din partea lui Adrian. Regretă faptele şi contează pe înțelegerea, pe tactul lui Şaru...

Tudor pune receptorul în furcă mai îngrijorat decât bănuieşte Paula Ioachim. El înțelege altfel cauza "reacției neaşteptat de violente"... Ştie cât de mult îl frământă pe băiat punctul acesta atât de sensibil, în care un cuvânt rostit cu răutate, la mânie, a lovit în plin. Să-l ia pe Adrian, cu maşina, de la Irina? Nu, îi va face mai bine o după-amiază petrecută în mediul liniştitor al familiei Siminoc. Mai ales dacă sora lui ştie despre ce e vorba, nu se îndoieşte că va găsi ea modalitatea de a turna ulei pe rană, la aşa ceva este mult mai pricepută. Diseară, vom vedea...

Intuiția lui Şaru s-a dovedit exactă. Sunt medii "bune conducătoare de calm", care liniştesc, după cum sunt altele care incită. Există persoane a căror prezență descurajează şi topeşte gândurile rele ori intențiile agresive, după cum altele stârnesc cele mai negre umori. Câteva cuvinte schimbate cu Mihai şi Anca, o relatare succintă a incidentului, necomentată în niciun fel de către Irina, compresa pusă pe ochiul stâng, sub care pumnul adversarului a lăsat vânătaia şi umflătura, apoi masa, desfăşurată aproape ca şi cum

nimic nu s-ar fi întâmplat, în sfârşit – lecţiile, în timp ce Irina Siminoc s-a ocupat de cusăturile rupte ale hainei, toate la un loc s-au dovedit a fi exact ceea ce trebuia. Spre seară, cu temele rezolvate, cu uniforma pusă la punct, aproape că numai batista ţinută pe obraz aminteşte de întâmplarea de la şcoală.

Ciudat, însă; pe măsură ce se apropie de casă, Adrian simte cum tensiunea începe să-l cuprindă. Gândul că va trebui să se explice faţă de Şaru, să răspundă întrebării: “Ce ţi-a spus, că te-a scos din minţi?” – la început îl irită, apoi stârneşte în el resentimente vechi. De fapt, ce-l leagă şi ce-l desparte de omul spre a cărui casă se îndreaptă acum? L-a văzut prima oară într-un moment în care ar fi contestat orice şi pe oricine. Chipul deschis, de bărbat sigur pe el, nu-l impresionase neplăcut atunci când îl întâlnise acolo, în spital. Nevoia imperioasă – resimţită atunci – de a face rău, provocând şi altora durere, l-a împins în mod reflex către adversitate şi frondă. Îl jignise din prima clipă pe Tudor, pentru că atunci ar fi jignit pe oricine şi pentru că surpriza imixtiunii acestui om în viaţa lui a fost imensă. Replica lui Tudor l-a deconcertat. De mic fusese învăţat cu cicăleala, cu pedeapsa măruntă, sâcâitoare, pentru fiecare cuvânt nelalocul lui; pentru prima oară, avea parte de altceva.

Şaru i-a impus din primele zile petrecute împreună. Pe măsură ce surpriza primei întâlniri trecea şi începea să-l cunoască, prima impresie devenea un amestec de admiraţie involuntară şi simpatie ce nu şi-o mărturisea nici sieşi. Dar tot atunci, în conştiinţa băiatului şi-a făcut loc întrebarea, transformată curând în obsesie: de ce? De ce un asemenea om, cu treburi atât de importante, cu solicitări atât de diverse şi timpul drămuit, îşi asumă responsabilitatea creşterii unui copil – copilul unor oameni de care, practic, nu-l leagă nimic? Şi dacă este vorba numai de înţelegere faţă de ultima dorinţă a unei muribunde, de ce o face cu

atâta căldură? De ce se implică? N-are altceva mai bun de făcut? Uşurinţa cu care trecuse noul său tutore peste jignirile de la început, băiatul o pusese atunci pe seama unei firi cum Adrian mai cunoscuse în persoana lui Marcel Samurcaş: om înţelegător şi concesiv, care – pentru "a fi linişte" – era dispus să dea de la el oricât... Dar curând a priceput că Tudor Şaru nu este deloc o asemenea fire; dimpotrivă. Atunci? Întrebarea l-a frământat şi îl frământă atât de mult pe Adrian, încât, nu o dată, s-a pomenit – în ciocnirile cu Tudor – înăsprind tonul numai pentru a-i urmări reacţia; va trece şi acum peste obrăznicie? Va tolera şi această jignire? Apoi, treptat, discuţiile – dar de altă natură –, grija lui Şaru pentru lecturile lui Adrian, spectacolele şi tot ce a urmat, orizonturile deschise cu fiecare zi petrecută împreună au clădit treptat imaginea unui om cu care şi-ar dori să semene, dar au întărit tot atât de sigur întrebarea: de ce? E o întâmplare că mama lui s-a adresat lui Şaru în ultimele ei clipe? Siguranţa că nu va fi refuzată; convingerea – confirmată acum de fapte – că băiatul va găsi lângă Tudor Şaru nu doar ajutorul material, ci apropierea şi căldura pe care numai un singur fel de relaţie sugerată și de fotografiile din album, le poate...

Aşa s-a deschis tărâmul infinit al supoziţiilor, deloc străine de întrebările mai vechi, din cea mai îndepărtată copilărie, despre tatăl său adevărat, pe care nu l-a cunoscut şi despre care nu a avut, niciodată, nici o ştire. De fapt, atunci începuse războiul surd al copilului cu bunicii şi chiar cu Eva: de la primele – apoi eternele – întrebări despre tata şi de la eternul refuz de a i se oferi până şi cel mai mic indiciu dacă mai trăieşte, cine şi unde este, de ce nu s-a arătat niciodată. Pentru ca într-o bună zi, o bătrână menajeră să-i spună că Eva, mama lui, rămânea zile întregi în casa lui Şaru, iar albumul cu fotografii, din comodă, să înlăture orice îndoială.

Atunci s-a declanşat războiul cu Tudor. Momentele de revoltă împotriva lui, ura surdă şi tulbure, n-au putut şterge însă imaginea omului drept şi puternic, atracția – recunoscută cu ciudă – față de farmecul şi personalitatea tutorelui. Sentimentele lui Adrian pentru Tudor deveniseră în ultima vreme atât de contradictorii, zigzagul admirației şi contestării atât de marcat, iar nedumerirea față de propria incapacitate de a se fixa la o atitudine – atât de deconcertantă pentru Adrian, încât băiatul a încetat să se mai lupte pentru a-şi limpezi sentimentele; s-a lăsat dus de evenimente. Gestul lui Tudor, în discuția cu diriginta, l-a copleşit; de aici, acceptarea – şi nu de formă – a “armistițiului”. În episodul de la şcoală n-a şovăit o clipă să se ridice şi să-l scoată din încurcătură. Dar tot ce s-a petrecut de atunci între el şi Tudor n-a lămurit nimic. Dacă este omul care pare a fi, de ce tace? De ce nu spune cinstit cine este, ce-l leagă de mama lui, poate, cine ştie, şi de el, de Adrian? De ce numai aici, în zona aceasta Tudor îşi trădează crezul, încetând de a mai fi el însuşi? Ce taină ascunde? Asta trebuie să afle!

Liniştea dobândită în casa Irinei s-a risipit. Adrian coboară din troleibuz ca şi cum abia adineauri i-ar fi fost aruncat cuvântul acela, ca şi cum abia adineauri ar fi fost împiedicat de colegi să-i spargă capul celui care-l rostise (cei prezenți la incident asumându-şi ei misiunea justițiar-punitivă...)

Parcă presimțind ce urmează, Şaru îl întâmpină de la intrare cu câteva fraze gata pregătite:

— Ştiu ce s-a întâmplat la şcoală. Regret incidentul şi-ți propun să-l considerăm încheiat.

— Dar ce se întâmplă cu mine ştiți, domnule Şaru? Credeți că, declarând lucrurile închise, ele se închid singure?

Vehemența și durerea din vocea băiatului îl sperie pe Tudor. “Azi va fi greu...” Intuiție, și de data aceasta, exactă.

— Nu cred că trebuie să exagerezi lucrurile, Adriane. Un coleg laș, văzându-se mai slab, a încercat să se răzbune, jignindu-te. Reacția celor din jur ar trebui să-ți dea măsura dreptății tale și a nedreptății lui.

— Erau colegii mei!

— Dar și ai lui!...

— Și grupurile se pot înșela, nu numai oamenii... Dumneavoastră știți că băiatul avea dreptul să mă facă bastard, pentru că sunt; nu-i așa, domnule Șaru?

Tudor a rămas fără replică. Privește fix la Adrian, căruia o furie rea, nestăpânită, i-a umflat venele gâtului și i-a îngustat ochii verzi, fosforescenți.

— Adriane...

— Nu-i așa, domnule Șaru? Sau... nu sunt? Atunci de ce nu mi-a spus nimeni, nimic despre tatăl meu? De ce am purtat două nume? De ce l-am cunoscut doar pe omul care mi-a împrumutat numele lui? Cine e tata? Unde e?

— Adriane...

— Și dacă nu-mi puteți răspunde la aceste întrebări, spuneți-mi măcar un lucru pe care nu se poate să nu-l știți: ce caut eu aici? De ce trăiesc în casa unui om care, chipurile, nu știe nimic despre mine și despre ai mei, dar a mai găzduit, cu ani în urmă, pe mama, fotografiindu-se cu ea pe vremea când eu creșteam singur, în casa bunicilor? Asta nu se poate să n-o știți!

— Adriane...

Băiatul nu mai poate fi oprit. Toată obida adunată în el se revarsă ca un torent. Vorbește precipitat, gata să se sufoce, nu mai are nimic din răceala calculată – uimitoare la un copil, totuși – cu care îl înnebunea pe Șaru, cândva:

— Sau credeți că adevărul este bun pentru şedințe şi cărți? Acasă merge şi tăcerea, ca să nu-i spunem minciună, nu-i aşa? La şcoală, unde etalăm principii, erați de altă părere... E drept, acolo, adevărul nu vă costa nimic!

— Gândeşte-te ce spui, Adriane...

— M-am gândit. La asta mă gândesc de când v-am cunoscut. Am aşteptat să-mi spuneți singur, nu strâns cu uşa!

Şaru simte că nu se va mai putea stăpâni mult timp. E şi el om...

— Ce să-ți spun?

— Adevărul!

— Nu pot spune decât adevărurile care îmi aparțin. Ceea ce mi s-a încredințat într-o clipă de disperare, cu limbă de moarte, nu poate fi...

Băiatul sare ca muşcat de şarpe:

— Să nu jigniți memoria mamei! Acum, când ea nu vă mai poate contrazice spusele, să nu vă ascundeți în spatele... E o minciună de om laş, domnule Şaru!

Ultimul gând lucid, perfect controlat, al lui Tudor a fost înțelegerea că la baza nefericirii copilului stă acea gravă greşeală săvârşită de Eva: ascunderea adevărului. Apoi, după clipa de luciditate, a urmat un val de mânie necontrolată. Deci, cineva îndrăzneşte în casa lui ceea ce nimeni nu şi-a permis în aproape cincizeci de ani de viață: să-l facă mincinos, laş, profanator al memoriei celor săvârşiți de pe lume. Începe să vorbească încet, apăsat şi rar, ca şi cum ar încerca, totuşi, să nu se lase în voia furiei ce creşte în el:

— Bine, dacă asta vrei... Mă obligi să vorbesc împotriva voinței mele, a mamei tale... a ambilor tăi părinți, de fapt... pentru că Eva, tăcând, n-a făcut altceva decât să respecte

ultima dorință a tatălui tău... Bine, am să-ți spun tot adevărul, cum ceri. Nu pentru a-ți dovedi că nu sunt mincinos, cum ai afirmat cu insolență, ci pentru a te face să înțelegi acum, în pragul vieții, că în viață totul se plăteşte. Şi tu îți vei plăti greşeala. Va fi dureros, te previn. Eşti pregătit?

Tonul, ori sensul cuvintelor l-au speriat pe Adrian? Niciodată n-a simțit în Şaru atâta hotărâre tăioasă. Niciodată nu i s-a adresat astfel. Băiatul se teme pentru ce va urma: simte că Tudor nu glumeşte, că din moment ce îl amenință cu adevărul, acest adevăr trebuie să fie, într-adevăr, greu de suportat. Dar e prea târziu să mai dea înapoi. Ascultă, pironit locului, mărturisirea lui Tudor.

— Adevărul e urât, Adriane, dar nu aşa cum îți închipui tu. Ascunzându-ți-l, Eva a vrut să te ferească de urâțenia lui, gândind că ar putea să-ți murdărească tinerețea şi – de fapt – întreaga existență. A greşit. Tăcerea ei te-a chinuit mai mult. Ai crescut fără tată, pentru că tatăl tău, Alexandru Trandafir, al cărui nume l-ai purtat pe drept, a părăsit familia şi țara când de-abia te născuseşi. A lăsat în urmă o femeie cu un copil de nici 3 luni, fără să clipească. Mama ta s-a măritat cu el, probabil, într-o clipă de rătăcire. Nu protesta; ascultă! Jur că niciun cuvânt din ce spun acum nu se abate de la adevăr. L-ai vrut, suportă-l! Era boxer, un om de condiție intelectuală precară, un derbedeu fără niciun rost în viață... Cum a reuşit să se apropie de Eva, cum a convins-o să se căsătorească cu el, n-am înțeles niciodată... Dar iată, s-a putut. Din foarte scurta lor conviețuire te-ai născut tu. La primul turneu peste hotare, cu echipa, în Occident, Alexandru Trandafir a rămas la Paris, unde n-a găsit, nu putea găsi altceva de făcut decât să devină “gorilă” de gangster, ucigaş plătit să-şi apere patronul – un fel de proprietar de tripou şi bordel. Ce să facă la Paris un semianalfabet...?

Adrian nu vorbeşte, ci strigă:

— Nu-i adevărat!

Şaru îl priveşte, acum liniştit de-a binelea. Se aştepta la o asemenea reacţie.

— Înţeleg ce simţi, dar disperarea nu-ţi dă dreptul să mă acuzi din nou de minciună. E adevărat: Alexandru Trandafir a murit aşa cum şi-a trăit ultima parte a vieţii şi, de fapt, toată viaţa: mizerabil, suprimat ca un gunoi de gloanţele altora, mai repezi de mână decât el. Nu mă crezi? Citeşte. În plic sunt toate "scrisorile" celui ce ţi-a fost tată, adresate Evei de la Paris, precum şi o notiţă dintr-un ziar parizian care descrie succint, în limbajul presei de senzaţie, moartea unui killer de origine română, al cărui nume ai să-l recunoşti. Dacă nu poţi să traduci singur, îţi citesc eu. Poftim, vei găsi înăuntru şi o poză. E a lui Alexandru Trandafir, pe care ai ţinut atât de mult să-l cunoşti.

Tudor scoate plicul din buzunar şi i-l întinde lui Adrian. Băiatul îl ia, buimăcit. Găseşte greu drumul spre camera lui; simte nevoia să fie singur când va citi, când obrajii i se vor împurpura de ruşine – acum nu se mai îndoieşte că aşa va fi... Citeşte o dată, încă o dată şi încă o dată. Descifrează textul bombastic al notiţei din ziarul parizian. Priveşte din nou imaginea gladiatorului modern, pe al cărui echipament sumar arta publicităţii a reuşit să înghesuie, incredibil, de câteva ori, numele firmei producătoare. Înţelege, în sfârşit, cine i-a fost tată. Îl are sub ochi pe omul după care a tânjit de când se ştie; acum înţelege de ce n-a primit niciodată răspuns la întrebările ce l-au obsedat. Zdrobit de durere, de revoltă şi ruşine, părăseşte camera pentru a înapoia plicul lui Şaru. Acesta îl aşteaptă cufundat în gânduri. Regret? Remuşcare că n-a avut tăria să tacă? Teamă că a fost prea brutal, că n-a procedat cu menajamente? Tudor este, parcă,

la fel de schimbat ca băiatul, din a cărui mână tremurândă primeşte plicul. Spune, adunându-şi puterile:

— Ia-ți un scaun şi apropie-te. Avem de vorbit...

După ce băiatul s-a conformat, mişcându-se ca-n transă, Şaru continuă cu voce stinsă.

— Ți-e greu, înțeleg. Vreau să ştii însă că nici mie nu mi-a fost uşor să tac. Nici Evei. După şedința de la şcoală mi-a fost şi mai greu. Ai înțeles, acum, că ascundeam un secret al altora. Să nu uiți niciodată ultimul gând, ultima dorință a omului care ți-a fost tată – aşa cum a fost el: “Să nu ştie copilul!” Poate exista ceva mai dureros pentru un tată – oricât de jos a alunecat – decât lepădarea de paternitate din ruşine față de copil? Există ceva mai cumplit decât dorința de a rămâne necunoscut copilului tău, înțelegând – prea târziu – că viața trăită şi moartea ce se apropie sunt, amândouă, atât de nedemne încât îi pot tulbura, prin murdăria lor, existența? Alexandru Trandafir a găsit în ultima clipă puterea, aş spune noblețea de a alege această soluție. A vrut ca amintirea vieții şi morții lui să nu te însoțească de-a lungul unei existențe pe care ți-a dorit-o altfel, aşa cum n-a ştiut el să şi-o croiască. Înțelegi? Acum înțelegi, Adriane?

Băiatul confirmă, cu gestul lui obişnuit, atât de caracteristic, de om bătrân şi înțelept, aplecându— şi de mai multe ori capul pentru a spune un “da” nerostit.

— Să mai înțelegi, din ce-ai citit, că se poate trăi şi aşa. De fapt, se poate trăi oricum. Întotdeauna există un “mai jos”, pentru cineva alunecat pe toboganul vieții. Se poate trăi şi se poate muri inimaginabil de jos şi de urât, băiatule... Citeşte încă o dată, dacă mai e nevoie, apoi gândeşte-te bine şi alege; o dată pentru totdeauna. Viața are înălțimi nebănuite şi prăpastii fără fund; hotărăşte-te. Măcar cu asta să te ajute Alexandru Trandafir, dacă n-a

reuşit să-ți rămână necunoscut, aşa cum a dorit. Înțelegi, Adriane?

Da, înțelege. Acum, amândoi vorbesc aceeaşi limbă.

— De asta am tăcut; din respect pentru hotărârea lui, singurul lucru demn de respect la omul ce şi-a croit atât de rău destinul. Dar nu ți-am spus tot. Nu vreau să crezi că ocolesc ceea ce mă priveşte şi pe mine. Vei afla încă o parte din adevăr; ultima. Ți-o încredințez cu inima uşoară, pentru că este adevărul meu şi pentru că n-a avut şi nu are nimic urât; dimpotrivă, nişte ani buni, el mi-a luminat viața. Eva nu e lângă noi, să mă îndemne sau să mă oprească de la mărturisire; sunt însă convins că nu m-ar opri. Apoi... eşti aproape bărbat, Adriane, nu se poate să nu mă înțelegi. Am cunoscut-o pe mama ta când era singură, acum zece ani. Eu însumi treceam printr-un moment foarte greu, eram văduv de câțiva ani şi nu-mi găsisem liniştea, mi se părea că viața s-a sfârşit. Eva m-a ajutat să redescopăr viața. Am iubit-o şi m-a iubit. Doream din tot sufletul să-mi fie soție, şi a acceptat. Ne pregăteam să întemeiem o familie, eram fericiți... Din acea perioadă a rămas fotografia din album, tot atunci a cunoscut-o pe Gheorghița, care o considera stăpâna casei şi o trata ca atare. Când mă gândesc cât de puțin a lipsit ca să fim fericiți toată viața, îmi vine să... Ştii ce a lipsit, Adriane? Curajul mamei tale de a-mi mărturisi că are un copil din altă căsătorie, încrederea în puterea mea de a accepta şi creşte “băiatul altuia”... Îmi voi reproşa toată viața că n-am întrebat-o eu, că n-am forțat cunoaşterea unor fapte din existența ei de mai înainte. S-ar fi supărat, poate, pentru indiscreție, dar i-ar fi trecut şi acum, cine ştie, eram toți... Într-o zi, mama ta a dispărut de lângă mine. S-a hotărât, brusc, să rupă tot. Să-ți spun cum m-a lovit gestul ei? Cât m-a durut? Târziu, când am cunoscut-o pe Malvina Samurcaş, am aflat că, de fapt, Eva s-a speriat de întâlnirea dintre mine şi copilul ei. Te considera “un copil cu

probleme”, fără să înțeleagă nici cauza “problemelor” – dorința şi nevoia ta firească de adevăr – şi nici faptul că, împreună, toate frământările s-ar fi stins. M-a iubit şi m-a respectat prea mult pentru a mă expune unui conflict de care se temea.

Vocea lui Şaru se îneacă. Totuşi, continuă:

— La puțin timp după despărțirea de mine l-a cunoscut pe Marcel Samurcaş. Cred că teama de singurătate a determinat-o să zică “da”... Lui i-a explicat totul, din prima clipă, prevenindu-l ce riscuri îşi asumă alături de ea, aşa cum de fapt ar fi trebuit să-mi spună mie chiar şi în ultima clipă. Nici atunci n-aş fi considerat închis drumul către fericirea ei, a mea şi a ta... Aşa s-au petrecut lucrurile, Adriane. După trei ani de bucurie, planuri şi speranțe, au urmat ați ani de singurătate, frământare şi regrete; şi – mărturisesc – de aşteptare. Măcar o explicație, ca să înțeleg. Din nefericire, ea a venit o dată cu vestea cumplită, de la Urgență. In ultimele clipe de viață, Eva mi-a cerut să am grijă de tine, să te consider copilul meu. N-am şovăit nici o clipă. Aşa se face că te afli aici. Acum ştii totul. Absolut tot, exact cum ai vrut şi, probabil, cum trebuie: adevărul, tot adevărul, numai adevărul. Jur că nu ți-am ascuns nimic.

Dacă citirea scrisorilor din plic i-au adus lui Adrian tot sângele în obraji, ultimele cuvinte rostite de Şaru aproape şoptit îi fac fața de o paloare nefirească. Parcă viața s-a scurs din el, înălbindu-i şi împietrindu-i trăsăturile. În nici o oră, băiatul a descoperit un tată laş, decăzut, nedemn, după ce ani la rând i-a înălțat un piedestal de neatins şi i-a conferit o aură ce se dovedeşte acum mincinoasă. A descoperit chipul necunoscut al unei mame chinuite, gata să-şi sacrifice marea, singura iubire de teamă că omul iubit nu va putea conviețui cu copilul la fel de iubit... A mai descoperit un bărbat, un străin – pentru el, un om care a

iubit din toată puterea ființei sale, neînțelegând atâția ani de ce a fost respins în ultima clipă şi fără explicații, de ce i-a fost preferat alt bărbat... Şi, în sfârşit, a înțeles că el, Adrian, a fost cauza involuntară a nefericirii lui Tudor şi a mamei sale, ceea ce nu l-a împiedicat pe Şaru să-i devină tată, să suporte jigniri, să se frământe, să sufere pentru că, din nou, este respins până şi de copilul femeii iubite... Cine ar suporta uşor o asemenea avalanşă de adevăruri?

Tudor îl priveşte îngrijorat. Imobilitatea feței şi a privirii, paloarea băiatului îl sperie. Ar vrea să-i spună ceva liniştitor, să îşi răscumpere cumva duritatea mărturisirii ce a sfâşiat iluziile atâtor ani de copilărie... Ştie că a făcut-o spre binele lui Adrian, ştie că altfel nu se mai putea; nu numai în chirurgie, ca să vindeci trebuie să tai, dar... ce să-i spună? Cum să readucă viața în ochii, pe chipul alb, parcă împietrit? Vocea abia i se aude când, într-un târziu, rupe tăcerea insuportabilă:

— Adriane... Iartă-mă, a trebuit...

Ceea ce n-au reuşit toate durerile prăvălite ca o avalanşă, izbuteşte, iată, acest “iartă-mă”, şoptit cu ultimele puteri. În ochii băiatului apar lacrimi, la început stăpânite, apoi curgând şiroaie, în timp ce umerii i se zguduie de suspine. Adrian plânge, descoperă plânsul copilăresc, năvalnic, eliberator – de care n-a avut parte de când se ştie. Şaru se ridică de pe fotoliu, apropiindu-se de băiat. Cu un gest la început timid, stângaci, îi mângâie părul blond, până când îşi simte mâna binevenită, la locul ei acolo, pe creştetul capului scuturat de plâns şi suspine.

9. CINE SE TEME DE BĂTRÂNEȚE ?

Pendula din apartamentul alăturat anunță ora opt. “I-au schimbat locul, au pus-o, probabil, chiar pe peretele

dormitorului meu – gândeşte Şaru – din moment ce se aude mai tare decât înainte...” A fost o întreagă poveste cu orologiul zgomotos al vecinilor. Zeci şi zeci de nopți s-a pomenit sărind din somn la dangătul ca de clopot bisericesc al pendulei. Să lucrezi până târziu, după miezul nopții, şi să-ți vezi somnul alungat după nici o oră, în mod stupid... Înțelegând că nu există scăpare de bătăile ce ar trezi până şi un mort, Tudor a recurs – în disperare de cauză – la o stratagemă ce i s-a părut, în primul moment, genială: a cumpărat, pur şi simplu, de la vecini obiectul infernal. Nu l-a costat prea scump. Categoric, odihna lui prețuia mai mult, drept pentru care a plătit prețul cu sufletul împăcat, a luat cutia impozantă şi a ascuns-o în debara. Şi-a câştigat astfel o lună de linişte, pentru ca, în a cincea săptămână de la tranzacție, din apartamentul vecinilor să răsune – la o oră de seară, bineînțeles – bătăile grave, sonore, ale unei pendule noi. “Ce mai... Nu sunt afacerile de mine”, a conchis Şaru, încercând să se obişnuiască şi cu dangătul, şi cu ideea...

Tudor se întinde, trosnindu-şi încheieturile. Ar mai fi dormit o oră bună, dacă vecinii... Oricum, de multă vreme nu l-a mai prins opt dimineața în pat. Azi şi-a luat o zi liberă din nenumăratele “recuperări” ce s-au tot adunat, fără să fie efectuate vreodată... Cam peste o oră trebuie să vină Gheorghița; diseară, Şaru aşteaptă musafiri şi bătrâna i-a promis că pregăteşte ea tot. Ca şi la aniversarea precedentă, Tudor a alergat zdravăn pentru aprovizionare. Toate cele necesare unui ospăț în toată regula s-au adunat în congelator, în frigider şi în boxă. Ceva fructe ar mai trebui, şi gata. Nu-i nici o problemă, un drum în Obor, după nişte struguri, pergamute, ionatane... doar e octombrie. Octombrie! Azi împlineşte cincizeci de ani. “Vorba lui Camenită: schimb prefixul...” Da, dar una e să-l schimbi la treizeci şi chiar la patruzeci, când încă mai cochetezi cu

ideea de “cumpănă a vieţii”, şi alta să intri în deceniul pensiei... “Chiar; ce-mi vor face cadou băieţii, la retragere? Un ceas? Un baston? Un joc de şah – bineînţeles, cu table! – pentru partidele din Cişmigiu? Mai degrabă un stilou, pentru volumul de memorii cu care-i ameninţ”...

O senzaţie ciudată, dar reconfortantă, de detaşare ironică, aproape glumeaţă, îl cuprinde pe măsură ce gândurile se învârt în jurul bătrâneţii sale. Constată – foarte mulţumit de sine – că n-o poate lua în serios. Ar vrea să mediteze grav la aceşti ultimi zece – doisprezece ani de viaţă activă, dar uite, nu există argument care să-l facă să ia în serios ideea bătrâneţii. Anul trecut pe vremea asta, când aştepta cu inima pierită să vadă cum va face faţă, după atâţia ani de singurătate, cercului de prieteni regăsit se simţea infinit mai bătrân, mai aproape de sfârşitul care, desigur, odată şi odată va veni, ştia bine că trebuie să vină, şi nu la l05 ani, cum i-a ghicit, cândva, ţiganca în palmă... Anul trecut, pe vremea asta... Cum de a întinerit cu un an? Cel puţin el aşa simte. Şi tot azi, diseară, la zece fără un sfert, se va împlini un an de când apelul telefonic a redeşteptat un trecut dureros, ce-l apasă încă... După alte două zile, doctorul Panaitoiu l-a invitat la Urgenţă...

“Unde e Adrian? De ce n-a apărut încă din cameră?” Tudor se linişteşte; îşi dă seama că băiatul e la şcoală, are cursuri dimineaţa. “Doamne, cum au mai trecut douăsprezece luni!” Parcă derulând un film, Şaru îşi aminteşte, episod cu episod, viaţa lui, viaţa lor din acest an, în care soarta i-a adunat sub acelaşi acoperiş. “Era februarie sau martie în seara aceea, când Adrian a plâns cât pentru toată copilăria? Parcă martie, pentru că a doua zi mi-a adus un buchețel de ghiocei...” Parcă-l vede pe băiat în primele zile de după explicaţie: timid, încurcat, jenat de propria sa timiditate – stare nouă, neobişnuită pentru el –, atent la cuvinte şi la gesturi, hotărât parcă să răscumpere

toate suferințele provocate în luni şi luni de zile... Apoi – furia muncii... S-a apucat nebuneşte – sau poate înțelept – de învățătură. Dintr-o dată, a luat manualele de la cap, şi-a făcut un program draconic. După ce venea de la Irina şi lua cina cu Tudor, începea “repriza de seară”, cu materia din urmă la obiectele de “treaptă”. Foarte greu a reuşit să-l scoată Şaru la câteva spectacole. Deşi erau evenimentele cele mai gustate, cele mai aşteptate, au fost necesare insistențe până în ultima clipă pentru ca Adrian să lase cartea şi să fie prezent în sala premierei, alături de Tudor. Şaru nici nu ştia cum să interpreteze această adevărată furie a muncii: ca pe un soi de penitență? Ca o dovadă că s-a gândit bine, bine de tot, şi a ales, aşa cum l-a sfătuit vocea stinsă a tutorelui său, în acea seară de neuitat?

Cel mai emoționant moment al relației lor s-a petrecut în luna mai, cu ocazia lansării noului roman al lui Şaru. Librăria, altfel spațioasă, unde urma să aibă loc “prima zi de difuzare” în prezența autorului, la un moment dat a fost luată cu asalt, literalmente, de o întreagă clasă de elevi în uniformă. “Spiciul” lui Şaru a devenit – cronometrat cu aplauze cu tot – un adevărat discurs... Câțiva elevi au venit cu părinții, întocmai ca la dezbaterea de la şcoală; cum să uite copiii pe cel ce le-a ținut, atunci, partea? La al 97-lea autograf, epuizat, Şaru, n-a mai ştiut ce să scrie. Când Paula Ioachim i-a înmânat o carte, a simțit că-l trec sudorile; până la urmă, a caligrafiat următoarele cuvinte dintr-un suflu, ca să nu se răzgândească: “În amintirea unui minunat vis albastru, suav ca un Damentango, această carte despre adevăr – femeii, omului, pedagogului minunat care este Paula Ioachim, o dată cu stima şi recunoştința şi... şi... Tudor Şaru”. Înainte de a-i înapoia cartea, a recitit cuvintele scrise în diagonală, pe coala albă, de după copertă, şi primul impuls a fost să... rupă foaia. Ar

fi făcut-o, probabil, dacă diriginta, sesizându-i intenția, nu i-ar fi luat, pur şi simplu, exemplarul din mână.

— Vă rog din suflet să mă iertați... E stupid ce-am reuşit să improvizez... Nu sunt un spontan... Am să vă aduc un exemplar, promit solemn...

— De ce? Îmi place foarte mult ce scrie aici – răspunde Paula Ioachim, citind dedicația şi zâmbind, dar parcă nu omului din fața ei, ci unei amintiri de demult... Retractați? Ştiu că nu obişnuiți să scrieți decât ceea ce simțiți şi credeți.

Tudor s-a înroşit până în vârful urechilor.

— Nu asta am vrut să spun...

— Ştiu, domnule Şaru; am glumit, îl linişteşte Paula. Părerea, însă, mi-o mențin: nu schimb acest autograf cu niciun altul, chiar vă sunt recunoscătoare că, nefiind un spontan, tocmai acest gând şi aceste cuvinte le-ați ales pentru mine. Mi-ați făcut o bucurie.

Iată, un elev – Mişu Tăbăcel în persoană – a descoperit după foaia cu titlul cărții, o a doua ce conține doar două cuvinte, imprimate cu litere cursive, subțiri, în colțul din dreapta-sus: “Lui Adrian”. Descoperirea a făcut senzație. Tot grupul de elevi s-a adunat în jurul celui ce-i este dedicată cartea, conducându-l pe băiat spre Şaru. Nu cumva trebuie scris acum al 99-lea autograf şi – evident – cel mai greu? Da, Adrian întinde cartea, emoționat. Tudor o deschide şi completează cu stiloul, în prelungirea celor două cuvinte tipărite: “Lui Adrian, băiatul meu, cu dragoste şi încredere. Tudor” Un “mulțumesc” de-abia auzit, dar fierbinte ca o îmbrățişare, pune capăt episodului, una din amintirile minunate ale acestui an început sub auspicii atât de încrâncenate...

Ce-a mai fost? Da, întâlnirea cu diriginta, din ajunul examenului de treaptă... Tudor s-a dus la ultima şedință cu părinții, în care se anunțau detaliile pentru concursul de

peste câteva zile. N-a aflat nimic nou, dar după comunicările oficiale, conform tradiției de-acum instaurate între ei, Şaru a prelungit discuția între patru ochi. Vrea să ştie ce crede Paula Ioachim despre şansele lui Adrian. Siguranța profesoarei l-a bucurat, desigur, dar l-a şi mirat puțin.

— Nu vă faceți probleme. Adrian e ca şi intrat... în iarnă, m-aş fi temut, dar acum, după... Şaru îi prinde privirea şi întreabă, precipitat:

— După ce?

— Nu ştiu după ce, dar...

Vocea dirigintei nu convinge. Paula înțelege şi revine, privindu-l, la rândul ei, drept în ochi:

— Jucăm jocul nostru, domnule Şaru? Adevărul, tot adevărul, numai adevărul? Tudor acceptă, cu gestul mut, de om bătrân şi înțelept, deprins de la Adrian.

— Fără supărare?

— Fără supărare.

— Bine. Nu ştiu ce s-a întâmplat între dumneavoastră şi băiat, dar sigur s-a întâmplat ceva. Ceva important. Cam... pe la începutul lunii martie. Greşesc?

Nu. Nu greşeşte. Şaru confirmă, cu acelaşi gest.

— De asta spun că, acum, Adrian merge la sigur. E alt om. Ştiu să citesc în sufletul unui copil, vă rog să mă credeți. Ei bine, rar mi-a fost dat să văd o asemenea transformare. Parcă s-a eliberat de o povară imensă, parcă a aruncat o parte din propria-i fire, exact partea care-l trăgea înapoi, spre copilărie, dar spre o copilărie, cum să spun... adică ştiți... Dintr-un copil ascuns, nu neapărat mincinos, dar incapabil să-şi deschidă sufletul, am avut dintr-o dată revelația unui... S-a schimbat băiatul, ce mai... încă o dată spun: nu ştiu ce s-a întâmplat, dar ceva trebuie să se fi petrecut. Ştiu, în schimb, de ce s-a întâmplat.

Şaru o priveşte cu ochi mari, întrebători.

— Țineți minte prima noastră discuție? Şi întâlnirea de la Irina? Atunci mi-ați cerut, într-un fel, ajutorul, fără să-mi dați însă posibilitatea de a vă ajuta. Când nu ştii boala pentru că pacientul nu se lasă consultat, e greu să recomanzi un tratament eficace. Cum să întreb? Şi chiar dacă, printr-o întâmplare, aş fi aflat, cum să mă amestec eu, o străină, în relația atât de delicată dintre doi bărbați, chiar dacă unul nu este decât un adolescent? – pentru că, din câte am înțeles, în ultimă instanță, aceasta era problema... Şi, la urma urmei, ce să caut eu acolo? Deşi, mărturisesc, m-a frământat serios situația lui Adrian...

— Şi... a mea? – îndrăzneşte Şaru, privind-o insistent, pentru a vedea dacă nu cumva şi-a permis prea mult.

— Şi a dumneavoastră, recunosc, răspunde Paula Ioachim, susținându-i privirea. Ca veche parteneră de dans, şi încă de Damentango, nu-mi putea fi indiferent ce se întâmplă cu dumneavoastră...

Când roşeața din obraji se risipeşte şi zâmbetul i se stinge, diriginta reia:

— Şi atunci... am precipitat lucrurile, provocând explicația dintre dumneavoastră şi băiat. Da, da, nu vă mirați! Am convenit să spunem adevărul, fără supărare...

Şaru schițează un gest de scuză; nu, n-a protestat, nici nu se supără, dar... n-a înțeles.

Acum, zâmbetul Paulei Ioachim s-a întins pe toată fața, şi stăruie mai mult. Până când se hotărăşte să explice:

— Toată dezbaterea de la şcoală – pe care oricum aveam intenția să o organizez, dar poate pe altă idee, şi poate altfel – pentru dumneavoastră şi pentru Adrian s-a desfăşurat aşa cum s-a desfăşurat, domnule Şaru. V-am întins o cursă, mărturisesc. Referatul a fost “comandat” special fostului

meu elev, Mircea Voineag – ale cărui convingeri le cunoşteam bine –, anume ca să incite cel puțin doi— trei părinți la contestarea ideii de adevăr total între educator şi copil, fapt care să vă atragă pe dumneavoastră în apărarea acestei idei. Cunoscându-vă probitatea, ştiam că adeziunea publică, în prezența lui Adrian, la ideea adevărului necondiționat, vă va obliga să limpeziți mai repede lucrurile în relația dintre dumneavoastră şi băiat. Eram sigură că îi vreți binele. Eram la fel de sigură că ceea ce vă împiedică să duceți lucrurile la capăt nu este, nu poate fi o culpă personală; sunteți un om prea credincios principiilor morale ca să vă fi putut face vinovat de ceva grav față de un copil şi față de oricine. Atunci? Scrupule exagerate? Promisiuni, angajamente pripite, față de alte persoane? Pudoare nejustificată, dăunătoare? Apreciere greşită a unei situații? Subapreciere a consecințelor unei tăceri prelungite? N-am ştiut ce este la mijloc, dar mi-am zis că orice ar fi, nu merită să strice caracterul unui copil, iar dumneavoastră să vă otrăvească zilele... Eram convinsă că puteți limpezi situația; totul era să vă hotărâți. Recunosc, am aşteptat rezultatul cu emoție, la un moment dat chiar cu teamă; exista, totuşi, un risc, pe care mi l-am asumat cunoscându-vă... Am greşit?

Tudor tace. E uluit. Pur şi simplu, uluit!

“Doamne, cât de proşti pot fi, uneori, bărbații deştepți – sau care se cred deştepți!” Femeia asta, de la care nu-şi mai poate deslipi privirea, a ghicit o criză nerecunoscută, i-a înțeles proporțiile, a intuit şi cauza – în ciuda eforturilor lui de a i-o ascunde, a gândit un scenariu, l-a pus în operă, manevrându-l pe ditamai Tudor Şaru ca pe un adolescent distribuit într-un rol (ce-i drept, principal!), în timp ce încrezutul, deşteptul de el se credea “conducătorul cadrilului”! Halal!...

In privirile – acum periculos de insistente – se adună admirație, invidie, ciudă, orgoliu rănit, recunoştință – mai ales recunoştință – şi... şi... mai ce? “Atât; până aici!” Dar fără să vrea, chiar împotriva voinței sale de a o reprima, o replică țâşneşte din străfundurile memoriei; o replică modificată însă, care în varianta nouă sună aşa: “Ferice de bărbatul care trăieşte lângă o asemenea femeie”... Cuvintele, nici măcar gândite desluşit, amestecate cu amintirea formulării originale, i se par lui Tudor un sacrilegiu la adresa chipului sfânt şi scump al Evei, dar... le-a gândit. Da, trebuie să recunoască: le-a gândit!

Parcă ghicindu-i gândurile, Paula loachim adaugă, zâmbind:

— Femeile sunt slabe, domnule Şaru... Când o femeie îşi propune să se lupte cu doi bărbați, chiar pentru binele lor, fără puțină viclenie... nici o şansă. Important este să iasă bine, nu?

Aşa este. În cazul lui, chiar a ieşit. Când s-a despărțit de profesoară, conducând-o cu maşina până în fața casei ei, Tudor i-a sărutat mâna cu o căldură pe care speră ca femeia să n-o considere exagerată sau, cumva, deplasată. Priveşte cu teamă, apoi spune:

— Cum să vă mulțumesc?

— Mi-ați mulțumit deja... Sunt autoarea unui experiment reuşit, şi asta mai ales datorită dumneavoastră. Credeți că e puțin? Dacă vreți, să punem totul sub semnul “amintirii unui minunat vis albastru, suav ca un Damentango”, ca să cităm din clasici...

Paula loachim i-a mai făcut un semn cu mâna, apoi a dispărut pe scara blocului. Tudor a privit mult timp în urma ei, până când s-a hotărât să se suie la volan şi să-şi continue drumul spre casă.

Ce-a mai fost? Examenul, bineînțeles. Trei şi ceva pe un loc; aproape ca la facultate! Adrian a intrat al cincilea, cu media mult peste nouă, neputându-şi ierta (dar sincer, nu de poză!) că la matematică a greşit un fleac, la unul dintre subiecte, ceea ce i-a micşorat media şi l-a împiedicat să "urce pe podium", între primii trei, cum promisese Irinei, lui Mihai şi Ancuței Siminoc. Când s-au aflat rezultatele, printre copiii ce aruncau şepcile în sus de bucurie şi părinții ce-şi îmbrățişau odraslele victorioase, Tudor şi Adrian n-au făcut altceva decât să-şi strângă mâna, bărbăteşte, ca şi cum rezultatul le era de mult cunoscut, iar lista de la gardul şcolii – o simplă confirmare, precizând numai amănuntele. Un "bravo, băiatule! Tot aşa!..." a încheiat "operațiunea treaptă" şi a deschis capitolul "admitere", pe baza opțiunii lui Adrian, acum fermă: medicina, opțiune aprobată de toată familia, inclusiv de dirigintă, consultată de Irina într-una din numeroasele lor întâlniri, mult mai dese decât bănuia Tudor... Subscriind alegerii, atunci când Adrian s-a pronunțat, Şaru a întrebat, totuşi:

— Meseria mea nu te-ar tenta, Adriane?

Răspunsul băiatului l-a uimit, întărindu-i admirația pentru maturitatea gândului:

— Într-un fel, da, dar – pentru mine – singurul lucru care nu se poate controla şi nici conduce în viață este talentul. La 17 ani, nimeni nu ştie cu adevărat ce poate – din acest punct de vedere. De ce să constat prea târziu că nu-l am? Decât gazetar de duzină, mai bine un profesionist foarte bun, într-un domeniu unde talentul este important, dar nu esențial...

Seara s-a băut o cupă de şampanie în sufrageria familiei Siminoc, unde au mai venit Malvina Samurcaş (acum pe deplin liniştită de viitorul băiatului), doctorul Panaitoiu, Paula Ioachim şi, bineînțeles, Tudor cu sărbătoritul...

Apoi, vacanța. Două săptămâni la mare, numai Tudor şi Adrian. Două săptămâni fără nici o grijă, fără manuale, caiete de probleme, manuscris, telefoane de la redacție sau obligații protocolare... In “adidaşi” şi pantaloni scurți, cu interminabile partide de înot şi câteva seturi de volei zilnic – apoi somnul adânc, odihnitor – pe care ți-l dă oboseala fizică, atât de profund încât nici măcar pendula vecinilor lui Şaru n-ar fi fost în stare să-l tulbure. O singură zi s-a desfăşurat puțin altfel: ziua în care Tudor l-a invitat pe Adrian în maşină şi au pornit să-şi facă baia pe plaja unui sat din extremitatea sudică a litoralului. După ce s-au instalat cu cearceafurile pe nisip, Tudor i-a spus băiatului numai atât:

— Aici am cunoscut-o pe mama ta.

La plecare, Şaru a apucat drumul care trece chiar prin sat. Rulând încet, “la pas”, a recunoscut locul, aproape neschimbat.

— În curtea aceasta aveam instalate corturile. Sunt zece ani de-atunci...

Ultima săptămână de vacanță, Adrian şi-a petrecut-o la munte, cu Mihai, Anca şi Irina, în timp ce Tudor a avut şansa unei călătorii la Praga, unde a mai fost de două ori, dar spre care porneşte, de fiecare dată, cu aceeaşi bucurie. S-a întors frânt de oboseală, sătul de bere bună şi cu un chef nebun de lucru. Chiar avea nevoie, pentru că editorul îi cere să grăbească munca la manuscris.

Şi ce-a mai fost? In rest – nimic deosebit; zile calme, cu vârtejurile inevitabile din redacție, unde fiecare nouă sarcină primită azi trebuie îndeplinită ieri, cu oboseala nopților de serviciu, cu spaimele lui Turculeț şi progresele rapide ale lui Mircea Voineag... dar mai ales cu satisfacția certitudinilor de acasă. Adrian a început din plin pregătirea pentru admitere, pe toate trei fronturile: anatomie, fizică, chimie. La toate

avansează în ritm de metronom. Cărțile alese de Şaru, obligațiile şi lecturile şcolare, spectacolele, orele de bazin (aici Tudor n-a cedat, impunându-şi ferm punctul de vedere), toate se strecoară în grila pe care băiatul şi-o face săptămânal şi lunar, cu cifre de control şi indicatori calitativi (notele la teste), ca în campaniile ştiințific dirijate pentru marea performanță sportivă. Atât de riguros este drămuit timpul în contabilitatea complicată a băiatului, încât Şaru (în fond, fericit pentru tot ce se petrece) i-a spus o dată, în glumă:

— Bravo, domnule, îmi place... Dar nu uita ca, printre picături, să-ți mai trăieşti şi viața... Vine bătrânețea, Adriane! Mobileaz-o cu amintiri...

Băiatul l-a privit ironic, răspunzându-i cu versul hilar din cântecul de muzică uşoară pe seama căruia au făcut mult haz astă-vară, pe plaja unde cântecul devenise un fel de “marş al stațiunii”:

— “La noi nu-i nimenea bătrân!”

... Soneria îl scoate pe Şaru din pat. Este Gheorghița, venită la treabă, conform promisiunii. Când îl vede în pijama, la ora asta, bătrâna se sperie:

— Sunteți bolnav?!

Tudor o linişteşte, râzând. “Probabil că există oameni făcuți pentru trândăveală şi alții pentru muncă, dar făcuți o dată pentru totdeauna, de vreme ce Gheorghița mă crede bolnav numai pentru că n-am plecat la treabă cu noaptea-n cap...” Când îşi termină toaleta şi, în sfârşit, e gata să pornească după ultimele cumpărături, apare Irina cu câteva pachete şi platouri pregătite de cu seară.

— Vreau să aranjez masa, am o oră liberă. Câți suntem, Tudore?

— Păi... Voi doi, eu şi Adrian – patru, familia Cameniță – şase... Mihai şi Anca vin?

— Ştii bine că nu.

— Foarte rău, decretează Tudor; eu contam pe ei. Malvina Samurcaş ce ți-a spus?

— Nu poate, se simte cam rău, e şi o oră târzie pentru ea... Iți transmite toate cele cuvenite, ne-a mulțumit pentru invitație, o să te sune mai pe seară, dar nu vine...

— Deci – şase. Cu familia Palade – opt...

— Pandrea?

— Nu poate; e plecat în provincie, am vorbit cu Dorina... Familia Ioachim – zece, numără Tudor, în continuare.

— Numai nouă. Paula vine singură.

— De ce? Eu am invitat-o cu soțul, doar nu ne întâlnim în cancelarie sau la şedință...

Irina îl priveşte lung şi cu reproş, dar dacă Tudor ar fi atent, şi-ar da seama, poate, că atât reproşul din privirile sorei sale, cât şi nemulțumirea apăsată din replica ce a urmat, nu au alt rost decât să ascundă o temere.

— Ai făcut o gafa. Nu există un domn Ioachim – cel puțin nu lângă Paula. E singură de aproape patru ani. Ar fi trebuit să-ți dai seama până acum...

Vestea l-a făcut pe Şaru să scape din mână cravata, pe care tocmai vroia să şi-o lege sub gulerul cămăşii. Se apropie de Irina şi întreabă, contrariat:

— Paula Ioachim nu e măritată?

— A fost... De patru ani nu mai este, ți-am mai spus.

— Bine, şi... diseară... cum o prezint cunoscuților?

— Asta-i bună! Dacă venea cu soțul, cum o prezentai? Drept ceea ce este, băi, tovarăşu' de la cadre! Diriginta lui Adrian, care te-a ajutat să faci din băiat ceea ce a devenit.

Aşa să le-o prezinţi, filozofule... Iar dacă n-o să găseşti cuvinte, nu-i nimic; le-o prezint eu drept prietena mea, cum de fapt şi este. Ia uite ce pudori l-au apucat pe domnul Şaru... Mai vine cineva? Spune-mi acum, că pun tacâmurile...

Tudor pleacă după târguieli într-o stare de spirit confuză. Nu-şi dă bine seama dacă noutatea l-a iritat sau l-a bucurat; cert, însă, numai la ea se gândeşte. De mult timp îl preocupă şi îl miră interesul deosebit al Paulei Ioachim pentru situaţia – ba, acum, trebuie să fie cinstit şi să recunoască tot gândul: pentru persoana lui. Care diriginte (sau, poftim, dirigintă, admiţând că femeile sunt mai conştiincioase, mai apropiate de copii, mai pricepute în treburile de suflet) ar veghea de la distanţă asupra necazurilor unui bărbat singur şi – într-un fel – neajutorat, handicapat de lipsa oricărei experienţe pedagogice în relaţia cu un copil dificil? Şi... de unde până unde diriginta lui Adrian – prietena Irinei? Toate, chiar toate – simple coincidenţe? Chiar şi faptul că Paula n-a uitat nimic dintr-un bal trăit acum douăzeci şi mai bine de ani, şi i-a mărturisit-o? “Sunt nebun. Pur şi simplu mi-am pierdut controlul. Bravo, Şarule, asta-ţi trebuia, succes la...” Un sentiment de ridicol îl invadează, colorându-i obrajii. In tinereţe, Tudor a cunoscut un balerin – altfel băiat de aur – pripăşit prin Bucureşti din fundul Moldovei, pe nume Paul, care – după câteva apariţii pe scena Operei, evident, în ultimul rând al corpului de balet – mergea pe stradă salutând pe toată lumea; mai ales femeile. Omul era convins că toţi locuitorii Capitalei îl cunosc, îl admiră şi considera de datoria lui să salute primul, ca un gest de bunăvoinţă, întinzând astfel o mână generoasă admiratorilor şi cu deosebire admiratoarelor. “Am ajuns mai rău ca Paul! Ar trebui să-mi fie ruşine... Nu sunt balerin, nu vin din provincie şi mai ales nu am douăzeci şi trei de ani. Gata!”

Cu toată violența reprimării (mai mult vroită decât reală), gândul se insinuează altfel: “Dar dacă?...” Pe un asemenea teren nu se fac presupuneri. Noroc că a ajuns la Obor, unde complicata problemă a parcării “Daciei” sale şi mai ales abordarea tarabelor îl obligă să coboare cu picioarele pe pământ.

Seara nu este o explozie de veselie continuă, ca pe vremuri. Probabil însă că aşa ceva nici nu se mai poate într-o casă unde există două portrete îndoliate, ultimul chenar negru neavând nici douăsprezece luni, iar băiatul aflat în centrul atenției generale, alături de sărbătorit, este chiar fiul femeii săvârşite din viață acum un an. Dar toată lumea se simte bine, bucatele sunt la înălțime, vinul – minunat, oaspeții (mai numeroşi decât la numărătoarea inițială, pentru că Pandrea a venit special din deplasare, cu avionul de după-amiază, ca să nu absenteze, Mihai şi Anca n-au putut rezista insistențelor lui Adrian, iar Mircea Voineag a fost invitat în ultima clipă, acceptând cu mare bucurie) redescoperă gazda de altădată, ba parcă, acum, mai sigur pe el. Musafirii înțeleg lesne că au în față un om – în sfârşit – împăcat cu sine şi cu viața. Imaginea bărbatului cu tâmplele grizonate, lângă băiatul blond şi cu ochii atât de ciudați, este reconfortantă pentru toți. Bineînțeles, Mişu Camenință vrea să ştie pentru ce bea:

— Ce sărbătorim, Tudore: cartea, succesul lui Adrian sau semicentenarul unui scriitor român contemporan?

— Toate la un loc, Mişule...

— Nu ține! Trebuie să le defalcăm, să ştim o socoteală! Eu pentru ce toastez?

— Pentru ce vrei tu...

— Protestez! După sistemul ăsta, ne mai chemi la un pahar când Adrian şi-o lua diploma de doctor, iar tu premiul Nobel sau decizia de pensionare! Trecem la indicatori

defalcați, domnule Şaru! Pregăteşti dumneata şampanie pentru fiecare eveniment. Clar?

Animația produsă de “protestele” lui Camenİță pregăteşte terenul pentru toasturi. Cu paharul ridicat, Camenİță clopoțeşte uşor în cristalul aburit, cerând oficial cuvântul:

— Nu râdeți, că de data asta vorbesc serios... Dați-mi voie să încep eu, ca de obicei, şi să închin pentru tinerețe! Da, Da!... Sărbătorim un semicentenar, dar priviți la bărbatul ce se laudă că are atâția ani! Ii arată? A fost vreodată mai tânăr ca acum? Iar tânărul de lângă el nu este tinerețea însăşi? Un scriitor aflat de-abia la a treia carte nu este un tânăr scriitor? Ei bine... ce mai vreți? Să ne trăiască amândoi! La mulți ani!

Paharele se întâlnesc, cu clinchet de cristal. La un semn al lui Mihai, Adrian se strecoară spre casetofon, apasă clapeta de “start” şi în sufragerie răsună cântecul găsit, probabil, după multe căutări şi înregistrat cum s-a putut mai bine, ca să se desluşească textul antologic: “La noi nu-i nimenea bătrân!” Şaru dă tonul hohotului de râs ce se revarsă în cascade. Când veselia se potoleşte, Tudor se ridică şi el; cere tuturor să-şi umple paharele, “operând” în zona lui şi îndemnându-l pe Mişu Camenİță să facă la fel în celălalt capăt al mesei, apoi începe – cu vocea uşor schimbată de emoție:

— Dragii mei şi... stimați oaspeți aflați pentru prima dată în casa mea... (ultimele cuvinte le rosteşte cu o uşoară înclinare spre Paula Ioachim, aşezată în partea opusă lui, exact pe locul unde – acum opt ani – stătea Eva...) Nu ştiu dacă sunt bătrân sau nu. Probabil că sunt. O jumătate de veac nu e glumă. Important este însă că nu mă mai tem de bătrânețe. Dacă a venit, bine. Dacă nu, poate să vină. In urmă cu un an, Mişu, marele nostru specialist în toasturi, amintea proverbul arab potrivit căruia “dacă vrei să fii fericit

o zi, îmbată-te; dacă vrei să fii fericit un an, îndrăgosteşte-te; dacă vrei să fii fericit o viaţă, fă-ţi prieteni!” Aşa este; eu am prieteni minunaţi, mai vechi sau mai noi (din nou, o înclinare de-abia percepută spre Paula Ioachim şi Mircea Voineag.). Dar permiteţi-mi să completez proverbul cu o fărâmă de gând. Am adunat-o din experienţa mea de-o viaţă, şi mai ales dintr-un an care a cântărit cât o viaţă: dacă vrei, cu adevărat, să fii fericit câte zile ţi-a hărăzit soarta, lasă pe cineva în locul tău; atunci n-ai trăit degeaba... Dacă azi nu mă mai tem de bătrâneţe, este pentru că în profesie am un discipol (un semn uşor, cu paharul ridicat, întoarce toate privirile către stagiar, roşu ca focul), şi mai ales pentru că aici, lângă mine, am un fiu. Am descoperit târziu bucuria împlinirii prin alţii, dar nu cred că există ceva mai grozav! Devin patetic, iertaţi-mă... Să bem, deci, cum spunea Mişu, pentru tinereţe! Să ne trăiască şi să ne bucure”!

Târziu, când copiii s-au retras în camera lui Adrian, aşteptând tortul şi semnalul de plecare, Mişu Cameniţă, eternul “cap al răutăţilor”, cere puţină muzică; “măcar câteva dansuri, altfel se cheamă că nu e bal!” Desigur, de ce nu? Chiar dacă nu fusese “planificat”, de vreme ce musafirii se simt atât de bine încât vor să danseze... Tot Cameniţă proclamă, ca un disc— jockey:

— Şi ca să respectăm adevărul vieţii, începem cu Damentango!

Cu un zâmbet reţinut, aproape ascuns, Tudor se îndreaptă spre magnetofon pentru a satisface dorinţa musafirului său. Damentango... în amintirea unui minunat vis albastru, suav ca un Damentango... 0 fi ea frumoasă tinereţea spirituală, inventată de vorbitori semicentenari, dar unde sunt cei treizeci de ani? “Sau douăzeci şi opt? Câţi aveam?” Este încă aplecat asupra magnetofonului, pentru a-i regla volumul, când – o dată cu primele acorduri ale

tangoului argentinian, învăluitor ca un parfum – aude în spatele lui o voce, parcă venită din sala de bal, de pe vremuri:

— Dansați, domnule Şaru?

Paula Ioachim îl aşteaptă, uşor înclinată în reverența ce-i întăreşte cuvintele. “Doamne, cum de n-am observat! Rochia asta albastră... gulerul alb... Ca atunci!”

Când cei doi încep să se legene uşor în ritmul muzicii, Şaru de-abia reuşeşte să îngaime:

— Scuzați-mă... Până în clipa asta nu mi-am dat seama că sunteți... că toaleta...

— ... Vă aduce aminte de “boboaca albastră”, nu? Am încercat să fie cât mai apropiată de cea de atunci. Măcar rochia, dacă manechinul s-a mai schimbat...

— Nu, cum puteți...? Chiar dimpotrivă...

— Ați vorbit frumos despre tinerețe, dar eu ştiu cât de frumos puteți vorbi despre multe alte subiecte! Tinerețea mea e undeva, în urmă... Am rămas cu amintirile...

— Nu se poate trăi din amintiri!

— Ba uite că se poate. Fiecare trăieşte cu ce are. Totul e să-ți înțelegi condiția şi să o accepți.

Un val de căldură urcă spre obrajii lui Şaru. E gata să spună, dintr-o suflare: “Poți avea mai mult. Poți avea tot ce doreşti – dacă doreşti, într-adevăr, dacă nu înțeleg cumva greşit ce se întâmplă cu noi amândoi, dacă nu îmi depăşesc în mod condamnabil...”

În clipa de ezitare, soneria telefonului ridicat de Irina, apoi vocea sorei sale (“Scuză-mă, Paula; e pentru tine, Tudor!”) lasă cuvintele nerostite, dar plutind între ei, parcă presimțite, parcă percepute cu acel al şaselea simț de către femeia care ar fi trebuit să le asculte şi să răspundă.

— Un moment, se scuză Şaru, desprinzându-se din legănatul lin, ritmic, al dansului.

Un moment? Numai un moment? Să nu fie tocmai momentul acela care schimbă cursul unei vieţi sau fără de care viaţa îşi urmează scurgerea monotonă, neschimbată, deşi a fost la un pas de...

— Alo... Eu sunt, Şaru. Bună seara, domnule doctor, vă ascult!

La telefon e Panaitoiu. Se scuză pentru ora total nepotrivită, dar n-a avut de ales; a fost la doamna Ilinca Brătucu, mama Evei, bunica lui Adrian. Bătrâna se simte rău şi ţine mult să-l vadă pe Şaru. Nu, nu e chiar atât de presant, se poate şi mâine, dar pentru liniştea bătrânei, mâine – neapărat... Şi scuze, încă o dată...

Tudor pune receptorul în furcă exact când se stinge ultimul acord al tangoului pe care soarta l-a scurtat – pentru el – cu numai un moment, dar poate esenţial; poate zburat definitiv, poate amânat cu o zi sau cu o săptămână sau... “O zi, la cincizeci, valorează cât la douăzeci şi opt de ani?” Lui Tudor îi este teamă să rostească în gând unităţi de timp încă şi mai mari. Brusc, i se face frică de bătrâneţe, ca şi cum de-abia în clipa asta înţelege cu adevărat ce înseamnă vârsta pe care a sfidat-o.

Târziu, mult după miezul nopţii, când invitaţii părăsesc petrecerea, grăbindu-se către cele trei taxiuri ce-i aşteaptă în faţa blocului, conduşi de gazdă, Tudor urcă îngândurat scările, amintindu-şi că anul trecut, tot un telefon nocturn, venit de la acelaşi doctor Panaitoiu, l-a bulversat în asemenea hal încât a trebuit să-l scape Irina de musafiri... “Ce poate fi? Am să văd... Gata cu spaimele! Adevărul o fi el relativ, dar mai există pe lume şi certitudini...”

Sus, în apartament, Adrian a adormit. Şaru trage cu grijă pătura peste băiat, îi mai priveşte o dată faţa liniştită,

ascultă respirația regulată, apoi părăseşte camera, închizând bine uşa. Lasă totul aşa cum e, pe seama Gheorghiței, aşteptată mâine, şi intră în dormitor, unde cheamă somnul care nu vine. “La bătrânețe, oamenii dorm mai puțin” – se surprinde gândind. Noroc că, din cutele neştiute ale memoriei, de data aceasta salvatoare, cuvintele şlagărului țâşnesc reconfortant: “La noi nu-i nimenea bătrân!” Păi... nu? “Dacă-i aşa, să ne culcăm liniştiți şi mâine vom mai vedea...”

Mulțumind, cu un ultim gând de recunoştință, textierului – pe care şi-l imaginează cu bonetă albă, scrobită, membru de onoare al corpului medical din sanatoriul doamnei Aslan – Şaru adoarme şi el.

10. RELATIVITATEA ADEVĂRURILOR ABSOLUTE

Dacă n-ar fi promis doctorului Panaitoiu că o va vizita pe mama Evei, Tudor ar fi zăbovit în pat până către prânz. Se simte frânt de oboseală. E duminică, singura obligație față de ziar, pe ziua de azi, este un drum la redacție, de cel mult o jumătate de oră, pentru nişte treburi ce nu suferă amânare. Adrian deschide uşa dormitorului cu ochii cârpiți de somn, aruncând un “neața!” şi interesându-se cum se simte generația matură acum, când s-a mai maturizat cu un an.

— Cu o zi, grăbiților! Până la 51, mai am! – răspunde Şaru râzând.

— Nici o problemă, vine şi 51, ca mâine, îl linişteşte băiatul, pornind către baie.

Pentru Şaru, discuțiile cu Adrian şi chiar schimburile banale de replici – niciodată banale, de fapt – au devenit una din bucuriile vieții. Sarcasmul aproape rău, simțit pe propria-i piele la începuturile cunoştinței lor de către Tudor,

s-a transformat în ironie care – asociată cu spontaneitatea, cu simțul replicii, cu inteligența vie şi sensibilă ce l-au caracterizat întotdeauna – face din băiat un interlocutor minunat. Tudor aproape că regretă opțiunea lui Adrian; acum e convins că ar fi mânuit condeiul cu strălucire. “Dar nu-i nimic; n-ar fi el primul medic, autor de cărți importante. În fond, Cehov era medic, nu?” Cel mai reconfortant – pentru Şaru – este faptul că tot ce a dobândit băiatul se grefează pe o seriozitate aproape nefirească la 17 ani. De puține ori i-a fost dat să vadă atâta responsabilitate la un elev în penultima clasă de liceu. “Nu cumva lângă mine se îmbătrâneşte repede? Să fim serioşi!”, se întreabă şi îşi răspunde singur, iritat că bătrânețea îi tot dă târcoale, insinuându-se până şi în gânduri, ca şi cum n-ar fi de ajuns că a început să o trăiască; uite, o noapte cu somn puțin şi, poate, un pahar de vin în plus l-au extenuat. De la “balul bobocilor” (acum douăzeci şi câți de ani? Mereu uită cifra!) – a plecat la ziuă, soarele ieşise dintre blocurile din centru şi strălucea pe cer, dar atunci nu simțea niciun pic de oboseală; după un duş, s-a apucat să-şi scrie articolul pentru numărul de luni, ca şi cum ar fi dormit toată noaptea, buştean... “Ei, a fost; acum e altfel...” Ca să nu dea curs gândului sau şirului de gânduri ce i-ar reaminti imaginea unei fete frumoase, îmbrăcată într-o rochie albastră, cu guler alb –, Tudor se ridică din pat pentru toaleta de dimineață. Într-o jumătate de oră e pregătit să pornească spre redacție, cu un scurt ocol pe la bazinul de înot, unde va rămâne Adrian, apoi...

Întâlnirea şi mai ales discuția cu Ilinca Brătucu, mama Evei, începe să-l preocupe, chiar să-l îngrijoreze. Un an întreg, bătrâna n-a dat niciun semn de viață. Şi el îşi reproşează o tăcere şi o distanță pe care față de Malvina Samurcaş nu le-a avut. Ce-i drept, a sunat-o la telefon de câteva ori, Irina a invitat-o la discuția despre nepot,

provocată anul trecut de Paula Ioachim; fâră succes însă. Bunica băiatului n-a căutat şi n-a încurajat nici o punte între ea şi Şaru. Adrian a vizitat-o cel mult o dată pe lună. Tudor l-a îndemnat să meargă mai des, dar tot timpul cu senzația că, oricât ar insista, nu va reuşi să determine decât, cel mult, îndeplinirea silnică a unei obligații. Cu totul altfel aşteaptă Adrian, de pildă, vizitele la Malvina Samurcaş, deşi nu-i este bunică “de sânge”. Ce-l face să se simtă ataşat de o străină şi îl desparte de femeia în casa căreia a copilărit? Nu e el, Tudor, omul chemat să judece pe alții... Dar de ce un apel tocmai acum? Ce a mai rămas, oare, de spus atât de important, încât bunica lui Adrian să simtă nevoia unei discuții?

Adrian coboară din maşină, dându-şi întâlnire cu Tudor la familia Siminoc.

— Când vii?

— Cred că... spre ora 14... poate puțin mai târziu, răspunde băiatul, uşor încurcat.

— Aşa târziu? se miră Şaru, fără să observe roşeața din obrajii lui Adrian, care salută repede, precipitându-se către intrarea bazinului parcă pentru a evita o explicație. Şaru, însă, e prea absorbit de gândurile lui pentru a o cere.

Acum, la volanul “Daciei” sale, Tudor străbate cartierul Cotroceni. Nu a reținut niciodată numele străzii, dar ştie casa; e pe undeva, pe lângă o stație de benzină. Trebuie să fie foarte aproape, pentru că, iată, acolo, în stânga, recunoaşte trotuarul unde a văzut-o pe Eva luptându-se cu sacoşa voluminoasă, în drum spre gară, atunci când el a oprit, a invitat-o în maşină şi au pornit amândoi în călătoria care... A ajuns. Parchează maşina şi sună la uşa unei case micuțe, modeste, în vădit contrast cu vilele elegante din jur. De după uşa dată cu un baiț vechi, scorojit şi decolorat, se aude zgomot, apoi o cheie se învârte în broască şi uşa se

deschide, lăsându-i în față chipul supt, schimbat de vârstă şi de boală al Ilincăi Brătucu; dar atât de schimbat, încât Tudor aproape că nu-l mai recunoaşte. Bătrâna îl invită înăuntru. Deşi e octombrie şi nu s-a lăsat încă frigul, interiorul te întâmpină cu un val de rece, care dă frisoane. In casă totul e întunecat, mohorât, aproape sumbru. Mobila – greoaie, mult prea mare pentru dimensiunile camerei prin care trece Şaru – mănâncă tot spațiul, obligându-te să te strecori pe poteci înguste, parcă şi ele amenințate de invazia lemnului ce a cucerit casa. Pe pereții de culoare incertă, bătând spre cenuşiu, atârnă tot felul de lucruri, de la tablouri cu rame imense până la trofee de vânătoare, scoarțe decorative şi ceramică de toate felurile. Numeroasele suprafețe plane ale pieselor masive de mobilier susțin, la rândul lor, o diversitate incredibilă de obiecte cu utilități sau funcții greu de explicat.

Asemenea densitate de lucruri pe metru pătrat, ba chiar pe metru cub, Şaru n-a mai văzut niciodată într-o casă. Privind totul cu o curiozitate aproape nepoliticoasă, încearcă să-şi imagineze – în acest cadru – viața unui copil şi chiar viața, în general. El a apucat să facă de-abia câțiva paşi – ocolind cu grijă colțurile scrinului, comodei, dulapului, ciucurii lustrei ce coboară din tavan până la înălțimea capului şi chiar mai jos, coarnele ce străjuiesc cuierul – şi el masiv, destinat parcă unor greutăți covârşitoare – şi simte deja agresiunea puzderiei de obiecte, atmosfera apăsătoare, nu de muzeu, ci de magazie sau depozit. “Tipul interiorului de unde simți nevoia să fugi, să evadezi...” Brusc, îl înțelege pe Adrian. Într-un fel, şi pe Eva.

Ajunşi în sufragerie, bătrâna îl invită să ia loc. Tudor se luptă cu un scaun greu cât un fotoliu, pe care, în sfârşit, se aşează. Îşi cere scuze că n-a venit deloc să o vadă; şi-a propus nu o dată, dar treburile, ocupațiile... Acum, telefonul primit de la doctorul Panaitoiu l-a alarmat şi...

— Sunt bolnavă, într-adevăr; eu te-am chemat, începe bătrâna, cu voce slabă. La mine, domnule Şaru, s-au şubrezit toate, gândurile mă macină, am rămas singură... Mi-am îngropat fata, în loc să mă îngroape ea pe mine, cum era în firea lucrurilor... N-ai trăit bătrâneţea, nu ştii cât de cumplită este.

Văzând gestul schiţat de Şaru, bătrâna adaugă repede:

— Nu, nu te-am chemat să-ţi reproşez ceva, doamne fereşte. Iartă-mă, aşa păţesc mereu... Când prind un suflet de om în cavoul ăsta de casă, mă pomenesc plângându-mă, ca şi cum ar fi cineva vinovat de amărăciunile mele. Dumitale n-am decât să-ţi port recunoştinţă. Mi-ai primit nepotul, îl creşti ca un tată, cuscra Samurcaş – care mai trece din când în când pe la mine – spune că Adrian s-a schimbat, s-a făcut o minune de băiat, învaţă bine, ţine la dumneata... Şi eu, când îl văd – aşa rar, cum îl văd – îmi creşte inima. Nu credeam să apuc să trăiesc minunea asta... dar nu pentru mine te-am chemat, domnule Şaru. Ieri dimineaţă, căutam prin dulapul unde-mi ţin lucrurile pregătite pentru călătoria... ştii dumneata... pentru ultimul drum...

Noua încercare de gest a lui Tudor este reprimată de bătrână cu câtă brumă de energie mai poate aduna.

— Păi altcineva... cine, păcatele mele, să le scoată, să le aranjeze? Sunt singură, om bun! Singură cuc, în pustiul ăsta de casă, şi când mi-o suna ceasul, măcar cu atâta să uşurez munca celor ce s-or îndura de rămăşiţele mele: să găsească totul pregătit, după datină. Dar altceva vreau să-ţi spun. Acolo, în dulapul cu ale mele, avea şi Eva nişte rufe, rămase de nu mai ţin minte când... Rostuind teancurile din dulap, mi-am aruncat ochii pe raftul ei, şi... uite ce-am găsit.

Odată cu ultimele cuvinte, Ilinca Brătucu îi întinde lui Şaru un plic gros, pe care mâna Evei caligrafiase cu scrisul ei elegant, inconfundabil: Domnului TUDOR ŞARU, Bucureşti str. Viitor nr. 27, et. III, ap. 14. Bătrâna continuă:

— E închis, nu ştiu ce-i înăuntru, dar... e pentru dumneata, de la fata mea. Ce-avea Eva de gând cu el, acu'... numai Dumnezeu ştie. N-a mai apucat, iar eu...

Cu plicul în mână, Şaru simte că-i îngheaţă spatele. Parcă tot frigul din casa-magazie i-a pătruns deodată pe sub haine, înţepenindu-l. Dacă nu şi-ar încleşta maxilarele, dinţii i-ar clănţăni necontrolat. O spaimă iraţională, iscată din senin, pune stăpânire pe el. Ce mai trebuie să afle? Ce mai este de aflat? Se vor termina vreodată bombele cu explozie întârziată care...

Vocea bătrânei îi reaminteşte unde se află:

— Citeşte, citeşte, poate... cine ştie...

Dacă nu l-ar fixa privirile rugătoare ale Ilincăi Brătucu, în clipa asta s-ar ridica de pe scaun şi, cu plicul în buzunar, ar fugi undeva, cât mai departe de locul unde trecutul îi ameninţă, din nou, liniştea de-abia dobândită. Dar bătrâna aşteaptă, căutându-i privirea; poate că acolo, în plic, se ascunde un mesaj, un gând, ceva, de la fata ei, care să-i încălzească inima – câteva clipe măcar...

Şaru desface plicul, scoate cele şase coli mari, împăturite, le netezeşte şi, luptându-se cu tremurul mâinii – atât de puternic încât hârtiile parcă flutură – începe să parcurgă mesajul venit de pe altă lume:

“Dragă Tudore,

Te-am iubit, te iubesc şi te voi iubi toată viaţa. Numai pe tine. M-am luptat să te uit, să-mi interzic dragostea pentru tine dar nu pot...”

Şaru scoate batista. Trebuie să-şi şteargă lacrimile care, acum, îi îngreunează cititul mai mult decât tremurul hârtiilor. Apoi continuă lectura, sub privirile bătrânei care-l urmăreşte concentrată, parcă străduindu-se să ghicească ceea ce Tudor parcurge, rând cu rând:

"De şase ani încerc să-mi fac curaj pentru o explicaţie. Măcar cu atât îţi sunt datoare: să ştii de ce am fugit. Iată: mă încumet să aştern pe hârtie ceea ce n-am îndrăznit, nici după atât amar de vreme, să-ţi spun prin viu grai..."

... Şi textul curge, descifrat de privirile înceţoşate de lacrimi ale bărbatului care află acum, în relatarea Evei, ceea ce Malvina Samurcaş îi împărtăşise la altă întâlnire de taină. Citind, Şaru simte cum inima începe să-i bată normal; zvâcnetul din tâmple se potoleşte treptat, panica de care se lăsase cuprins se risipeşte. Parcă nici frigul nu-i mai încreţeşte pielea. Da, ştie tot, sau aproape tot din mărturisirea Evei, întinsă pe paginile umplute mărunt: şi greşeala ei din prima tinereţe – legătura şi căsătoria cu Sandu Trandafir ("Doamne, unde mi-au fost minţile?" – exclamă textul, undeva), şi conflictul cu părinţii, şi spaimele ciocnirii cu întrebările lui Adrian, şi bucuria – imensa bucurie a întâlnirii cu Tudor, şi chinurile provocate de propria-i laşitate ("de ce nu ţi-am spus? De ce? De ce?"), şi disperarea care a împins-o la – probabil – cea mai proastă decizie pe care-o putea lua: fuga.

De-odată, bătăile inimii lui Tudor o iau razna din nou, iar revolta împotriva destinului îl cuprinde cu aceeaşi furie ca atunci, la spital, lângă muribunda conectată la păienjenişul firelor din camera de reanimare. Pentru că scrisoarea Evei se termină astfel:

"Dumnezeu mi-a pedepsit prea crunt greşelile, dragul meu. Trăiesc într-o casă în care simt că mă sufoc, lângă un bărbat pe care-l respect, dar atât şi numai atât, şi faţă de care am

început să mă simt vinovată. Îl evit, Tudore, îl evit cât pot, iar atunci când, totuşi... trebuie, simt că îl înşel, pentru că nu pe el îl văd şi îl simt, nu pe el îl doresc în braţele mele. Mă chinui să mistific realitatea cu care nu mă mai pot împăca. Sunt în stare să plec, să fug, să las totul în urmă, cu orice risc. De aceea, te întreb: mă mai vrei? Pe mine, văduvă de transfug, femeie divorţată (sunt gata s-o fac!), mamă a unui copil cu probleme – of, şi câte probleme! –, femeie aproape bătrână, copie urâţită, decolorată a ceea ce am fost cândva, când m-ai cunoscut? Răspunde-mi. Gândeşte-te bine şi răspunde-mi, dar, te implor – nu te lăsa dus de valul nebuniei mele. Încearcă să cumpăneşti obiectiv – aşa cum eu nu sunt în stare – dacă viaţa noastră, luată de la capăt, ar avea o şansă, măcar o şansă.

Dă-mi un semn, Tudore. Poate că există un liman, poate că şi soarele de toamnă încălzeşte sau măcar alungă negura din existenţele chinuite, cine ştie...

A ta, Eva"

Iar mai jos, cu altă culoare de pix, trădând faptul că rândurile acelea de post-scriptum au fost adăugate altă dată:

"Doamne, sunt nebună de legat! Recitind, m-am îngrozit de propriul meu gând, bine că n-am expediat plicul! Mi-e frică, Tudore. Mi-e frică să pun scrisoarea în cutia poştală. Ce se va întâmpla cu noi? Cu tine – mai ales ? Din câte greşeli am făcut în viaţă, asta ar fi cea mai... Nu ştiu, nu ştiu... "

Şaru pune hârtiile încet, pe masă, cu un gest obosit, de om bătrân. Deci... atât a lipsit ca Eva să fie în viaţă şi să trăiască alături de el: un strop de curaj. Numai atât ar fi trebuit; Eva să pună plicul într-o cutie, restul... N-ar fi fost prea târziu; nici vorbă!

Sub privirile înlăcrimate ale Ilincăi Brătucu – încă în aşteptarea unui cuvânt, măcar a unui cuvânt şi pentru ea, din tot ce-a aşternut pe hârtie Eva – Şaru împătureşte cele şase coli şi le introduce în plic, prelungindu-şi mişcările ca într-o filmare cu încetinitorul. Trebuie să câştige timp; nu ştie dacă, în clipa asta, va fi în stare să rostească vreo vorbă. Într-un târziu, îngaimă:

— Este... este... ceea ce n-a apucat să-mi spună prin viu grai. Explicația despărțirii. Am înțeles mai bine de ce a trebuit ca Eva să moară, iar eu...

Un hohot de plâns zguduie umerii şubreziți ai bătrânei, dar Şaru e prea tulburat el însuşi ca să mai poată linişti pe cineva. Ilinca Brătucu plânge în voia ei, până când, epuizată de efort, se potoleşte. Când plânsul s-a oprit, bătrâna murmură de-abia auzit:

— Să mă ierți. Să ne ierți pentru toate, domnule Şaru. Şi să n-o condamni. Te-a iubit...

Când iese la lumina zilei, Şaru inspiră lacom aerul răcoros al amiezii de octombrie. Nu se urcă la volan; porneşte agale, cu paşi nesiguri, pe trotuarul străjuit de castanii bătrâni. Trebuie să-şi adune gândurile măcar atât cât să-şi poată conduce maşina. De fapt – nu vrea să se mai gândească. Sau nu acum. Retrăirea trecutului l-a terminat. Bine, măcar, că din clipa asta, ştie tot. Actorii dramei, absolut toți, şi-au rostit partitura, şi-au desvăluit secretele. Că totul ar fi putut fi altfel, dacă... asta e altă poveste, pe care nu mai are puterea să şi-o tot spună. Da, este singur, Eva l-a lăsat singur, dar există un adevăr al adevărurilor, care-i dă putere să se lupte cu răul din suflet: Adrian. Şi Adrian este al lui, nimeni şi nimic nu i-l poate lua, creşte aşa cum a dorit Eva, aşa cum l-a modelat el, iar mâine...

În fața lui Şaru, la câțiva zeci de metri, apare – dând colțul, dintr-o stradă laterală – o pereche de liceeni care-i

curmă brusc şirul gândurilor. Silueta fetei, văzută din spate, nu-i spune nimic, dar băiatul care-o ține de braț, şi nu oricum... statura, părul blond, mersul, canadiana şi, poftim, sacul de sport, purtat pe umeri aşa cum numai... Instinctiv, Tudor se lipeşte de vitrina în fața căreia se afla, pentru a nu fi văzut. Gest inutil, de altfel, pentru că cei doi tineri se îndepărtează voioşi, fără să arunce o privire în urmă. Şaru porneşte pe urmele lor, păşind cu grijă, aproape furişat. Nu ştie de ce se ascunde şi nici de ce simte nevoia imperioasă a unei confirmări, de parcă întrebarea ar viza o problemă capitală: e Adrian, sau...? Iată, în fața tonetei cu înghețată, perechea se opreşte. După câteva cuvinte de scuză, de explicație, probabil – băiatul se caută în buzunar, adună bănuț lângă bănuț, în timp ce fata îl aşteaptă, patrulând aşa, mai la distanță. Acum nu mai încape nici o îndoială; e Adrian. Deci, aşa stau lucrurile... Tudor se apropie într-o stare de spirit pe care nu mai ştie cărui fapt s-o atribuie: mesajului Evei, venit din neființă, sau surprizei de a-şi vedea băiatul, băiatul lui, la brațul acestei... Iat-o; acum o vede bine, e la câțiva paşi. Deci aşa arată fata care-l va răpi, curând – poate, pe Adrian... Nu prea înaltă, brunetă, cu aerul proaspăt al fetelor de 17 ani, fără nimic deosebit – cel puțin aşa i se pare lui Şaru. E nerăbdătoare; în câteva secunde, de când o priveşte, şi-a consultat ceasul de două ori. Văzându-se privită cu atâta insistență, trece pe trotuarul de vizavi şi se depărtează – nu prea mult, însă, de locul în care Şaru a rămas pironit.

Tudor simte că nu are putere pentru o întâlnire cu Adrian aşa. “Aşa... cum?” Nici să-şi răspundă, nici să-şi ducă până la capăt gândul nu mai are putere. Se urneşte şi el, îndreptându-se cu paşi greoi spre maşina parcată după colț. Mâine-poimâine, băiatul lui va veni cu fata asta la braț, sau poate cu alta, i-o va prezenta şi-i va spune că el... că ei... Bine, dar nu ştia că aşa va fi? Că e în firea lucrurilor să fie

aşa? Că nefirească este singurătatea, căutarea – la 50 de ani – a unui suflet care...? Ştia, desigur, dar... dar pentru el, Tudor Şaru, urmează, deci, singurătatea? Bătrâneţea şi singurătatea, aşa cum le-a văzut adineauri, în casa Ilincăi Brătucu? Câte un amic, întrebându-l din când în când de sănătate, câte un suflet caritabil, sunând la uşa unui moşneguţ neajutorat, aşa cum a sunat el la bunicile lui Adrian? Câte-o asigurare condescendentă, din vârful buzelor: “lasă, nu te speria, facem noi rost de medicamente; dacă trebuie, chiar şi de o internare...” Acum trebuie să fugă. Să nu fie văzut.

Nu, nu poate conduce maşina într-o asemenea stare. După câteva sute de metri, Şaru parchează încet, fără să se asigure, măcar, că a executat manevra corect, că niciun semn şi nici vreun paragraf din regulamentul circulaţiei nu-i interzic oprirea aici. Cu mâinile împreunate pe volan şi cu fruntea lipită de podul palmelor reci, din care parcă i s-a scurs tot sângele, Tudor îşi trăieşte momentul de panică. “Numai de mi-ar trece!” Acum, însă, starea persistă. Şi ea vine nu din spaimele trecutului – astea... gata! S-au terminat – ci din frica de viitor. Pe măsură ce înţelege şi acceptă ideea că Adrian îşi va lua, firesc, zborul (“dar cât de repede! De ce atât de repede?”), singurătatea lui îi apare tot mai clar, urmare logică, necesară a primului gând. “Deci – singur. Există, probabil, un destin în toate”, îşi spune Şaru, ridicând capul şi adunându-şi puterile pentru a-şi continua drumul. Ce va face la Irina, când va da cu ochii de Adrian, asta va vedea...

Pe trotuar, chiar lângă el, zăreşte cabina unui telefon public. De-odată caută febril, în buzunar; da, are câteva fise. Coboară din maşină cu o grabă nefirească, dictată de un gând ce nu şi-l poate stăpâni. Intră în cabină, formează un număr şi, de la celălalt capăt al firului, Irina îi răspunde, mirată:

— Ce faci, nu vii? Te aşteptăm. Adrian ne-a sunat adineauri, el mai întârzie...

Da, va veni, desigur, dar acum, dacă se poate, dacă ştie, ar ruga-o... numărul de telefon al Paulei Ioachim. Când îl are, Şaru introduce o nouă fisă în aparat. Cu arătătorul întins către discul ce se învârte opintit, de pe care cifrele – cândva negre – aproape că nu se mai disting, Tudor realizează că, dacă Paula îi va răspunde, el, Şaru, riscă să nu poată articula niciun cuvânt, nici măcar apelativul ştiut şi rostit până şi de copiii de trei ani... “Atât să fiu în stare să spun: Alo! Dacă-mi recunoaşte vocea, va găsi ea cuvântul în stare să mă dezmeticească... Ea intuieşte. Ea ştie...” Ba nu. El trebuie să spună ce vrea, ce simte în clipa asta că trebuie, neapărat trebuie să spună. El trebuie să caute, să găsească, să găsească...

SFÂRŞIT

ION BUCHERU
născut în 1934 la Tâncăbeşti-Ilfov
A absolvit liceul „Mihai Viteazul” şi apoi Facultatea de Filosofie
şi Ziaristică a Universității din Bucureşti.
Ziarist, om de televiziune (realizator de emisiuni şi conducător de posturi şi redacții TV), producător de film (46 de lung-metraje artistice, ca director al Casei de Filme Unu), romancier, dramaturg şi scenarist, a condus publicații centrale, a predat cursuri de televiziune în învățământul superior, a publicat 15 volume de teatru, proză şi eseistică,

i-au fost puse în scenă piese în teatre, la teatrul TV şi teatrul radiofonic.
S-au făcut filme (ficțiune şi documentare) după scenariile sale.
Este membru al Uniunii Cineaştilor din România.

”Ion Bucheru are replică şi stil, fraza lui bate sprinten din aripi şi prinde ideea, dialogurile se lansează în comentarii de vădit interes civic, cu ecouri filozofice, estetice, morale. E un polemist şi un moralist, experiența l-a înzestrat cu numeroase teme de meditație asupra cărora are ceva de spus, un punct de vedere de afirmat”.

C. PARASCHIVESCU, Teatrul, nr. 2 din 1985

Narațiunea este rând pe rând ironică („Toate sistemele politice bazate pe principiul *jumătate plus unu* pornesc de la intuiția Lăpuşneanului, care i-a şi oferit majorității revoltate capul sus-numitului Moțoc, în schimbul linişti personale”), pasională („unele dintre ciudățeniile smolite carpato-danubiano-pontice au luat avânt periculos odată cu câştigarea mult doritei şi atât de necesarei libere circulații a oamenilor, a ideilor, serviciilor şi capitalurilor”), concluzivă („Când a apus comunismul, Răsăritul s-a mutat la Apus, dar iată că, după un sfert de secol, constatăm cu surprindere cum dinspre Apusul devenit Răsărit ne vin şi pete de întuneric”).

ION MARIN – ultima-ora.ro

Am aşternut pe hârtie primul cuvânt al primei piese după trei decenii de gazetărie, pentru ca – după nici un an și jumătate – să o termin pe-a doua, dintr-o suflare. Plămada

lor de gânduri, sentimente, întrebări şi răspunsuri mi se pare, acum, la fel de veche şi de familiară ca amintirile despre paşii dintâi în viața de redacție. Dar dacă aşa stau lucrurile, de ce de-abia acum şi de ce tocmai acum? Poate pentru că ziaristica a însemnat, în ceea ce mă priveşte, întâlnirea (fericită) a mandatului cu vocația de a căuta şi promova valoarea şi valorile. Valoarea altora.

AUTORUL

(din prefața primei ediții a pieselor, apărută în colecția „Rampa”

De acelaşi autor:
Colocviu cu studenţ**ţ**ia
eseuri, în colaborare cu Igor Şerbu
(Editura Politică, 1963)

Fa**ţ**a nev**ă**zut**ă** a lum(n)ii
teatru (Editura „Eminescu”, colecția „Rampa”, 1983)

Revan**şă** târzie
roman (Editura „Sport-turism”, colecția „Cartea de vacanță”, 1984)

Frumosul cotidian
teatru (Editura „Cartea românească”, 1984)

Cartea cu audien**ţ**e
proză scurtă (editată în regie proprie, 1992)

Afacerea Beautiful College
roman, în colaborare cu Ştefan Itureş
(Editura „Cartea românească”, 1993)

Pe asta o **ş**tia**ţ**i?
culegere de glume şi anecdote din „epoca de aur”
(Editura „Coresi”, 1995)

Veninul victoriei

roman (Editura „Odeon”, 1995)

Fenomenul Televiziune
tratat de specialitate
(Editura „România de mâine”, 1997)

Imperiul
roman, în colaborare cu Ştefan Iureş
(Editura „General partner”, 1999)

O piesă: Circul
şi un scenariu: Balada lui Alimo**ş**
(Editura „Sempre”, 2003)

Tat**ă**l b**ă**iatului altuia
roman (Editura „SemnE”, 2006)

Spinii trandafirului
scrişi de Ion Bucheru, desenați de Albert Poch

Limbajul imaginii filmate
scenariu şi comentariu pentru un
film serial ştiințifico-didactic, în colaborare cu Marina Roman
(Editura „Norma”, 2010)

Limbajul imaginii filmate
scenariul şi comentariul filmului serial
ştiințifico-didactic, în colaborare cu Marina Roman
regia: Dumitru Cucu
(Editura „România de mâine”, 2013)
Videobook distins cu Mențiune specială în cadrul Galei UCIN 2013

Audien**ţ**e cu ciuda**ţ**i
roman (Editura „SemnE”, 2013)
Muzeul Ciud**ăț**eniilor Carpato-Danubiano-Pontice
roman de semificțiune (Editura „SemnE”, 2015)

A meritat?
roman (Editura „SemnE”, 2015)

Un oaspete la cină
scenariul filmului de ficțiune cu același titlu, realizat
la Casa de Filme Unu, în regia lui Mihai Constantinescu,
1986

În curând:
romanul Gorunii